

กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา

โดย

นางสาวนภาพร ฉายตระกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา

โดย

นางสาวนภาพร ฉายตระกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

BATTERED WOMAN SYNDROME AND CRIMINAL LIABILITY

BY

MISS NAPAPORN CHAITRAGOOL

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวนภาพร ฉายตระกูล

เรื่อง

กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

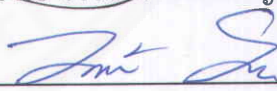
เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ วชิรินทร์ ปังเจกวิญญูสกุล)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสินิต)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ อำนาจ เนตยสุภา)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนภาพร ฉายตระกูล
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสนั้นเป็นปัญหาที่มีลักษณะที่ซับซ้อนแม้เกิดในพื้นที่เล็ก ๆ เช่น ครอบครัว ด้วยค่านิยมและทัศนคติที่ปลูกฝังกันมาในเรื่องของโครงสร้างทางสังคมที่ชายเป็นใหญ่ประกอบกับการขัดเกลาทางสังคมผ่านการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของหญิงชาย จึงทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นยังคงดำเนินต่อมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อสังคม การใช้ความรุนแรงในครอบครัวเมื่อผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งหากไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาแล้วย่อมก่อให้เกิดเป็นวงจรความรุนแรงซึ่งมีลักษณะการเกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยขึ้นและร้ายแรงมากยิ่งขึ้น และในปลายทางของความสัมพันธ์ที่รุนแรงนี้มักจะจบลงที่ชีวิตของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงแนวทางในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ ที่ได้กระทำตอบโต้ไปยังผู้ที่ทำร้ายตนจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต เนื่องจากผู้หญิงนั้นมักจะเลือกใช้วิธีการตอบโต้ที่รุนแรงในมุมมองของกฎหมายและเป็นการตอบโต้ในช่วงเวลาที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นไม่ได้กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้น เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วข้อเท็จจริงที่จะอยู่ในการพิจารณาจะปรากฏแต่เพียงเหตุการณ์สุดท้ายของความรุนแรงที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นการคุกคามโดยผู้หญิง ซึ่งแท้จริงแล้วคือเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีของผู้หญิงต้องคดีฆ่าสามีนั่นคือ สภาวะการณ์การถูกทำร้ายร่างกายจากสามีที่มีความรุนแรง ต่อเนื่องและยาวนานนั้น ไม่ได้ปรากฏพยานหลักฐานมากเพียงพอที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดี จึงนำไปสู่การพิพากษาว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

เมื่อศึกษางานวิจัยทางด้านสังคมจิตวิทยาแล้วจะทำให้เข้าใจว่าผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายนั้นจะตกอยู่ใน “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ” หรือที่เรียกว่า “Battered Woman Syndrome (BWS)” ซึ่งเป็นคำเรียกของรูปแบบพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการถูกทำร้ายโดยคู่รักมาอย่างยาวนาน ทฤษฎีนี้นำมาใช้ในการอธิบายบุคลิกลักษณะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจนกระทั่งนำไปสู่การฆาตกรรมผู้ที่ทำร้ายตนเอง ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักในทางกฎหมายว่าเป็นพยานหลักฐานที่ใช้เสนอเพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันของผู้หญิงที่ต้องคดีฆ่าสามีของตน ซึ่งในต่างประเทศได้มีการศึกษาและวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลาย โดยในสหรัฐอเมริกา หลาย ๆ มลรัฐก็ได้ยอมรับว่าหากจำเลยได้นำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้าพินิจต่อคณะลูกขุนและศาลได้ว่าตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายแล้ว ก็อาจพินิจถึงความเชื่อโดยสุจริตและสมเหตุสมผลว่าจะมีภัยอันตรายต่อตนเองในขณะที่กระทำคามผิดได้ แม้ยังไม่ได้มีการยอมรับอย่างชัดเจนแต่ก็มีความพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้หญิง แต่ในประเทศฟิลิปปินส์นั้นเลือกใช้มาตรการในทางนิติบัญญัติโดยกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้พิเศษในกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและปัญหาอันเกิดจากการตีความหลักการป้องกันตัวเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีนี้ โดยให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายนั้นเป็นพฤติการณ์ในการพินิจความชอบด้วยกฎหมายของผู้หญิงซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิผู้หญิงในการฆ่าสามีของตน

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์หลักในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำคามรุนแรงและแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำคามรุนแรงเป็นมาตรการหลักก็ตาม แต่กลับไม่มีแนวทางในการช่วยเหลือกรณีที่เกี่ยวข้องของความรุนแรงในครอบครัวได้กลายมาเป็นผู้กระทำคามผิด ซึ่งทำให้ผู้หญิงที่ตอบโต้คู่ที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงของตนนั้นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นการก่ออาชญากรรมโดยทั่วไป ซึ่งแท้จริงแล้วคดีประเภทนี้มีความละเอียดอ่อนและมีสาเหตุที่แตกต่างจากการกระทำคามผิดอาญาอื่น ๆ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อต่อสู้ในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีเงื่อนไขที่เหมาะสมกับลักษณะที่แท้จริงของความรุนแรงในครอบครัว เช่น กรณีไม่สามารถที่จะยกข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันได้เนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขว่า “มีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง” การตอบโต้ด้วยอาวุธที่ถูกพิจารณาว่า “เกินสมควรแก่เหตุ” หรือองค์ประกอบในช่วงเวลาของการอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทสะ เพราะพิจารณาจากสถานการณ์ที่ใกล้ชิดกับการกระทำหรือพิจารณาแต่เฉพาะปัจจัยในวันที่เกิดเหตุ นอกจากนี้ทัศนคติของผู้บังคับใช้กฎหมายโดยส่วนใหญ่ยังคงมองว่าปัญหาของการทะเลาะเบาะแว้งกันในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่ปัญหาที่มีความร้ายแรง จึงทำให้ยากที่จะอธิบายให้เข้าใจถึงสาเหตุ ปัจจัยและผลกระทบที่แท้จริงอันส่งผลให้เกิดการกระทำคามผิดขึ้น

ดังนั้น จึงควรที่จะกำหนดให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) เป็นพฤติกรรมหนึ่งในการพิจารณาลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกส่วนทำความเข้าใจถึงสาเหตุเบื้องหลังของการกระทำความผิดโดยพิจารณาจากประวัติของการถูกกระทำความรุนแรง สถานะความเป็นอยู่และความพยายามของผู้หญิงในการหลบหนีออกจากสถานการณ์ความรุนแรง โดยทำความเข้าใจทั้งในทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา รวมถึงสถานะแห่งจิตของผู้กระทำความผิดด้วยความช่วยเหลือจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา ตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการยุติธรรมโดยพนักงานสอบสวนไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายภายหลังจากมีคำพิพากษาตัดสินโดยการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ เพื่อไม่ให้เป็นการซ้ำเติมเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวที่กฎหมายไม่สามารถช่วยเหลือได้ด้วยการประณามทางออกที่ผู้หญิงเหล่านี้ต้องถูกกดดันให้เลือกเพื่อปกป้องชีวิตของตนเอง

คำสำคัญ: ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้าย, Battered Woman Syndrome, ความรุนแรงในครอบครัว, หญิงฆ่าสามี

Thesis Title	BATTERED WOMAN SYNDROME AND CRIMINAL LIABILITY
Author	Miss Napaporn Chaitragool
Degree	Master of Laws
Department/Faculty/University	Criminal Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Matalak Orungrote, Ph.D.
Academic Year	2015

ABSTRACT

Domestic violence, especially domestic violence between spouses, is a complex problem even though this problem arises from small unit such as family. Social values, attitudes indoctrinated with Paternalism social structure, and socialization regarding sex and gender relations in society continue the domestic violence which affect to the overall family unit. Domestic violence, if occurs without immediately help and proper remedies, will develop an abusive cycle. As the cycle of domestic violence continues, the abuse will be repeated more frequently, become more serious and may eventually end up with death.

This article aims to study and provide a legal assistance to women who are repeatedly abused and react to their abusers by causing them to serious bodily harm or death. Since the abused women usually choose to react in an aggressive way from the legal perspective and choose to react when no violence being threatened by the abusers. The fact in the cases appears only the last incident and shows as if the abused are the ones who threaten the abusers even though they virtually are the victims. The problem in prosecuting the homicide cases where the battered women are the offenders is that no sufficient evidence is available for the court to consider their suffering as a result of serious, long-term domestic violence.

This leads to judgments where the battered women are convicted of murder of their spouses.

In the study of social psychology research, it is understood that women who are repeatedly battered by their spouses was under “Battered Woman Syndrome (BWS)”, which is called for a behavior result from long-term abusive from their spouses. This behavior is applied to describe the characteristic of battered women who kill their abusive spouses. BWS is now widely studied and criticized. It is recognized as an evidence to support self-defense in foreign countries. In the United States, the law of many states account for violent outburst by BWS victims. Therefore, if the defendant produces the expert witness testimony to prove to the jury and the judge that her act is under the BWS, the defendant may establish proof of honest and reasonable belief in imminent danger of being killed or suffering great bodily injury. Even though BWS is not widely accepted, there is an effort to apply this theory in order to provide Fair-Trail to the battered women. However, Philippines law recognize BWS by implementing a legislative measure indicated BWS as a special defense in Anti-Violence Against Women and Their Children in order to avoid conflict and interpretation problem as to whether self-defense is available in BWS case. By considering BWS as a justified circumstance, the Philippines law is criticized that it authorizes women to legally kill their husbands.

Even though the main objectives of Domestic Violence Victim Protection Act of B.E. 2550 (2007) are to provide the protection to the abused and rehabilitation for the abuser, there is no method to help the abused who is a victim but offenders. Consequently, the battered women, who response to the abuser, to enter criminal justice system as normal cases. Moreover, the characteristic of response by battered women cannot constitute the valid requirement of self-defense in Penal Code. For example, imminent danger, proportionality of danger, and temporal proximity of danger requirement might cause problem to establish the valid self-defense. Self-defense with weapon is considered “unjustified self-defense”. In addition, the same problem is occurred for battered women to establish provocation defense due to the temporal proximity of danger requirement because for provocation to be established, the court will consider only the fact in the incident, not consider the

defendant's knowledge of the decedent's specific prior acts of violence. Moreover, most of the law enforcement's attitude toward domestic violence is that it is normal for family to have some argument and it is not a serious problem. This ignorance makes it hard for the law enforcement to understand the real causes, factors, and the effects of the action of the battered women.

Therefore, "Battered Woman Syndrome" should be taken into account as a mitigate circumstance by prescribed in Panel Code to enable all officials in criminal justice system to understand, in the contexts of sociology and psychology, the causes behind the battered women's actions regarding to their abuse record, living condition, attempt to leave from the violence, and condition of mind. With assisting of the psychologist from the beginning of the criminal prosecution and the rehabilitation measure after the judgment is rendered, the battered women will get back to normal live without worsening the battered women situation by criticizing them for protection their lives.

Keywords: Battered Woman Syndrome, Domestic violence, BWS, Battered Woman

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เนื่องด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในแรกเริ่มและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ในช่วงท้ายของการศึกษา ตลอดจนได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนวทางและข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมถึงตรวจทานแก้ไขงานวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนจนสำเร็จบริบูรณ์

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ซึ่งรับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์อำนาจ เนตยสุภา ซึ่งรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาและให้ข้อชี้แนะต่างๆ ที่มีประโยชน์สำหรับผู้เขียนอย่างมาก ทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรที่ดี นางสาวชัชชา เจียมบุรเศรษฐ์ ที่ได้จุดประกายหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ให้แก่ผู้เขียน อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในทางด้านภาษาและช่วยตรวจบทความย่อภาษาอังกฤษของผู้เขียน และนางสาวณัฐนันท์ ธีราทรง ที่ได้คอยให้ความช่วยเหลือด้านภาษา คอยรับฟังและให้คำแนะนำที่ดีและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมา และนางสาววิศรา ชื่นศรีสว่าง และนางสาวรัตนภรณ์ โคววิกัย กัลยาณมิตรผู้คอยช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้ความสะดวกแก่ผู้เขียนในการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมถึงกำลังใจที่ดีที่มอบให้แก่กัน

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ปริญญาโท สาขาอาญา รหัส 50 ทุกท่านที่คอยแลกเปลี่ยนข้อมูลและเป็นกำลังใจกันให้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายนรเศรษฐ์ สว่างแจ่ม ที่คอยให้คำปรึกษาที่ดีและเสริมสร้างความมั่นใจให้แนวทางการศึกษาแก่ผู้เขียนเสมอมา

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคุณพ่อสันต์ ฉายตระกูล และคุณแม่เกตุมนินทร์ ฉายตระกูล ของผู้เขียนที่คอยส่งเสริม ให้กำลังใจและเชื่อมั่นในตัวผู้เขียนเสมอมา อีกทั้งเป็นเบื้องหลังแห่งความสำเร็จในทุกๆ เรื่องของผู้เขียน รวมทั้งให้กำลังใจจนทำให้ผู้เขียนสามารถทำทุกอย่างได้ บรรลุความมุ่งหมาย และที่ขาดเสียมิได้ ขอขอบคุณนายสุทธนา ประดับวิทย์ ที่คอยเป็นกำลังใจและแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้เขียนเพื่ออำนวยความสะดวกใดๆ ในการศึกษา และคอยอยู่เคียงข้างผู้เขียนเสมอมาโดยเฉพาะในยามที่ผู้เขียนท้อแท้หรือหมดกำลังใจ

หากผลการศึกษานี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 วิธีการศึกษา	6
1.5 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	8
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคู่สมรส	9
2.1.1 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง	10
2.1.2 ระดับของความรุนแรงต่อคู่สมรส	13
2.1.3 ทฤษฎีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	14
2.1.4 สาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ความรุนแรงต่อคู่สมรส	16
2.1.5 รูปแบบของการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส	17
2.2 ลักษณะเฉพาะของผู้หญิงที่ถูกพิจารณาว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	18

2.2.1 คำจำกัดความของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	19
2.2.2 การเกิดขึ้นของผู้หญิงที่ถูกพิจารณาว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิง ที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	22
2.2.2.1 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง (The Cycle Theory of Violence)	22
2.2.2.2 ทฤษฎีการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)	23
2.2.3 ลักษณะโดยทั่วไปของผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิง ที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	26
2.2.4 ลักษณะการกระทำความผิดอาญาของบุคคลซึ่งตกอยู่ในกลุ่มอาการ ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	32
2.2.4.1 กรณีการต่อสู้กลับในขณะที่ความรุนแรงกำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้น	33
2.2.4.2 กรณีการต่อสู้กลับในขณะที่ความรุนแรงสิ้นสุดลง	33
2.2.5 สถิติของการกระทำความผิด	35
2.3 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายของประเทศไทย	36
2.3.1 โครงสร้างความรับผิดทางอาญา	36
2.3.1.1 การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ	36
2.3.1.2 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความรับผิด	37
2.3.1.3 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ	38
2.3.2 เหตุลดโทษและเหตุบรรเทาโทษ	40
2.3.2.1 เหตุลดโทษ	40
2.3.2.2 เหตุบรรเทาโทษ	41
2.4 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาในระบบคอมมอนลอว์	42
2.4.1 Actus reus	42
2.4.2 Mens rea	43
2.4.3 การกระทำที่กฎหมายยกเว้นความผิด (Justification) และ การกระทำที่กฎหมายยกเว้นโทษ (Excuse)	44
2.5 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญากับการกระทำความผิดของบุคคล ซึ่งตกอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของไทย	44
2.5.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	45

2.5.2	วิกัลจรีต	49
2.5.3	บันดาลโทสะ	50
2.6	การกำหนดมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550	57
2.6.1	ข้อดีของมาตรการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550	60
2.6.2	ข้อบกพร่องของมาตรการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550	60
บทที่ 3	การกระทำความผิดของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome ในกฎหมายต่างประเทศ	62
3.1	การวินิจฉัยความรับผิดของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome ที่ได้ฆ่าคู่ของตนของประเทศสหรัฐอเมริกา	62
3.1.1	ข้อต่อสู้ว่ากระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	63
3.1.2	ข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิกัลจรีต	81
3.2	การวินิจฉัยความรับผิดของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome ที่ได้ฆ่าคู่ของตนของประเทศฟิลิปปินส์	86
3.2.1	ข้อต่อสู้ว่ากระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	87
3.2.2	ข้อต่อสู้ว่าผู้กระทำตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	97
บทที่ 4	วิเคราะห์การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิง ที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)	108
4.1	วินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย	108
4.1.1	การวินิจฉัยกรณีอ้างเหตุป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	109
4.1.2	การวินิจฉัยกรณีอ้างเหตุบันดาลโทสะ	116

4.1.3 การวินิจฉัยกรณีอ้างว่าเป็นการกระทำของคนวิกลจริต	118
4.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหและข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการ ในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย	120
4.2.1 การกำหนดอาการ Battered Woman Syndrome ให้เป็นข้อต่อผู้เฉพาะ	122
4.2.2 มาตรการให้ความช่วยเหลือในชั้นของพนักงานสอบสวน	125
4.2.3 มาตรการให้ความช่วยเหลือในชั้นศาล	128
4.2.4 มาตรการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ	131
4.2.5 แนวทางใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ	135
4.2.6 แนวทางการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ฆ่าคู่ของตน	141
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	151
5.1 บทสรุป	151
5.2 ข้อเสนอแนะ	156
บรรณานุกรม	162
ประวัติผู้เขียน	171

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวนั้นกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคมที่ได้มีการเพิ่มระดับของความรุนแรงและจำนวนมากขึ้นในทุกระดับของสังคม โดยเฉพาะการถูกสามีหรือฝ่ายชายที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเป็นผู้ทำร้ายเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดในบรรดาความรุนแรงในครอบครัวทั้งหมด¹ และเกิดขึ้นกับผู้หญิงทุกกลุ่มไม่ว่าจะอยู่ในระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแบบใด เชื้อชาติ ศาสนาและอายุ สถิติการเกิดความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิงในประเทศไทยนั้นติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก โดยจากการสำรวจตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2556 พบว่าประเทศไทยมีผู้หญิงและเด็กถูกระทำความรุนแรงมากขึ้นโดยสูงถึง 87 รายต่อวัน ในจำนวนนี้เป็นหญิงร้อยละ 40 และเป็นเด็กร้อยละ 60 โดยผู้หญิงกว่าร้อยละ 38 มีประสบการณ์การถูกทำร้ายจากคู่ของพวกเธอเอง² ซึ่งไม่น่าประหลาดใจเมื่อพิจารณาประกอบกับรายงานของธนาคารโลกที่ระบุว่าประเทศไทยนั้นมีความเชื่อที่ว่าสามีทำร้ายภริยาเป็นเรื่องที่ยอมรับได้เป็นอันดับที่ 2 ของโลก³ ซึ่งบ่งบอกถึงมายาคติของสังคมได้ในปัจจุบันที่เป็นปัญหาได้อย่างชัดเจน

โดยปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติของสังคมไทยเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของอำนาจในระหว่างชายหญิงที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายมีอำนาจมากกว่าฝ่ายหญิง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อทางสังคมที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่ในอดีตโดยมองว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวของคนในครอบครัว คนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ได้เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ผู้ชายมองสิ่งที่ตนเองกระทำนั้นเป็นความชอบธรรม รวมถึงระบบการเรียนการสอนที่ยังไม่คำนึงถึงมิติของหญิงและชาย มีงานวิจัยแสดงให้เห็นจำนวนมากถึงการพยายามขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องรวมถึงเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการถูกระทำรุนแรงในครอบครัว หรือแม้กระทั่งการรายงานความรุนแรงไปยังเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หน่วยงานต่าง ๆ แต่เนื่องจากการคำนึง

¹ นภภรณ์ หะวานนท์, คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย, (กรุงเทพฯ: มหานคร : สำนักงานกิจการรพมพิพ้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555), น.7.

² สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “กสม.ห่วงผู้หญิงถูกทำร้ายที่ชื่อ ‘ภรรยา’,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559, <http://www.nhrc.or.th/News/Information-News>.

³ “ค่านิยมหญิงไทยนำหวังมองสามีทำร้าย ‘เรื่องปกติ’,” กรุงเทพธุรกิจ, (14 กุมภาพันธ์ 2557), สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2557, <https://www.hfocus.org/content/2014/02/6420>

ที่เห็นปัญหาภายในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องส่วนตัว โดยมากจึงไม่มีใครยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังและกรณีที่เราร้ายที่สุดคือพยายามให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายยอมกระทำการใด ๆ ที่คู่ของพวกเธอต้องการ และพยายามไกล่เกลี่ยให้กลับเข้าไปอยู่ในความสัมพันธ์

แต่ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นปัญหาทางสังคมที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยทั่วไป คือ มีการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และเป็นการกระทำโดยคนที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้นในเริ่มแรกมักพยายามหาทางหลีกเลี่ยง หลบหนี ขอความช่วยเหลือ และรวมถึงการขอแยกทาง แต่ไม่ว่าวิธีใดก็ไม่อาจทำให้ความรุนแรงนั้นยุติลงได้ ยิ่งไปกว่านั้นกลับเป็นสิ่งที่ไปกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นสร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายชาย จึงเห็นได้ว่าผู้หญิงผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงมักไม่กล้าพึ่งพากระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขอีกหลายประการที่เป็นอุปสรรคในการออกไปจากความสัมพันธ์ที่โหดร้าย ไม่ว่าจะเป็นความต้องการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจจากฝ่ายชาย การไม่อยากทอดทิ้งบุตร ความรักและความผูกพันที่ทำให้ผู้หญิงเชื่อว่าวันหนึ่งเขาจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อว่าการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้เป็นสิ่งสำคัญ ความอับอายจากการมีชีวิตคู่ที่ล้มเหลว หรือกลัวการข่มขู่ว่าจะทำร้ายหากหนีไปจากคู่ของตน เป็นต้น เมื่อผู้หญิงต้องเผชิญหน้ากับการถูกกระทำด้วยความรุนแรงต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ พวกเธอจะมีการพัฒนาของบุคลิกลักษณะในทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคมที่มีความผิดปกติ และทำให้มีลักษณะอาการของความหดหู่สิ้นหวัง ขาดความเคารพในตัวเอง เริ่มโดดเดี่ยวออกจากสังคม และอาจตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงได้หากมองไม่เห็นทางออกใด ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์โดยตรงจากรูปแบบของการกระทำที่ใช้ความรุนแรงโดยผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือคนรัก ซึ่งในทางการศึกษาเชิงสังคมจิตวิทยาได้ให้คำจำกัดความของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะเช่นนี้ว่าเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน หรือ Battered Woman Syndrome (BWS)

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเมื่อไม่ได้รับการแก้ไขหรือเยียวยาก็จะดำเนินต่อไปเป็นวงจรความรุนแรง จนกระทั่งเมื่อผู้หญิงตัดสินใจที่จะยุติปัญหา ในขณะที่ผู้หญิงตกอยู่ในสถานะของ Battered Woman Syndrome ทางออกที่พอจะเป็นไปได้สำหรับพวกเธอคือ การฆ่าตัวตาย การฆ่าสามีผู้ที่ทำร้ายเธอหรือเป็นฝ่ายถูกฆ่าเสียเอง ท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าจะเป็นทางออกรูปแบบใดก็เป็นบทสรุปที่น่าเศร้าของสังคม แต่เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วโดยการกระทำตอบโต้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) มักจะรุนแรงเกินกว่าที่สังคมคาดหวังจะให้เธอกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือฆ่าสามีของเธอด้วยอาวุธ หากการตอบโต้ที่เกิดขึ้นในขณะที่เธอกำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความรุนแรงหรือในขณะที่ถูกทุบตี เธอก็อาจยกข้อต่อสู้ว่ากระทำเพื่อป้องกันตนเองอันเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้ แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการตอบ

ได้ในช่วงเวลาที่ความรุนแรงนั้นสงบลง เช่น ขณะที่คู่ของเธอกำลังนอน กำลังทานข้าวหรือการจ้ำจวนฆ่า เป็นต้น

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเพียงเท่านี้ พวกเธอย่อมถูกตัดสินว่าเป็นผู้หญิงที่ใจคอโหดร้ายและเลือดเย็น และกระบวนการยุติธรรมย่อมดำเนินคดีแก่พวกเธอในข้อหาฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนาหรืออาจถูกดำเนินคดีข้อหาฆ่าคนตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งทฤษฎีกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวที่มีความยาวนาน เกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ ที่มีต่อพฤติกรรมและความรับรู้ถึงอันตรายต่อชีวิตในความเชื่อของผู้หญิงเหล่านี้ และทฤษฎีดังกล่าวนี้จะตอบคำถามของสังคมและอธิบายการกระทำของพวกเธอได้ว่า เหตุใดเธอจึงไม่หนีออกไปจากความสัมพันธ์ที่โหดร้ายและเหตุใดเธอจึงเลือกที่จะตอบโต้ผู้ที่ทำร้ายเธอในช่วงเวลาที่บุคคลทั่วไปเห็นว่าไม่มีความรุนแรงหรือภัยอันตรายใด ๆ เกิดขึ้น เพราะเธออาจขาดพยาบาทผู้ที่ทำร้ายเธอหรือพวกเธอมีความผิดปกติทางจิตหรือแท้จริงแล้วพวกเธอเพียงแต่เรียนรู้ว่าเธอไม่มีพลังกำลังที่จะสามารถตอบโต้คู่ของเธอได้เมื่อต้องเผชิญหน้ากันในขณะที่ความรุนแรงกำลังดำเนินอยู่ ดังนั้น ในช่วงเวลาที่ความรุนแรงสงบลงจึงเป็นเพียงโอกาสเดียวที่การตอบโต้ของเธอจะประสบความสำเร็จ

แม้ในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่อจากความรุนแรงในครอบครัวโดยการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำจากความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการที่รัฐจะเข้ามาบริหารจัดการกรณีที่มีการใช้ความรุนแรง และเปลี่ยนค่านิยมเดิมของสังคมไทยเพื่อให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สร้างความเดือดร้อนในสังคม และมุ่งเน้นการเยียวยาผู้ถูกกระทำโดยสร้างช่องทางให้เจ้าหน้าที่รัฐได้เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกกระทำจากความรุนแรงได้ อีกทั้งกำหนดให้มีการรักษาบำบัดผู้ที่มีพฤติกรรมรุนแรงแทนการลงโทษเพื่อคุ้มครองสถาบันครอบครัวและทำให้ผู้ที่กระทำรุนแรงสามารถกลับเข้าไปอยู่ในครอบครัวเดิมได้ แต่อย่างไรก็ตามกลับไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่กรณีที่เกี่ยวข้องของการใช้ความรุนแรงนั้นได้กระทำการตอบโต้กลับไปยังคู่ของเธอที่เป็นฝ่ายทำร้ายเธอ ไม่ว่าจะ เป็นกรณีของการตอบโต้ให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งในต่างประเทศได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนที่มีพฤติกรรมอาการของ Battered Woman Syndrome (BWS) ในทางจิตวิทยาอย่างชัดเจน⁴ ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศนั้นได้รับการยอมรับโดยนักวิชาการทางกฎหมายว่าเป็นพยานหลักฐานประเภทหนึ่งที่ใช้ในการอ้างเพื่อสนับสนุน

⁴ จรรย์ ภัคดีธนากุล, “บทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี เด็ก และบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำจากความรุนแรงในครอบครัว,” ในการสัมมนาของโครงการนิติศาสตร์เสวนาครั้งที่ 2/2556, จัดโดยสถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2555 : น.1-3.

ข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย รวมถึงทัศนคติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายที่ไม่ได้พิจารณาไปถึงสาเหตุซึ่งเป็นที่มาของการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยพิจารณาแต่เพียงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ได้มีการกระทำความผิดแทนที่จะพิจารณาถึงประวัติของการถูกระทำรุนแรง การถูกทำร้ายอย่างสะสมของผู้หญิง จึงทำให้เมื่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเคลื่อนมาจนถึงจุดสุดท้ายของความสัมพันธ์ เมื่อฝ่ายหญิงไม่ได้เป็นผู้ถูกฆ่าเธอก็มักจะเป็นฝ่ายลงมือกระทำต่อผู้ที่ทำร้ายเธอเพื่อปกป้องชีวิตของตนเอง เมื่อการตอบโต้เพื่อการอยู่รอดนั้นถูกกฎหมายของรัฐที่ควรให้ความคุ้มครองแก่สวัสดิภาพในชีวิต ร่างกาย อนามัยและเสรีภาพของเธอนั้นผลักดันให้เธอกลายเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษทางกฎหมายในฐานะของผู้ประกอบอาชญากรรมและจบชีวิตในเรือนจำ เหตุใดผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อของการถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นเวลาหลายปีโดยไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือที่เพียงพอจากผู้อื่นรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อกระทำการตอบโต้เพื่อปกป้องหรือคุ้มครองสิทธิของตนเองกลับต้องกลายเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ทัศนคติของสังคมและของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมและบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้าย หรือให้ความช่วยเหลือได้อย่างจริงจังแล้ว เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นจากฝ่ายหญิงซึ่งเป็นผลมาจากถูกกดขี่ข่มเหงในครอบครัวมาอย่างยาวนาน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงที่มาและสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำความผิดของพวกเธอก่อนที่จะตัดสินว่าพวกเธอเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง เพราะหากพิจารณาให้รอบด้านแล้วจะเห็นว่าพวกเธอเป็นฝ่ายถูกระทำจากในบ้านและหมดหนทางที่จะหลุดพ้นไปจากสภาพการณ์เลวร้ายที่เผชิญ สิ่งเหล่านี้คือแนวคิดหรือทฤษฎีที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายรวมถึงประชาชนทั่วไปในสังคมควรให้ความสนใจถึงสถานะความเป็นอยู่และความตระหนักรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวของพวกเธอเพื่อให้ความยุติธรรมแก่การกระทำใด ๆ เพื่อรักษาคุ้มครองชีวิตของเธอหรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่เป็นการตอกย้ำซ้ำเติมถึงความโชคร้ายของพวกเธอ ซึ่งหากได้ให้ความสนใจถึงบริบทและสถานะที่แท้จริงของผู้หญิงเหล่านี้แล้ว นักกฎหมายย่อมสามารถปรับใช้หลักกฎหมายที่มีอยู่ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีรูปแบบพิเศษเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมและให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและลักษณะการเกิดขึ้นของกลุ่มอาการผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องในฐานะของข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ตลอดจนบทบาทของพยานหลักฐานเกี่ยวกับกลุ่มอาการผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนที่มีความจำเป็นในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความสมเหตุสมผลของการกระทำของพวกเธอ เพื่อให้การพิจารณาคดีเหล่านั้นนั้นความเหมาะสมกับทุกสถานการณ์ของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสาเหตุการเกิดกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) และลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับพฤติกรรมและสภาวะแห่งจิตของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ในขณะกระทำความผิด

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) โดยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1.2.3 เพื่อให้ศึกษาถึงแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) โดยบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศและแนวคำพิพากษาของศาลสูงที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1.2.4 เพื่อให้ศึกษาถึงแนวคิดของการพัฒนาหลักกฎหมายดั้งเดิมเพื่อให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) รวมถึงการบัญญัติเรื่องกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนเป็นข้อต่อสู้โดยเฉพาะ

1.2.5 เพื่อให้ศึกษาถึงประโยชน์และข้อบกพร่องของแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) ในแต่ละวิธีเพื่อที่จะสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายดังกล่าวได้

1.3 สมมติฐานการศึกษา

เมื่อผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) อย่างยาวนาน การถูกกระทำความรุนแรงอย่างซ้ำ ๆ และทวีความรุนแรงขึ้นอย่างไม่ได้รับการแก้ไขย่อมนำให้เกิดผลกระทบต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ซึ่งด้วยข้อจำกัดมากมายในการออกมาจากความสัมพันธ์นั้นทำให้การละทิ้งครอบครัวเพื่อยุติการถูกทำร้ายจึงไม่ใช่วิธีการที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากสังคมในการช่วยเหลือและดูแลผู้หญิงเหล่านี้หลังจากออกมาจากครอบครัวจึงทำให้มีผู้หญิงอีกจำนวนมากที่ยังคงต้องอดทนอยู่ในความสัมพันธ์ที่เลวร้ายเช่นนั้นย่อมอาจก่อให้เกิดการพัฒนาของรูปแบบพฤติกรรมของผู้หญิงที่มีความซึมเศร้าขาดความเคารพในตัวเอง สิ้นหวังต่อชีวิต และท้ายที่สุดคือมองไม่เห็นทางออกใด ๆ ที่จะยุติความรุนแรง หรือที่เรียกว่า “Battered Woman Syndrome” การกำหนดข้อต่อสู้เฉพาะให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ เป็นพฤติการณ์ในการพิจารณาลดโทษให้ผู้กระทำความผิด โดยได้รับ

ความช่วยเหลือจากพยานผู้เชี่ยวชาญในการแสดงลักษณะอาการของ Battered Woman Syndrome ประกอบการใช้ดุลยพินิจศาลจะเป็นแนวทางคุ้มครองผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้

1.4 วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารทางวิชาการ และจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศโดยจะนำมารวบรวมให้เป็นระบบเพื่อให้ทราบถึงลักษณะ วิธีการ มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) และหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาความรับผิดชอบของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้าย (Battered Woman Syndrome) ในกรณีที่ได้กระทำการตอบโต้ต่อผู้ที่กระทำรุนแรงต่อตนนั้น จะศึกษาเกี่ยวกับนิยามและการเกิดขึ้นของอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย รวมถึงผลกระทบในทางจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย นอกจากนี้ ยังศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายอาญาในหลักการกระทำโดยป้องกัน การกระทำโดยบันดาลโทสะ และการกระทำโดยวิกลจริต และวิเคราะห์แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับกรณีที่ศึกษา

ในส่วนของการศึกษากฎหมายต่างประเทศ จะศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงกฎหมายมลรัฐ เนื่องจากเป็นประเทศที่เริ่มต้นการค้นคว้าวิจัยในเรื่องของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) และได้มีการยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาล และกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ที่ได้มีการนำเอากลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) มาบัญญัติเป็นข้อต่อสู้พิเศษ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงสาเหตุการเกิดกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) และลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับพฤติกรรมและสภาวะแห่งจิตของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ในขณะกระทำความผิด

1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) โดยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1.6.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) โดยบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศและแนวคำพิพากษาของศาลสูงที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวคิดของการพัฒนาหลักกฎหมายดั้งเดิมเพื่อให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) รวมถึงการบัญญัติเรื่องกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนเป็นข้อต่อสู้เฉพาะ

1.6.5 ทำให้ทราบถึงประโยชน์และข้อบกพร่องของแนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) ในแต่ละวิธีเพื่อที่จะสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายดังกล่าวได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้องบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน

ปัญหาการใช้ความรุนแรงในระหว่างบุคคลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงจากการกระทำของคนแปลกหน้าแต่ยังรวมไปถึงในระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาทางสังคมที่มีความร้ายแรง มันอยู่เหนือเชื้อชาติ ศาสนา อายุ เพศ และชนชั้นทางเศรษฐกิจ (Socioeconomic) ไม่เลือกปฏิบัติ ความถี่ และความแพร่หลาย

คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)” กล่าวโดยรวมอธิบายถึงความรุนแรงภายในครอบครัวระหว่างคู่สามีภรรยา สมาชิกในครอบครัวและคู่ซึ่งเป็นเพศตรงกันข้าม ลักษณะที่สำคัญของความรุนแรงในครอบครัวนั้นคือการทำให้ความเป็นนามธรรมของพฤติกรรมที่เป็น การบีบบังคับสมาชิกในครอบครัวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นรูปธรรมขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อทางร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ ทางอารมณ์ความรู้สึกหรือการข่มเหงในทางเศรษฐกิจซึ่งการกระทำเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของความถี่ของการเกิดและความรุนแรงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น คำว่า “การทำร้ายทุบตี (Battering)” จึงอยู่เหนือความหมายในเชิงรูปธรรมซึ่งเป็นการทุบตีทางร่างกาย แต่มันรวมถึงแบบแผนของการควบคุมพฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจของตนที่มีเหนือเหยื่อ เมื่อพิจารณาจากในอดีตที่ผ่านมาโดยส่วนมากผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อของการทำร้ายทุบตีในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้ข้อมูลว่าประเทศไทยมีการทำร้ายกันระหว่างคู่สมรสอยู่ในลำดับที่ 30 ของโลก และกรณีสามีทำร้ายภรรยาอยู่ในลำดับที่ 7 ของโลก โดยส่วนมากของคดีความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวมักเป็นกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งถูกฆาตกรรมโดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นได้มีการประเมินว่าหนึ่งในสามถึงกว่าครึ่งของผู้หญิงทั้งหมดที่อาศัยอยู่กับคนรัก (Male Companion) จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับการถูกใช้ความรุนแรง ซึ่งมีขอบเขตตั้งแต่การขู่ว่าจะสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงไปจนถึงการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 52 จะกำหนดว่ารัฐจะต้องให้ความคุ้มครองแก่เด็กและบุคคลในครอบครัวจากความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตามด้วยทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวก็ยังคงทำให้ปัญหานี้ยังคงดำเนินต่อไป

การทำร้ายภรรยาได้รับการตระหนักว่าเป็นปัญหาทางสังคมครั้งแรก เมื่อนักสตรีเสรีนิยมได้พยายามที่จะนำเอาสภาพอันเลวร้ายของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายออกสู่สายตาของสาธารณชนว่าทำไมผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนถึงฆ่าคู่ของพวกเขา จึงนำไปสู่การค้นคว้าและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome (BWS) ในช่วงปลายของปี ค.ศ. 1970 และจนถึงต้นปี ค.ศ. 1980

ทฤษฎีนี้ได้รับการรับรู้ในเริ่มแรกว่าเป็นข้อต่อสู้สำหรับผู้หญิงที่ฆ่าผู้ที่ทำร้ายเธอ โดยการพัฒนาทฤษฎีนี้เริ่มจากการให้คำนิยามของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย เนื่องจากในขณะนั้นการศึกษาด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาเห็นร่วมกันว่ายังไม่มีการให้คำจำกัดความสำหรับข้อความคิดของการคุกคามและการทำร้ายผู้หญิง ซึ่ง Gayford ได้ให้คำนิยามของ ภริยาที่ถูกทำร้าย (Battered Wife) ว่า หมายความว่าผู้หญิงซึ่งได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายของเธออย่างรุนแรงและอย่างซ้ำ ๆ โดยเจตนาจากสามีของเธอและสามารถพิสูจน์ถึงการกระทำนั้นได้¹ แต่อย่างไรก็ตาม คำนิยามนี้ยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะพิจารณาว่าผู้หญิงคนใดเป็นผู้หญิงที่ทนทุกข์ทรมานจากการถูกข่มเหงทางด้านจิตใจและทางเพศ ดังนั้น Walker จึงได้ให้คำนิยามใหม่ของ “ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman)” ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อ 2.2

โดยทั่วไปในการดำเนินคดีนั้นจะใช้ BWS เป็นพยานหลักฐานที่อ้างต่อศาลในการพิจารณาคดีอาญากรณีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้ฆ่าสามีที่ทำร้ายเธอในการป้องกันตัว โดย BWS จะใช้ในการอธิบายถึงความรับรู้ต่อภัยอันตรายของผู้หญิงที่นำเธอไปสู่การกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการฆ่าคู่ของตนหรือเพียงแต่ตอบโต้ไม่ถึงแก่ชีวิต รวมถึงการกระทำความผิดอื่น ๆ โดยคู่ของเธอที่เธอต้องร่วมกระทำด้วย ซึ่งการที่จะเข้าใจลักษณะพิเศษของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสในปัจจุบัน

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคู่สมรส

ในระยะแรกของการศึกษานั้นด้วยค่านิยมที่มองสถาบันครอบครัวในฐานะของจุดรวมของความรัก ความเข้าใจ ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่เมื่อความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงนั้นได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน แนวความคิดเดิมจึงเปลี่ยนแปลงไป โดย Strauss, Gelles และ Steinmetz ได้ชี้ให้เห็นว่าความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้มากกว่าระหว่างบุคคลแปลกหน้า โดยมีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและทัศนคติซึ่งเป็นการตำหนิ การตำว่า และการยอมรับการใช้ความรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

แนวความคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวสามารถวิเคราะห์เพื่ออธิบายการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสได้ 3 แนวด้วยกัน คือ แนวการวิเคราะห์ในเชิงจิตวิทยา แนวการวิเคราะห์ในเชิงสตรีนิยม และแนวการวิเคราะห์ในเชิงสังคมวิทยา อธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

1. แนวการวิเคราะห์ในเชิงจิตวิทยา (Psychological Approach) มองว่าความรุนแรงในครอบครัวต่อคู่สมรสนั้นเกิดจากความผิดปกติทางจิตของบุคคล เป็นการอธิบายพฤติกรรมใน

¹ Charles Patrick Ewing, Battered women who kill: psychological self-defense as legal justification, (The University of Michigan : Lexington Books, 1987), p.11.

ลักษณะของผู้เบียดเบียนหรือบุคลิกภาพพยาธิวิทยา ความผิดปกติในลักษณะของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง

2. แนวการวิเคราะห์ในเชิงสตรีนิยม (Feminist Approach) มองว่าความรุนแรงต่อคู่สมรสเป็นผลมาจากสภาพสังคมที่ชายมีอำนาจ (Patriarchal) เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศซึ่งมีส่วนในการสนับสนุนให้ผู้ชายแสดงความก้าวร้าวรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิงในความปกครองของตนได้ การใช้ความรุนแรงจึงเป็นเครื่องมือในการคงไว้ซึ่งอำนาจของตนและส่งเสริมการตกเป็นเบี้ยล่างของผู้หญิง นักสตรีนิยมมองว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่เชื่อมโยงการกดขี่ในระดับสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเข้าด้วยกัน การทำร้ายภริยาจึงเป็นสิ่งที่ทำนายได้และเป็นมิติหนึ่งของชีวิตครอบครัว เป็นผลมาจากการพัฒนาในทางประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดการแยกตัวเป็นครอบครัวเดี่ยวเกิดอาณาเขตสาธารณะและอาณาเขตส่วนตัว

3. แนวการวิเคราะห์ในเชิงสังคมวิทยา (Sociological Approach) โดยมองว่าโครงสร้างทางสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล และผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงไม่จำเป็นจะต้องเป็นเพศหญิงเสมอไป และมองว่าโครงสร้างทางสังคม สถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมต่างก็มีอิทธิพลต่อการเกิดความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น

2.1.1 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง (The Cycle Theory of Violence)

จากงานศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายของ Walker นั้นอธิบายว่าในความสัมพันธ์ที่มีการใช้ความรุนแรงนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีแบบแผนที่เป็นวงจรที่มีความเกี่ยวข้องกันและมีลักษณะเกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะด้วยกัน ดังนี้

ระยะแรก เรียกว่า ช่วงของการสร้างความตึงเครียด (Tension building) กล่าวถึงสภาวะของความตึงเครียดภายในความสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างซ้ำ ๆ ในระยะนี้จะมีการใช้ความรุนแรงเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การด่าว่า ต่ำหนิ การเรียกด้วยคำต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำร้ายจิตใจหรือการทำร้ายร่างกายเพียงเล็กน้อยหรือการแสดงรูปแบบอื่นของพฤติกรรมที่สื่อถึงความเป็นศัตรูและจะเริ่มแสดงออกมากยิ่งขึ้น ความไม่พอใจของผู้ใช้ความรุนแรง (ฝ่ายชาย) ที่มีต่อผู้ถูกระทำ (ฝ่ายหญิง) จะยังไม่มีการแสดงออกในรูปแบบที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงขั้นร้ายแรงที่สุดได้ นอกจากนี้ ผู้ถูกระทำมักจะพยายามทำทุกวิถีทางที่จะให้ผู้ที่ใช้ความรุนแรงนั้นสงบลงผ่านการแสดงความอ่อนโยน การแสดงความเอาใจใส่หรือการถอยออกมาห่าง ๆ จากผู้ที่ใช้ความรุนแรง มากกว่าการตอบสนองผู้ที่ใช้ความรุนแรงด้วยอารมณ์เพราะผู้ถูกระทำกลัวว่าความรุนแรงจะทวีคูณ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะประสบความสำเร็จแค่เพียงชั่วคราวเท่านั้น และเป็นการสร้างภาพให้ผู้ถูกระทำเชื่อว่ายังอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมความสัมพันธ์ได้ แต่แท้จริงแล้ววิธีที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงใช้ในการรับมือกับความ

รุนแรงนั้นเป็นดาบสองคมเพราะการพยายามทำให้คู่ของเธอพอใจและพฤติกรรมที่นิ่งเฉยของพวกเธอ ทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงเชื่อว่าเป็นสิทธิตามกฎหมายในการที่เขาจะทำร้ายเธอตั้งแต่เริ่มแรก

อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ผู้หญิงนำมาใช้ในความพยายามที่จะทำให้คู่ของเธอพอใจ ไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไป และยังทำให้ความรุนแรงทั้งทางวาจาและการกระทำยิ่งรุนแรงขึ้น แต่ฝ่ายจะเริ่มรู้สึกถึงการสูญเสียการควบคุมสถานการณ์ที่ใกล้จะเกิดขึ้น ทำให้ความตึงเครียดและความสิ้นหวังค่อยเริ่มมากขึ้น เพราะความเหนื่อยล้าจากความตึงเครียดที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ในไม่ช้า ผู้หญิงจะค่อย ๆ ละทิ้งภาวะทางอารมณ์ แต่ยิ่งเธอนิ่งเฉยไม่แสดงภาวะทางอารมณ์ คู่ของเธอก็จะยิ่งแสดงความไม่พอใจ โกรธเกรี้ยว แสดงความกตขี้และเริ่มทำร้ายเธอ และบ่อยครั้งก็จะเข้ามาถึงจุดที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้คือความรุนแรงนั้นผันแปรอย่างไม่สามารถควบคุมได้ (Spirals Out of Control) และนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงฉับพลัน (The Acute Battering Incident)

ระยะที่สอง คือ เหตุการณ์ความรุนแรงฉับพลัน (The Acute Battering Incident) ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของความตึงเครียดที่ไม่ได้รับการแก้ไขในระยะแรก² โดยระยะนี้จะสืบเนื่องจากเมื่อผู้หญิงตระหนักได้ว่าเธอกำลังจะสูญเสียการควบคุมสถานการณ์ เธอจะเริ่มแยกตัวจากคู่ของเธอ โดยอาจหนีไปหาเพื่อนหรือครอบครัว ความรู้สึกของผู้หญิงจะเต็มไปด้วยความเกลียดชังที่มีต่อคู่ของเธอ ประณามการกระทำของเขา และลงโทษตนเอง กลายเป็นคนซึมเศร้าและหมดหวัง และพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่จะนำไปสู่ความรุนแรง แต่ในขณะที่เธอพยายามแยกตัวไปนั้น คู่ของเธอจะตระหนักได้ถึงความกลัวของเธอและจะเริ่มกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นการกดขี่เธอมากยิ่งขึ้น โดยในระยะนี้จะมีการปลดปล่อยความตึงเครียดที่ได้ถูกสร้างขึ้นในระยะแรกอย่างควบคุมไม่ได้ มีการแสดงความโหดร้ายที่มีลักษณะทำลายล้าง และบางครั้งอาจทำให้บาดเจ็บรุนแรงหรือถึงแก่ความตายได้ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะเข้าใจว่าเหตุการณ์นี้ไม่สามารถคาดเดาผลลัพธ์และการเกิดได้และไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้เช่นกัน ในระหว่างระยะนี้เธอไม่มีอำนาจควบคุมเหตุการณ์ มีเพียงคู่ของเธอที่จะยุติความรุนแรง และในขณะที่ความรุนแรงนั้นระเบิดออก เธอจะตระหนักได้ว่าไม่มีทางใดที่เธอจะโน้มน้าวให้เขาหยุดมันได้ และการต่อต้านมีแต่จะทำให้สถานะของเธอนั้นแย่ลง

ในขั้นนี้พวกเธอจะมีสัญญาณของการเมินเฉยจากการโจมตีและความเจ็บปวดใด ๆ การนิ่งเฉยของเธอจะเห็นได้อย่างชัดเจนในเวลาที่เหมาะสมหน้ากับความรุนแรงเฉียบพลัน ซึ่งเป็นการกระทำที่มีเหตุผล เนื่องจากคู่ของเธอนั้นมักจะมีลักษณะทางกายภาพที่แข็งแรงกว่าเธอและเธอเรียนรู้จากประสบการณ์ความเจ็บปวดในอดีตของเธอว่ามันไร้ประโยชน์ที่จะต่อสู้กลับในขณะนั้น บ่อยครั้งที่เหตุการณ์ความรุนแรงฉับพลันจะมีความโหดร้ายมากและไม่สามารถควบคุมได้ถึงขนาดที่ผู้อยู่ในเหตุการณ์หรือผู้ที่เข้าชดชวาก็อาจจะได้รับอันตรายไปด้วยได้ ในระยะนี้เป็นช่วงที่มีการ

² Mani Thess Q. Pena, *infra note 18*, p.297.

รายงานความรุนแรงไปยังเจ้าหน้าที่ หลังจากนั้นเมื่อความรุนแรงยุติลง ระยะที่สองก็จะสิ้นสุดลงและผู้หญิงจะรู้สึกได้โดยสัญชาตญาณถึงความผ่อนคลายและการลดลงของความตึงเครียดในทางจิตใจและเข้าสู่ระยะสุดท้ายของวงจรความรุนแรง

ระยะที่สาม เรียกว่า ความรู้สึกสำนึกผิดและการแสดงความรักหลังการทำร้าย (Loving Contrition) ซึ่งจะเริ่มต้นเมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงฉับพลันนั้นสิ้นสุดลง ทั้งคู่จะรู้สึกถึงการผ่อนคลายความตึงเครียดลง ผู้ใช้ความรุนแรงจะมีบุคลิกที่แตกต่างจากในช่วงระยะก่อน จะมีการแสดงออกถึงความสำนึกผิดและความเสียใจสำหรับการกระทำที่เขาส่งเสริมความเจ็บปวดให้แก่ผู้หญิงใน ระยะที่สอง และจะพยายามบรรเทาโทษ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว จะเป็นการแสดงออกถึงการขอโทษอย่างซื่อ ๆ และให้คำสัญญา รวมถึงตั้งปณิธานว่าเขาจะไม่ทำร้ายทุบตีเธออีก มีการแสดงความอ่อนโยนรักใคร่ สำนึกถึงความโหดร้ายที่เขาได้กระทำและพยายามที่จะชดเชย ระยะนี้จึงเป็นระยะที่สร้างความแข็งแกร่งให้ผู้หญิงได้มากที่สุด พวกเขาจะรู้สึกผ่อนคลายลงจากการหยุดชะงักของความรุนแรง การลดลงของความตึงเครียดเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงเลือกที่จะให้อภัยและรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ พยายามบิดเบือนความจริงที่เกิดขึ้นและละเลยปัญหาที่ถูกทุบตีนั้นโดยมองว่าเป็นการลืมตัวไปชั่วขณะหนึ่งของสามีของเธอ³ และจะพยายามโน้มน้าวจิตใจของตัวเองว่าการทำร้ายจะไม่เกิดขึ้นอีก เขาจะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้นเป็นผู้ชายที่ “แสนดี มีความเป็นสุภาพบุรุษและอบอุ่น” ซึ่งเป็นตัวตนที่แท้จริงของผู้ชายที่เธอรัก⁴

โดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอจะเชื่อว่าเธอเพียงผู้เดียวที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสภาวะทางอารมณ์ที่คงที่ของคู่ของเธอ พวกเขาจะรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบให้เขาได้มีความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้น อาจจะมีการเข้ารับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งแทบไม่เกิดประโยชน์ถ้าเธอยังคงอาศัยอยู่กับเขา โดยแท้จริงแล้วในช่วงของความสำนึกถึงสิ่งที่ได้กระทำจากฝ่ายชายนั้นกลับเป็นช่วงที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำทารุณทางจิตใจมากที่สุดเพราะเชื่อว่าสถานการณ์ที่เลวร้ายนั้นกำลังจะดีขึ้น ภาพลวงตาของการพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมบูรณ์นั้นเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้หญิง เนื่องจากในระยะนี้ต่างฝ่ายต่างมีการพึ่งพาอาศัยกันอย่างแท้จริง สิ่งที่แฝงอยู่ภายใต้ความทุกข์ของวงจรความรุนแรงนี้คือแต่ละฝ่ายต่างเชื่อว่าการตายยังดีกว่าการต้องแยกจากกัน ไม่มีใครที่จะรู้สึกอยากพึ่งพา

³ นภภรณ์ หะวานนท์, คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555) น.45.

⁴ People v. Genosa, G.R. No. 135981, 341 SCRA 493 (2000), Accessed November 12, 2014, http://www.lawphil.net/judjuris/juri2004/jan2004/gr_135981_2004.html

ตัวเองอย่างเป็นอิสระหรือมีความสามารถในการจัดการสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอีกฝ่าย⁵ อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นไม่นานความตึงเครียดก็จะเริ่มขึ้นอีกครั้งและวงจรของความรุนแรงจะเกิดขึ้นซ้ำอีก

2.1.2 ระดับของความรุนแรงต่อคู่สมรส

จากที่ได้มีการศึกษาถึงวงจรความรุนแรงหรือวัฏจักรของความรุนแรงในหัวข้อ 2.1.1 จะเห็นได้ว่าการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่ครั้งเดียว แต่จะเริ่มต้นจากความรุนแรงในระยะของการก่อตัวที่เป็นการสะสมความตึงเครียดมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการใช้ความรุนแรงในระดับเพียงเล็กน้อย เช่น การผลัก หรือการกระแทกสิ่งของ แต่เมื่อเกิดการใช้ความรุนแรงขึ้นแล้วมิได้มีการพยายามแก้ไขหรือยุติความรุนแรงนั้นได้ทัน ผู้กระทำความรุนแรงจะค่อย ๆ เกิดการเรียนรู้ว่าการใช้ความรุนแรงทำให้ผู้ถูกใช้ความรุนแรงกระทำตามที่เขาต้องการ เนื่องจากธรรมชาติของความรุนแรง คือ ถ้าเมื่อเกิดได้ครั้งหนึ่งไม่ได้แก้ไขเหตุปัจจัยที่เป็นต้นเหตุ เหตุก็จะต้องเกิดและเกิดถี่ขึ้นรุนแรงมากขึ้น⁶ ก็จะเป็นการสร้างความปลอดภัยในการใช้ความรุนแรงเหล่านั้นอีก หรือในทางกลับกันหากการใช้ความรุนแรงในระดับต้นนั้นไม่ประสบผล ผู้กระทำความรุนแรงก็จะใช้วิธีการที่รุนแรงมากขึ้นไปอีกเพื่อควบคุมผู้ถูกกระทำความรุนแรง

วงจรของความรุนแรงของแต่ละครอบครัวจะใช้เวลาที่แตกต่างกัน ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นแบบเฉียบพลันทันที ในขณะที่บางครอบครัวเกิดขึ้นในระยะเวลาที่รวดเร็ว แต่ไม่ว่าจะเป็นการในลักษณะใดความรุนแรงในครอบครัวที่มิได้มีการแก้ไวนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มความถี่ของการเกิดมากขึ้น โดยอาจเริ่มจากความรุนแรงขั้นต้น เช่นการตบหน้าและไปสิ้นสุดที่การฆาตกรรม⁷ มีข้อควรสังเกตว่าในขณะที่วงจรความรุนแรงเกิดขึ้นซ้ำในแต่ละครั้งนั้นความยาวนานของระยะสำนึกผิดนั้นจะลดน้อยลงลงในขณะที่ระยะเวลาของการก่อความตึงเครียดและระยะของการทำร้ายอย่างรุนแรงนั้นจะมีช่วงเวลายาวนานขึ้น และมีอัตราความถี่ในการเกิดความรุนแรงที่มากขึ้น มีความโหดร้ายรุนแรงมากขึ้นและเสี่ยงต่อการฆาตกรรมซึ่งจะเพิ่มสูงขึ้น

⁵ Walker, Terrifying Love: Why Battered Women Kill and How Society Responds, (Harper Perennial, 1989), p. 42.

⁶ เพ็ญศรี พิชัยสนธิ, “สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง : มิติทางสังคมผสมกับมุมมองของกระบวนการยุติธรรม,” ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการในโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย, จัดโดยสถาบันกฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ กรุงเทพมหานคร, 2542 : น.23.

⁷ วิริภรณ์ ชัยเศรษฐสัมพันธ์, “ประสบการณ์การถูกทำร้าย และความต้องการการช่วยเหลือภรรยาที่ถูกสามีทำร้าย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543), น.12.

ในการเกิดซ้ำแต่ละครั้ง⁸ ซึ่งส่วนสำคัญจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการป้องกันวิกฤตทางอารมณ์ในการถูกทำร้าย โดยแบ่งระดับของความรุนแรงออกได้เป็น 4 ระดับคือ⁹

1. ระยะแรกเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นจะทำให้ระดับความวิตกกังวลของผู้หญิงเพิ่มขึ้นว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างนั้นขึ้นอีก ตลอดจนพยายามหาทางเพื่อไม่ให้ถูกกระทำอีก
2. เมื่อความสามารถในการแก้ปัญหาไม่ได้ผลและถูกกระทำรุนแรงอีก ผู้หญิงจะพยายามพูดคุยเพื่อทราบสาเหตุหรือปรับความเข้าใจ แต่มักไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่าย แม้ผู้หญิงพยายามปรับปรุงตัว ฝ่ายชายก็ยังไม่สนใจความเปลี่ยนแปลงและกระทำรุนแรงซ้ำอีก
3. ระดับของความวิตกกังวลจะสะสมเพิ่มมากขึ้นจากความล้มเหลวในการแก้ปัญหา ผู้หญิงเริ่มขอความช่วยเหลือจากคนภายนอก
4. ระยะวิกฤต เมื่อปัญหาเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และยังคงดำเนินต่อไป ยิ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งเท่าใดผู้หญิงยิ่งอยู่ในภาวะที่เครียดมากขึ้นเท่านั้น ในที่สุดเมื่อถึงจุดที่รับไม่ได้ จะเกิดการตอบโต้ใน 2 ลักษณะ คือ พยายามที่จะฆ่าสามี หรือ ฆ่าตัวตาย

2.1.3 ทฤษฎีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในทุกสังคม โดยเฉพาะรูปแบบความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยา ส่วนหนึ่งเกิดจากรากฐานของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในระหว่างเพศ การที่สังคมนั้นยึดโยงกับโครงสร้างที่ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ทำให้อำนาจของผู้ชายนั้นมีมากกว่าผู้หญิง และกลายเป็นการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ชายเมื่อได้มีการละเมิดสิทธิและการใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง ดังนั้น การศึกษาปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงจึงต้องวิเคราะห์ถึงรากฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศด้วย โดยแนวคิดสตรีนิยมจะพิจารณามุมมองดังกล่าวในการทำความเข้าใจว่าความรุนแรงนั้นถูกทำให้ชอบธรรมได้อย่างไร เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างไร

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้หญิงและผู้ชาย (Power Relation) เป็นความสัมพันธ์ของความเป็นหญิงชายที่ถูกกำหนดตามความคาดหวังของสังคมและตามบริบท ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายมีอำนาจและการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ซึ่งโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณีในสังคมอดีตนั้นกำหนดให้ชายมีบทบาทที่เหนือกว่าผู้หญิง แม้ว่าในปัจจุบันกฎหมายจะกำหนดให้สิทธิหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายนั้นมีความเท่าเทียมกัน แต่ทัศนคติที่สืบทอดกันมานั้น

⁸ Walker Lenore E.A., *Battered Woman Syndrome*, 3rd Edition, (New York : Springer Publishing Company, 2009), p.48.

⁹ เจียมจิต สุวรรณน้อย, “การตอบโต้กลับของภริยาผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับเหตุผลหย่อนโทษตามกฎหมายอาญา,” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 70, น.83-84 (2557).

ก็ยังคงดำรงอยู่ ปรากฏการณ์ความรุนแรงระหว่างหญิงและชายจึงยังคงปรากฏให้เห็นมาตลอด อยู่บนรากฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

การขัดเกลาทบทาความสัมพันธ์ของหญิงและชายนั้น เริ่มตั้งแต่การเลี้ยงดูในวัยเด็กซึ่งจะเป็นการเตรียมให้ผู้ชายมีทักษะในการจัดการและความเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้หญิงถูกจำกัดให้เล่นแต่ในบ้าน หรือการให้การศึกษาที่มีระบบการสร้างทักษะที่อยู่บนฐานของความเชื่อว่าเป็นเพศที่แตกต่างกัน รวมถึงผู้หญิงจะถูกจำกัดโอกาสในการทำงานบางอาชีพที่ถูกเชื่อว่าเป็นอาชีพของผู้ชาย นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ล้วนกำหนดความเป็นหญิงชายอย่างชัดเจน โดยผู้ชายถูกสะท้อนให้เห็นถึงภาพของความเป็นผู้นำ ผู้กล้า แต่ผู้หญิงมีความเป็นแม่บ้านแม่เรือน¹⁰

ดังนั้น ความรุนแรงจึงเป็นผลมาจากความไม่เสมอภาคของความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งถูกกำหนดด้วยเพศสภาพ จากเงื่อนไขทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันในระหว่างเพศ (Gender-Based Violence) โดยการใช้ความรุนแรงเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ผู้ชายใช้เพื่อคงความมีอำนาจเหนือผู้หญิง

ได้มีการสร้างรูปแบบของการควบคุมภริยาโดย Domestic Abuse Intervention Project เพื่อเชื่อมโยงความรุนแรงทางกายและการควบคุมบังคับในรูปแบบต่าง ๆ ที่ฝ่ายชายจะใช้ต่อฝ่ายหญิงในบริบทของความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเรียกว่า “วงล้อแห่งอำนาจและการควบคุม (Power and Control Wheel)”¹¹ โดยมีทั้งหมด 8 รูปแบบ คือ การบังคับและการข่มขู่ การคุกคาม การบีบคั้นทางอารมณ์ การใช้วิธีการให้อยู่ตามลำพัง การทำให้ความรุนแรงเป็นเรื่องเล็กน้อย การใช้ลูกเป็นเครื่องมือ การใช้อิทธิพลของความเป็นผู้ชาย และการบีบบังคับทางเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่า ความรุนแรงที่กระทำต่อภริยานั้นก็เป็นไปเพื่อควบคุมและกดขี่และคงไว้ซึ่งอำนาจของตนในชีวิตแต่งงาน เป็นวิธีการควบคุมทางสังคมที่ผู้ชายกระทำต่อคู่รักของตนเอง

¹⁰ นาถฤดี เด่นดวง, “เพศ (sex) ความเป็นหญิงความเป็นชาย (Gender) การขัดเกลาทบทา สังคม (Socialization) และความเสมอภาคหญิงชาย (Gender Equality),” สืบค้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2559, <http://www.owf.go.th/wofa/modules/website/upload/news/5c80f2a87a7d0751dc11d603434d2f2b.pdf>

¹¹ วิลาสินี พนานครทรัพย์, “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ : เสียงของผู้หญิง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.10-12.

2.1.4 สาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวนั้นมิได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่มีหลายสาเหตุร่วมกันและมีความสลับซับซ้อน จึงทำให้การวิเคราะห์หาสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่อาจใช้ทฤษฎีใดในการอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ จึงต้องอาศัยหลายทฤษฎีในการอธิบายร่วมกัน¹² ซึ่งสามารถแบ่งการพิจารณาออกเป็น ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เช่น

- ค่านิยมของสังคม ที่ยอมรับว่าการที่สามีภริยาทะเลาะกันเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเรื่องส่วนตัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะถือว่าเป็นการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวในการสมรสว่าเป็น “ปัญหาในครอบครัว” หรือการที่สื่อต่าง ๆ นั้นนำเสนอแง่มุมเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงจนสร้างความเคยชินให้แก่คนในสังคม ทำให้บุคคลภายนอกไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือและอยู่นอกกรอบของการดูแลโดยกระบวนการยุติธรรม และในทางกลับกันผู้ถูกระทำรุนแรงกลับต้องเป็นฝ่ายที่เผชิญหน้ากับความอับอายจากความล้มเหลวของความสัมพันธ์อันเป็นอุปสรรคในการขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ทำให้ผู้ถูกระทำรุนแรงต้องทนอยู่ในสภาพของการถูกระทำซ้ำซากอย่างหาทางออกไม่ได้

- ระบบโครงสร้างของสังคม เนื่องจากมีความไม่เท่าเทียมกันของสถานภาพและบทบาทจากโครงสร้างที่ชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กำหนดให้ผู้ที่มิบทบาทต่อยกว่ามีโอกาสที่จะถูกระทำรุนแรงอยู่เสมอ ความคาดหวังในเพศชายในฐานะของผู้นำจึงก่อให้เกิดแนวคิดว่าภริยาเป็นสมบัติของสามี ผู้ชายมีสิทธิที่จะใช้อำนาจบังคับ ควบคุมหรือทำร้ายร่างกายและจิตใจได้และถือว่าเป็นวิธีการในการรักษาอำนาจของผู้ชาย ส่วนเพศหญิงนั้นต้องยอมรับการกระทำ ดังนั้น บทบาททางเพศและการใช้อำนาจจึงเป็นรากฐานของการทำร้ายร่างกาย

- สภาวะเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาความยากจน การว่างงาน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดในครอบครัวและอาจก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงตามมา นอกจากนี้ยังรวมถึงพฤติกรรมการใช้เงินเกินตัว วัตถุนิยม ทำให้เป็นหนี้แล้วเกิดปัญหาความเครียดตามมาได้

2. ปัจจัยภายในที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เช่น

- ลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำ ความรุนแรง มีการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการอธิบาย พฤติกรรมของบุคคลที่เคยได้รับประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรงในฐานะผู้ถูกระทำรุนแรง หรือได้รับประสบการณ์อ้อมในฐานะผู้

¹² ปฐวี เทียนจวง, “ทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องต่อการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ศาลอาญานบพรี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.16.

สังเกตการณ์หรือผู้รู้เห็นเหตุการณ์ความรุนแรง จะทำให้เกิดการเรียนรู้บรรทัดฐานที่ยอมรับการใช้ความรุนแรง และทำให้ตัดสินใจที่จะใช้ความรุนแรงเมื่อตอนต้องเผชิญกับปัญหาในลักษณะเดียวกันเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ¹³ คือ การเรียนรู้ว่าคนที่รักเราจะเป็นผู้ที่ทำร้ายเรามากที่สุด โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรุนแรงและความรัก การเรียนรู้ถึงสิทธิอันชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง เนื่องจากเคยเห็นบิดามารดาใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอน และการเรียนรู้ว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้เมื่อใช้วิธีการอื่นไม่ได้ผล ทำให้เรียนรู้ว่าการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการให้ได้มาในสิ่งที่เขาต้องการ

- ความผิดปกติทางจิตของผู้กระทำความรุนแรง เช่น การมีอารมณ์ก้าวร้าว การควบคุมตนเองไม่ได้ ความรู้สึกไม่มั่นคงในทางจิตใจ ความเครียด ความรู้สึกถูกคุกคามจากในบ้าน และนอกบ้าน ปัญหาการเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นต้น

- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ความรุนแรงและผู้ถูกกระทำ เช่น การแยกตัวเป็นครอบครัวเดียวทำให้ขาดการได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจากญาติผู้ใหญ่ ขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคม การไม่พูดจาสื่อสารกันระหว่างสามีภรรยา ความขัดแย้งในคู่สมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และเสถียรภาพของคู่สมรสหรือความมั่นคงในชีวิตสมรส เป็นต้น

- ปัจจัยภายในอื่น ๆ เช่น การที่บุคคลในครอบครัวติดแอลกอฮอล์หรือยาเสพติด ซึ่งอาจทำให้ขาดสติสัมปชัญญะและเกิดการทำร้าย หรือมีปัญหาการพนันเมื่อไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็เกิดการใช้ความรุนแรงขึ้น

2.1.5 รูปแบบของการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส

ความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำต่อผู้หญิงปรากฏในหลายรูปแบบ สามารถจัดหมวดหมู่ได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ¹⁴ คือ

1. ความรุนแรงที่กระทำต่อชีวิตและร่างกาย (Physical Abuse) คือ การกระทำความรุนแรงต่อร่างกายให้เกิดความบาดเจ็บเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ โดยจะมีอาวุธหรือไม่ก็ตาม เช่น การผลัก การกระแทก ปาสิ่งของ ปีบคอ รัดคอ ตบ ต่อย เตะ ลาก ซ้อม ใช้หรือขู่ว่าจะใช้อาวุธ

¹³ ปัญชลี โชติคุด, “การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น.18-19.

¹⁴ ฐะปะนีย์ จุฬารมย์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่สมรสในครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549), น.12-13.

ทำร้าย เป็นต้น ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวแม้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวก็ให้نبว่าเคยถูกรกระทำรุนแรงทางกาย¹⁵ นอกจากนี้รวมถึงการสำสอนทางเพศเป็นเหตุให้ภรรยาและบุตรติดเชื้อมด้วย

2. การใช้ความรุนแรงต่อจิตใจ (Emotion Abuse) หมายถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ก็ตามที่มีผลให้ผู้ถูกรกระทำ ได้รับความเสียใจ หรือเสียสิทธิเสรีภาพ โดยรวมถึงการแสดงออกด้วยวาจาหรือแสดงท่าทีและการกระทำ เช่น การพูดจาดูถูก การพูดประชดประชัน คำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย ตะคอก ตวาด เปรียบเทียบเป็นสัตว์ ประณามว่าชั่วช้า การพูดข่มขู่ การทำท่าทีโกรธ การทำให้ขายหน้า การแสดงท่าทีเฉยเมย การโดดเดี่ยวไม่คบกับบุคคลอื่น หรือการมีภริยาหลายคนในเวลาเดียวกัน การไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร การละเลยหน้าที่ของสามีต่อภริยา เป็นต้น

3. การใช้ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Abuse) หมายถึงการกระทำอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังนี้ คือ การลวนลามทางเพศ การบังคับให้ร่วมหลับนอนและมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม การใช้ประโยชน์จากการมีเพศสัมพันธ์ เช่น การบังคับให้ภริยาขายบริการทางเพศหรือมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น การแสดงความเป็นเจ้าของที่มากเกินไป การกระทำในเชิงอนาจารให้รู้สึกอับอายหรือการให้มีการกระทำทางเพศแบบผิดธรรมชาติหรือน่ารังเกียจหรือทำให้รู้สึกต่ำต้อย โดยลักษณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เต็มใจหรือไม่ยินยอม

4. การใช้ความรุนแรงทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การลิดรอนสิทธิในด้านทรัพย์สินเงินทองและทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การควบคุมจำกัดการใช้จ่ายและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ในครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึงการละเลยไม่ให้ความสำคัญในชีวิตความเป็นอยู่ การขัดขวางต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน ทำให้้อบอายหรือเสียชื่อเสียง การรบกวนรังควาน การจำกัดสิทธิทางสังคมที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว การปิดกั้นทางสังคมที่มีต่อเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน การกักขังหน่วงเหนี่ยวให้หมดอิสระภาพ

2.2 ลักษณะเฉพาะของผู้หญิงที่ถูกพิจารณาว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome : BWS)

ความซับซ้อนทางอาการวิทยาและสิ่งที่ปรากฏออกมาในการวินิจฉัยลักษณะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของทั้งนักกฎหมายและนักวิชาการทางการ

¹⁵ ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์, “ครอบครัวกับความรุนแรงในชีวิตคู่,” *ประชากรและสังคม* 2552, น.208, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2559, http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/ConferenceV/Download/Article_Files/Article13_FamilyViolence.pdf

แพทย์ในสาขานั้น ๆ หลายปีที่ผ่านมาความซับซ้อนเหล่านี้ได้รับการศึกษาในวงกว้างซึ่งก้าวข้ามผ่านทุกวัฒนธรรมในหลายประเทศ เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคมและเชื้อชาติไม่ว่าจะอยู่ในสังคมหรือสถานะทางเศรษฐกิจในระดับใดก็ตาม โดยได้บ่งชี้ถึงประสบการณ์ที่มีรูปแบบหลากหลายของผู้หญิงเกี่ยวกับความรุนแรงที่กระทำต่อพวกเธอ โดยรวมถึงการทำร้ายในทางเพศ การข่มขืน การข่มเหงสมาชิกในครอบครัว การแสวงหาประโยชน์ในทางเพศและการคุกคามทางเพศ ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเหล่านี้จะจดจำการถูกทำร้ายในลักษณะของสถานการณ์ที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจ (Traumatic Events) ดังนั้น เมื่อนำมารวมเข้ากับทฤษฎีสตรีนิยมที่พยายามจะอธิบายถึงประเด็นทางสังคมวิทยาในเรื่องของอำนาจและการควบคุมที่ผู้ชายใช้กระทำต่อผู้หญิง ทฤษฎีความบอบช้ำทางจิตใจ (Traumatic Events) จึงก่อให้เกิดทฤษฎีกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) มีรายละเอียดที่จะศึกษา ดังต่อไปนี้

2.2.1 คำจำกัดความของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)

ทฤษฎีของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้นได้รับการกล่าวถึงครั้งแรกต่อสาธารณชนในปี ค.ศ.1979 ในงานเขียนของ Lenore Walker ซึ่งมีชื่อว่า “The Battered Woman” Walker ได้ทำการศึกษาวิจัยจากกลุ่มผู้หญิงจำนวน 403 คน ที่รู้สึกลัวว่าตนเองนั้นตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคู่ของเธอ และพบว่าในบรรดาผู้หญิงเหล่านั้นได้เล่าประสบการณ์ความรุนแรงที่พวกเธอเคยประสบมาโดยมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่คล้ายคลึงกันในแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นการที่เชื่อว่าการถูกคุกคามเหล่านั้นเป็นผลมาจากความผิดพลาดใด ๆ ของพวกเธอ การนิ่งเฉยและยอมรับอันเนื่องมาจากคิดว่าตนเองไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ใด ๆ ได้อีก ความเข้าใจถึงวัฒนธรรมความเป็นใหญ่ของผู้ชายภายในบ้าน และการสูญเสียความเคารพในตัวเอง (Low-Self-Esteem) และผู้หญิงเหล่านี้ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาล้วนแล้วแต่เคยถูกสามีทำร้ายร่างกายอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยต่อมาในปี ค.ศ.1984 Walker จึงได้ตั้งชื่อให้กับการศึกษาของเธอว่า “Battered Woman Syndrome”¹⁶

Battered Woman Syndrome (BWS) คือ ทฤษฎีทางสังคมในเรื่องของรูปแบบของพฤติกรรมมนุษย์ที่อยู่บนพื้นฐานของการทำร้ายร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะพบได้ในผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้าย โดยทฤษฎีดังกล่าวได้ถูกนำมาอ้างอิงถึงในคดีที่ Battered Woman พยายามที่จะแสดงความบริสุทธิ์ในการฆาตกรรมคู่ของเธอ แต่การใช้ทฤษฎีของ BWS นี้ให้

¹⁶ Brende L. Russell, *Battered woman syndrome as a legal defense*, (The United States of America : McFarland & Company, Inc. Publishers, 2010), p.18.

ได้เป็นผลสำเร็จ พวกเขาจะต้องแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีการแสดงออกถึงคุณลักษณะเฉพาะของ BWS ในช่วงเวลาที่ได้มีการฆาตกรรม ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมไว้ในคำนิยาม ดังต่อไปนี้

Walker (1979) ได้ใช้คำว่า Battered Woman Syndrome (BWS) ในการอธิบายถึงรูปแบบอาการที่เกิดขึ้นในผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) โดยให้คำนิยาม Battered Woman ว่าหมายถึงความถึง ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือจิตใจอย่างซ้ำ ๆ โดยผู้ชาย (คู่ของเธอ) เพื่อที่จะบีบบังคับเธอให้ทำบางสิ่งบางอย่างตามที่เขาต้องการ โดยปราศจากการตระหนักถึงสิทธิของเธอ โดย Battered Woman นั้นหมายความรวมถึงภริยาหรือผู้หญิงในทุกรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ชาย นอกจากนี้ ในการที่จะระบุว่าผู้หญิงนั้นอยู่ในความหมายของ Battered Woman หรือไม่ ความสัมพันธ์นั้นจะต้องผ่านวงจรของการถูกทำร้ายอย่างน้อยที่สุด 2 ครั้ง ดังนั้น BWS จึงหมายถึง รูปแบบของบุคลิกลักษณะโดยทั่วไปของผู้หญิงที่ถูกข่มเหงทางร่างกายและจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยอำนาจของผู้ชายที่อยู่ในชีวิตของพวกเขา¹⁷ หรือความหมายในเชิงปฏิบัติ คือ เงื่อนไขในทางจิตวิทยาซึ่งทำให้เหยื่อเชื่อว่ามีเพียงหนทางเดียวที่จะหนีไปจากสถานการณ์ที่เลวร้ายนั้นคือการฆ่าสามีของเธอ¹⁸ นอกจากนี้ ในงานศึกษาของ Pagelow (1981) ยังได้ให้คำนิยามของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายว่า “ผู้หญิงซึ่งถูกข่มเหงทางกายภาพโดยความตั้งใจเป็นเหตุให้ได้รับความเจ็บปวดและได้รับอันตราย¹⁹ หรือหมายความถึง ผู้หญิงที่ได้รับการกระทำรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจอย่างยาวนานจนทำให้เกิดความรับรู้ถึงความอ่อนแอ และจำยอมที่จะถูกกระทำโดยฝ่ายชายและไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงหนีออกจากความสัมพันธ์นี้ได้ด้วยตนเอง

ในส่วนของผู้ทำร้ายหรือใช้ความรุนแรงจนเป็นเหตุให้ผู้หญิงตกอยู่ในภาวะ Battered Woman Syndrome นั้นได้ระบุเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ที่

¹⁷ M.J. Leary, “A Woman, A Horse, and a Hickory Tree: The Development of Expert Testimony on The Battered Woman Syndrome in Homicide Case” 53 U.KAN.L.REV.386, p.397 (1984-1985).

¹⁸ Mani Thess Q. Pena “Expending The Classic Self-defense Doctrine to Accommodate The Novel Theory of Battered Woman Syndrome; Problems and Issues in Philippines Context,” Philippine Law Journal, vol.76, p.297 (2001-2002).

¹⁹ Refers to adult woman who were intentionally physically abused in ways that caused pain or injury, or who were forced into involuntary action or restrained by force from voluntary action by adult men with whom they have or had established relationships, usually involving sexual intimacy, whether or not within a legally married state.

มีความใกล้ชิด (Intimate Partner Relationship) กล่าวคือ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ผู้ซึ่งอยู่ในความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง (Intimate Relationship) กับผู้ชาย ซึ่ง Khaw and Hardesty ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็นการกระทำความรุนแรงโดยบุคคลซึ่งเป็นผู้สมรส หรืออดีตคู่สมรส แฟนหนุ่ม หรือแฟนสาว หรือหมายความถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกันในทางกายภาพหรือทางอารมณ์อย่างใกล้ชิดผูกพันกัน มีความใกล้ชิดกันในทางกายภาพ (Physical intimacy) ซึ่งแสดงให้เห็นโดยความมีมิตรภาพ ความรักบริสุทธิ์ระหว่างชายหญิงโดยไม่มีเพศสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Platonic Love) หรือความรักโรแมนติก (Romantic Love) หรือ การกระทำในทางเพศ (Sexual activity) และในพจนานุกรมของ Mosby's Medical Dictionary ได้ให้คำนิยามว่าเป็นการถูกระทำความรุนแรงทางกายอย่างซ้ำ ๆ โดยบุคคลที่เธออาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลที่เธอมีความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งบุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์แบบเพศเดียวกันก็อาจตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายหรือคู่ที่ถูกทำร้ายได้ด้วยเช่นกัน²⁰ ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าการกระทำความรุนแรงที่จะก่อให้เกิดภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้น จะต้องเป็นการกระทำโดยบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันไม่ว่าโดยทางกายหรือทางจิตใจหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความผูกพันกันในทางจิตใจที่จะส่งผลให้ผู้หญิงยอมรับการถูกระทำความรุนแรงและมีความคาดหวังในเบื้องต้นว่าสถานการณ์จะดีขึ้นได้

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization (WHO) ได้ระบุ BWS ไว้ในกลุ่มผู้ป่วย International Classification of Disease – 9cod 995.81 โดยการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ โดย BWS นั้นถูกจำกัดความเป็นเพียงการพัฒนาของบุคลิกลักษณะในทางกายภาพ ทางจิตใจและทางสังคมที่มีความผิดปกติและทำให้มีลักษณะอาการจำพวกความหดหู่สิ้นหวัง การขาดความเคารพในตัวเองและการหลีกเลี่ยงสังคม อันเป็นผลมาจากกรที่ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากรูปแบบของการกระทำที่ใช้ความรุนแรงโดยผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือคู่รัก²¹

²⁰ Natatsha Tracy, What is Battered Woman, Battered Wife, Syndrome?, Accessed by 13, July 2016, <http://www.healthyplace.com/abuse/domestic-violence/what-is-battered-woman-battered-wife-syndrome/>

²¹ Maria Rowena Amelia V. Guanzon “LEGAL AND CONCEPTUAL FRAMEWORK OF BATTERED WOMAN SYNDROME As A DEFENSE,” *PHILIPPINE LAW JOURNAL*, vol.86, p.127 (2011-2012).

2.2.2 การเกิดขึ้นของผู้หญิงที่ถูกพิจารณาว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย โดยคู่ของตน

Walker ได้ระบุข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกุญแจสำคัญสองประการที่ใช้อธิบายความมีลักษณะร่วมกันของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทั้งหมดในกลุ่มที่ทำการศึกษา ประการแรกคือ “วงจรความรุนแรง (Cycle of Violence)” ซึ่ง Walker ได้บันทึกถึงรูปแบบของการคุกคามที่จะแบ่งได้ 3 ระยะ ซึ่งใช้อธิบายถึงการไต่ระดับของความตึงเครียดที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ซึ่งเป็นอันตรายจนนำไปสู่การทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรงและการเพิ่มขึ้นของการกระทำทารุณ และยุติลงด้วยการแสดงความสำนึกผิดของผู้ที่ทำร้ายและให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำร้ายเธออีก และข้อเท็จจริงประการที่สองคือ “การช่วยตัวเองไม่ได้อันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)” Walker ได้นำเอาทฤษฎีนี้มาใช้เป็นครั้งแรกเพื่อที่จะอธิบายถึงการขาดอำนาจที่จะควบคุมสถานการณ์ใด ๆ ในความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรงซึ่งผู้หญิงนั้นรู้สึกและเพื่อที่จะจัดหาคำอธิบายว่าเหตุใดจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่ผู้หญิงจะทิ้งผู้ที่ทำร้ายเธอแทนที่จะทำการตอบโต้พวกเขาจนถึงแก่ความตาย²² ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะถูกใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์ความมีเหตุผลของสภาวะแห่งจิตของผู้หญิง (The Woman’s State of Mind) เพื่อที่จะสนับสนุนข้อต่อสู้ของคดีของเธอ และเพื่อใช้ในการอธิบายว่าเพราะเหตุใดเธอจึงไม่ออกไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงเช่นนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการนำเอา Battered Woman Syndrome มาใช้โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงของคดีเหล่านั้น

2.2.2.1 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง (The Cycle Theory of Violence)

จากการศึกษาทฤษฎีดังกล่าวนี้ในหัวข้อที่ 2.1.1 หลังจากที่ถูกทวงจรมันได้เกิดขึ้นซ้ำหลายครั้ง ในที่สุดผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ก็จะเข้าสู่สภาวะของจิตใจที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวสำหรับชีวิตของเธออย่างถาวร Dobash and Dobash ได้บันทึกไว้ในงานเขียนของเธอว่า ในแต่ละระดับของความรุนแรงทำให้ผู้หญิงมีความหวังที่น้อยลง มีความเคารพตัวเองที่น้อยลง และมีความกลัวมากเพิ่มขึ้น ความทรามานของความคิดหวังอย่างผิดพลาดว่าทัศนคติของสามีที่ซอซ่มเหงของเธอนั้นจะยุติลงได้สร้างความวิตกกังวลซึ่งผู้หญิงไม่ได้ตระหนักถึงมันมาก่อน และในท้ายที่สุดเธอก็จะเริ่มเกิดปัญหาความเครียดเกี่ยวกับความบอบช้ำทางจิตใจจากวงจรความรุนแรงและความเชื่อว่าสามีของเธอสามารถที่จะฆ่าเธอได้ จากการสังเกตการณ์นั้นในท้ายที่สุดพบว่าผู้ทำร้าย (คู่ของเธอ) มีแนวโน้มที่จะแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์นั้นลดน้อยลงและแทนที่ด้วยการตำหนิเธอว่าเป็นฝ่ายที่ทำให้เขาต้องใช้ความรุนแรง ดังนั้นผู้หญิงจึงยิ่งสูญเสียความหวังว่าคู่ของเขานั้นจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปและเริ่มกลัวการหลีกเลี่ยงไปจากความสัมพันธ์ การสะสมของความ

²² Brende L. Russell, *supra* note 16, p.18.

หวาดกลัว (Cumulative Terror) ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างลึกซึ้งในผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ซึ่งนำไปสู่สาเหตุแห่งการฆ่าผู้ที่ทำร้ายเธอ หากเธอเห็นโอกาสที่จะต่อสู้กลับได้

การที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ในวงจรความรุนแรงนี้ Walker ได้อธิบายว่าเป็นผลมาจากการซึมซับและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ถูกกระทำอย่างต่อเนื่องและซ้ำซากมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้น แรงจูงใจของผู้หญิงในการจัดการกับปัญหาจึงลดน้อยลงและอดทนอยู่ในภาวะที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ ในที่นี้จึงนำไปสู่การศึกษาถึงทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)

2.2.2.2 ทฤษฎีการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)

ทฤษฎีการเรียนรู้ถึงการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้นั้น เป็นงานวิจัยที่เป็นฐานทางทฤษฎีซึ่งถูกใช้โดยนักจิตวิทยาทั่วโลกในฐานะที่เป็นกระบวนการทัศนคติในการอธิบายพฤติกรรมของสัตว์ทดลองจนมนุษย์ (Candido, Maldonado, Meigas, & Catena, 1992) โดยเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาซึ่งถูกนำมาปรับใช้เพื่ออธิบายถึงการขาดการตอบสนอง หรือความนิ่งเฉยของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างสะสม โดยการริเริ่มของ ดร. มาร์ติน ซีลิคแมน (Dr. Martin Seligman) นักจิตวิทยาประจำมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย และสตีฟ ไมเออร์ (Steve Maier) ในปี 1960 ซึ่งได้ทำการศึกษาทดลองในสุนัขเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของสุนัขภายในกรงแล้วนำมาเป็นฐานที่ใช้อธิบายถึงทักษะในการมองโลกในแง่ร้ายและแง่ดีของมนุษย์ว่าบุคคลเมื่อตกอยู่ในภาวะที่ท้อแท้หรือสิ้นหวังจะเกิดการเรียนรู้จากการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่เลวร้ายในอดีตที่ตนไม่สามารถจัดการหรือควบคุมได้ ซึ่งทำให้รู้สึกสิ้นหวังและยุติการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนเกิดเป็นการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) และแม้จะมีโอกาสที่จะหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาหรือเป็นอันตรายได้ก็จะไม่เชื่อว่าหนทางนั้นจะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากสถานะที่เป็นอยู่ไปได้ หรือมีอาการขาดความสามารถในการควบคุมผลลัพธ์ของสถานการณ์และไม่อาจกำหนดผลแห่งพฤติกรรมของตนให้เป็นไปอย่างที่ควรจะเป็นได้²³

Seligman ได้ทำการทดลองกับสัตว์ในห้องทดลองโดยได้นำเอาสุนัขไปขังไว้ในกรงที่มีการติดกระแสไฟฟ้าเอาไว้ เมื่อสุนัขพยายามหนีออกจากกรงก็จะถูกกระแสไฟฟ้าที่ติดเอาไว้ช็อต ซึ่งในขั้นตอนแรกให้สุนัขในกลุ่มที่หนึ่งถูกช็อตด้วยกระแสไฟฟ้าอ่อน ๆ ซึ่งพบว่ามันเรียนรู้ที่จะหยุดการถูกช็อตได้ สุนัขกลุ่มที่สองถูกช็อตด้วยกระแสไฟฟ้าเช่นเดียวกับกับกลุ่มที่หนึ่งแต่ไม่มีวิธีการที่จะหยุดการถูกช็อตได้ด้วยการใช้จมูกกดที่แท่น สุนัขกลุ่มที่สามเป็นกลุ่มควบคุมไม่มี

²³ Carlson, Neil R., *Psychology : The Science of Behavior*, (Boston : Allyn&Bacon, 2010), p.409.

การช็อตไฟฟ้า ทั้งนี้ ก่อนที่จะมีการปล่อยกระแสไฟฟ้าไปช็อตมันจะมีหลอดไฟกระพริบเพื่อให้สัญญาณบอกล่วงหน้า ซึ่งสุนัขก็จะเรียนรู้ที่จะรีบไข้จุกมุกกตที่แทนก่อนที่จะถูกช็อต ต่อมาขั้นตอนที่สอง คือ นำสุนัขทั้งสามกลุ่มนั้นมาใส่รวมกันลงในกล่องประดิษฐ์ที่ออกแบบเป็นสองส่วนซึ่งสามารถกระโดดข้ามไปมาได้โดยมีที่กั้นเตี้ย ๆ อยู่ตรงกลาง สุนัขแต่ละตัวจะถูกจับวางไว้ในฝั่งหนึ่งของกล่อง มันสามารถหยุดการช็อตได้โดยการกระโดดข้ามที่กั้นเตี้ย ๆ นั้นไปอยู่อีกฝั่งหนึ่งของกล่อง จากการทดลองครั้งนี้พบว่าสุนัขในกลุ่มที่หนึ่ง และกลุ่มที่สาม สามารถคิดวิธีที่จะกระโดดข้ามที่กั้นเพื่อหนีจากการถูกช็อตได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่สุนัขกลุ่มที่สอง (กลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมการช็อตได้) สุนัขกลุ่มนี้จะมีวิธีการตอบสนองที่แตกต่างออกไปคือ พวกมันจะนอนราบลงและร้องครางหึง ๆ โดยไม่ได้พยายามที่จะหลบหนีจากการถูกช็อตเลย

จากการทดลองในครั้งนี้เขาพบว่าสุนัขมีการเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่าหนทางเดียวที่มันจะควบคุมการช็อตของกระแสไฟฟ้าได้นั้นคือการสงบนิ่งอยู่ในกรง ในท้ายที่สุดแล้วสำหรับสุนัขกลุ่มที่ไม่ว่าจะทำอย่างไรก็ไม่มีหนทางที่จะทำให้มันไม่ถูกกระแสไฟฟ้าช็อตได้นั้น จึงทำให้มันไม่พยายามที่จะหนีออกจากกรงอีก การหยุดหนีโดยสมัครใจพิจารณาได้จากการอยู่นิ่ง ๆ ของสุนัข ดังนั้นเมื่อสัตว์เหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์อันตรายที่ควบคุมไม่ได้และไม่มีทางหลีกเลี่ยง จะทำให้การเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายของสัตว์เหล่านั้นบกพร่องไป นำไปสู่ความรู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ เฉื่อยชา และยอมจำนนต่ออันตรายโดยไม่พยายามต่อสู้ดิ้นรน เรียกว่า ความสิ้นหวังที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการช่วยเหลือตนเองไม่ได้อันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)²⁴ นั่นเอง

นอกจากนี้ในการศึกษาของ Seligman ยังระบุว่าสุนัขไม่ได้เฉื่อย ๆ แต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการพัฒนาทักษะในการจัดการกับความเจ็บปวดของตนเองเพื่อให้บรรเทาลง โดยได้มีการสรุปผลการทดลองว่า สุนัขสามารถที่จะขจัดความรู้สึกของการขาดไร้ความสามารถในการหนีรอดได้ด้วยตัวเองถ้าหากว่าพวกเขาได้ตั้งประตูกรงให้เปิดออกอย่างช้า ๆ และแสดงให้พวกสุนัขเห็นอย่างชัดเจนว่าการหลบหนีออกจากกรงนั้นเป็นไปได้ ดังนั้น Seligman จึงสรุปผลการศึกษาว่า สุนัขสามารถที่จะพัฒนาการเรียนรู้ว่าไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยการเปลี่ยนจากการหนีที่ไม่สามารถพยากรณ์ได้ไปสู่กลยุทธ์การจัดการที่สามารถพยากรณ์ได้มากขึ้น²⁵

²⁴ ขนิษฐา ไชยฤกษ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองโลกในแง่ดี ความสุข และคุณภาพการให้บริการของพนักงานให้บริการลูกค้าในฝ่ายขาย : กรณีศึกษาสายการบินแห่งหนึ่ง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2550), น.12-13.

²⁵ แต่อย่างไรก็ดีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ในมนุษย์และสัตว์ยังมีข้อแตกต่างกันอยู่หลายประการ หนึ่งในข้อแตกต่างที่สำคัญคือมนุษย์สามารถเรียนรู้ถึงความสิ้นหวังได้จากการรับรู้จากสถานการณ์ของผู้อื่นว่าผู้อื่นกำลังเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้

วัตถุประสงค์แรกเริ่มของการนำเอาทฤษฎีการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) มาใช้นั้นเพื่ออธิบายว่าทำไมผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างสะสมจึงพบว่าการหนีไปจากความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นไปได้อย่างยากลำบาก โดยที่แนวคิดดังกล่าวอธิบายถึงลักษณะของบุคคลที่เรียนรู้ว่าตนเองไม่สามารถที่จะคาดเดาผลของเหตุการณ์ในอนาคต ไม่สามารถรู้ได้ว่าการตอบสนองใดจะนำไปสู่ความปลอดภัย ซึ่งทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง²⁶

Walker ได้ปรับใช้ทฤษฎีของ Seligman กับผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกข่มเหงทำร้ายเพื่อตอบคำถามแก่ศาลและคณะลูกขุนว่าเหตุใดจึงไม่หนีออกไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงแทนการฆ่าผู้ที่ทำร้ายเธอ และเธอก็มักจะเป็นฝ่ายถูกตำหนิสำหรับความพยายามที่ล้มเหลว รวมไปถึงเชื่อว่าในความเป็นจริงแล้วพวกเธอได้ยินยอมให้เกิดการข่มเหงขึ้น Walker จึงได้พยายามผลักดันว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่ลูกขุนจะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่อยู่แวดล้อมทางเลือกต่าง ๆ ของผู้หญิงในขณะที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งทฤษฎีนี้จะช่วยให้คณะลูกขุนเข้าใจถึงประสบการณ์ในอดีตที่พวกเธอได้รับและความพยายามของพวกเธอในการควบคุมความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการพยายามลอบโยนคู่ของเธอ หรือการรายงานความรุนแรงไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม หรือเมื่อเธอพยายามหลบหนีไปอาศัยอยู่ที่อื่นแต่ในท้ายที่สุดคู่ของเธอก็ตามหาเธอจนเจอและนำตัวเธอกลับมาสู่วงจรของความรุนแรงอีกครั้ง เมื่อความพยายามเกิดความล้มเหลวหลายครั้งมันก็จะสร้างการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ันเกิดจากการเรียนรู้และความเศร้าสลดหดหู่ ซึ่งการถูกทำร้ายโดยคู่ของเธออย่างซ้ำ ๆ นั้นก็เหมือนกับการถูกไฟฟ้าจากกรงดูด มันทำให้แรงจูงใจในการตอบสนองต่อความรุนแรงของผู้หญิงนั้นลดต่ำลง ซึ่งได้รับการยืนยันว่าเมื่อผู้หญิงไม่ได้มีความเชื่อว่าตนเองมีพลังที่จะควบคุมสถานการณ์แล้วเธอก็จะตอบสนองด้วยความเชื่อว่าเธอไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในสถานการณ์เช่นนั้น และความเชื่อดังกล่าวก็จะกลายเป็นชีวิตจริงของเธอ ดังนั้น เธอจึงยังคงยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่ทำร้ายเธอและนิ่งเฉยในการที่จะพยายามหนีไปจากความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรง กลายเป็นอัมพาตทางจิตใจ (Mentally Paralyzed) และมองไม่เห็น (Blind) ทางออกใด ๆ ซึ่งอาจจะมีอยู่สำหรับเธอ และยอมรับว่าการถูกทำร้ายนั้นเป็นสิ่งที่ชีวิตของเธอต้องเผชิญ เป็นสิ่งที่เธอสมควรจะได้รับเพราะโทษว่าเป็นความผิดของตัวเอง

จึงอาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ถึงการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง (Theory of Learned Helplessness) ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนจะอธิบายถึงความรับรู้และเข้าใจของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอว่าเธอหมดหนทางที่จะหยุดการข่มเหงและอธิบายว่าทำไมเธอจึงไม่ไปจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ช่วยในการทำความเข้าใจว่าบุคคล

²⁶ รณชัย คงสกนธ์ และ นฤมล โพธิ์แจ่ม, *ความรุนแรงในครอบครัว*, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สหประชาพาณิชย์, 2551), น.22.

สามารถเรียนรู้ที่จะเชื่อว่าการกระทำของพวกเขาจะไม่สามารถที่จะคาดการณ์ถึงผลได้ ดังนั้นพวกเขาจึงไม่เชื่อว่าการออกไปจะหยุดความรุนแรงและเป็นการปกป้องพวกเขา โดยพิจารณาจากสถิติพบว่ามีความเสี่ยงที่ผู้หญิงจะได้รับอันตรายสาหัสหรือถูกฆ่ามากกว่าเมื่อต้องการที่จะหย่าร้าง พวกเขาเรียนรู้ถึงคำเตือนเหล่านี้จากคู่ของเธอที่ได้ย้ำเตือนกับพวกเขาว่าเธอจะตามหาเธอและทำร้ายพวกเขาไม่ว่าเธอจะไปที่ไหน ด้วยอำนาจของเธอและการควบคุมใช้กำลังบังคับของเธอจะทำให้เธอโดดเดี่ยวจากสังคม ก้าวก้าวชีวิตของเธอ แสดงความเป็นเจ้าของเธอที่มากเกินไป และใช้ความรุนแรงกับเธอมากขึ้น ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเชื่อของเธอว่าเธอมีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการกระทำสิ่งใด ๆ ต่อเธอ และเรียนรู้ว่าความจริงแล้วไม่มีใครหยุดเขาได้²⁷ จากนั้นผู้หญิงจะเริ่มแทนที่ทักษะในการป้องกันตัวของเธอด้วยการสูญเสียความเชื่อในความสามารถในการหลบหนีของตนเองโดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาของการเรียนรู้ถึงความสิ้นหวังหรือแทนที่ด้วยการสูญเสียความสามารถในการคาดการณ์การกระทำของเธอกับผลลัพธ์ของมัน แม้บ่อยครั้งจะมีความเข้าใจผิดว่าเป็นความสิ้นหวังมากกว่าการสูญเสียในความสามารถที่จะสามารถหลบหนีเพื่อป้องกันชีวิตของพวกเขาได้ ทฤษฎีดังกล่าวนี้พร้อมทั้งทฤษฎีวงจรความรุนแรง และกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) จึงเป็นประโยชน์สำหรับคณะลูกขุนหรือศาลในการทำความเข้าใจว่าทำไมผู้หญิงจึงไม่เดินออกมาจากบ้านของเธอแล้วแยกทางกับคู่ของเธอ

2.2.3 ลักษณะโดยทั่วไปของผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)

ลักษณะพิเศษโดยทั่วไปของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย เช่น การขาดความเคารพในตัวเอง มีความเชื่อแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับบ้าน ครอบครัว และบทบาทของเพศหญิง เช่น ด้านอารมณ์ที่ขึ้นอยู่กับอำนาจของฝ่ายชาย มีแนวโน้มที่จะยอมรับการกระทำของผู้ที่ทำร้ายเธออย่างรับผิดชอบ และคาดหวังอย่างผิด ๆ ว่าความสัมพันธ์นั้นจะดีขึ้น²⁸ มีความรู้สึกผิดเป็นอย่างมากในชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลว และมีแนวโน้มที่จะยอมรับว่าการกระทำของผู้ที่ทำร้ายเธอเป็นความรับผิดชอบของตน²⁹

ในงานเขียนของ Walker ได้เผยให้เห็นทฤษฎีที่สำคัญมากมายของ BWS และหนึ่งในนั้นคือ **Post-Traumatic Stress Disorder : PTSD** (ความเครียดที่เกิดขึ้นหลังจากการ

²⁷ Walker Lenore E & Tome Allison, “The Battered Woman Syndrome,” p.6, Accessed September 29, 2014, http://www.cavis.es/sitio/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=147&Itemid=46

²⁸ People v. Genosa, G.R. No. 135981, 341 SCRA 493 (2000), Accessed September 20, 2014, http://www.lawphil.net/judjuris/juri2004/jan2004/gr_135981_2004.html

²⁹ Maria Rowena Amelia V. Guanzon, *supra note 21*, p.129.

ได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง) โดยมีการนำเสนอว่าอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้นได้รับการยอมรับในทางกฎหมายว่าเป็นส่วนหนึ่งของความผิดปกติในทางจิต ซึ่งเป็นความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรงหรือมีชื่อย่ออย่างเป็นทางการว่า “PTSD” หมายถึง ภาวะความผิดปกติทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังพบเหตุการณ์ความรุนแรง โดยจะประกอบด้วยอาการต่าง ๆ เช่น การมีความเครียดอย่างรุนแรงจนทำให้บุคคลรู้สึกว่าการปราศจากความกลัวและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และโดยปราศจากสติหรือการรู้สึกตัวผ่านฝันร้ายหรือการมีเรื่องต่าง ๆ แวบเข้ามาในความทรงจำ ดังนั้น เมื่อผู้หญิงตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายแล้ว ผู้หญิงจะรู้สึกว่าตนเองกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่นอกจากจะไม่มีผู้ใดสามารถช่วยเหลือเธอได้แล้ว ตัวเธอก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) ถูกกำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกใน The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders III³⁰ การวินิจฉัยอาการของความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง (PTSD) โดยแรกเริ่มได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ในการแสดงถึงลักษณะพิเศษของการตอบสนองในทางด้านจิตวิทยาของทหารผ่านศึกที่ผ่านประสบการณ์ของการเข้าสงคราม ต่อมาได้พัฒนาเพื่อใช้อธิบายผลกระทบในทางด้านจิตใจภายหลังจากการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และปรับใช้กับประสบการณ์ทางด้านจิตวิทยาในเหยื่อที่ประสบเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงจากคู่ครองของตนรวมถึงการทำร้ายร่างกายและการข่มขืนด้วย

การใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับความบอบช้ำทางจิตใจ (Trauma Theory) ในการอธิบายการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ต่อความรุนแรงได้ก่อให้เกิดพื้นฐานของความคิดในการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ PTSD การเพิ่มขึ้นของงานวิจัยเกี่ยวกับ PTSD ได้ถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อความรุนแรง และปัจจุบันได้รับการยอมรับอย่างชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับบางแง่มุมของการพิจารณาคดีแต่อย่างไรก็ตามการยอมรับดังกล่าวยังไม่เป็นสากล

การวินิจฉัยเกี่ยวกับ PTSD ได้รับการอธิบายใน The Revised Third Edition of The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-III-R; American Psychiatric Association, 1987) ว่าเป็นรูปแบบของลักษณะพิเศษของอาการที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ที่สร้างความตึงเครียดในทางด้านจิตใจซึ่งอยู่นอกเหนือจากกรอบประสบการณ์ของบุคคลธรรมดาทั่วไปที่จะเผชิญ PTSD จะทำให้เชื่อว่ารูปแบบของการตอบสนองที่ปกติเป็นเหตุการณ์ที่

³⁰ Mary Ann Dutton, Ph.D. and Lisa A. Goodman, Ph.D., “Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Woman: Analysis of Legal Implications,” Behavioral Sciences and The Law, vol.12, pp.215-234 (1994).

ผิดปกติ โดยความบอบช้ำทางจิตใจที่กระตุ้นให้เกิดความตึงเครียด (Traumatic Stressor) หรือสร้างอาการ PTSD ตามที่ DSM-III-R ได้กำหนดไว้ คือ ภัยที่คุกคามและมีอยู่ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือกับคูครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเพื่อนที่มีความสนิทสนม หรือกรณีที่เกิดความเสียหายหรือการพังทลายลงอย่างกะทันหันของที่พักอาศัยหรือสังคมที่เคยอยู่ การเป็นพยานรู้เห็นเกี่ยวกับภัยอันตรายต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุหรือการทำร้าย เหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจอาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นเพียงลำพัง เช่น การถูกข่มขืนหรือการถูกทำร้ายร่างกาย หรือเกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่น เช่น การเข้าร่วมรบในสงคราม และอาจจะรวมถึงเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมหรือแผ่นดินไหว หรือเป็นกรณีของอุบัติเหตุ เช่น รถชนกันหรือเครื่องบินตก และหายนะที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของมนุษย์ เช่น การระเบิด การทรมาณ ดังนั้น เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดบาดแผลทางใจ (Traumatic Event) จึงหมายถึง เหตุการณ์ที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะกลัวอย่างมาก ตื่นตระหนก หรือหวาดผวา และมีลักษณะที่สู้ไม่ได้หรือหนีไม่ได้ และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (Helplessness)³¹ ซึ่งต้องมีลักษณะรุนแรงมากเพียงพอที่จะทำให้เกิดอาการและปัญหาในการปรับตัวอย่างเรื้อรังในคนส่วนใหญ่ที่เผชิญ ภัยพิบัตินั้นจะต้องไม่ใช่เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดธรรมดาหรือการสูญเสียตามปกติที่พบในชีวิต แต่เป็นสถานการณ์ที่รุนแรงนอกเหนือจากเหตุของความเครียดปกติในชีวิต และมีลักษณะคุกคามต่อชีวิตของผู้นั้น

แต่อย่างไรก็ดี ผู้มีประสบการณ์ร้ายแรงไม่จำเป็นจะต้องมีอาการของ PTSD ทุกคนเนื่องจากขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคล โดยทั่วไปจะมีผู้ประสบภัยร้อยละ 20 ที่มีโอกาสเกิดโรคนี้ หากรายได้ปรับตัวได้เร็วหลังประสบเหตุการณ์อันเลวร้ายก็อาจมีอาการผิดปกติทางจิตใจแค่ช่วงสั้น ๆ แล้วหายไปเอง ก็ย่อมถือว่าไม่มีอาการของ PTSD และอาการ PTSD สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมีอาการบาดเจ็บทางร่างกายร่วมก็ได้ เช่น กรณีพบเห็นผู้อื่นประสบเหตุการณ์ที่รุนแรงโดยที่ตนเองเป็นเพียงผู้เห็นเหตุการณ์

Walker ได้อธิบายถึงลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนว่าเป็น “ส่วนหนึ่งของรูปแบบอาการทางจิตที่เกี่ยวกับการรับรู้” ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) ซึ่งได้มีการรายงานไว้ในงานเขียนเกี่ยวกับอาการจิตเภทว่าเป็นอาการที่เกิดขึ้นจากการต้องประสบกับความเจ็บปวด (Trauma) อย่างซ้ำ ๆ และเป็นกลุ่มของอาการทางจิตที่มักจะเกิดขึ้นชั่วคราว ซึ่งมักจะสำรวจพบรูปแบบเฉพาะที่สามารถจำได้ในผู้หญิงซึ่งรายงานถึงการถูกใช้ความ

³¹ เบญจพร ปัญญาฯ, “ความเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558, <http://www.dmh.go.th/dmhpsd/pdf/ptsd.pdf>

รุนแรง³² ซึ่งปรากฏในครอบครัวหรือในระหว่างคู่ครองที่มีความใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษที่เกินไปกว่าที่เห็นได้ในแบบฉบับของ PTSD การตอบสนองต่ออันตรายไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้หรือการหนีสามารถที่จะพบเห็นได้ในแต่ละชนิดที่แตกต่างกันของการตอบสนองต่อความเจ็บปวด (Traumatic Response) ยกตัวอย่างเช่น เมื่อคนเดินไปเจอสิ่งโต เขาหรือเธอจะมีการตื่นตัวในทางกายภาพและทางจิตใจและต้องการที่จะป้องกันตัวเอง โดยหากเป็นไปได้ก็จะวิ่งหนีสิ่งโต เนื่องจากส่วนกลางของระบบประสาทที่ทำงานอัตโนมัติซึ่งควบคุมการตอบสนองทางอารมณ์ของมนุษย์จะกระตุ้นการสร้างคอร์ติซอล สารอะดรีนาลีนและสารอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ส่งสัญญาณระหว่างเส้นประสาท เพื่อช่วยในการกระตุ้น “ระบบของความกลัว” (The Nervous System) ในการที่จะตอบสนองต่อการคุกคามของภัยอันตราย ซึ่งการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจก็มีความคล้ายคลึงกัน พวกเราเรียกเหตุการณ์ซึ่งสามารถทำให้การตอบสนองนี้ปรากฏตัวขึ้นในบุคคลว่า “ตัวกระตุ้นความบอบช้ำ (Traumatic Trigger)”

เมื่อความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก ผู้หญิงรับรู้ถึงความเครียดวกราดของผู้ชายที่เพิ่มขึ้นและเธอจะเร้าด้วยความกลัวซึ่งไปกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้วยตัวเองของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย (Autonomic Nervous System) ให้ปล่อยสารที่ทำหน้าที่ส่งสัญญาณระหว่างเส้นประสาท (Neurotransmitters) และฮอร์โมนซึ่งจะทำให้เกิดภาวะตื่นตัวสูง (Hyper Arousal) จากนั้นเธอก็จะประเมินภัยคุกคามและตัดสินใจว่าเธอควรจะจัดการกับปัญหาหรือหนีไป โดยอาจเป็นการหนีในทางความเป็นจริงและการหนีในทางด้านจิตใจ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ จะเรียนรู้เพื่อพัฒนากลวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการซึ่งมักจะเข้ามาแทนที่ความสามารถในการหลบหนี ดังนั้น รูปแบบของความกลัวและการตอบสนองต่อความเจ็บปวดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะกระตุ้นเธอให้ตกอยู่ในภาวะตื่นตัวสูง และจากนั้นก็จะมีการหลีกเลี่ยงทางด้านจิตใจโดยผ่านวิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการให้คุณค่าต่อความรุนแรงน้อยลง การปฏิเสธความกลัวต่อภัย การชมอารมณ์ การหลบหลีกทางอารมณ์ หรือการรวมอาการเหล่านี้เข้าด้วยกัน การตอบสนองอย่างเฉยชาจะปกป้องผู้หญิงจากประสบการณ์จากความบอบช้ำที่เคยเกิดขึ้น การตอบสนองต่อความเจ็บปวดจะถูกสลิ้มเลื่อนโดยระบบประสาทอัตโนมัติ ดังนั้น ในกรณีเผชิญความเจ็บปวดอย่างซ้ำ ๆ เช่น กรณีของความรุนแรงในครอบครัวหรือการทารุณกรรมเด็ก ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะไม่เชื่อว่าเขาหรือเธอจะสามารถหนีพ้นได้ เป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับในการจัดการกับขั้นต่ำของความเจ็บปวดทางอารมณ์ (Minimum of Emotional Pain) การขาดความเชื่อในความสามารถที่จะหลบหนีนั้นเป็นเรื่องของการตอบสนองของการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้อันเกิดจากการเรียนรู้ “Learned Helplessness” ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

³² Walker Lenore E.A., *Battered Woman Syndrome*, 3rd Edition, (New York : Springer Publishing Company, 2009), p.43.

อาการป่วยทางจิตจากภาวะเครียดที่เจอเหตุการณ์สะเทือนใจนั้นจะแสดงอาการออกมา 2 ระยะ โดยระยะแรกเกิดขึ้นภายใน 1 เดือนหลังเหตุการณ์เรียกว่า “Acute Stress Disorder : ASD)” หรือโรคเครียดฉับพลัน ซึ่งในระยะนี้สามารถที่จะหายจากอาการเองได้ภายใน 30 วัน แต่หากเกินกว่านั้นจะเข้าสู่ระยะที่ 2 คือพัฒนาเป็น PTSD³³ ได้

การวินิจฉัยอาการของ PTSD นั้นจะใช้เกณฑ์ของ DSM IV-TR ที่ใช้สำหรับการวินิจฉัยโรคทางจิตเวช มีระดับขั้นอยู่ด้วยกัน 3 หลักเกณฑ์ที่จะต้องปรากฏ ดังนี้³⁴

1. บุคคลจะต้องมีประสบการณ์ถึงเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจซึ่งประกอบไปด้วยความกลัวเกี่ยวกับความปลอดภัยของร่างกายหรือชีวิต

2. ผลกระทบจากประสบการณ์นั้นจะต้องดำเนินต่อไปมากกว่า 4 สัปดาห์

3. หลังจากที่เกิดผลแล้วมันจะต้องส่งผลกระทบต่อบางส่วนของชีวิตของคน

อย่างที่เราสามารถพบเห็นได้ในผู้หญิงที่ถูกทำร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เชื่อว่าผู้ที่ทำร้ายเธอสามารถที่จะฆ่าเธอได้หรือกำลังจะฆ่าเธอ ว่ามีลักษณะที่เข้ากับเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น 3 ประการ แม้ว่าผู้หญิงเหล่านี้จะไม่ได้เผชิญกับการคุกคามทางร่างกายก็มักจะกลัวว่าผู้ที่ทำร้ายเธอจะทำร้ายพวกเธออย่างเลวร้ายถ้าหากเธอไม่ทำอะไรก็ตามที่เขาต้องการให้เธอทำ ในบางกรณีผู้หญิงจะยังไม่รู้สึกถึงความกลัวของพวกเธออย่างเต็มขอบเขตจนกระทั่งในภายหลัง แม้ว่าบางทีความสัมพันธ์จะสิ้นสุดลงไปแล้วด้วยการหย่าร้างหรือหลบหนี ซึ่งอาการดังกล่าวนี้จะใกล้เคียงกับการเกิดขึ้นล่าช้าของ PTSD หรือที่เรียกว่า “The Delayed PTSD” ที่พบเห็นได้ในกรณีของทหารสงครามที่ยังไม่มีการพัฒนาของอาการจนกระทั่งในหลาย ๆ ปีต่อมาเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นที่ก่อให้เกิดความกลัวที่คล้ายคลึงกันกับความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำในครั้งแรก ทำให้ไปกระตุ้นความกลัวที่ถูกเก็บเอาไว้ นอกจากพบได้ในกรณีของทหารที่ผ่านสงครามมาแล้วนั้นก็ยังพบเห็นได้โดยทั่วไปในกรณีของเด็กที่ถูกทำทารุณกรรมที่รับรู้และเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง แต่ยังไม่ได้ออกอยู่ในภาวะของ PTSD อย่างสมบูรณ์จนกระทั่งภายหลังที่พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่

รูปแบบอาการของ PTSD ประกอบด้วยกลุ่มของความแตกต่างเกี่ยวกับอาการทางจิตวิทยาและอาการของโรค 3 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

1. การมีประสบการณ์ซ้ำ³⁵ (Re-Experience of The Traumatic Event) คือ บุคคลจะต้องมีการนึกถึงเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำอย่างซ้ำ ๆ ในหลาย ๆ วิธีการซึ่งประกอบด้วย

³³ กระบุกดอทคอม, “โรคเครียด PTSD ป่วยทางใจ หลังประสบภัยรุนแรงในชีวิต,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558, <http://health.kapook.com/view97511.html>

³⁴ Walker Lenore E.A., *supra note 32*, p.45.

³⁵ เบญจพร ปัญญา, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*.

ความทรงจำที่เข้ามารบกวน การฝันร้ายหรือฝันเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่รุนแรง การละเมอฝันผวา การฝันกลางวัน การเห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ (Flashbacks) และการตอบสนองในทางจิตใจราวกับว่าเหตุการณ์กำลังจะเกิดขึ้นอีกไม่ว่าจะมีการสัมผัสกับสิ่งกระตุ้นในลักษณะเดียวกันกับเหตุการณ์นั้นหรือไม่

2. ภาวะตื่นตัวสูง (Hyper Arousal) คือ มีการตอบสนองที่ตื่นกลัวได้ง่ายซึ่งประกอบไปด้วยโรคประสาทกังวล (Anxiety Reaction) ร้องไห้ มีปัญหาเกี่ยวกับการกินและการนอนหลับ มีลักษณะทางประสาทที่ไวหรือตื่นตัวมาก ๆ ต่อภัยที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การรู้สึกตื่นตัว ตกใจง่าย วอกแวก มีการตอบสนองต่อการตกใจที่รุนแรงและมีการตอบสนองต่อความกลัวในรูปแบบอื่น

3. มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงเหตุการณ์นั้นหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น (Avoidance and Emotional numbing) คือ มีอาการเฉยชาทางอารมณ์ หรือเป็นอัมพาตทางใจ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะทำให้ความรู้สึกแย่ลงเท่าที่จะทำได้ ไม่สามารถนึกถึงช่วงสำคัญของเหตุการณ์ได้ การตอบสนองด้วยการหลีกเลี่ยงอาจอยู่ในรูปแบบของภาวะซึมเศร้า การหลบหลีกทางอารมณ์โดยแสดงท่าทีเฉยเมย การปฏิเสธความกลัว การเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดน้อยลง การโดดเดี่ยวตนเองจากผู้อื่นหรือคิดว่าตนเองแปลกแยกหรือมีสัญญาณบ่งบอกอื่น ๆ ว่าการใช้ชีวิตของพวกเขา กำลังถูกควบคุมโดยบุคคลอื่น

โดยอาการของโรคมักจะเกิดภายในอาทิตย์แรกหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรง แต่บางคนอาจเริ่มมีอาการหลังจากเหตุการณ์รุนแรงผ่านไปแล้วหลายเดือนก็ได้ ส่วนใหญ่จะมีอาการเรื้อรัง หากไม่ได้รับการรักษามักจะไม่หาย และอาการมักจะรุนแรงมากขึ้นในช่วงที่มีความเครียด³⁶

จากการวินิจฉัยภาวะอาการหลังถูกทำร้าย (Post-traumatic Stress Disorder) แล้วจะสามารถสรุปลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Symptomology of Battered Woman Syndrome)³⁷ ได้ดังนี้

(1) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะมีอาการหวาดระแวงว่าจะถูกทำร้ายทุบตีทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์ซ้ำเกี่ยวกับความรุนแรง

(2) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบางรายจะพยายามกลบเกลื่อนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ถูกทำร้ายทุบตีโดยการหลีกเลี่ยงไม่พบปะผู้คนหรือมีสังคมกับบุคคลอื่น ๆ

(3) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบางรายจะมีความหวาดระแวงหรือตื่นกลัวว่าจะถูกทำร้าย ทุบตีจนเสียบุคลิกภาพ (Hyperarousal/Hypervigilance)

³⁶ ธรรมนาถ เจริญบุญ, “ระวังป่วยทางใจ หลังเกิดภัยร้าย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558, http://www.healthtoday.net/thailand/mental/mental_139.html

³⁷ วชิรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, “การต่อสู้คดีของผู้หญิงฆ่าสามี,” *ตุลพาท*, เล่มที่ 2, ปีที่ 61, น.157 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557).

- (4) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบางรายมีอาการหวาดระแวงยากต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น
- (5) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบางรายบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปและมีอาการภาพหลอนหรือโรคประสาท
- (6) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบางรายขาดความสุขและความมั่นใจในการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่ครอง

2.2.4 ลักษณะการกระทำความผิดอาญาของบุคคลซึ่งตกอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย

การปรากฏเป็นคดีฆาตกรรมที่ผู้หญิงกระทำต่อสามีนั้นแสดงให้เห็นถึงความไร้ศักยภาพในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดแรงกระตุ้นต่อผู้หญิงให้เลือกที่จะฆ่าคู่ของเธอ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในคดีที่เหยื่อของการถูกทำร้ายเป็นผู้ฆ่าผู้ที่ทำร้ายทั้งผู้ชายและผู้หญิง มักจะอ้างการป้องกันตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการโดนลงโทษ ซึ่งจากการสืบสวนถึงสาเหตุของการฆาตกรรมนั้นพบว่ากว่าครึ่งของการกระทำความผิดทั้งหมดผู้กระทำความผิดเข้าใจว่าสิ่งที่ตนกำลังกระทำนั้นเป็นการป้องกันตนเอง และจำเลยหญิงโดยส่วนใหญ่ที่ได้รับโทษสำหรับการกระทำผิดฐานฆาตกรรมคู่ของเธอนั้นได้มีประวัติของการได้รับความรุนแรงในครอบครัวในขณะที่เธอได้กระทำการฆาตกรรม

จากลักษณะและรูปแบบเฉพาะของอาการผู้หญิงซึ่งตกอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น การตกอยู่ในความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน และการต้องเผชิญกับความล้มเหลวในการหนีไปให้พ้นจากความรุนแรง ทำให้ผู้หญิงเรียนรู้ถึงการไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ แม้จะมีโอกาสที่จะหนีไปจากความรุนแรงได้ ผู้หญิงเหล่านี้ก็จะปฏิเสธเนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าเธอไม่มีวันหลุดพ้นไปจากคู่ของเธอได้ ซึ่งตกอยู่ในภาวะของอาการทางด้านจิตใจหรือร่างกายที่ทำให้ผู้หญิงมีความกลัวอย่างรุนแรงและเชื่อว่าเธอไม่มีทางจะหนีไปได้และไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากการต้องทนอยู่กับผู้ชายที่ทำร้ายเธอ ดังนั้น ความหวาดกลัวจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ความรับรู้ถึงอำนาจของคู่ของตนในการกระทำใด ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเป็นอย่างมาก

ดังที่ได้กล่าวถึงวงจรความรุนแรง (Cycle of Violence) ทั้ง 3 ระยะมาในข้างต้นแล้ว ในแต่ละครั้งที่การทุบตีทำร้ายครั้งใหม่เกิดขึ้น บางส่วนในความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์การถูกทำร้ายในครั้งก่อนจะทำให้ความกลัวของพวกเขาเพิ่มขึ้นซึ่งจะเป็นส่วนที่ไปกำหนดทิศทางการตอบสนองของเธอ โดยปกติจะแสดงออกมาในความพยายามที่จะหลบหนีของเธอเพื่อทำให้เขาสงบลงและเพื่อป้องกันไม่ให้ความรุนแรงเพิ่มระดับสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ณ ขณะที่ผู้หญิงได้เห็นถึงสัญญาณว่าความรุนแรงของคู่ของเธอนั้นกำลังจะเพิ่มสูงขึ้นที่อาจส่งผลให้เกิดภาพซ้ำหรือประสบการณ์ซ้ำของเหตุการณ์ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นในอดีต จึงก่อให้เกิดการตัดสินใจกระทำการตอบโต้อย่างรุนแรง

ออกไป โดยแท้จริงแล้วพวกเธอกำลังกระทำเพื่อป้องกันตัวเอง ซึ่งในบางครั้งการกระทำดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้เกิดการฆ่าคู่ของเธอโดยเจตนาและโดยมิได้เจตนา

2.2.4.1 กรณีการต่อสู้กลับในขณะที่ความรุนแรงกำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้น

ตัวอย่างที่ 1 ยูพินสารภาพว่าฆ่าสามีของตนเอง โดยให้การว่าสามีติดสุรา และมีอารมณ์ทางเพศสูง จะต้องขอหลับนอนกับตนทุกคืน ๆ ละ 5-6 ครั้ง ครั้งละไม่ต่ำกว่าครึ่งชั่วโมง ถึงจะสำเร็จความใคร่ หากตนไม่ยอมก็หาว่ามีผู้ชายอื่น คินเกิดเหตุ สามีตีมสุรากลักลับมาเรียกจะขอร่วมเพศแต่ครั้งนั้นตนไม่ยอมทำให้ผู้ตายโมโหและใช้ความรุนแรงเพื่อจะร่วมเพศให้ได้ ตนจึงต่อสู้โดยใช้มือบีบคอสามีจนนิ่งไปโดยไม่ตั้งใจ มารู้ต่อมาว่าสามีเสียชีวิตแล้ว จึงถูกแจ้งข้อกล่าวหาว่า “ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา”

ตัวอย่างที่ 2 สามีจะทำร้ายภรรยาด้วยไม้หลักแจว ภรรยาหนีเข้าห้องแต่สามีก็ติดตามเข้าไปจะทำร้ายให้ได้ ภรรยาจึงยิงปืนไป 1 นัดถูกสามีตาย เป็นการป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1320/2503)

ตัวอย่างที่ 3 จำเลย (ภรรยา) กับผู้ตายเป็นสามีภริยากัน ผู้ตายชอบดื่มสุรา จนมีเมมาและทุบตีทำร้ายร่างกายจำเลยเป็นประจำ วันเกิดเหตุจำเลยกับผู้ตายนัดกันไปจดทะเบียนหย่า จำเลยต่อว่าผู้ตาย ผู้ตายจึงด่าและตบตะจำเลย จำเลยจึงใช้มีดปลายแหลมแทงผู้ตายหลายครั้ง เป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนให้พ้นจากการถูกทำร้าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2529)

ตัวอย่างที่ 4 จำเลย (ภรรยา) กับผู้ตายเป็นสามีภริยากันมาประมาณ 7 ปี มีบุตรด้วยกัน 3 คน และมีปากเสียงทะเลาะกันเสมอ ๆ ในวันเกิดเหตุก่อนจำเลยใช้อาวุธยิงผู้ตาย จำเลยกับผู้ตายก็มีปากเสียงกันทะเลาะกันอีกเช่นเคย การที่ผู้ตายบ่นว่าจำเลย กล่าวหาว่าจำเลยพาชายชู้มานอนที่เตียงและไล่จำเลยออกจากบ้าน ทั้งขู่่ว่าหากจำเลยไม่ไปจากบ้านจะฆ่าจำเลยนั้น³⁸ โดยในที่สุดจำเลยได้ถูกพิพากษาว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา

ตัวอย่างที่ 5 มะลิถูกสามีทำร้ายมาตลอดเวลา 6 ปีของการแต่งงาน ไม่ว่าจะเป็นการบีบคอ ด่าหยาบคาย ทำร้ายตบตี จนวันที่มะลิขอแยกทาง สามีของเธอจึงบอกว่า “ก่อนจะไป ขอตีให้น่วมก่อน” แล้วเดินถือค้อนเข้ามาหาเธอ เธอจึงยกมีดขึ้นมาเพื่อใช้ป้องกันตัวโดยแทงเข้าไปที่ท้องของสามีเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

2.2.4.2 กรณีการต่อสู้กลับในขณะที่ความรุนแรงสิ้นสุดลง

กรณีนี้ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด เพราะผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนเองนั้นได้ลงมือฆ่าคู่ของเธอในช่วงเวลาที่ไม่มีความรุนแรงดำเนินอยู่ โดยอาจเกิดขึ้นภายหลังจากช่วงเวลาการทำร้ายทุบตี

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 3874/2529, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558, <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

เนื่องจากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเหล่านี้จะตระหนักได้ว่ากำลังตกอยู่ภัยอันตรายหรือความเสี่ยงจากการถูกทำร้ายในครั้งต่อไปที่จะนำพวกเธอไปสู่ความตายหรืออันตรายสาหัสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น เมื่อความรับรู้จากการถูกทำร้ายในอดีตกระตุ้นให้พวกเธอรู้สึกถึงภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงแล้ว ผู้กระทำ ความผิดจะรอคอยโอกาสที่แน่ใจว่าการตอบโต้เพื่อป้องกันตนเองของพวกเธอ นั้นจะประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง นั่นคือช่วงเวลาที่คุณสมรสของเธอไร้การป้องกันตัว เช่น นอนหลับ มีอาการมึนเมาหรือ ดำเนินกิจวัตรประจำวันในการลงมือตอบโต้ และโดยส่วนใหญ่มักใช้อาวุธในการลงมือเพื่อช่วยยกระดับความแข็งแรงของตนให้สามารถตอบโต้ความรุนแรงจากฝ่ายชายได้

ตัวอย่างที่ 1³⁹ ภริยาได้ใช้ค้อนปอนด์ทุบศีรษะของสามีของเธอในขณะที่กำลังนอนอยู่ประมาณ 2-3 ครั้งจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย จากนั้นใช้ขวานจามซ้ำก่อนจะนำศพไปทิ้งในบ่อพักสิ่งปฏิกูลเพื่ออำพราง โดยอ้างว่าสามีของเธอชอบดื่มสุราอาละวาดทำร้ายร่างกายตนเป็นประจำ

ตัวอย่างที่ 2 นางสาวร้อยและนายลอย⁴⁰เป็นสามีภริยากัน นายลอยติดสุราและมักหาเรื่องทะเลาะตบตีนางสร้อยเสมอ รวมถึงบังคับควบคุมชีวิตของเธอด้วย เวลานางสร้อยขอแยกทางนายลอยก็ขู่ว่าจะฆ่านางสร้อยแล้วฆ่าตัวตายตาม จนเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นายลอยจะใช้มีดแทงที่ท้องนางสร้อย จึงทำให้นางสร้อยคิดแผนการฆ่านายลอยขึ้น และทำให้เธอถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ตัวอย่างที่ 3 นางสาวลงมือฆ่าสามีของเธอ เนื่องจากทนไม่ไหวที่สามีรบเร้าขอมิเพศสัมพันธ์อยู่บ่อยครั้งบางวันร่วม 10 ครั้ง อีกทั้งชอบใช้ความรุนแรงก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ก่อนเกิดเหตุผู้ตายได้ทำร้ายเธอเพื่อบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย ด้วยความโมโหและกลัวตายตัดสินใจตั้งรณสฤตชีวิต อาศัยจิ้งหะหวผู้ตายเปลอจึงใช้ผ้าขาวม้ารัดคอจนเสียชีวิต⁴¹ ปัจจุบันถูกแจ้งข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

ตัวอย่างที่ 4 แพรกับรามศเป็นสามีภริยากัน รามศมีพฤติกรรมติดยาและชอบทำร้ายทุบตีแพรอยู่เสมอ ๆ โดยเฉพาะเมื่อต้องการเงิน แพรเคยหนีออกจากบ้านแต่รามศก็

³⁹ ชาวทั่วไทย, “รวบเมียโหดฆ่าผัวยัดถังส้วม,” เดลินิวส์, (4 พฤษภาคม 2558), สืบค้นเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2558, <http://www.dailynews.co.th/regional/234909>

⁴⁰ นภภรณ์ หะวานนท์, คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555) น.79.

⁴¹ “ทนไม่ไหว! ผัวชาติสนิมชอบทุบตี บ้าเซ็กซ์ เมียใช้ผ้าขาวม้ารัดคอดับ,” ไทยรัฐออนไลน์, (21 พฤศจิกายน 2558), สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2558, <http://www.thairath.co.th/content/540868>

ไปบังคับเธอกลับมาโดยขู่จะทำร้าย แพร่จึงตัดสินใจใส่ยาฆ่าแมลงลงในอาหารให้ราเมศกิน เป็นเหตุให้ถูกดำเนินคดีข้อหาพยายามฆ่าและถูกพิพากษาให้จำคุก⁴²

ผลลัพธ์ของตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นความยุติธรรมตามกฎหมายที่เลวร้าย เมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงอย่างซ้ำซากยาวนานต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และโดยผลของคดีที่พิพากษาว่าผู้หญิงเหล่านี้กระทำความผิดและต้องรับโทษนั้นมีจำนวนมากกว่าที่จะได้รับการอภัยโดยผลของกฎหมาย ความไม่พอใจและการไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันได้ก่อตัวขึ้นจากความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงด้วยมือของพวกเธอเองหรือการใช้กำลังต่อสู้ตอบโต้ในกระบวนการของการช่วยเหลือตัวเองภายหลังจากที่ได้ค้นหาและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่ล้มเหลวไร้ประสิทธิภาพ ท้ายที่สุดแล้ว ผู้หญิงผู้ซึ่งเป็นเหยื่อที่แท้จริงของสถานการณ์ต้องมีจุดจบในการรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาสำหรับการกระทำเพื่อปกป้องคุ้มครองชีวิตของตนเอง ดังนั้น การทำให้ศาลและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจถึงสถานการณ์ที่แท้จริงของเธอผ่านพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Women Syndrome) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้เธอได้แสดงความบริสุทธิ์ในการกระทำนั้นของเธอหรือเพื่อให้การกระทำของเธอในสายตาของกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรให้ความเยียวช่วยเหลือ มิใช่ด้วยการตอกย้ำซ้ำเติมสถานการณ์ที่เลวร้ายของเธอด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

2.2.5 สถิติของการกระทำความผิดต่อผู้หญิง

สิ่งที่ผลักดันให้ผู้หญิงเลือกที่จะยุติการถูกทำร้ายโดยการฆ่าหรือการพยายามฆ่าสามี แนวโน้มมักจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ฝ่ายหญิงได้พยายามหนีไปจากบ้านหรือไปจากความสัมพันธ์และกรณีที่ได้ออกไปจากความสัมพันธ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีสถานการณ์ที่ทำให้เธอต้องกลับมาอยู่ในความสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง โดยมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ที่คู่ของเธอนั้นได้พยายามที่จะฆ่าหรือขู่ว่าจะฆ่าเธอแล้วฆ่าตัวตายตาม นอกจากนี้ยังมีสถิติว่าจะมีการรายงานถึงความรุนแรงในครอบครัวไปยังตำรวจแล้วถึง 5 ครั้ง ก่อนมีการลงมือกระทำการตอบโต้ต่อคู่ของตนถึงแก่ชีวิต

รายงานจากศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิงได้กล่าวถึงสถิติความรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2552 ว่ากรณีภรรยาฆ่าสามีนั้น ในช่วงปี 2544-2549 จะพบเพียง 1-2 คดี แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาสถิติเพิ่มขึ้นเป็น 2-3 คนต่อปี⁴³ นอกจากนี้มูลนิธิผู้หญิงได้ให้ข้อมูลว่าในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2552 มูลนิธิได้ช่วยเหลือผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 110 คน โดยเกือบทั้งหมดเป็นความรุนแรงที่กระทำโดยสามี นอกจากนี้ยังได้ช่วยเหลือผู้หญิงในคดีเจตนาฆ่าสามีจำนวน 4 คน

⁴² นภาพรณ์ หะวานนท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 40*, น.96-122.

⁴³ สนุกดอทคอม, “ฉันทฆ่าสามี!! トラบาป... ไม่ยุติธรรม,” สืบค้นวันที่ 17 กันยายน 2558,

2.3 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายของประเทศไทย

ในระบบกฎหมายอาญาของไทยนั้น เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการบังคับเอาแก่สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิด การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาจึงต้องพิเคราะห์จากบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นว่าการกระทำดังกล่าวครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ ซึ่งการวินิจฉัยว่าบุคคลมีความผิดทางอาญาหรือไม่ และมีความรับผิดมากน้อยเพียงนั้นจะต้องอาศัยแนวทางการพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดทางอาญา และพิจารณาถึงเหตุผลโทษซึ่งอยู่นอกโครงสร้างของความรับผิดทางอาญาอีกด้วย

2.3.1 โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

ในการพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาหรือไม่นั้น จะต้องดูว่าการกระทำของบุคคลนั้นครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ มีกฎหมายยกเว้นความรับผิดไว้หรือไม่ และมีกฎหมายยกเว้นโทษหรือไม่ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษก็หมายความว่า บุคคลนั้นจะต้องรับผิดในทางอาญา พิจารณาดังนี้

2.3.1.1 การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

(1) มีการกระทำ หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้จิตใจบังคับ และยังรวมถึงการงดเว้นการที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลด้วย

(2) การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้น ๆ คือ การกระทำความผิดที่กฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิด โดยพิจารณาจากสิ่งที่แสดงออกมาให้เห็นภายนอก โดยแบ่งองค์ประกอบได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ผู้กระทำ การกระทำและวัตถุแห่งการกระทำ

(3) การกระทำครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ องค์ประกอบภายใน คือ มีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วน คือ เจตนา อาจเป็นการกระทำโดยประสงค์ต่อผลหรือย้อมเล็งเห็นผลของการกระทำก็ได้⁴⁴ ประมาท และมูลเหตุชักจูงใจ

(4) ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

⁴⁴ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.50-65.

2.3.1.2 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความรับผิด

เนื่องจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือกฎหมายจารีตประเพณี ได้ให้อำนาจแก่ผู้กระทำเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดซึ่งทำให้การกระทำนั้น ๆ ไม่เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมาย โดยในที่นี่จะขอกล่าวถึงเฉพาะเรื่องของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นข้ออ้างที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมักจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในการพิจารณาคดี

โดยการกระทำโดยป้องกันเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดที่เกิดจากอำนาจกระทำของผู้กระทำที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้อำนาจไว้ใน มาตรา 68 ความว่า

“ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

แบ่งองค์ประกอบของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ดังต่อไปนี้⁴⁵

(1.1) จะต้องมิใช่ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย หมายถึง ภัยที่ผู้กระทำไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะทำได้ โดยไม่ถึงกับต้องมีกฎหมายกำหนดเอาไว้ว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย⁴⁶ แต่อย่างไรก็ตาม หากผู้ที่อ้างการป้องกันตัวเป็นผู้ก่อภัยอันตราย ก็ย่อมไม่อาจอ้างสิทธิในการป้องกันได้

(1.2) ภัยอันตรายดังกล่าวจะต้องเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง หมายถึง ภัยนั้นกำลังปรากฏอยู่เฉพาะหน้า หรือเป็นอันตรายที่ได้เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดอยู่ต่อไปอีก⁴⁷ แต่มิได้หมายถึงการที่จะต้องรอให้ภัยนั้นเกิดขึ้นแก่ตัวของผู้ที่จะต้องประสบเสียก่อน แต่การป้องกันนั้นเป็นไปเพื่อมิให้ภัยนั้นเกิดขึ้นจริงแก่ตัวผู้ที่จะต้องประสบภัยตามที่ผู้ก่อภัยประสงค์จะกระทำ และเมื่อภัยนั้นสิ้นสุดลงแล้ว สิทธิป้องกันก็จะมีอยู่ต่อไปไม่ได้เว้นแต่กรณีที่มีกิริยาว่าจะทำร้ายต่อไปอีก

(1.3) ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นเพื่อให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น

(1.4) การกระทำโดยป้องกันสิทธินั้นไม่เกินขอบเขต พิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69⁴⁸ กล่าวคือไม่กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่กระทำไปเกิน

⁴⁵ เพิ่งอ้าง, น.142.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง, น.134.

⁴⁷ เพิ่งอ้าง, น.143.

⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 “ในกรณีที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 67 และมาตรา 68 นั้น ถ้าผู้กระทำได้กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น หรือเกินกว่ากรณีแห่งการ

กว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน หากกระทำเกินไปกว่าขอบเขตดังกล่าวแล้ว ก็ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่เป็นเหตุให้ศาลอาจพิจารณาลดโทษได้ ดังนี้

(ก) กระทำพอสมควรแก่เหตุ เป็นการเปรียบเทียบตามระดับของบุคคลทั่วไปที่ตกอยู่ในฐานะเดียวกับผู้ที่ตกอยู่ในภัยอันตรายว่าจะกระทำการโดยสมควรเช่นไร โดยคำนึงถึงความฉุกเฉินซึ่งอาจจะทำให้บุคคลในภาวะเช่นนั้นมองเห็นภัยนั้นร้ายแรงกว่าความเป็นจริงหรือตัดสินใจกระทำเกินเลยไปบ้างก็ได้ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ทฤษฎีคือ “ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด” คือผู้กระทำได้กระทำการป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายนั้นด้วยวิธีการที่ก้ำก๋ออันตรายแก่ผู้ก้ำก๋อน้อยที่สุดที่หากไม่ใช้มาตรการดังกล่าวย่อมไม่มีทางพ้นภัยอันตรายได้ และ “ทฤษฎีสัดส่วน” คือ เปรียบเทียบระหว่างภัยที่ป้องกันกับผลของการที่ผู้รับภัยได้กระทำไปต้องได้สัดส่วนกัน แต่หากผลที่เกิดขึ้นร้ายแรงเกินกว่าที่เจตนาจะพิจารณาเฉพาะเท่าที่ได้ทำโดยเจตนาเท่านั้นว่าเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่ ผลที่มีได้เจตนาไม่ควรนำมาเป็นเหตุให้ต้องรับผิดชอบ⁴⁹

(ข) กระทำเท่าที่จำต้องกระทำ เป็นกรณีของความใกล้จะถึงของภัยอันตรายที่จะกระทำการป้องกัน แต่แม้ภัยดังกล่าวจะใกล้ถึง การป้องกันก็จะกระทำเกินกว่าที่จำต้องกระทำเพื่อป้องกันภัยนั้นไม่ได้⁵⁰ ซึ่ง อ.จิตติ ให้ความเห็นว่าหากการกระทำที่อ้างว่าป้องกันนั้นได้กระทำไปโดยเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิแล้ว แม้ภัยจะไม่ใกล้จะถึง หรือผ่านพ้นไปแล้ว ก็ยังเป็นการกระทำเพื่อป้องกัน แต่เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องทำ

ผลของการกระทำเกินขอบเขตตามมาตรา 69 คือ กฎหมายให้อำนาจศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงกรณีที่กระทำเพราะความตื่นตระหนก ความตกใจ หรือความกลัวนั้น ย่อมต้องนำไปใช้ในการพิจารณาประกอบกรณีวินิจฉัยความสำคัญผิดหรือพฤติการณ์ที่บุคคลในสถานะเช่นนั้นจะรู้สึกถึงภัยว่าใกล้จะถึง ร้ายแรง หรือจำต้องทำเพียงใดอยู่แล้ว ซึ่งศาลก็มีอำนาจยกโทษให้แก่ผู้กระทำได้

2.3.1.3 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

กล่าวคือผู้กระทำยังมีความรับผิดชอบ แต่กฎหมายยกเว้นโทษให้ ผู้กระทำจึงไม่ต้องรับโทษ เช่น การกระทำของคนวิกลจริต ซึ่งเป็นเหตุเกี่ยวกับความสามารถรู้ผิดชอบหรือไม่

จำต้องกระทำเพื่อป้องกันศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นตระหนก ความตกใจ หรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้”

⁴⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), น.764.

⁵⁰ อธิษฐาน คชเทพ, “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในเคสสถาน,” (สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2555) น.11.

สามารถบังคับตนเองได้ บัญญัติไว้ในมาตรา 65 วรรคแรกของประมวลกฎหมายอาญาความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น” สามารถแยกองค์ประกอบในการพิจารณาความรับผิดชอบได้ 2 องค์ประกอบ ดังนี้

(1.1) ผู้กระทำได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาในขณะที่ลงมือกระทำ⁵¹

(1.2) ความไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้นั้น เกิดขึ้นเพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ดังนั้น หากเกิดเพราะความโง่เขลา ก็ย่อมไม่อาจอ้างเหตุนี้เพื่อยกเว้นโทษได้

คำว่า “จิตบกพร่อง” นั้นหมายความถึง ผู้ที่สมองไม่เจริญเติบโตตามวัย หรือสมองบกพร่องมาแต่กำเนิดหรือสมองเสื่อมลงเพราะความชรา⁵² คุณสมบัติของมันสมองที่บกพร่อง จึงทำให้ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้⁵³

คำว่า “โรคจิต” หมายถึง มันสมองเป็นโรค หรือตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ว่า “เป็นภาวะที่มีการสูญเสียหน้าที่การทำงานของจิตใจถึงระดับที่ทำให้เสียความสามารถในการหยุดรู้ตนเอง ความสามารถที่จะสนองความต้องการที่จำเป็นในการดำรงชีพ หรือความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในกรอบของความเป็นจริง”⁵⁴

คำว่า “จิตฟั่นเฟือน” หมายความถึงผู้ที่มีความหลงผิด (Delusion) คือ มีความเชื่อข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงต่อความจริง⁵⁵ ประสาทหลอน (Hallucination) คือ ได้ยิน เห็น หรือสัมผัสอะไรที่ไม่มีความจริง การรับรู้ทางหู ตา จมูก ลิ้น เป็นต้น

ในการที่ศาลจะสามารถรับรู้ได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนนั้นต้องอาศัยพยานหลักฐานทางการแพทย์หรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในทางด้านจิตเวชหรือจิตแพทย์เพื่อประกอบคำวินิจฉัยของศาล

⁵¹ หยุค แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.175.

⁵² เจริญ นิลเอสงฆ์, “เหตุยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญา,” น.26, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2558, http://elib.coj.go.th/Article/d14_7_3.pdf

⁵³ หยุค แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.175.

⁵⁴ จิตติ เกษมศิริวัฒน์, “ปัญหากฎหมายเรื่อง “ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลวิกลจริต”, *บทบัญญัติ* 57, น.143 (2544).

⁵⁵ เจริญ นิลเอสงฆ์, “เหตุยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญา,” น.27, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2558, http://elib.coj.go.th/Article/d14_7_3.pdf

2.3.2 เหตุลตโทษและเหตุบรรเทาโทษ

แม้การกระทำของบุคคลนั้นจะครบองค์ประกอบที่กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้ และไม่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษไว้ให้ก็ตาม ก็ยังมีเหตุบางประการที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลดโทษซึ่งหมายถึงการลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้⁵⁶

2.3.2.1 เหตุลตโทษ

การกระทำโดยบันดาลโทสะ เป็นการลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากผู้กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะนั้นไม่ได้มีเจตนาร้ายในการก่อเหตุกระทำความผิดต่อผู้ช่มเหงมาแต่แรก แต่เกิดขึ้นเพราะถูกยั่วยุจากผู้ช่มเหงทำให้เกิดอารมณ์ขุ่นเคืองจนไม่อาจควบคุมสติสัมปะชัญญะจึงได้กระทำความผิดลงไป ดังนั้น การกระทำนี้จึงเป็นภัยต่อสังคมน้อยกว่า อีกทั้งผู้ช่มเหงเองก็มีส่วนในการก่อให้เกิดการกระทำผิดด้วย⁵⁷ จึงได้บัญญัติเป็นเหตุลตโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 ความว่า “ผู้ใดบันดาลโทสะโดยถูกช่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ช่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” พิจารณาองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

(1) ถูกช่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม กล่าวคือ มีการกระทำของบุคคลผู้ถูกทำร้ายต่อผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นก่อน ซึ่งต้องเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่บุคคลต้องรับผิดชอบ และการช่มเหงนั้นต้องเป็นการช่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม คือกระทำไปปราศจากเหตุผลอันสมควรและไม่มีสิทธิกระทำได้ แต่ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเป็นการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมาย และอาจกระทำต่อตัวผู้กระทำความผิดหรือกระทำต่อผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิดอันพอที่จะเป็นเหตุที่ถือได้ว่ากระทำการช่มเหงต่อผู้กระทำความผิดด้วย

นอกจากนี้ การช่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมต้องมีความร้ายแรง จึงต้องนำเอาความร้ายแรงของการช่มเหงนั้นมาเปรียบเทียบกับความผิดที่กระทำในการพิจารณาว่าการช่มเหงนั้นร้ายแรงถึงขนาดที่ทำให้กระทำความผิดเช่นนั้น⁵⁸ โดยให้วินิจฉัยเปรียบเทียบ

⁵⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย), 2551), น.504.

⁵⁷ สุทธิ นิชิโรจน์, “การกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ,” น.47, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2558, http://elib.coj.go.th/Article/d22_5_4.pdf

⁵⁸ เพ็ญจันทร์ แจ่มมาก, “การกระทำโดยบันดาลโทสะกับความรับผิดทางอาญา ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ เยอรมัน และไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545), น.61.

กับความรู้สึกของบุคคลธรรมดาทั่วไปซึ่งสมมติขึ้นว่าอยู่ในฐานะอย่างเดียวกันกับผู้กระทำความผิดโดยบุคคลธรรมดาที่สมมติขึ้นนี้มีลักษณะบางอย่างที่เหมือนผู้กระทำ เช่น สภาพร่างกายหรือจิตใจ ภาวะแห่งการดำรงชีพ และพฤติการณ์พิเศษในขณะนั้น⁵⁹ว่าจะควบคุมโทษจะได้หรือไม่

(2) มีการบันดาลโทษะอันเนื่องมาจากการถูกข่มเหง พิจารณาจากจิตใจของผู้กระทำความผิดเองว่ากระทำเพราะบันดาลโทษะ คือ มีความโกรธเกิดขึ้น⁶⁰

(3) ได้กระทำความผิดในขณะนั้น กล่าวคือกระทำในขณะที่บันดาลโทษะอยู่ ซึ่งการข่มเหงอาจมีขึ้นก่อนและสิ้นสุดลงไปแล้ว แต่กว่าจะก่อให้เกิดผลคือบันดาลโทษะของผู้กระทำความผิดอาจมีระยะเวลาห่างกันก็ได้ แต่ได้กระทำความผิดลงก่อนจะมีโอกาสอันควรที่โทษะจะสงบได้⁶¹ โดยเป็นการพิจารณาจากภาวะวิสัย (Objective Standard) โดยการสมมติตัวบุคคลธรรมดาทั่วไปขึ้นมา ซึ่งอยู่ในสภาพเดียวกับผู้กระทำว่าจะมีความโกรธจากเหตุอันน้อยเพียงใดตลอดจนพิจารณาระยะเวลาที่ควรจะระงับโทษะของตนได้แล้ว ซึ่งต้องดูถึงสภาพทั่ว ๆ ไปประกอบกับระยะเวลา⁶² โดยไม่ถือว่าความจริงผู้กระทำความผิดระงับโทษะได้หรือยัง ซึ่งคำว่า “ในขณะนั้น” มิได้หมายความว่าทันทีทันใด แต่หมายความว่าในเวลากระชั้นชิดต่อเนื่องกับการถูกข่มเหงนั้น ๆ⁶³ นั่นเอง

(4) ได้กระทำความผิดต่อผู้ที่ข่มเหง เนื่องจากผู้ถูกทำร้ายเป็นผู้ก่อเหตุแห่งความไม่เป็นธรรมขึ้นก่อน แต่หากการกระทำโดยบันดาลโทษะนั้นกระทำต่อบุคคลอื่น ย่อมไม่อาจอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อลดโทษได้

2.3.2.2 เหตุบรรเทาโทษ

มาตรา 78 ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้” เมื่อพิจารณาจากมาตรา 78 จะเห็นว่าได้ระบุกรณีที่ถือเป็นเหตุบรรเทาโทษไว้หลายประการ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะ⁶⁴ คือ

⁵⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 56*, น.509-510.

⁶⁰ หยุต แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.181.

⁶¹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 49*, น.489.

⁶² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), น.190.

⁶³ หยุต แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.182.

⁶⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 56*, น.501-503.

ก. พฤติการณ์ก่อนการกระทำความผิด ได้แก่ กรณีผู้กระทำความผิด เป็นผู้เผลอเขลาเบา หรือ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส หรือ ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีคุณความดีมาแต่ก่อน

ข. พฤติการณ์หลังการกระทำความผิด ได้แก่ กรณีที่ผู้กระทำความผิด รู้สึกถึงความผิดและได้พยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น หรือลุแก่อโทษต่อเจ้าพนักงานอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา และเหตุอื่นที่ศาล เห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน

2.4 การวินิจฉัยความรับผิดอาญาในระบบคอมมอนลอว์

ความรับผิดทางอาญาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้นถือว่าการกระทำใดจะเป็น ความผิดทางอาญาได้จะต้องประกอบด้วยการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายหรือการกระทำที่แสดงออก มาภายนอกนั้นผิดกฎหมาย และจะต้องมีส่วนของจิตใจที่จะถูกตำหนิได้ ซึ่งการพิจารณานี้เป็นไปตาม หลักที่ว่า Actus non facit reum nisi mens sit rea ซึ่งหมายความว่า การกระทำไม่ก่อให้เกิด ความผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตนากระทำความผิด⁶⁵ ดังนั้น แบ่งพิจารณาองค์ประกอบ ออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่เป็นการกระทำของบุคคลซึ่งเข้าลักษณะของการกระทำในสิ่งที่ผิด กฎหมาย (Actus Reus) และในส่วนที่เป็นจิตใจของบุคคล โดยดูว่ามีเจตนาร้ายหรือจิตใจที่ชั่วร้าย (Mens Rea) หรือไม่ อธิบายหลักเกณฑ์การพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

2.4.1 การกระทำความผิด (Actus reus)

หมายถึง การกระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดหรือสิ่งที่กฎหมาย ห้าม⁶⁶ Actus reus สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วน คือ การกระทำ (Actus) และ ความผิด กฎหมาย (Reus) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) การกระทำ หรือ Actus ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

(1.1) อิริยาบถ (The conduct which is the central feature of the crime) หมายถึง การเคลื่อนไหวที่อยู่ภายใต้การบังคับของจิตใจและไม่เคลื่อนไหวโดยจิตใจบังคับ⁶⁷ เช่น การพิจารณาว่า เป็นการกระทำโดยกระทำการงดเว้น หรือ ละเว้นการกระทำหรือไม่⁶⁸

⁶⁵ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, “ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.37.

⁶⁶ เพิ่งอ้าง, น.37.

(1.2) พฤติการณ์ ประกอบ อิริยาบถ (The Surrounding material circumstances) คือ พิจารณาถึงลักษณะการกระทำหรืออิริยาบถนั้นว่าเป็นความผิดหรือไม่⁶⁹

(1.3) ผลของอิริยาบถและพฤติการณ์ประกอบอิริยาบถนั้น (Consequence) กล่าวคือ จะต้องมิตผลที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวโดยรู้สำนึก โดยอาจจะเป็นผลของการกระทำที่สามารถสำเร็จได้ในตัวโดยไม่ต้องการผลของการกระทำก็ได้ หรืออาจเป็นผลของความผิดที่ต้องมีผลจากการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยในส่วนของผลจากอิริยาบถและพฤติการณ์ประกอบจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

(2) ความผิดกฎหมาย (Reus) ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าประสงคฺ์ที่จะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า Reus หมายรวมถึงข้อห้ามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิด⁷⁰

2.4.2 Mens rea

คือ ส่วนของจิตใจของผู้กระทำความผิดที่มีความประสงค์จะกระทำการ โดยรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นความผิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบในทางอัตวิสัย⁷¹ เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง ซึ่ง Actus reus กับ Mens rea นั้นจะต้องเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน⁷²

Mens rea หมายความว่า เจตนาร้าย (Guilty Mind) โดยจำแนกส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายในออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกัน และ Mens rea จะอยู่ในส่วนของการกระทำโดยเจตนา (Intention) และการประมาทโดยรู้ตัว (Reckless)⁷³ เท่านั้นเพราะเป็นเรื่องของจิตของผู้กระทำที่รู้ว่าตนกำลังกระทำในสิ่งที่เป็นความผิด (Guilty mind) แยกพิจารณาได้ ดังนี้

⁶⁷ เฟิ่งอ้วง, น.43.

⁶⁸ รัตน์ชัย อนุตรพงษ์สกุล, “อิทธิพลของกฎหมายตะวันตกที่มีผลต่อการวินิจฉัยความผิดทางอาญาของไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น.9.

⁶⁹ เฟิ่งอ้วง, น.9.

⁷⁰ เฟิ่งอ้วง, น.10.

⁷¹ สมศักดิ์ ตัณฑุเลขา, ความไม่รู้กฎหมายกับความรับผิดชอบทางอาญา, น. 3 อ้างถึงใน เฟิ่งอ้วง, น. 8.

⁷² รัตน์ชัย อนุตรพงษ์สกุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 68, น.68.

⁷³ J.C. Smith and Brian Hogan, Criminal Law, 4 edition, (London, Butterworths, 1978), p.47, 55, อ้างถึงใน แสง บัญเฉลิมวิภาส, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 65, น.43.

(1) การกระทำโดยเจตนา (Intention) คือ การกระทำโดยรู้ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบของความผิด และผู้กระทำการทำให้เกิดผลขึ้นจากการกระทำนั้น หรือเล็งเห็นได้อย่างแน่นอนว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลตามที่ตนต้องการ⁷⁴

(2) การกระทำโดยประมาทรู้ตัว (Reckless) เป็นสภาวะทางจิตอย่างหนึ่งที่ขาดความระมัดระวังโดยเฉยเมยไม่นำพาต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น หรือรู้อยู่แล้ว แต่ยังขึ้นทำลง

(3) การกระทำโดยประมาท (Negligence) คือ สภาวะของจิตใจที่ไม่คำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนโดยที่ผู้กระทำสามารถใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่ไม่ได้ใช้จึงทำให้เกิดผลขึ้น⁷⁵

(4) การกระทำโดยพลั้งเผลออันเป็นเรื่องที่ไม่อาจตำหนิได้ (Blameless Inadvertence)⁷⁶ กรณีเช่นนี้ผู้กระทำจึงไม่ต้องรับผิด

2.4.3 การกระทำที่กฎหมายยกเว้นความผิด (Justification) และการกระทำที่กฎหมายยกเว้นโทษ (Excuse)

การกระทำที่กฎหมายยกเว้นความผิด (Justification) คือเป็นการกระทำที่กฎหมายยินยอมให้กระทำได้ หรือ กระทำในสิ่งที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าคือสิ่งที่ถูกต้อง แต่เพียงเป็นสิ่งที่ยกเว้นโทษและยินยอมให้กระทำ เช่น การกระทำโดยป้องกัน ส่วนการกระทำที่กฎหมายยกเว้นโทษ (Excuse) คือเป็นการที่กฎหมายลบล้างความน่าตำหนิให้แก่การกระทำของจำเลย ซึ่งการกระทำของจำเลยนั้นเป็นผิดกฎหมายแต่ก็มีความไม่น่าตำหนิอยู่ในการกระทำนั้น เช่น กรณีของการกระทำโดยจำเป็น ดังนั้น การยกเว้นโทษนั้นจึงใช้การประเมินจากความน่าตำหนิของการกระทำนั้นเอง

2.5 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญากับการกระทำผิดของบุคคลซึ่งตกอยู่ในภาวะผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของไทย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงกรณีที่เกิดการกระทำผิดขึ้นจากฝ่ายของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนกระทำต่อสามีหรือคู่ของพวกเธอเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ ซึ่งในแต่ละลักษณะย่อมก่อให้เกิดความรับผิดในทางอาญาที่แตกต่างกัน วิเคราะห์ได้จากสถานการณ์ ดังต่อไปนี้

⁷⁴ รัตน์ชัย อนุตรพงษ์สกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 68*, น.11.

⁷⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 65*, น.53.

⁷⁶ *เพ็ญอ้าง*, น.54.

2.5.1 ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

พิจารณาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของความรุนแรงในครอบครัวตามองค์ประกอบในมาตรา 68 ประมวลกฎหมายอาญา ได้ดังนี้

(1) มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย กรณีนี้เมื่อพิจารณาจากลักษณะการใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อคู่สมรสแล้วจะเห็นได้ว่าการกระทำต่อร่างกาย (Physical Abuse) แม้เพียงเล็กน้อยไม่ถึงกับได้รับบาดเจ็บก็ตาม ก็ถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายซึ่งผู้ชายไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำ ดังนั้น การทำร้ายร่างกายจึงถือเป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายทุกกรณี ส่วนการใช้ความรุนแรงต่อจิตใจ (Mental Abuse) นั้น หากเป็นการด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย หรือใช้คำพูดดูถูกเหยียดหยามให้ไร้ค่า หรือการทำให้อับอายต่อผู้อื่นนั้น ก็ถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายเนื่องจากทำให้เสียชื่อเสียง หรือเป็นการดูหมิ่น และการโดดเดี่ยวไม่ให้สมาคมกับผู้อื่นหรือการไม่ยอมให้ออกจากบ้านนั้นย่อมเป็นความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว และลักษณะสุดท้ายการใช้ความรุนแรงในทางเพศ (Sexual Abuse) ปัจจุบันนี้กฎหมายอาญากำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการข่มขืนภริยานั้นเป็นความผิดอาญา รวมถึงกฎหมายมิได้ให้อำนาจชายในการที่จะกระทำอนาจารหรือล่วงลามทางเพศแก่ภริยา จึงถือได้ว่าเป็นการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายทั้งสิ้น

จากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำต่อผู้หญิงรวมถึงตัวอย่างของการกระทำความผิดของผู้หญิงต่อคู่ของตนนั้น ประเด็นหลักที่ทำการศึกษาคือผลจากความรุนแรงในครอบครัวที่สะสมต่อเนื่องมา เนื่องจากในคดีที่ภริยาลงมือฆ่าสามีนั้นมักจะมีการกล่าวอ้างถึงการได้รับความรุนแรงจากฝ่ายสามีมาก่อน พิจารณาจากคำพิพากษาฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1320/2503 สามีจะทำร้ายภรรยาด้วยไม้หลักแจว ภรรยาจึงหนีเข้าห้องแต่สามีก็ติดตามเข้าไปจะทำร้ายให้ได้ ภรรยาจึงยิงปืนไป 1 นัดถูกสามีตาย ศาลวินิจฉัยว่า “เห็นว่านายฉิ่งมิใช่ใครอื่น แท้จริงก็เป็นสามีของจำเลย (ภรรยา) อยู่กินทราบอัธยาศัยกันมาช้านานแล้วและเคยมีเรื่องกัน หุบตีกันเสมอ ๆ ก็ไม่ปรากฏว่านายฉิ่งได้เคยทำอันตรายแก่จำเลยถึงขนาดรุนแรงหรือมากมายอย่างใด ทั้งขณะนั้นภายในห้องก็มีบุตรสาวของจำเลยอยู่เป็นเพื่อนด้วย จำเลยน่าจะทราบดีว่าแม้นายฉิ่งตามเข้าไปได้ ก็คงไม่เป็นอันตรายแก่จำเลยยิ่งไปกว่าที่เคย ๆ กันมา จำเลยใช้วิธีป้องกันตัวโดยหมายเอาชีวิตนายฉิ่งเช่นนี้ ราวกับว่ามีใจภรรยานายฉิ่ง และหนักไปมาก จึงต้องนับว่าเป็นการป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาฎีกาที่ 8228/2543 ผู้ตายกับจำเลยอยู่กินฉันสามีภริยากันมาเป็นเวลานานเกือบ 30 ปี มีบุตรด้วยกัน 5 คน ย่อมมีความสัมพันธ์รักใคร่ผูกพันซึ่งกันและกัน แม้ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายจะมีปากเสียงทะเลาะกันบ้างก็เป็นเรื่องธรรมดาระหว่างสามีภริยา เหตุที่จำเลยใช้เคียวฟันผู้ตายก็เนื่องจากถูกผู้ตายตีและเตะซึ่งถือเป็นเหตุเล็กน้อย เนื่องจากผู้ตายกับจำเลยเคยทะเลาะ

และมีปากเสียงกันบ่อยครั้ง กรณีไม่ใช่เหตุร้ายแรงถึงขนาดที่จะต้องฆ่ากัน แม้จำเลยอ้างว่าผู้ตายจะฆ่าจำเลยด้วยก็เป็นเรื่องข่มขู่กันระหว่างสามีภริยาซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องจริงจังอะไร จึงมิใช่ภัยอันตรายที่ร้ายแรงอย่างมาก

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ศาลวินิจฉัยว่าเมื่อสามีภริยาอยู่กินด้วยกันมานาน และได้มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งทู่ตีกันเสมอ ๆ นั้นโดยครั้งที่ผ่าน ๆ มาไม่ได้มีการทำร้ายถึงขั้นรุนแรงแต่อย่างใด ครั้งนี้ก็คงไม่ถึงขนาดที่จำเลยจะต้องใช้ปืนยิงเพื่อป้องกันตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงอคติในทางเพศของผู้พิพากษาที่มองว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา และจะไม่มี ความร้ายแรงเนื่องจากหากได้ทำความเข้าใจถึงบริบทของความรุนแรงในครอบครัวแล้วจะเห็นได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จำเลยจึงไม่ควรถือจะต้องรอให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นปกตินั้นล่องเลยมาจนเกิดขึ้นเป็นเหตุร้ายแรงถึงชีวิต นอกจากนี้สามียอมไม่มีสิทธิอันชอบธรรมในการทำร้ายทู่ตีภริยาของตนอยู่แล้ว จำเลยจึงมีสิทธิที่จะป้องกันตนเอง เช่นเดียวกับกับคำพิพากษาที่ 8828/2543 ที่ศาลได้วินิจฉัยไปถึงว่าแม้สามีจะได้ขู่ว่าจะฆ่าภริยาก็ไม่ได้ถือว่ามี ความร้ายแรงแต่อย่างใด จึงเป็นการวินิจฉัยที่ไม่คำนึงถึงสิทธิและความปลอดภัยของผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากคู่สมรสของตนเองและไม่ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงอย่างเข้าใจเป็นกลาง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2529 จำเลย (ภรรยา) กับผู้ตายเป็นสามีภริยากัน ผู้ตายชอบดื่มสุราจนมึนเมาและทู่ตีทำร้ายร่างกายจำเลยเป็นประจำ วันเกิดเหตุจำเลยกับผู้ตายนัดกันไปจุดทะเบียนหย่า ณ ที่ว่าการเขตบางกะปิ จำเลยไปรอผู้ตายตามนัดแต่ผู้ตายผิดนัด เมื่อผู้ตายมาถึงที่ว่าการเขตบางกะปิ จำเลยต่อว่าผู้ตาย ผู้ตายจึงด่าและตบตะเจจำเลย จำเลยจึงใช้มีดปลายแหลมแทงผู้ตายหลายครั้ง พิเคราะห์แล้วเห็นว่าแม้จำเลยกับผู้ตายจะเป็นสามีภริยากัน ผู้ตายก็ไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะทำร้ายจำเลย ฉะนั้น เมื่อผู้ตายก่อเหตุด่าและตบตะเจทำร้ายจำเลยก่อนจนเป็นเหตุให้จำเลยได้รับอันตรายแก่กาย อันเป็นการประทุษร้ายจำเลยฝ่ายเดียว จำเลยยอมมีสิทธิที่จะป้องกันตัวได้ ดังนั้น การที่จำเลยใช้มีดแทงผู้ตายดังกล่าวเพื่อยับยั้งผู้ตายมิให้ทำร้ายจำเลยอีก จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนให้พ้นจากการถูกทำร้าย

จากคำพิพากษาข้างต้นนี้ มีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ การที่จะอ้างป้องกันได้นั้นจะต้องไม่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิดภัยอันตราย คือ ผู้อ้างป้องกันจะต้องถูกกระทำฝ่ายเดียว⁷⁷ เช่น การลงมือทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งก่อน หรือต้องไม่ใช่ผู้ที่สมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้กันซึ่งคำพิพากษาของศาลได้วาง

⁷⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* เซึ่งรรถที่ 56, น.382.

หลักว่า การโต้เถียงกันแต่ไม่ได้มีการสมัครใจทำร้ายซึ่งกันและกันจึงยังมีสิทธิที่จะอ้างป้องกันได้⁷⁸ ดังนั้น จากคำพิพากษาฎีกาข้างต้น แม้ว่าจำเลยได้ต่อสู้ว่าผู้ตายขึ้นมาก่อน แต่เมื่อจำเลยนั้นมีประสบการณ์การถูกทำร้ายกดขี่ข่มเหงจากผู้ตายมาตลอดระยะเวลาที่อยู่ร่วมกัน ในวันเกิดเหตุ ผู้ตายก็ไม่มาดำเนินการหย่าขาดให้เรียบร้อยตามนัด การต่อว่าของจำเลยจึงเกิดจากความอึดอัดและน้อยใจในความประพฤติของผู้ตาย จึงไม่อาจถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้มีส่วนในการก่อภัยอันตรายนั้นขึ้นก่อนโดยการต่อว่าผู้ตายให้ผู้ตายเกิดโทสะ ดังนั้น การตบตะขอมือของจำเลยจึงไม่อาจอ้างเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะได้ จำเลยจึงมีสิทธิในการป้องกันตนเองได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าหากเป็นการกระทำความผิดโดยฝ่ายภริยากระทำต่อสามีนั้น มักจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทะเลาะเบาะแว้ง การใช้กำลังทุบตีทำร้าย หรือข่มขู่จากสามีอย่างสะสม ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นประเด็นของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในความสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดการกระทำตอบโต้ของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ทำให้การพิจารณาการกระทำความผิดของผู้หญิงนั้นไม่อาจจะพิจารณาเฉพาะแต่เหตุการณ์ที่นำไปสู่การกระทำความผิดได้ แต่ต้องพิจารณาเหตุการณ์แวดล้อมสะสมซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ภริยาลงมือกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากนี้ ปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้การต่อสู้กลับของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นไม่อาจอ้างว่ากระทำโดยการป้องกันตัวได้โดยชอบด้วยกฎหมายมีสาเหตุเนื่องจากในคำพิพากษาส่วนใหญ่แม้จะยอมรับว่าการกระทำรุนแรงต่อภริยานั้นเป็นการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายแต่กลับเห็นว่าทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวระหว่างสามีภริยา หรือการทำร้ายทุบตีนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาทั่วไปในครอบครัว และถือเป็นเรื่องเล็กน้อยเพราะเป็นการกระทบกระทั่งกับระหว่างลึนกับฟัน⁷⁹ และยิ่งหากข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลว่าการกระทำรุนแรงบางอย่างเกิดขึ้นอย่างเป็นประจำ เช่น การขู่ว่าจะทำร้ายหรือฆ่า หรือการไล่ออกจากบ้าน ก็ยังมีแนวโน้มที่จะถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติตามที่เคยเกิดขึ้นมาจึงไม่อาจเป็นเหตุให้ภริยายกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในการทำร้ายถึงแก่สาหัสหรือถึงแก่ความตายได้

นอกจากนี้แม้ในบางกรณีของความรุนแรงในครอบครัวที่ศาลพิจารณาแล้วว่าการข่มเหงจากฝ่ายสามีนั้นเป็นการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายและภริยามีสิทธิที่จะกระทำการเพื่อ

⁷⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 528/2526 แม้ผู้ตายและจำเลยจะโต้เถียงกันก่อน แต่การโต้เถียงก็ทำให้เป็นสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายสมัครใจทำร้ายซึ่งกันและกันไม่ การที่ผู้ตายจะใช้ขวานฟันจำเลยจึงเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง

⁷⁹ สมชาย ปรีชาศิลปะกุล, “เพศวิถีในคำพิพากษา,” (รายงานการวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550), น.91.

ป้องกันได้ก็ตาม ก็ยังมีปัญหาในการพิจารณาว่าการกระทำของภริยานั้นถือเป็นการป้องกันที่พอสมควรแก่เหตุหรือไม่ โดยอาจพิจารณาจากแนวคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8228/2543 การที่จำเลยใช้เคียวเป็นอาวุธฟันผู้ตายก็เพื่อจะยับยั้งมิให้ผู้ตายทำร้ายร่างกายจำเลย แต่อย่างไรก็ตามขณะเกิดเหตุผู้ตายเพียงแต่ถีบเตะจำเลยโดยไม่มีอาวุธอะไร ทั้งจำเลยได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย แม้จำเลยอ้างว่าผู้ตายชู่จะฆ่าจำเลยด้วยก็เป็นเรื่องข่มขู่กันระหว่างสามีภริยาซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องจริงจังอะไร จึงมิใช่ภยันตรายที่ร้ายแรงการที่จำเลยใช้เคียวฟันลำคอผู้ตายแม้โดยไม่เจตนา ก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุ จำเลยได้ฎีกาเพื่อขอให้ลงโทษสถานเบาและรอกการลงโทษ แต่ศาลกลับเห็นว่าจำเลยใช้เคียวเป็นอาวุธฟันผู้ตายโดยที่ผู้ตายไม่มีอาวุธถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ร้ายแรงยังไม่มีเหตุสมควรที่จะรอกการลงโทษให้

หรือจากในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1579/2529 ที่ศาลวินิจฉัยว่าผู้ตายเพียงแต่เตะตบจำเลยโดยไม่มีอาวุธ แต่จำเลยกลับใช้มีดปลายแหลมแทงผู้ตายหลายครั้งจนเสียชีวิตเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ นั้นเกิดจากการที่ศาลพิจารณาว่าความรุนแรงในครอบครัวที่ชายกระทำต่อหญิงเป็นเรื่องปกติธรรมดาแล้ว จึงทำให้การอ้างว่ากระทำโดยป้องกันตัวของผู้หญิงนั้นไม่ได้ถูกพิจารณาอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีที่ความรุนแรงเกิดขึ้นบ่อยครั้งในลักษณะที่ไม่ได้ทำให้ผู้หญิงได้รับอันตรายสาหัสยิ่งทำให้การพิจารณาว่าเป็นการป้องกันตัวที่พอสมควรแก่เหตุยังมีน้ำหนักน้อยลง ซึ่งการพิจารณาถึงสัดส่วนในการป้องกันโดยมาตรฐานทั่วไปในกรณีของการตอบโต้ความรุนแรงในครอบครัว ย่อมเท่ากับศาลได้ปฏิเสธในการที่จะรับรู้และเข้าใจถึงเรื่องความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับจำเลยอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น หากสามีเพียงแต่ลงมือทำร้ายร่างกายภริยาด้วยมือเปล่าแล้ว ศาลคาดหวังให้ภริยากระทำการป้องกันโดยใช้มือเปล่าหรืออาวุธที่ไม่มีความร้ายแรงเพื่อหยุดยั้งการทำร้ายร่างกายจากสามี โดยไม่พิจารณาว่าจำเลยเคยถูกกระทำรุนแรงเช่นนั้นมากี่ครั้งแล้วก่อนเกิดเหตุ การที่ภริยาใช้อาวุธร้ายแรงในการตอบโต้ เช่น ใช้มีด ใช้เคียว หรือใช้อาวุธปืนแม้เพียงนัดเดียวหากเข้าที่จุดสำคัญของร่างกายแม้จะกล่าวอ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันศาลก็มีแนวโน้มที่จะถือได้ว่าเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ โดยไม่ได้นำเอาลักษณะของการใช้อาวุธเข้ามาพิจารณาประกอบ⁸⁰ ว่าเป็นการยับยั้งยั้งสิ่งใกล้มีมาเพื่อป้องกันตนเองหรือไม่ ทั้งที่โดยหลักแล้วผู้หญิงมักจะมีสรีระทางร่างกาย ความแข็งแรงที่ด้อยกว่าผู้ชาย ทำให้เสียเปรียบทั้งในด้านของพลังกำลังและความเข้มแข็งทางจิตใจ นอกจากนี้จากการศึกษาระดับของความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะพบว่าหากผู้หญิงแสดงท่าทีแข็งขันหรือต่อสู้ก็จะมีแนวโน้มที่ฝ่ายสามีจะตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงยิ่งกว่าเดิมและอาจทำให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ ดังนั้น การที่ผู้หญิงจะตอบโต้ต่อการข่มขู่หรือทำร้ายจากฝ่ายชายนั้นจึงยากที่

⁸⁰ เพิ่งอ้าง, น.92.

จะเป็นการต่อสู้ด้วยมือเปล่าและการทำให้ผู้ชายเพียงแต่บาดเจ็บเล็กน้อยก็ไม่อาจจะหยุดยั้งการชกหมัดดังกล่าวได้อย่างแท้จริงในมุมมองของผู้หญิง ท้ายที่สุด การใช้อาวุธและการโจมตีจุดสำคัญให้เป็นเหตุได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายในการป้องกันตัวจึงมีแนวโน้มที่จะได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นการป้องกันที่เกินสมควรแก่เหตุหากการชกหมัดนั้นไม่ได้เป็นภัยอันตรายที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งไม่ใช่การวินิจฉัยที่เป็นธรรมหรือคำนึงถึงสิทธิของเหยื่อความรุนแรง

กล่าวโดยสรุปคือ การนำเอาแนวทางในการวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาของศาลฎีกาในปัจจุบันมาใช้กับกรณีของการกระทำโดยป้องกันตัวของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนเพื่อตอบโต้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นยังมีอุปสรรคในการที่จะได้รับการพิจารณาว่าเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ และอาจส่งผลให้กลายเป็นการถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

ดังนั้น หากการใช้ความรุนแรงตอบโต้เป็นการกระทำต่อในขณะที่ถูกทำร้ายร่างกายเพื่อป้องกันตนเองแล้ว ก็ย่อมได้รับการพิจารณาว่าเป็นการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้วแม้ในบางกรณีศาลจะพิจารณาว่าเป็นการป้องกันตัวที่เกินสมควรแก่เหตุซึ่งก็คือเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่เข้าใจของศาลประการหนึ่งอยู่แล้วนั้น แต่กรณีปัญหาที่ต้องผู้เขียนต้องการศึกษาโดยเฉพาะเจาะจงนั้น คือกรณีของการตอบโต้ที่กระทำในขณะที่ไม่ได้มีความรุนแรงเกิดขึ้นอยู่ เช่น กรณีของนางจิตร์ที่ได้ใช้ค้อนปอนด์ทุบศีรษะของนายวิชาญสามีของเธอในขณะที่กำลังนอนอยู่บนแคร่จนกระทั่งสามีของเธอถึงแก่ความตาย โดยเหตุที่นายวิชาญชอบเมาแล้วทำร้ายร่างกายเธอเป็นประจำ กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าในขณะที่ได้กระทำความผิดนั้นไม่ได้มีภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายที่กำลังดำเนินอยู่ แม้จะยกเหตุถึงการทำร้ายร่างกายที่สามีได้กระทำความผิดตลอด แต่ขณะที่ได้ลงมือตอบโต้นั้น เหตุความรุนแรงสงบลงแล้ว ตามหลักกฎหมายอาญาถือได้ว่าภัยอันตรายนั้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว จึงไม่อาจอ้างการกระทำโดยป้องกันได้ ซึ่งทำให้ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman) ในอีกส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ได้ตอบโต้ในขณะนั้นไม่อาจได้รับยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษได้

2.5.2 วิกลจริต

การกระทำของคนวิกลจริต เป็นเหตุเกี่ยวกับความไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ซึ่งหากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นบุคคลวิกลจริต ที่ได้กระทำในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือนที่สามารถพิสูจน์ได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายในมาตรา 65 วรรคแรกของประมวลกฎหมายอาญาแล้วนั้น ย่อมไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น ๆ อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงการ

ตกเป็นวัตถุแห่งความรุนแรงในครอบครัวเพื่อประกอบการวินิจฉัยความรับผิดชอบในกรณีของผู้เขียน ได้ทำการศึกษาอยู่แล้ว⁸¹

2.5.3 บันดาลโทษ

การกระทำที่ผู้กระทำความผิดจะอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทษได้นั้นจะต้องเข้าองค์ประกอบของมาตรา 72 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนด พิจารณาได้ดังนี้

(1) ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม พิจารณาจากข้อเท็จจริงของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวโดยฝ่ายหญิงเป็นผู้ถูกกระทำแล้ว จะเห็นว่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้น หากเป็นการทำร้ายร่างกาย (Physical Abuse) ย่อมเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายของผู้หญิง โดยที่ผู้ชายไม่มีอำนาจโดยชอบธรรมที่จะกระทำได้จึงถือว่าเป็นการข่มเหงต่อฝ่ายหญิงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมในทุกกรณี แต่อย่างไรก็ตาม แนวคำวินิจฉัยของศาลชั้นกรณีของการทำร้ายร่างกายถ้าหากมีการใช้อาวุธซึ่งอาจจะเป็นอาวุธโดยสภาพหรือสิ่งที่ไม่ใช่อาวุธโดยสภาพแต่สามารถทำอันตรายได้อย่างอาวุธ ศาลมีแนวโน้มจะวินิจฉัยว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรง แต่หากการใช้อาวุธเข้าทำร้ายนั้นไม่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือก่อให้เกิดอันตรายเพียงเล็กน้อยก็ไม่อาจถือว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 21/2534 จำเลยปลุกผู้ตายตื่นขึ้น แล้วขอให้ผู้ตายไปส่งจำเลยแต่ผู้ตายไม่ยอมไปจึงมีปากเสียงกันอย่างรุนแรง ผู้ตายได้ดับตีจำเลยจำเลยจะวิ่งหนีแต่ผู้ตายดึงจำเลยไว้พร้อมกับตบและเตะจำเลย จำเลยโมโหสุดขีดจึงคว้าอาวุธปืนที่วางอยู่ในห้องยิงผู้ตาย พฤติการณ์ที่ผู้ตายชกต่อยและเตะจำเลยถือได้ว่าจำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม การที่จำเลยไปหยิบอาวุธปืนมายิงผู้ตายในขณะนั้น จึงเป็นการกระทำไปโดยบันดาลโทษ

การใช้ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Abuse) มีแนวการวินิจฉัยว่าหากผู้ข่มเหงได้กระทำการที่ไม่เหมาะสมในทางเพศ แม้ไม่ถึงขั้นข่มขืน ก็เพียงพอที่จะอ้างว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงได้แล้ว เช่น การแอบดูการอาบน้ำ การลวนลามหรือทำอนาจาร และกรณีสุดท้ายการใช้ความรุนแรงต่อจิตใจ (Mental Abuse) การใช้คำพูดเหยียดหยาม ต่อว่า ประชดประชัน แม้อาจจะไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายแต่ก็อาจเป็นกรณีของการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้ โดยในแนวคำวินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกานั้นจะต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีความร้ายแรงด้วย เช่น

กรณีผู้ตายกล่าวสบประมาทจำเลยว่า “เป็นหน้าตัวเมีย ผู้หญิงเขาไม่รักจะตามมาทำไม” คำกล่าวเช่นนี้ต้องถือว่าเป็นถ้อยคำที่รุนแรงในกรณีของจำเลยซึ่งต้องถูกพรากเมียของ

⁸¹ แต่อย่างไรก็ตาม ในสหรัฐอเมริกาชั้นได้มีแนวคำพิพากษาที่พิจารณาการตอบโต้ความรุนแรงของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะ Battered Woman Syndrome โดยถือว่าเป็นข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิกลจริต ซึ่งเป็นการวินิจฉัยเพื่อช่วยเหลือให้เป็นเหตุยกเว้นโทษให้แก่ผู้หญิงที่ต้องตกอยู่ในภาวะเช่นนั้น สามารถดูรายละเอียดได้ในบทที่ 3

ตนไปโดยซึ้งรักเป็นเหตุทำให้จำเลยบันดาลโทสะ ซึ่งศาลไม่ได้พิจารณาความร้ายแรงของคำพูดตามบริบทของตัวอักษร แต่ยังพิจารณาไปถึงสถานการณ์แวดล้อมของจำเลยว่าถ้อยคำเช่นใดถือเป็นการข่มเหงจิตใจของจำเลยอย่างร้ายแรง โดยคดีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยด้วยว่าเนื่องจากผู้ตายได้ลอบเป็นชู้กับภริยาของจำเลยจนภริยาของจำเลยหนีตามไปอยู่ด้วยกัน นับว่าเป็นการข่มเหงน้ำใจของจำเลยอย่างร้ายแรงมากประกอบกับเมื่อตามมาอ่อนวอนให้ภริยากลับไปอยู่กับตนเมื่อถูกผู้ตายกล่าวสบประมาทใส่จึงเป็นการกระทบกระเทือนต่อจิตใจของจำเลยอย่างมาก (คำพิพากษาฎีกาที่ 1135/2504) การด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย ทำทนายและดูถูกเหยียดหยามรวมถึงการก้าวร้าวถึงบิดามารดาต่อเนื่องกันตลอดเวลา ถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 266/2515) ผู้ตายด่าโคตรแม่จำเลย ว่าจำเลยเป็นกะหรี บุคคลผู้ต่ำต้อยยากจน ไล่จำเลยออกจากบ้านและใช้ไม้ขว้างจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 6671/2531) ผู้ตายหาเรื่องจำเลย ชี้น้ำด่าแม่จำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 5736/2539) ถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ในประเด็นของการที่ฝ่ายชายใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดการกระทบต่อจิตใจ ทำให้เกิดความอับอายหรือดูหมิ่นเกียรติแก่ฝ่ายหญิงนั้น ศาลก็ได้วินิจฉัยว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมด้วย เช่น จำเลยมีครรภ์กับผู้เสียหายแล้วได้เรียกร้องให้ผู้เสียหายมาสู่ขอ ผู้เสียหายกลับพูดว่า “มียอมให้กูเล่นมึงทำไม” (คำพิพากษาฎีกาที่ 1713/2511) จำเลยรักใคร่ได้เสียกับผู้ตายจนตั้งครรภ์ ผู้ตายไม่ให้จำเลยเอาออกก็ไม่เอาออก ผู้ตายไม่ยอมรับว่าเป็นพ่อเด็กทั้งยังว่าจำเลยว่าอยากหน้าด้านไปหาผู้ตายเองและว่าพ่อแม่จำเลยไม่สั่งสอนให้ดี เป็นการดูถูกเหยียดหยามกดขี่ข่มเหงจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 846/2512)

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีคำพิพากษาในบางกรณีที่วินิจฉัยว่าการพูดจาดูถูกเหยียดหยามกันภายในครอบครัวนั้น ไม่ถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม แต่กลับวินิจฉัยว่าเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกันตามปกติในครอบครัว เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3874/2529 จำเลยกับผู้ตายเป็นสามีภริยากัน มีบุตรด้วยกัน มีปากเสียงทะเลาะกันเสมอ การที่ผู้ตายบ่นว่าจำเลย กล่าวหาว่าจำเลยพาชายชู้มานอนที่เตียงนอนและไล่ออกจากบ้าน ทั้งขู่ว่าจะไม่ไปจะฆ่านั่น เป็นเรื่องสามีภริยาเป็นปากเสียงทะเลาะกันตามปกติที่เคยเป็นมา จะถือว่าจำเลยถูกกดขี่อย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมหาได้ไม่ จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายจึงมิใช่เพราะเหตุบันดาลโทสะแต่เพราะเหตุโกรธเคืองที่ผู้ตายด่า

คำพิพากษาฎีกาที่ 6570/2542 จำเลยกับผู้ตายเป็นสามีภริยากัน ผู้ตายทำมาหากินและอาศัยอยู่ด้วยกันย่อมจะต้องมีเรื่องระหองระแหงกระทบกระทั่งกัน และไม่เข้าใจกันบ้างเป็นปกติธรรมดา จำเลยซึ่งเป็นสามีและเป็นหัวหน้าครอบครัวควรจะมีความหนักแน่นอดทนและอดกลั้น การที่ผู้ตายบอกจำเลยว่าได้นำเงินที่จำเลยมอบให้ไปให้ชู้นั้น ผู้ตายก็พูดเพื่อเป็นการประชดประชันจำเลยเท่านั้น ส่วนที่ผู้ตายด่าจำเลยว่าไอ้เหี้ยก็เกิดขึ้นเมื่อจำเลยกับผู้ตายต่างฝ่ายต่างขาดความอดทน

และอดกลั้นได้สมัครใจเข้าทะเลาะวิวาทกันจนถึงขั้นทำร้ายกันซึ่งเป็นธรรมดาที่จะต้องมีการต่่าว่ากัน การที่จำเลยกับผู้ตายทะเลาะวิวาทกันจึงเป็นเรื่องภายในครอบครัว กรณีมิใช่เรื่องร้ายแรงที่จำเลย จะต้องฆ่าผู้ตาย จึงมิใช่เหตุข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

แต่อย่างไรก็ดี มีคำพิพากษาฎีกาที่ 206/2555 ซึ่งเป็นกรณีของสามีที่มี พฤติกรรมดุด่าและทำร้ายภรรยา จนภรรยาทนไม่ได้จึงต้องหนีไปอยู่ที่บ้านของญาติพี่น้อง สามี ต้องการให้ภรรยากลับไปอยู่กับตนจึงตามราวีด่าภรรยาและญาติพี่น้องของภรรยาเพื่อการนั้น ภรรยา ทนไม่ได้จึงใช้ขวดตีศีรษะของสามีจนล้มลงและเหยียบหน้าพร้อมทั้งนำปากขวดที่แตกจากการตี แทะไปที่คอหอยของสามีเป็นเหตุให้เสียชีวิต ได้ขึ้นมาสู่ศาล ซึ่งศาลฎีกาได้พิจารณาถึงปัญหาความ รุนแรงในครอบครัวและภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนประกอบด้วย จึงวินิจฉัยโดยตีความ ขยายให้เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะด้วยเพื่อให้ความยุติธรรมแก่ฝ่ายจำเลย ซึ่งแม้จะไม่ตรงกับ หลักของการกระทำโดยบันดาลโทสะโดยตรง แต่ก็สอดคล้องกับหลักสากลในเรื่อง Battered Woman Syndrome แต่อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาดังกล่าวแม้จะพิจารณาเป็นเหตุลดโทษ แต่ก็ไม่ได้ มีการรอกการลดโทษ

กรณีการข่มเหงทางจิตใจของประเด็นความรุนแรงในครอบครัวนั้น ยังรวมไปถึง กรณีของการนอกใจ หรือกระทำทางเพศที่ไม่เหมาะสมกับผู้อื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตน ซึ่งในกรณีของ การที่ฝ่ายภรรยาพบเห็นสามีของตนกำลังร่วมประเวณีกับหญิงอื่นนั้นหากเป็นภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย แล้ว กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของภรรยาโดยถือว่าเป็นภยันตรายต่อสิทธิในความเป็นภรรยา จึงสามารถอ้างป้องกันได้ แต่หากไม่ได้พบเห็นในขณะร่วมประเวณีกันอยู่นั้น เช่น เห็นผู้ตายกับหญิง อื่นนอนเปลือยกายกันอยู่ในห้อง เมื่อเคาะประตูผู้หญิงตะโกนว่าเคาะทำไม ย่อมก่อให้เกิด กระทบกระเทือนจิตใจเป็นอย่างมากถือเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม สามารถ อ้างบันดาลโทสะได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2394/2526) ใช้มีดฟันศีรษะหญิงอื่นขณะหญิงอื่นกำลังหลับ นอนกับสามีโดยมิได้ร่วมประเวณีกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 3861/2547) แต่อ้างป้องกันไม่ได้เนื่องจาก ยังถือไม่ได้ว่ามีภยันตรายอันเกิดจากการละเมิดกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 3861/2547) นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่มีใช้สามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ย่อมไม่มีสิทธิหวงห้ามไม่ให้แต่ละฝ่ายไปร่วม ประเวณีกับคนอื่นได้ จึงไม่เป็นภยันตรายซึ่งเกิดจากการละเมิดกฎหมาย จึงอ้างป้องกันไม่ได้ แต่ถือว่า เป็นการข่มเหงอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม จึงอาจอ้างบันดาลโทสะได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1249/2535 วันเวลาเกิดเหตุจำเลยนอนเฝ้าห้างนาเพียง คนเดียว ผู้เสียหายซึ่งเป็นสามีได้ไปดื่มสุรากับเพื่อน เพิ่งไปหาจำเลยเมื่อเวลาประมาณเที่ยงคืน ทั้งยัง ได้บอกให้จำเลยไปหาข้าวมาให้รับประทาน จำเลยต้องเดินไปเอาข้าวที่บ้านซึ่งอยู่ห่างห้างนาประมาณ 3 เส้น เมื่อเอามาให้แล้วผู้เสียหายไม่ยอมรับประทาน กลับบ่นว่าจำเลยและยังพูดถึงภริยาน้อยอีกด้วย

การกระทำของผู้เสียหายถือเป็นการข่มเหงจิตใจอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม การที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้เสียหายในขณะนั้นจึงเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6558/2540 ผู้เสียหายอยู่กินฉันสามีภริยากับจำเลยมาก่อน แล้วต่อมาได้หญิงอื่นเป็นภริยาและไปอยู่กับหญิงนั้น เมื่อจำเลยขอให้ไปพบ ผู้เสียหายไม่ยอมไป ในวันเกิดเหตุจำเลยพบผู้เสียหายอยู่กับหญิงอื่น โดยนุ่งผ้าขนหนูเพียงผืนเดียวออกมาบอกว่าจะเลิกกับจำเลยและไล่ให้กลับบ้านทั้งยังตบหน้าอีก ย่อมเป็นการข่มเหงน้ำใจจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม การที่จำเลยยิงผู้เสียหายไปในทันทีในระยะเวลาต่อเนื่องที่ยังมีโทสะอยู่ถือได้ว่าการกระทำของจำเลยมีเหตุบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6988/2542 จำเลยเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย มีบุตรด้วยกัน 1 คน แต่ผู้ตายยังคงประพฤติดนเป็นคนเจ้าชู้ มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับหญิงอื่นอีกหลายคน และกำลังจะเข้าพิธีแต่งงานกับหญิงซึ่งทำงานอยู่ที่เดียวกับผู้ตาย โดยจะออกบัตรเชิญแขกไปร่วมพิธีแต่งงานด้วย โรงงานที่ผู้ตายและนางสาวฤทัยทิพย์ทำงานอยู่ห่างจากที่พักของจำเลยประมาณ 500 เมตร คนงานในโรงงานย่อมทราบดีว่าจำเลยเป็นภริยาของผู้ตาย การกระทำดังกล่าวของผู้ตายย่อมทำให้จำเลยได้รับความอับอายมาก ก่อนเกิดเหตุผู้ตายไม่กลับบ้านหลายวันเพราะไปพักอยู่กับนางสาวฤทัยทิพย์ เมื่อจำเลยตามผู้ตายให้กลับบ้าน แม้ผู้ตายยอมกลับบ้านแต่เมื่อจำเลยขอร้องผู้ตายว่าผู้ตายจะมีความสัมพันธ์กับนางสาวฤทัยทิพย์ต่อไปจำเลยไม่ว่าแต่ขอให้ผู้ตายไม่แต่งงานกับนางสาวฤทัยทิพย์ ผู้ตายปฏิเสธ การกระทำดังกล่าวของผู้ตายจึงเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมต่อจำเลยซึ่งเป็นภริยา

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นนั้น ข้อเท็จจริงร่วมกันคือการทำผู้ตายหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นสามีได้นอกใจภริยาของตนไปมีหญิงอื่น และได้กระทำด้วยวาจา ทำที่หรือพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น ทอดทิ้ง อันเป็นการไม่รักษาน้ำใจกัน ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวในลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเช่นกัน

(2) การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้นเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดบันดาลโทสะ โดยการพิจารณาว่าผู้กระทำได้กระทำไปโดยบันดาลโทสะหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจาก “จิตใจของผู้กระทำความผิดนั่นเอง” ว่าบันดาลโทสะหรือไม่

(3) ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะบันดาลโทสะ หมายถึง กระทำความผิดในระหว่างที่โทสะรุนแรงอยู่ ซึ่งกระทำโดยบันดาลโทสะนั้นไม่จำเป็นจะต้องกระทำลงทันทีหรือกระทำ ณ ที่ซึ่งถูกข่มเหง หากได้กระทำต่อผู้ที่ข่มเหงในระยะเวลาต่อเนื่องกระชั้นชิดกันแล้วก็อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 386/2546 ก่อนที่จำเลยจะใช้มีดปาดคอผู้ตายจนถึงแก่ความตาย ผู้ตายได้พูดจาตู่ถูกจำเลยก่อนในลักษณะว่าจำเลยก็เหมือนของเล่นได้แล้วจะเลิกเมื่อไรก็ได้

และเป็นหญิงใจง่ายหลอกกินเงินได้ เมื่อจำเลยโกรธและใช้รองเท้าตบหน้าผู้ตาย ผู้ตายกลับตามไปทำร้ายจำเลยอีก จนกระทั่งจำเลยทนไม่ได้เดินไปที่ห้องพักนำมีดพกผลไม้ยาวประมาณ 1 ฟุตครึ่งกลับมาที่เกิดเหตุและใช้มีดดังกล่าวปาดคอผู้ตายจนถึงแก่ความตาย เห็นได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวตั้งแต่ผู้ตายพุดจาตุถุกจำเลย แล้วจำเลยกลับไปที่บ้านพักนำมีดมาปาดคอผู้ตายจนถึงแก่ความตายนั้นเป็นระยะเวลาที่สืบเนื่องเชื่อมโยงติดต่อกันมาโดยตลอดในขณะนั้นเอง และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังไม่ขาดตอน เนื่องจากห้องพักของจำเลยกับที่เกิดเหตุห่างกันไม่มากนัก เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีพฤติการณ์เตรียมการหรือวางแผนฆ่าผู้ตายมาก่อน กรณีจึงถือไม่ได้ว่าเป็นการฆ่าผู้ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แต่เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยบันดาลโทสะเท่านั้น

จากข้อเท็จจริงข้างต้นนั้น จำเลยไม่อาจอ้างว่าเป็นการกระทำโดยป้องกันได้ตามประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากขณะที่จำเลยกลับไปเอามีดมานั้น ภัยอันตรายอันเกิดจากการทำร้ายโดยผู้ตายนั้นสิ้นสุดลงแล้ว และนอกจากนี้ วิเคราะห์จากคำพิพากษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าศาลพิจารณว่าการที่จำเลยโกรธและใช้รองเท้าตบหน้าผู้ตายนั้นไม่ได้ถือเป็นการที่จำเลยก่อเหตุขึ้นก่อน แม้ว่าการกระทำของจำเลยนั้นจะทำให้ผู้ตายตามทำร้ายจำเลย แต่การใช้รองเท้าตบหน้านั้นก็มาจากการถูกผู้ตายข่มเหงจิตใจเป็นเหตุให้กระทำเช่นนั้นออกไป มิใช่เป็นการข่มเหงผู้ตาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1821/2543 ผู้ตายเมาสุรามากกลับมาบ้านอะอะหาเรื่องจำเลยหลายเรื่องและกล่าวหาว่าจำเลยเอามีดของผู้ตายไปซ่อน ผู้ตายบอกให้จำเลยออกจากบ้าน มิเช่นนั้นจะสับให้เป็นชิ้น แล้วใช้มีดดังกล่าวไล่ฟันจำเลย จำเลยวิ่งไปบ้านน้องผู้ตายซึ่งอยู่ใกล้กัน มีผู้ตายถือมีดวิ่งติดตามไป จำเลยต้องหลบหนีออกไปซ่อนตัวข้างต้นมะขามในทุ่งนา ผู้ตายหาจำเลยไม่พบจึงกลับบ้าน ปิดบ้านล็อกกุญแจนอน ต่อมาจำเลยกลับบ้านแอบมองทางรอยแตกเห็นผู้ตายหลับอยู่ จึงใช้กุญแจไขเปิดประตูหน้าบ้านเข้าไป แล้วจำเลยใช้มีดฟันผู้ตายด้วยความโมโหที่ถูกผู้ตายวิ่งไล่ทำร้ายอยู่เป็นประจำ การที่ผู้ตายใช้มีดไล่ฟันจำเลยนับว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม แม้จำเลยจะเป็นภริยาผู้ตาย ผู้ตายก็หาสิทธิที่จะกระทำแก่จำเลยเช่นนั้นไม่ พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุผลให้เชื่อว่าจำเลยเกิดความโกรธคือบันดาลโทสะ การที่จำเลยกระทำแก่ผู้ตายในทันทีเมื่อกลับมาถึงบ้านและพบผู้ตาย อันเป็นระยะเวลาห่างจากถูกข่มเหงเพียง 2 ชั่วโมงหรือ 2 ชั่วโมงเศษ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่จำเลยต้องหลบหนีจากการที่ถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงจนถึงกับต้องไปแอบซ่อนตัวอยู่ในป่าละเมาะ พฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าการข่มเหงยังอยู่ในช่วงเวลาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอยู่จึงตกอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ว่าจำเลยกระทำผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น⁸²

⁸² ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้ให้ข้อสังเกตเอาไว้ว่า “จำเลยมีเวลาหลบหนีไปแอบซ่อนตัวอยู่ในป่าละเมาะถึง 2 ชั่วโมงนับตั้งแต่ถูกข่มเหงน่าจะถือได้ว่าจำเลยระงับโทสะได้แล้ว แม้ความจริงจำเลย

ซึ่งหากพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลในคำพิพากษาฎีกาที่ 1821/2543 นั้น แม้ว่าจำเลยจะกระทำไปด้วยเหตุที่ยังมีโทษอยู่ แต่กรณีนี้จำเลยได้หลบหนีเข้าไปอยู่ในป่าถึง 2 ชั่วโมง ซึ่งโดยบุคคลทั่วไปที่อยู่ในฐานะเช่นจำเลยนั้นน่าจะระงับโทษได้แล้ว จึงไม่น่าที่จะอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดต่อผู้ชมในขณะนั้นได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้หากศาลพิจารณาว่าไม่เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ จำเลยก็จะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งก็ไม่ใช่มลลัพท์ทางกฎหมายที่จะให้ความยุติธรรมให้แก่จำเลยได้ (กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นการพิจารณาเพื่อให้ความยุติธรรมแก่จำเลย แม้ไม่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นการนำเอาหลักของ BWS มาใช้

อย่างไรก็ตาม มีแนวคำพิพากษาของศาลและงานวิชาการสนับสนุนกรณีของการกระทำโดยบันดาลโทสะด้วยเหตุที่สะสมมา ซึ่งในที่นี้นั้นหมายถึงการสะสมเหตุแห่งการช่มเหง มิใช่หมายความถึงการสะสมความโกรธซึ่งจะกลายเป็นการกระทำโดยอาฆาตพยาบาท การนำเอาหลักในเรื่องการสะสมเหตุแห่งการช่มเหงมาปรับใช้นั้นส่วนใหญ่จะใช้ในการอธิบายกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกช่มเหงทารุณมาเป็นระยะเวลาอันนานจนในที่สุดจึงฆ่าหรือกระทำการตอบโต้กลับไปยังบุคคลที่กระทำการช่มเหงแก่เขา เช่น กรณีของการฆ่าคู่สมรสในประเด็นความรุนแรงในครอบครัว โดยอ้างว่าถูกช่มเหงโดยผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ รวมถึงการอ้างพฤติกรรมการทารุณโหดร้ายซึ่งย่อมก่อให้เกิดผลลัพท์เช่นเดียวกันถ้าหากวิญญูชนในสถานการณ์เช่นเดียวกันกับผู้กระทำความผิดจะพึงกระทำ และการอ้างว่าการกระทำความผิดเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการถูกกระทำทารุณในครั้งก่อน ๆ ทำให้ผู้ที่ถูกช่มเหงขาดการควบคุมตนเองและได้กระทำความผิดไป ซึ่งจะมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาอยู่ด้วยกัน 2 ประเด็น คือ ปัญหาเกี่ยวกับการถูกช่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม และ ปัญหาในเรื่องช่วงเวลาของการกระทำความผิด

ปัญหาเกี่ยวกับการถูกช่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ในการพิจารณาถึงเหตุแห่งการช่มเหงที่ได้สะสมมานั้น เกิดขึ้นเพื่ออธิบายถึงการกระทำโดยบันดาลโทสะในเหตุที่ถูกช่มเหงมาโดยตลอด แต่หากพิจารณาเพียงแต่เหตุการณ์สุดท้ายที่เป็นเหตุให้เกิดโทษจนขาดการควบคุมได้นั้น มองโดยลำพังแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่เล็กน้อยหรือไม่ถึงขั้นที่ทำให้ผู้กระทำจะต้องลงมือฆ่าผู้ช่มเหงของตน ซึ่งหากไม่พิจารณาถึงสถานการณ์โดยรวมถึงการช่มเหงในอดีตก่อน ๆ จนถึงปัจจุบันแล้ว ผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทสะได้เนื่องจากการช่มเหง แต่การช่มเหงนั้นอาจจะไม่ร้ายแรงในความรู้สึกของบุคคลเช่นเดียวกับจำเลยในสถานการณ์เช่นนั้น ดังนั้น หากจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นแสดงให้เห็นว่าจำเลยถูกช่มเหงที่เข้าลักษณะเป็นการเพียงการช่มเหงเล็กน้อย ๆ แต่มีความบ่อยครั้ง ต่อเนื่องหรืออาจเป็นกรณีที่มีการช่มเหงอย่างร้ายแรงแต่จำเลยไม่ได้เกิดโทษในทันที ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์แบบเดิมอีกก็ไม่มีความจำเป็นที่จำเลยจะต้องอดทนต่อพฤติกรรม

จะยังโกรธ แต่หลักในการวินิจฉัยคือ “คนโดยทั่วไป” ในฐานะเช่นเดียวกับจำเลยน่าจะระงับโทษได้แล้ว กรณีนี้จำเลยจึงไม่น่าจะอ้างบันดาลโทสะได้แล้ว”

นั่นอีก หรือในแง่ของการข่มเหงครั้งสุดท้ายที่ทำให้จำเลยกระทำความผิดอาจจะไม่ได้มีความร้ายแรงเพียงพอที่จะได้รับการพิจารณาว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงแต่เปรียบเสมือนเป็นจุดสุดท้ายของความอดทนเมื่อจำเลยต้องทนต่อการข่มเหงที่สะสมมาเป็นเวลายาวนานไม่ได้จึงกระทำความผิดขึ้น ซึ่งมีการนำไปปรับใช้ในลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันภายในครอบครัวจนเป็นเหตุของการสะสมการข่มเหง จนในที่สุดเกิดบันดาลโทสะและได้กระทำความผิดขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากที่ได้ศึกษามาข้างต้นแล้วจะเห็นว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลนั้นยังไม่ได้นำเอาหลักของการบันดาลโทสะด้วยเหตุที่สะสมมาปรับใช้แก้คดีอย่างชัดเจนสม่ำเสมอ โดยศาลไม่ได้คำนึงถึงการกระทบกระทั่งหรือการทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการข่มเหงในครั้งสุดท้าย และพิจารณาว่าการที่เป็นสามีภริยากันมีปากเสียงทะเลาะกันเสมอ ๆ การกระทำที่เป็นเหตุสุดท้ายก็เป็นเรื่องของการทะเลาะเบาะแว้งกันในระหว่างสามีภริยากันตามปกติที่เคยเป็นมา จึงไม่พิจารณาว่าจำเลยถูกกดขี่ข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาว่าแม้มีการทำร้ายร่างกายก็ยังถือเป็นเหตุการณ์ปกติธรรมดา ซึ่งส่งผลเสียให้แก่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเป็นอย่างมาก

ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดในขณะนั้นกับการพิจารณาการข่มเหงที่สะสมมา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน ที่แม้หากศาลจะได้พิจารณาว่าการกระทำการตอบนั้นเป็นลักษณะของปฏิกิริยาที่ได้สะสมมา แต่ก็ต้องแสดงให้เห็นว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากการสูญเสียการควบคุมตนเองเนื่องจากโทสะจริต แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของช่วงเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้น มีกลายกรณีที่เกิดขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นถึงช่วงระยะเวลาที่ห่างกันของเหตุการณ์ที่เป็นการข่มเหงกับการตอบโต้ของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณากรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายให้ได้ความเป็นธรรม

ดังนั้น การวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้ายหรือข่มเหงจากสามีของตนในบริบทของความสัมพันธ์ที่เป็นความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมและทัศนคติทางสังคมที่มองว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาตามที่เคยเกิดเสมอ และไม่มีความแตกต่างจากที่เคยเป็นมา โดยไม่พิจารณาว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการกระตุ้นหรือนำไปสู่การตอบโต้ของฝ่ายผู้หญิง การพิจารณาแต่เพียงเหตุการณ์สุดท้ายที่นำไปสู่การกระทำความผิดโดยแยกข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่สะสมอย่างต่อเนื่องกันมาจนนำไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นผลสุดท้ายนั้นออกไปยอมเปรียบเสมือนการให้ความชอบธรรมแก่ผู้ชายในการทำร้ายทุบตีภริยาของตน โดยอ้างถึงทฤษฎีอำนาจของผู้ชายในการสั่งสอนอบรมภริยาของตน หรือการมองความรุนแรงในครอบครัวว่าเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นจากการที่ทั้ง 2 ฝ่ายได้รับรู้และยอมรับ หรือมองว่าการนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ในอดีตของผู้หญิงต่อการทำร้ายโดยสามีเป็นการยอมรับว่าเป็นความผิดของตนเองหรือเป็นสิทธิที่สามีสามารถกระทำต่อ

ภริยาได้ยอมเป็นการสะสมทั้งความไม่พอใจหรือความบันดาลโกรธของผู้หญิง หรือในแง่ของทางสังคม จิตวิทยายอมเป็นการบั่นทอนความสามารถในการปกป้องตนเองหรือการตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง สำหรับผู้หญิง ซึ่งในท้ายที่สุดยอมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่รุนแรงเกินกว่าที่กฎหมายจะคาดเดาและให้การช่วยเหลือแก่พวกเธอได้

นอกจากนี้ การมองความรุนแรงในครอบครัวว่าเป็นการกระทำต่อภริยาหรือ คนในครอบครัวที่มีลักษณะคงที่ ต่อเนื่อง เช่น คิดว่าถ้าในอดีตที่ผ่านมาสามีเพียงแต่ลงมือตีเพียง เท่านั้น แล้วคาดเดาว่าสิ่งที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตก็คงไม่รุนแรงไปกว่าการตบตีที่เคยได้กระทำนั้น อาจเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิดของผู้หญิงอาจจะมีรายละเอียดหรือลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมแม้เพียงเล็กน้อยแต่อาจส่งผลให้ความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับนั้นมีความแตกต่างออกไปอย่างไม่อาจคาดเดาได้โดยง่าย นอกจากนี้ การตบตีดังกล่าวนั้นอาจกลายเป็น “ฟางเส้นสุดท้าย” ในช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อการกระทำที่ถูกพิจารณาว่าเป็น เหตุการณ์ปกติอาจไม่ได้รับความยินยอมให้กระทำได้อีกต่อไปแม้ว่าในมุมมองของสังคมจะเห็นว่า การกระทำดังกล่าวไม่ได้มีความแตกต่างไปจากเดิมก็ตาม

2.6 การกำหนดมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนในพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน มีความซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลที่ใกล้ชิดกัน จึงทำให้มีลักษณะที่แตกต่างจากการทำร้ายร่างกาย ระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น การนำเอามาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับ ใช้กับกรณีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เพราะกฎหมายอาญานั้นมี เจตนารมณ์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะมุ่งแก้ไขเยียวยาผู้กระทำความผิดหรือให้ความ คุ้มครองปกป้องแก่ผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว⁸³ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้จัดให้มี กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเพื่อกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนให้มีความแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปและให้มีความเหมาะสม โดยให้ ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำรวมทั้งสามารถที่จะรักษา ความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้และให้ความคุ้มครองและเยียวยาผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน

⁸³ กลุ่มพัฒนากฎหมาย สำนักวิชาการ, “สรุปผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนศาลเพื่อ เตรียมการใช้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550,” วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ 27, เล่มที่ 2, ปีที่ 4, น.28 (เมษายน-พฤษภาคม 2551).

ครอบครัวได้อย่างทันท่วงที จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา⁸⁴

หลักการที่สำคัญตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะเกี่ยวกับกระบวนการใช้บังคับกฎหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ มาตรการในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และการดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว⁸⁵

มาตรการในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีความมุ่งหมายในการให้ความคุ้มครองบุคคลให้พ้นจากการกระทำด้วยความรุนแรงและมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำให้เลิกใช้ความรุนแรง เพื่อให้ยังคงรักษาความเป็นครอบครัวต่อไปได้ เช่น

- มาตรการให้ความคุ้มครองเบื้องต้น โดยให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ทันทีที่ได้รับแจ้งหรือทราบเหตุ ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ในการแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นเป็นหน้าที่ของตัวผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเองหรือผู้ที่พบเห็น โดยผู้แจ้งโดยสุจริตจะไม่มี ความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญาและทางปกครอง เพื่อให้ทุกคนมีหน้าที่เฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวโดยถือเป็นเรื่องความสงบสุขของสังคม

และยังกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจเมื่อได้รับแจ้งเหตุหรือพบเห็นเองนั้น มีหน้าที่ในการเข้าคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเบื้องต้น โดยมีอำนาจในการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามเกี่ยวกับเหตุความรุนแรงหรือเพื่อช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังต้องจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์ หรือได้รับคำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงร้องทุกข์หรือร้องทุกข์แทนในกรณีที่ประสงค์จะดำเนินคดีแต่ไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสได้ด้วยตนเอง

- มาตรการในการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลโดยการห้ามโฆษณาเผยแพร่เรื่องความรุนแรงในครอบครัวต่อสาธารณชนในกรณีที่มีการแจ้งความหรือร้องทุกข์แล้ว

- มาตรการในการคุ้มครองบรรเทาทุกข์ชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดี โดยหากมีเหตุการณ์ที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะถูกกระทำความรุนแรงซ้ำ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีมอบหมายหรือศาลมีอำนาจออกคำสั่งแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

⁸⁴ อมรรัตน์ กรียาผล, คำอธิบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2551, น.3.

⁸⁵ สุนิสา จองวัฒนา, “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริการงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.35.

ให้เข้ารับการรักษาจากแพทย์ ชดใช้เงินช่วยเหลือ ห้ามเข้าไปในที่พำนักของครอบครัว ห้ามเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว หรือการกำหนดวิธีการดูแลบุตรได้เท่าที่จำเป็นและสมควร

- มาตรการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยเป็นการกำหนดเงื่อนไขให้โอกาสผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่ใช่ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวให้ได้ก่อน โดยมาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นจะมีสองกรณีด้วยกัน คือ กรณีที่มีการตกลงยอมความ ถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องนั้น พนักงานสอบสวนหรือศาลจะต้องจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงกำหนดเงื่อนไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ปฏิบัติให้ครบถ้วนก่อนจึงจะยอมถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องได้

และกรณีที่มีการดำเนินคดีต่อไปและศาลพิพากษาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำผิดก็ได้

ส่วนของการดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แม้จะมีบทบัญญัติ กำหนดให้การกระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก แต่เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ กระบวนการดำเนินคดีจึงเป็นไปทิศทางที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงมากกว่ามุ่งลงโทษ ซึ่งมีมาตรการที่สำคัญ ดังนี้

- มีการกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวรวมถึงการกระทำที่เข้าลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 เป็นความผิดอันยอมความได้ เพื่อช่วยเหลือคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม

- กำหนดอายุความให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายใน 3 เดือนนับแต่อยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้

- กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวพร้อมสำนวนและความเห็นให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายใน 48 ชั่วโมง หากมีความจำเป็นสามารถขอผิดฟ้องได้ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 6 วัน นับแต่ได้ตัวผู้กระทำความผิด

- กำหนดให้การสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำร้องขอให้อยู่ร่วมในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

- กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว และมีอำนาจในการกำหนดให้ใช้มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแทนการลงโทษได้ นอกจากนี้ยังกำหนดให้ศาลพยายามไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความกัน โดยมุ่งถึง

ความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญและคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกระงับ สถานภาพ การสมรส สวัสดิภาพของบุตร มาตรการปรองดองและปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หากไม่ อารักขาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด

- ศาลอื่นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานกระทำรุนแรงในครอบครัวได้ต่อเมื่อ เป็นกรณีเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีอัตราโทษสูงกว่าก็ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจ พิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่ง พ.ร.บ. นี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม

2.6.1 ข้อดีของมาตรการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความ รุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

2.6.1.1 กรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่รัฐมนตรีได้มอบหมายหรือศาล มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวหรือกำหนดมาตรการใด ๆ ระหว่างดำเนินคดีได้ อย่างกว้างขวางเท่าที่จำเป็นและสมควร

2.6.1.2 ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติแทนการถูกลงโทษได้ เพื่อเป็นการแก้ไขต้นเหตุของปัญหาความ รุนแรงในครอบครัว รวมถึงมาตรการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวที่มีการกระทำ ความรุนแรงต่อกัน โดยผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอม เพื่อจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลง กำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำ ความรุนแรงปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมก่อนที่จะมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้อง

2.6.2 ข้อบกพร่องของมาตรการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

2.6.2.1 การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงใน ครอบครัวและความผิดตามประมวลกฎหมายอาญารัฐธรรมนูญทำร้ายร่างกายที่มีอัตราโทษต่ำกว่าความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ส่งผลให้ผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวจะต้องร้อง ทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนก่อนจึงจะดำเนินคดีได้และจึงจะบังคับใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญและจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากสามารถบังคับใช้ได้จริง แต่ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวมักไม่ต้องการที่จะดำเนินคดี เพราะผู้กระทำ ความผิดนั้นเป็น บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันจึงไม่มีการร้องทุกข์และทำให้ไม่มีการใช้มาตรการดังกล่าว

2.6.2.2 ขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนนั้นโดย ส่วนใหญ่จะกำหนดระยะเวลาสั้นเกินไป เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกระงับความรุนแรงได้อย่างไม่ ล่าช้า แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาว่าพนักงานสอบสวนทำงานไม่ทัน เนื่องจากยังคงมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอ ต่อจำนวนคดี จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

2.6.2.3 การประสานงานระหว่างตำรวจกับสภวิชาชีพที่ต้องเข้าร่วมในการสอบปากคำ รวมถึงการประนีประนอมยอมความ มักจะกระทำได้อย่างยากเนื่องจากกฎหมายกำหนดแต่หลักการและขั้นตอนการดำเนินการของสภวิชาชีพไว้อย่างกว้าง ๆ และไม่ได้จัดระเบียบการดำเนินการให้เชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ไม่สามารถประสานงานได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ในหลายคดีที่เกิดขึ้นจริงนั้นไม่ได้จัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์อยู่ในขั้นตอนการสอบปากคำ และไม่ได้มีการบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอเอาไว้ด้วย

2.6.2.4 ในความเป็นจริงนั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงและเด็ก ข้อมูลในการดำเนินคดีหรือดำเนินการใด ๆ นั้นย่อมเกิดขึ้นจากผู้หญิงและเด็ก แต่พวกเขาเหล่านั้นจะไม่กล้าเล่าให้พนักงานสอบสวนผู้ชายฟัง ไม่กล้าแม้แต่จะมาแจ้งความ ซึ่งจะต่างออกไปจากกรณีที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้หญิงเพราะมีความละเอียดอ่อนที่มากกว่าและมีความเข้าใจปัญหาของผู้หญิงได้มากกว่าผู้ชายและสามารถรับฟังปัญหาของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ดีกว่า

2.6.2.5 แม้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเน้นการให้ความคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงและแก้ไขผู้กระทำความรุนแรง แต่กลับไม่มีบทบัญญัติที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่เป็นผู้ถูกกระทำรุนแรงและในท้ายที่สุดได้กระทำการเพื่อปกป้องชีวิตของตนจนเป็นเหตุให้กลายเป็นผู้กระทำความผิดอาญาที่จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายในข้อหาฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส นอกจากนี้ที่ผ่านมายังไม่มีการนำเอาพระราชบัญญัตินี้มาใช้ในการพิจารณาคดีที่ผู้หญิงตอบโต้ผู้ที่ใช้ความรุนแรงแต่กลับดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นคดีอาญาทั่วไปแทนทั้งที่โดยแท้จริงแล้วการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนี้คือผลสะท้อนที่เกิดจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา และแก้ไข เนื่องจากเป็นความผิดต่อชีวิต อีกทั้งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมส่วนต่าง ๆ ก็ไม่ได้มีการหยิบยกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถูกกระทำความรุนแรงในอดีตของตัวผู้กระทำความผิดมาประกอบเพื่อให้ศาลเข้าใจถึงปัญหา สาเหตุ และผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวของจำเลยที่การกระทำความผิดนั้นเป็นผลสืบเนื่องมา เมื่อพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานในฐานะเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ก็จะพิจารณาแต่เพียงเหตุการณ์ในวันเกิดเหตุ ทำให้สำนวนของพนักงานสอบสวนไม่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่จะทำให้พนักงานอัยการและศาลใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคดีได้อย่างเป็นธรรม

บทที่ 3

การกระทำความผิดของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome ในกฎหมายต่างประเทศ

จากที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 นั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ได้เป็นปัญหาของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่มันได้เกิดขึ้นในทุก ๆ สังคม และเมื่อค่านิยมของการมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาของครอบครัวนั้น ๆ การที่ผู้หญิงถูกสามีทำร้ายทุบตีเป็นการใช้อำนาจของสามีในการอบรมสั่งสอนและควบคุมภริยาของตน ก็ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมา ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 นั้นไม่ได้หมายความว่าเมื่อเกิดการต่อสู้กลับของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในความสัมพันธ์ของครอบครัวมาอย่างยาวนานนั้นมีจำนวนมากขึ้น แต่แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของสถานะที่เลวร้ายที่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเผชิญในมุมมองของกฎหมายและได้พยายามพัฒนากรอบของกฎหมายที่มีอยู่แต่เดิมขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ที่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอมาอย่างยาวนาน (Battered Woman) ซึ่งในงานเขียนฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงแนวความคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ คือ ประเทศฟิลิปปินส์

3.1 การวินิจฉัยความรับผิดของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome ที่ได้ฆ่าคู่ของตนของประเทศสหรัฐอเมริกา

กรณีการกระทำของผู้หญิงซึ่งถูกทำร้ายโดยคู่ของตนได้กระทำการโต้ตอบต่อผู้ที่ทำร้ายเธอ นั้นมีข้อต่อสู้อยู่หลายประการที่ทนายความและนักวิชาการได้กล่าวอ้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนว่าสามารถนำมาใช้เพื่อให้จำเลยพ้นข้อกล่าวหาทั้งหมดหรือบางส่วนได้ ข้อต่อสู้ที่ได้รับการแนะนำเหล่านี้ ได้แก่ การอ้างว่าจำเลยไม่มีความผิดภายใต้ทัศนคติการให้เหตุผลว่าชอบด้วยกฎหมาย การบรรเทาความรับผิดโดยการใช้ข้อต่อสู้บางส่วน การอ้างว่าจำเลยมีความผิดแต่สมควรได้รับการให้อภัย หรือการอ้าง Battered Women Syndrome เป็นข้อต่อสู้เฉพาะโดยตัวของมันเอง¹ ซึ่งวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

¹ Steffani J. Saitow, "Battered Woman Syndrome," *Criminal and Civil Confinement*, 19, 2, p.211 (1993).

3.1.1. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย²

การศึกษาเรื่องการป้องกันในสหรัฐอเมริกาจะศึกษาโดยอาศัย Model Penal Code ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของมลรัฐต่าง ๆ โดยใน Model Penal Code ได้บัญญัติเรื่องการป้องกันตนเอง (Self-Defense) ไว้ในมาตรา 3.04 ซึ่งหลักการป้องกันตัวเองของสหรัฐอเมริกานี้มีแนวคิดมาจากหลักการที่ว่า เมื่อบุคคลในถูกประทุษร้ายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีโอกาสที่จะใช้กฎหมายเป็นเครื่องป้องกันตนจากภัยอันตรายดังกล่าว บุคคลนั้นควรจะมีความเชื่อที่จะใช้กำลังปกป้องตนเองจากภัยอันตรายทางร่างกาย ซึ่งหากเขาได้กระทำการป้องกันโดยชอบแล้ว (Proper Self-Defense) ก็ย่อมไม่มีความผิดฐานใด ๆ³ เพราะฉะนั้น ถ้าได้กระทำการป้องกันที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายก็ย่อมเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย และส่งผลให้การกระทำเพื่อป้องกันดังกล่าวนี้ไม่เป็นความผิด (Justification) โดยกฎหมายได้ให้ความสำคัญแก่ข้อต่อสู้ว่าป้องกันตนเองในฐานะของข้อต่อสู้ว่าการกระทำดังกล่าวชอบด้วยกฎหมาย (Justification) ซึ่งในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเฉพาะหลักการป้องกันตัวเอง มีความดังนี้

มาตรา 3.04 บัญญัติว่า “การใช้กำลังที่ชอบด้วยกฎหมายสำหรับการป้องกันบุคคลนั้นอยู่ภายใต้บังคับในมาตรา 3.04 และมาตรา 3.09 ว่าด้วยการป้องกันโดยความสำคัญผิด ซึ่งการใช้กำลังต่อบุคคลอื่นนั้นจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อผู้กระทำเชื่อว่าการกระทำนั้นมันมีความจำเป็นอย่างทันทีทันใดเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันตัวเองต่อการใช้กำลังประทุษร้ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยบุคคลอื่นในโอกาสปัจจุบัน⁴”

² เอกพล ปริมา, “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น.10, และดู กุทริรงค์ สมอุดร, “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), น. 54.

³ พิณทิพย์ สีลาเกรียงศักดิ์, “การกระทำโดยบันดาลโทสะที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกันกับการกระทำโดยป้องกันและการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), น.68, see also Wayne R. LaFave, *Criminal Law*, fourth edition (United States of America : West Thomson, 2003), p.391.

⁴ **Section 3.04.** Use of Force in Self-Protection.

(1) Use of Force Justifiable for Protection of the Person. Subject to the provisions of this Section and of Section 3.09, the use of force upon or toward another person is justifiable when the actor believes that such force is immediately

ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว อาจสรุปสาระสำคัญอันเป็นองค์ประกอบของการป้องกันได้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิโดยชอบที่จะใช้กำลังอย่างสมเหตุสมผลในการตอบโต้บุคคลอื่น เมื่อเขามีความเชื่อที่มีเหตุผลว่า (1) เขาตกอยู่ในภยันตรายที่ใกล้จะถึงต่อร่างกายของเขา และ (2) การใช้กำลังตอบโต้ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงภยันตรายดังกล่าว นั้น จึงสังเกตได้ในเบื้องต้นว่า หลักกฎหมายป้องกันของประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับความเชื่อของผู้กระทำการป้องกัน ว่าเขามีความเชื่ออย่างแท้จริงหรือไม่ และความเชื่อของเขานั้นเป็นความเชื่อที่สมเหตุสมผลหรือไม่ เพราะสิทธิในการป้องกันของบุคคลได้เริ่มจากการที่บุคคลนั้นเชื่อว่า มีภยันตรายในสถานการณ์นั้น ๆ หากว่าความเชื่อดังกล่าวสมเหตุสมผล การกระทำของเขาก็สามารถอ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันได้ แต่หากไม่สมเหตุสมผล ก็ย่อมไม่อาจยกหลักการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นได้

เมื่อจะพิจารณาถึงความสมเหตุสมผล (Reasonable) ของความเชื่อที่กฎหมายต้องการนั้น ใน Model Penal Code ให้ความสำคัญแก่การพิจารณาถึงความเชื่อของตัวผู้กระทำการป้องกัน กล่าวคือ พิจารณาจากความคิดความเข้าใจของผู้กระทำนั้นเองในขณะที่ได้กระทำการป้องกัน มิใช่เป็นการพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากการพิจารณาในมุมมองความเชื่อเชิงอัตวิสัย (Subjective) ของผู้กระทำว่าผู้กระทำเข้าใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะก่อให้เกิดภยันตราย แม้ความจริงฝ่ายนั้นจะเป็นอันตรายหรือไม่ก็ตาม หากผู้กระทำเชื่อเช่นนั้นแล้วก็มีสิทธิอ้างป้องกันได้⁵

นอกจากนี้ ความเชื่อนั้นจะต้องเป็นความเชื่อที่ว่า จะมีภยันตรายซึ่งเป็นกระประชุมร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย (Unlawful Force) จะเกิดขึ้นต่อผู้กระทำหรือต่อผู้อื่นในกรณีของการกระทำเพื่อป้องกันผู้อื่นด้วย โดยทั่วไปแล้ว ภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย (Unlawful Force) ย่อมหมายถึงความถึงภยันตรายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือการกระทำที่เป็นละเมิดในทางแพ่ง กล่าวคือผู้ที่กระทำนั้นไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะกระทำ ดังนั้น หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful Force) หรือผู้กระทำมีอำนาจกระทำแล้ว ก็ย่อมไม่อาจอ้างการป้องกันโดยชอบในการโต้ตอบการกระทำนั้นได้⁶

necessary for the purpose of protecting himself against the use of unlawful force by such other person on the present occasion.

(2) Limitations on Justifying Necessity for Use of Force.

⁵ จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์, “การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงภยันตรายก่อน (Stand Your Ground),” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), น.97.

⁶ **Section 3.11.** Definitions.

In this Article, unless a different meaning plainly is required:

เนื่องจากในเรื่องของการป้องกันตัวนั้นต้องเป็นกรณีที่จำเลยผู้ซึ่งอ้างสิทธิในการป้องกัน มีความเชื่อว่าจะมีความจำเป็นในการต้องใช้สิทธิป้องกัน และความเชื่อดังกล่าวนี้จะต้องสมเหตุสมผล (Reasonable Ground) ด้วย ดังนั้น จึงทำให้ปรากฏผล 2 ประการด้วยกัน⁷ คือ (1) ความสำคัญผิดในความเชื่อว่าจะมีความจำเป็นในการป้องกันนั้นมีความเพียงพอที่จะยกเว้นความผิดให้ และ (2) หากผู้กระทำสำคัญผิดโดยประมาท ก็ไม่อาจอ้างสิทธิในการป้องกันได้ ซึ่งในประเด็นของการกระทำโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริงนั้นจะได้กล่าวถึงต่อไป

การใช้กำลังในการโต้ตอบที่อาจเป็นการตอบโต้ที่สมเหตุสมผล (Reasonable Force) ของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้กำหนดไว้ใน Model Penal Code มาตรา 3.11 มีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ Deadly Force และ Non-Deadly Force โดยเป็นส่วนที่สำคัญในการที่จะใช้พิจารณาถึงขอบเขตของการป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขอบเขตของการอนุญาตให้กระทำ (Force) ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด การที่จะเข้าใจถึงขอบเขตดังกล่าวได้จะต้องพิจารณาถึงความหมายของการกระทำ (Force) ที่สำคัญ⁸ ดังนี้

รูปแบบแรกคือ การตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงชีวิต (Deadly Force) หมายถึง การตอบโต้ที่ผู้กระทำการป้องกันนั้นมีเจตนาที่จะกระทำเพื่อให้ผู้ก่อภัยถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือ การตอบโต้ที่ผู้กระทำการป้องกันนั้นทราบถึงการก่อให้เกิดความเสี่ยงว่าจะก่อให้เกิดความตายหรือการบาดเจ็บสาหัสขึ้นได้ โดยใน Model Penal Code ได้กำหนดหลักเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนในการตอบโต้ว่า ถ้าหากผู้กระทำใช้ปืนยิงในการตอบโต้กับผู้ก่อภัย แม้ว่าผู้ก่อภัยจะไม่ถูกกระสุนปืนเลยหรือถูกกระสุนแต่ได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ก็ถือได้ว่าผู้กระทำการป้องกันนั้นใช้การตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงชีวิตแล้ว แต่หากเพียงขู่เข็ญว่าจะฆ่าหรือทำร้ายร่างกายให้ได้รับ

(1) "unlawful force" means force, including confinement, that is employed without the consent of the person against whom it is directed and the employment of which constitutes an offense or actionable tort or would constitute such offense or tort except for a defense (such as the absence of intent, negligence, or mental capacity; duress; youth; or diplomatic status) not amounting to a privilege to use the force. Assent constitutes consent, within the meaning of this Section, whether or not it otherwise is legally effective, except assent to the infliction of death or serious bodily injury.

⁷ ฤทธิรงค์ สมออุตร, “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), น.11.

⁸ เพิ่งอ้าง, น.45.

อันตรายสาหัสโดยใช้ปืนโดยไม่ได้มีเจตนาที่จะเหนี่ยวไกเลยนั้น หรือการกระทำอันตรายอย่างใด ๆ ที่กระทำไปโดยไม่ได้มีเจตนาเพื่อให้ถึงแก่ชีวิตหรือได้รับอันตรายสาหัส แม้จะก่อให้เกิดอันตรายอันถึงแก่ความตายหรืออันตรายสาหัส กฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นการใช้กำลังตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงชีวิต⁹ แม้ว่าผู้กระทำจะได้ใช้อาวุธก็ตาม¹⁰ นอกจากนี้ตามหลักของ Model Penal Code บุคคลที่กระทำโดยประสงคืให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัส แม้ว่าการกระทำนั้นจะมีแนวโน้มที่จะไม่เกิดผลอันเป็นความตายหรืออันตรายสาหัสก็ตาม ก็ถูกจัดว่าเป็นการใช้กำลังตอบโต้ที่ถึงแก่ชีวิต (Deadly Force) แล้ว¹¹ โดย

รูปแบบที่สองคือ การตอบโต้ที่ไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต (Non-Deadly Force) หมายถึง การกระทำในระดับที่มีการใช้ความรุนแรงน้อยกว่า Deadly Force เป็นการใช้กำลังในระดับที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับผลถึงแก่ความตายหรืออันตรายสาหัส ประกอบกับผู้กระทำมีเจตนาให้อีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้รับแต่เพียงอันตราย ซึ่งไม่ถึงขั้นอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต Non-Deadly Force มีขอบเขตที่กว้างเนื่องจากครอบคลุมการใช้กำลังในหลายรูปแบบที่ไม่ถึงขั้นทำให้เกิดอันตรายสาหัส

ความได้สัดส่วนของความรุนแรงที่ใช้ในการโต้ตอบโดยทั่วไปจะถูกกำหนดอยู่ที่ความพอสมควร (Reasonableness) ของการกระทำในการป้องกันประเภทต่าง ๆ ซึ่งการพิจารณาการใช้กำลังตอบโต้ที่พอสมควร (Reasonable Force) ต้องพิจารณาจากปริมาณของการใช้กำลังตอบโต้ที่ผู้ใช้สิทธิในการป้องกันนั้นจะมีความชอบด้วยกฎหมายที่จะใช้ได้¹² ขอบเขตของการใช้กำลังในการตอบโต้ต่อนั้น ต้องมีความสัมพันธ์กับภัยอันตรายที่จะกระทำการป้องกัน โดยการใช้กำลัง

⁹ Section 3.11 Definitions.

In this Article, unless a different meaning plainly is required:

(2) "deadly force" means force that the actor uses with the purpose of causing or that he knows to create a substantial risk of causing death or serious bodily injury. Purposely firing a firearm in the direction of another person or at a vehicle in which another person is believed to be constitutes deadly force. A threat to cause death or serious bodily injury, by the production of a weapon or otherwise, so long as the actor's purpose is limited to creating an apprehension that he will use deadly force if necessary, does not constitute deadly force.

¹⁰ เอกพล ปริมา, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.37.

¹¹ *เพ็ญอ้าง*, น.37, see also Joshua Dressler, *Understanding Criminal Law*, pp. 225-226.

¹² Wayne R. LaFave, *Criminal Law*, fourth edition (United States of America : West Thomson, 2003), p.167, และดู ฤทธิรงค์ สมอุดร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, น.24.

อันสมควร (Reasonable Force) ตามระดับของภัยอันตรายที่ผู้กระทำการป้องกันเชื่อหรือเข้าใจ (Reasonable Believe) กล่าวคือ ผู้กระทำการป้องกันย่อมมีความชอบธรรมที่จะใช้การตอบโต้ที่ไม่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต (Non-Deadly Force) ตอบโต้ภัยอันตรายใด ๆ ที่เกิดกับร่างกายของตน ซึ่งหากโต้ตอบด้วย Non-Deadly Force แล้ว ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือพยายามทำร้ายร่างกาย แต่ในการใช้ Deadly Force ตอบโต้การกระทำเพื่อป้องกันนั้น Model Penal Code ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาอยู่ในมาตรา 3.04 (2) (b) โดยเป็นการพิจารณาจากประเภทหรือชนิดของภัยอันตรายว่า หากผู้กระทำเชื่อว่าการตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตเช่นนั้น จำเป็นสำหรับการป้องกันภัยอันตรายอันจะก่อให้เกิดความตายหรือได้รับอันตรายสาหัสหรือการลักพาตัวหรือการถูกบังคับข่มขืนร่วมประเวณี การตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตนั้นก็ย่อมชอบด้วยกฎหมาย¹³

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้กระทำการป้องกันจะใช้ Deadly Force ได้เท่าที่เขาเชื่อว่า ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นภัยอันตรายต่อชีวิตหรือต่อร่างกายอย่างสาหัสนั่นเอง โดยในการพิจารณาความเข้าใจของผู้กระทำว่าสถานการณ์นั้นจะต้องกระทำการใด ๆ จะพิจารณาในแง่อัตวิสัย (Subjective) ของผู้ที่จะกระทำการป้องกัน¹⁴ ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการใช้ Reasonable Force หรือไม่ เจตนาที่แท้จริงของผู้ที่ก่อภัยอันตรายนั้นไม่เป็นสาระสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาว่าปริมาณการใช้กำลังตอบโต้เพียงใดที่ผู้กระทำการป้องกันสมควรจะใช้ แต่การพิจารณาเรื่องการใช้กำลังตอบโต้ที่พอสมควร จะพิจารณาจากตัวของผู้ใช้สิทธิป้องกันเองว่า เขาได้กระทำภายใต้ความเข้าใจอันสมควร (Reasonable Apprehension) ในภัยอันตรายนั้นหรือไม่ ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งถ้าผู้ใช้สิทธิป้องกันมีความเชื่ออันสมควร (Reasonable Belief) ว่าเขาตกอยู่ในภัยอันตรายที่อาจถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส เขาสามารถใช้สิทธิป้องกันตามที่เขาเข้าใจได้ แม้ว่าเจตนาที่แท้จริงของผู้ประทุษร้ายจะมีเพียงที่จะทำให้บาดเจ็บเล็กน้อยหรือเป็นเพียงขู่เข็ญเท่านั้น ฉะนั้น จึงไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบได้ระหว่างภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจริงจากการกระทำของผู้ประทุษร้ายกับการใช้กำลังตอบโต้ที่ใช้ต่อต้านภัยอันตรายที่ใช้โดยผู้ใช้สิทธิป้องกัน ความสำคัญจึงอยู่ที่ภัยอันตรายที่ปรากฏต่อหน้าหรือตามความเข้าใจของผู้ใช้สิทธิป้องกันตรงนี้ต่างหากที่ใช้เปรียบเทียบกับการใช้กำลังตอบโต้ ที่ใช้ต่อต้านภัยอันตราย¹⁵

¹³ Section 3.04. Use of Force in Self-Protection.

(2) (b) The use of deadly force is not justifiable under this Section unless the actor believes that such force is necessary to protect himself against death, serious bodily injury, kidnaping or sexual intercourse compelled by force or threat;

¹⁴ เอกพล ปริมา, *เพ็งอ้าง*, น.38.

¹⁵ ฤทธิรงค์ สมอุดร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, น.78.

แต่อย่างไรก็ดี หากผู้ที่อ้างป้องกันนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดภัยแก่ตนขึ้น ย่อมไม่อาจใช้ Deadly Force ตอบโต้การกระทำดังกล่าวนั้นเพื่ออ้างป้องกันได้¹⁶ และจะต้องไม่ได้เป็นผู้ที่ก่อ ภัยอันตรายหรือเป็นผู้ที่กระทำความผิดใด ๆ ขึ้นมาก่อน มิฉะนั้นก็จะเป็นการก่อให้เกิดสิทธิในการ ป้องกันอีกฝ่ายหนึ่งและส่งผลให้ภัยอันตรายดังกล่าวนี้ไม่ละเมิดต่อกฎหมายและผู้กระทำต้องยอมรับ ผู้จะกระทำการป้องกันจึงต้องไม่ใช่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือในกรณีที่ผู้กระทำรู้ว่าเขา สามารถที่จะเลี่ยงความจำเป็นในการตอบโต้ด้วยการใช้กำลังได้โดยปลอดภัยอย่างสมบูรณ์จากการ ถอยหนี (Duty to Retreat) หรือจากการยอมทำตามความต้องการของผู้ก่อภัยไม่ว่าจะเป็นการ กระทำหรือการงดเว้นการกระทำใด ๆ ที่เขาไม่ได้มีหน้าที่จะต้องกระทำ¹⁷ ซึ่งหลักหน้าที่ในการถอย หนี (Duty to Retreat) นี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาประการอื่น ๆ ที่จะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ที่กระทำ การป้องกันนั้นได้ใช้กำลังตอบโต้ต่อภัยอันตรายอย่างพอสมควรหรือไม่ เช่น ประเภทของภัยอันตราย ความแข็งแรงของสภาวะทางกายภาพของคู่กรณี และการกระทำหรือคำพูดของผู้ประทุษร้าย

ภัยอันตรายดังกล่าวต้องเป็นภัยอันตรายที่จำเป็นจะต้องป้องกันในทันทีในช่วงเวลา นั้น (Imminent or Immediate) ความใกล้จะถึงของภัยอันตรายที่จะกระทำการป้องกันนั้นถือว่าเป็น เงื่อนไขที่สำคัญในการพิจารณา ซึ่งจะมีความสืบเนื่องในการพิจารณาเกี่ยวกับหน้าที่ในการถอยหนี กล่าวคือ หากภัยอันตรายนั้นยังอยู่ห่างไกล ก็ย่อมมีวิถีทางอื่นที่ผู้กระทำสามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้โดย ปลอดภัย โดยไม่ต้องกระทำการโต้ตอบ เนื่องจากยังไม่มีภัยที่จะต้องทำการตอบโต้ในขณะนั้น โดยใน Model Penal Code ได้บัญญัติถึงเงื่อนไขไว้ว่าจะต้องเป็นการใช้กำลังป้องกันที่มีความจำเป็นอย่าง ทันที “ในช่วงเวลาขณะนั้น (on The Present Occasion)”¹⁸ ซึ่งมีความหมายที่กว้างกว่าเงื่อนไข

¹⁶ Section 3.04 (2)(b)(i) the actor, with the purpose of causing death or serious bodily injury, provoked the use of force against himself in the same encounter

¹⁷ Section 3.04 (2)(b)(ii) the actor knows that he can avoid the necessity of using such force with complete safety by retreating or by surrendering possession of a thing to a person asserting a claim of right thereto or by complying with a demand that he abstain from any action that he has no duty to take, except that:

(A) the actor is not obliged to retreat from his dwelling or place of work, unless he was the initial aggressor or is assailed in his place of work by another person whose place of work the actor knows it to be

¹⁸ เอกพล ปริมา, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.97.

เรื่องความใกล้จะถึง (Imminent Requirement)¹⁹ เดิมที่ถูกแทนที่ เพื่อให้สามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันได้อย่างรวดเร็วกว่าการจะต้องรอให้เป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง

เมื่ออันตรายดังกล่าวนั้นถือว่าเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงแล้ว จะต้องปรากฏด้วยว่าผู้กระทำการป้องกันนั้นได้ทำการล่าถอยแล้วในกรณีที่มีหน้าที่จะต้องถอย หรือไม่มีหน้าที่ที่จะต้องล่าถอย ซึ่งปรากฏในแนวความคิดของหลักการป้องกันของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า “Duty to Retreat” ซึ่งเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งในหลักการป้องกันทางอาญา²⁰ ที่กำหนดให้ผู้ที่ยังอ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำการโดยป้องกันนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของตนนั้นชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ หลักเกณฑ์ของ Duty to Retreat นั้น กำหนดให้ผู้ที่จะใช้กำลังในการต่อต้านเพื่อป้องกันนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องล่าถอยต่ออันตรายก่อน จนไม่อาจจะมีทางที่ดีกว่าแล้วจึงจะอ้างว่าเป็นการใช้กำลังตอบโต้ในการป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย²¹ โดยใน Model Penal Code ก็ได้มีการบัญญัติถึงหลักการนี้ไว้ใน มาตรา 3.04 ความว่า “นอกจากจะต้องอยู่ภายใต้ความชอบในการใช้กำลังตอบโต้และการใช้กำลังตอบโต้ที่ถึงแก่ชีวิตแล้ว บุคคลผู้ซึ่งใช้กำลังในการป้องกันตนเองอาจจะประเมินความจำเป็นของการใช้กำลังภายใต้สถานการณ์ที่เขาเชื่อว่ามันจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบโต้ โดยปราศจากการล่าถอย การยอมปล่อยการครอบครอง การทำสิ่งใด ๆ ที่เขาไม่ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกระทำหรือการละเว้นจากการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย²²”

ดังนั้น หากพิจารณาจากหลักนี้แล้ว บุคคลจะไม่อาจเป็นฝ่ายที่ใช้กำลังโต้ตอบขึ้นก่อนได้เลยหากว่ายังไม่ได้พยายามหลีกเลี่ยงต่ออันตรายนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตอบโต้ที่มีอันตรายถึงชีวิต (Deadly Force) แม้ตนจะเชื่อว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่มีอันตรายต่อตนเองก็ตาม ดังนั้น Deadly Force จะได้รับอนุญาตให้ใช้ได้ต่อเมื่อเป็นทางออกสุดท้าย²³ และไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยง

¹⁹ พิณทิพย์ ลีลาเกรียงศักดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.70, see also Wayne R. LaFave, *supra note 3*, p.394.

²⁰ เอกพล ปริมา, *เพ็งอ้าง*, น.11.

²¹ *เพ็งอ้าง*, น.11.

²² (c) Except as required by paragraphs (a) and (b) of this Subsection, a person employing protective force may estimate the necessity thereof under the circumstances as he believes them to be when the force is used, without retreating, surrendering possession, doing any other act that he has no legal duty to do or abstaining from any lawful action.

²³ เอกพล ปริมา, *เพ็งอ้าง*, น.11, see also National Urban League, "Stand Your Ground Laws and Their Effect on Violent Crime and The Criminal Justice System," pp. 3-4.

ต่อภัยอันตรายที่คุกคามได้จริง ๆ²⁴ ซึ่งต่อมา หลัก Duty to Retreat ได้พัฒนาไปสู่หลักกฎหมายป้องกันตัวตามหลัก Stand Your Ground เนื่องจากหลักการเดิมอาจจะยังไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริสุทธิ์ จึงได้พัฒนาในส่วนขอบเขตขยายออกไปเพื่อให้สิทธิแก่พลเมืองในกรณีที่เชื่อว่าน่าจะมีอันตรายจากการถูกคุกคามหรือประทุษร้าย ก็ให้สามารถกระทำการโต้ตอบเพื่อเป็นการป้องกันได้ แม้ว่าจะเป็นการใช้ Deadly Force ก็ตาม²⁵ ต่อมาได้มีการนำเอาหลักนี้มาใช้กับกรณีการกระทำการป้องกันในเคสสถาน หรือ หลัก Castle Doctrine และหลาย ๆ มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังได้นำเอาหลัก Stand Your Ground นี้มาใช้กับกรณีการกระทำโดยป้องกันในกรณีทั่วไปตามสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากในเคสสถาน ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในปี ค.ศ. 2005 ที่มีการบัญญัติและประกาศใช้หลัก Stand your ground ขึ้นในกฎหมายแห่งมลรัฐฟลอริดา²⁶

ประเด็นปัญหาในทางกฎหมายของคดีที่เกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome ที่จะถูกยกขึ้นพิจารณาอาจแยกได้เป็น 3 ประเด็นด้วยกัน ประเด็นที่หนึ่ง คือ มีการฆาตกรรมโดยการเผชิญหน้า (Confrontational homicides) กล่าวคือ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้ฆ่าคู่ของเธอในระหว่างเหตุการณ์การทำร้ายหรือไม่ ซึ่งในกระบวนการพิจารณาส่วนใหญ่จะเป็นกรณีเช่นนี้ ประเด็นปัญหารองลงมาของกรณีนี้คือจำเลยควรได้รับสิทธิในการที่จะนำสืบพยานหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการถูกกระทำความรุนแรงและเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) หรือไม่ ประเด็นที่สอง คือ ในความเกี่ยวเนื่องกันเพียงเล็กน้อยของสถานการณ์เหล่านั้น ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายซึ่งได้ฆ่าคู่ของตนในขณะที่เขากำลังหลบหรือระหว่างที่ความรุนแรงนั้นกำลังสงบลง กล่าวคือ การฆาตกรรมที่ไม่ได้มีการเผชิญหน้า (Nonconfrontational homicides) ประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้โดยปกติจะถูกยกขึ้นพิจารณาในสองข้อด้วยกัน คือ 1) ในมุมมองเกี่ยวกับองค์ประกอบในเรื่องภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงแล้วนั้น จำเลยควรที่จะได้รับสิทธิในการที่จะแนะนำข้อต่อสู้เกี่ยวกับการป้องกันตัวแก่ลูกขุนทั้งที่ขาดการพิสูจน์ในส่วนของการกระทำซึ่งเป็นการคุกคามจากทางผู้ตายในขณะที่มีการลงมือฆาตกรรม 2) สมควรหรือไม่ในการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวนั้นโดยการให้จำเลยแสดงพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาการ BWS เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าจำเลยนั้นเชื่อโดยอัตวิสัย (Subjective) และมีความสมเหตุสมผล (Reasonableness) ว่าการกระทำของจำเลยเป็น

²⁴ เพ็ง อ่าง, น.11, see also Luevonda P. Ross, "Transmogrification of Self-Defense by National Rifle Association-Inspired Statutes: From The Doctrine of Retreat to The Right to Stand Your Ground", Southern University Law Review, 35, p.2.

²⁵ เอกพล ปริมา, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.11.

²⁶ National Urban League, "Stand Your Ground Laws and Their Effect on Violent Crime and The Criminal Justice System," pp. 3-4, 10-12.

สิ่งที่จำเป็นในการที่จะต่อต้านการประทุษร้ายต่อชีวิตอย่างทันทีทันใด แม้ว่าภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงดังกล่าวนั้นไม่ได้มีอย่างแท้จริง และในประเด็นสุดท้าย คือ ในบางกรณี (ซึ่งเป็นส่วนน้อย) ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นได้จ้างหรือไหว้วานบุคคลที่สามในการฆ่าคู่ของเธอ และต่อมาก็ได้อ้างว่ากระทำโดยป้องกันในคดีเหล่านี้จำเลยจะพยายามนำเสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับ BWS เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าการโต้ตอบของเธอนั้นเรียกร้องการฆาตกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น²⁷

หากพิจารณาการฆาตกรรมคู่ของตนในขณะที่กำลังนอนหลับอยู่นั้น ศาลสูงแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคตาได้มีคำพิพากษาวางหลักไว้ใน คดี **State v. Leidholm** ปี 1983 ซึ่ง Janice Leidholm (จำเลย) ได้แทงสามีของตนเองในขณะที่กำลังหลับโดยอ้างว่าเป็นการกระทำโดยป้องกันตัวเนื่องจากถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลานานตลอดชีวิตของการแต่งงาน โดยในวันเกิดเหตุเนื่องจากจำเลยและสามีได้ตีอย่างหนักและเกิดการทะเลาะกัน เมื่อจำเลยพยายามจะโทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ถูกใช้กำลังขัดขวาง เมื่อสามีของจำเลยเข้านอนจำเลยจึงได้ใช้มีดแทงเป็นเหตุให้สามีถึงแก่ความตาย ในคดีนี้ศาลสูงได้กลับคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เนื่องจากความผิดพลาดของศาลชั้นต้นในคำแนะนำที่ให้แก่คณะลูกขุนเกี่ยวกับการป้องกันตัว กล่าวคือ ศาลสูงเห็นว่าการกระทำของจำเลยไม่ควรถูกได้รับการตัดสินโดยการเทียบว่าบุคคลที่มีความระมัดระวังเช่นวิญญูชนนั้นจะพิจารณาว่าภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้กำลังถึงแก่ชีวิตในการป้องกันตัว เช่นเดียวกับที่จำเลยเข้าใจหรือไม่ นอกจากนั้นศาลชั้นต้นจะต้องให้คณะลูกขุนพิจารณาถึงสภาพจิตใจตลอดจนสภาพทางร่างกายซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของจำเลยก่อนที่จะตัดสินว่าสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้นที่จำเลยได้ใช้กำลังตอบโต้โดยการฆ่าสามีของเธอนั้นเพียงพอหรือไม่ที่จะสร้างความเชื่อที่สมเหตุสมผลในจิตใจของเธอว่าการใช้กำลังตอบโต้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อป้องกันตัวเองจากภัยอันตรายที่ละเมิดต่อกฎหมายและใกล้จะถึง²⁸

ต่อมาก็ได้มีคำพิพากษาที่ Battered Woman Syndrome ได้รับการยอมรับว่าเป็นพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องในการพิสูจน์การกระทำว่าชอบด้วยกฎหมาย (Justifying Circumstance) ในคดีที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา **State v. Kelly** ได้รับการตัดสินโดยศาลสูงสุดของรัฐนิวเจอร์ซีย์ โดยศาลได้ให้คำจำกัดความของ Battered Woman Syndrome ไว้ว่าเป็นรูปแบบทั่วไปของบุคลิกลักษณะที่ปรากฏในผู้หญิงที่ถูกข่มเหงทางร่างกายและทางจิตใจตลอดระยะเวลาหนึ่งโดยอำนาจครอบงำของผู้ชายซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในชีวิตของเธอ

²⁷ Joshua Dressler, Understanding Criminal Law, 5th edition, Matthew Bender & Company, United States, p.243-244.

²⁸ State v. Leidholm, 334 N.W.2d 811 (1983), Accessed May 24, 2015, <https://www.ndcourts.gov/court/opinions/855.htm>

คดี State v. Kelly²⁹ จำเลย (Kelly) ได้แทงสามีที่มีพฤติกรรมทำร้ายทุบตีเธอ จนเป็นเหตุให้เขาถึงแก่ความตาย จำเลยอ้างการป้องกันตัวขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้และได้นำเสนอพยานบุคคลที่เป็นจิตแพทย์ในการพิสูจนให้เห็นว่าเธอกำลังทนทุกข์ทรมานจากอาการ Battered Woman Syndrome ซึ่งเธอได้อธิบายว่า เธอตกเป็นวัตถุแห่งการใช้ความรุนแรงจากสามีของเธอตลอดระยะเวลา 7 ปีของชีวิตการแต่งงาน โดยในวันที่จำเลยลงมือฆ่าผู้ตายนั้น ผู้ตายทุบตีจำเลยขณะเดินอยู่บนถนน หลังจากที่จำเลยขอเงินผู้ตายไปซื้อของในร้านขายของชำ คนที่เดินผ่านไปมาพยายามช่วยเหลือจำเลยจากการถูกทุบตีแต่ผู้ตายก็ดื้อจนหลุดออกมาออกมาและทุบตีจำเลยไม่หยุด จำเลยคิดว่าผู้ตายจะต้องกลับมาฆ่าจำเลย จำเลยจึงล้วงเข้าไปในกระเป๋าเพื่อหยิบกรรไกรจากนั้นใช้แทงไปที่ผู้ตาย

ในระหว่างการพิจารณาคดีจำเลยได้นำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะอธิบายต่อคณะลูกขุนและศาลเกี่ยวกับความสมเหตุสมผลของการกระทำของจำเลยว่า ความกลัวของจำเลยในภยันตรายต่อชีวิตนั้นเป็นความกลัวที่สมเหตุสมผล เนื่องจากในขณะที่ลงมือกระทำความผิดจำเลยได้ทนทุกข์ทรมานจากอาการของ Battered Woman Syndrome แต่ศาลชั้นต้นปฏิเสธการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเนื่องจากเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องด้วยประเด็น

ประเด็นที่ได้อุทธรณ์โดยฝ่ายจำเลยสู่ศาลสูงคือพยานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของ Battered Woman Syndrome และหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของการถูกทำร้ายโดยผู้ตายในอดีตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นของสถานะแห่งจิตของจำเลยในขณะที่ได้มีการลงมือฆ่าหรือไม่ ซึ่งศาลสูงได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พยานผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงให้เห็นว่าจำเลยนั้นทนทุกข์ทรมานจากอาการของ Battered Woman Syndrome โดยพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับคดีของจำเลยเป็นอย่างมากในฐานะที่มันเป็นผลมาจากประวัติของการถูกทำร้ายทางร่างกายจากผู้ตายซึ่งเป็นสามีของจำเลยและยังอธิบายเหตุผลแก่คณะลูกขุนว่าเหตุใดจำเลยจึงไม่ใช่วิธีในการหนีไปจากความสัมพันธ์กับผู้ตายและเหตุใดความกลัวของจำเลยว่าผู้ตายจะฆ่าจำเลยนั้นมันจึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลสำหรับคนที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงเช่นนั้น ซึ่งในคดีนี้ได้ทำให้เห็นว่าการปรับใช้การทดสอบเกี่ยวกับ “ความสมเหตุสมผล (Reasonableness)” ที่นำไปใช้กับข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันอาจจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของแต่ละกรณีโดยเฉพาะในกรณีของการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นในขณะที่สภาพทางจิตใจของจำเลยนั้นได้รับความเสียหาย

มลรัฐฟลอริดาในปี ค.ศ.1982 การพิจารณา **คดี Hawthorne v. State** ในความผิดฐานฆาตกรรมสามีของเธอนั้น ได้รับการพิจารณาว่าไม่มีความผิดด้วยการยกข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันตัว โดยในคดีนี้ Joyce ยิงสามีของเธอถึง 9 ครั้ง โดยที่ก่อนเกิดเหตุสามีของเธอได้ขู่ว่าจะ

²⁹ State of New Jersey v. Gladys Kelly, 97 N.J. 178 (1984), Accessed April 24, 2015, <http://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1984/97-n-j-178-0.html>

ฆ่าทุกคนในครอบครัวและเขาจะฆ่าตัวตายตาม โดยสมาชิกในครอบครัวได้พิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงช่วงเวลาของการข่มเหงทางร่างกายอย่างสาหัสและการข่มเหงทางเพศต่อ Joyce และบุตรสาวคนโต ระหว่าง Joyce และผู้ตาย Walker ได้อธิบายให้ศาลเห็นว่าความสมเหตุสมผลของความรับรู้เกี่ยวกับภัยอันตรายของผู้หญิงนั้นมีความแตกต่างจากความรับรู้ของผู้ชายและผู้หญิงอาจไม่สามารถประเมินสัดส่วนหรือปริมาณของกำลังที่จำเป็นในการเอาชนะผู้ที่โจมตีเธอ ดังนั้น การกระทำที่รุนแรงของ Joyce อาจจะถูกมองว่าเป็นการกระทำเพราะความโกรธซึ่งในความเป็นจริงแล้วการตอบโต้ที่เกินสัดส่วนนั้นเกิดจากการถูกกระตุ้นด้วยความกลัว³⁰

ประเด็นที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในคดีนี้คือศาลชั้นต้นบกพร่องในการปฏิเสธไม่รับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญว่าจำเลยเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างและได้วางหลักไว้ว่า Battered Woman Syndrome นั้นถือเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกว่าความรู้และประสบการณ์ที่คนธรรมดาทั่วไปจะเข้าใจได้ โดยเห็นด้วยว่าคณะลูกขุนย่อมไม่อาจจะเข้าใจได้ว่าทำไมผู้หญิงที่อยู่ในภาวะของ BWS จึงไม่ออกไปจากความสัมพันธ์กับคู่ที่ทำร้ายเธอ หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเพื่อนบ้าน การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในกรณีนี้จะช่วยให้คณะลูกขุนพิจารณาสถานการณ์ซึ่งสามารถทำให้จำเลยนั้นเกิดความเชื่อที่สมเหตุสมผลว่าการใช้กำลังถึงแก่ชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นในการป้องกันชีวิตเธอ³¹

แต่อย่างไรก็ตาม คดีนี้ยังมีข้อโต้แย้งจากอัยการของรัฐที่กล่าวว่า พยานผู้เชี่ยวชาญที่ Walker ได้นำเสนอต่อศาลนั้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการลงมือฆ่าผู้ชาย³² และเป็นเหตุให้ต่อมาพยานหลักฐานของ Walker มักจะไม่ได้รับการยอมรับให้นำสืบเพราะผู้พิพากษาพิจารณาว่า Battered Woman Syndrome นั้นไม่ได้ถูกรับรู้ในฐานะที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแขนงหนึ่งของการศึกษาทางด้านจิตวิทยา

อย่างไรก็ตามได้มีการรายงานการพัฒนาแนวโน้มทั่วไปของกฎหมายในภายหลังเกี่ยวกับการอ้างถึงคำตัดสิน เช่น ในคดีที่พิพากษาโดยศาลสูงนิวเจอร์ซีย์ซึ่งได้ระบุว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้าย

³⁰ Teresa Carpenter, "The Final Self-Defense," The New York Times (31 December 1989), Accessed April 29, 2015, <http://www.nytimes.com/1989/12/31/books/the-final-self-defense.html>

³¹ Hawthorne v. State, 408 So. 2d 801 Fla. Dist. Ct. App. 1982, Accessed April 25, 2015, <https://www.courtlistener.com/opinion/1842742/hawthorne-v-state/>

³² Taylor Rinefield, "Domestic Violence in the Spotlight: From the Private Sphere to Popular Culture" Accessed January 12, 2015, <http://digitalcommons.providence.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1041&context=auchs> ,p.11.

โดยคู่ของตนเป็นกลุ่มที่มีความเฉพาะเจาะจงในสถานการณ์ความอันตรายที่มีความพิเศษแตกต่างจากกรณีทั่วไปซึ่งมีสิทธิที่จะอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญในการอธิบายถึงความรับรู้ของพวกเขาเกี่ยวกับภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง

และในคดี **State v. Gallegos**³³ ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐนิวเม็กซิโกได้พิพากษากลับคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นในคดีนี้ ซึ่งข้อเท็จจริงของคดีคือจำเลยตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว ในทุกครั้งที่ผู้ตาย (สามีของจำเลย) เมาสุราเขามักจะเรียกจำเลยให้เข้าไปหาที่ห้องนอนแล้วทำร้ายทุบตีจำเลยเป็นประจำ จนกระทั่งในวันเกิดเหตุผู้ตายเมาสุราอย่างหนักและเรียกให้จำเลยเข้าไปหาที่ห้องนอน จำเลยจึงฉวยปืนแล้วตรงเข้าไปยิงผู้ตายในขณะที่เขากำลังเอนตัวลงนอนบนเตียง โดยที่ในขณะที่จำเลยลงมือยิงผู้ตาย ไม่ปรากฏว่ามีท่าทีข่มขู่คุกคามแต่อย่างใด คดีนี้จำเลยอ้างต่อศาลและคณะลูกขุนว่า จำเลยรู้ว่าการทำร้ายทุบตีนั้นกำลังจะเกิดขึ้นตามมา เพราะมันมักจะเกิดขึ้นเสมอเมื่อผู้ตายเมาสุราแล้วเรียกเธอเข้าไปในห้อง โดยจำเลยได้อ้างพยานหลักฐานเกี่ยวกับ BWS เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรับรู้และการตอบสนองของเธอต่อรูปแบบความรุนแรงที่เคยได้รับประสบการณ์มา คดีนี้ศาลชั้นต้นได้รับฟังพยานหลักฐานของจำเลยแต่ปฏิเสธที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อต่อสู้เรื่องการป้องกันตัวแก่คณะลูกขุนโดยวินิจฉัยข้อเท็จจริงว่า “ไม่มีการคุกคามที่เห็นได้ชัดในขณะที่เธอได้ลงมือสังหารสามีของเธอ” นอกจากนี้ยังได้วินิจฉัยอีกว่าพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในอดีตของผู้ตายไม่สามารถนำมาใช้สนับสนุนข้อต่อสู้เรื่องการป้องกันตัวได้

ซึ่งในคดีนี้ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับและได้วางหลักว่า รูปแบบของพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงของผู้ตายในอดีตนั้นเพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความเชื่อของจำเลยว่ามีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ดังนั้น พยานหลักฐานเกี่ยวกับ BWS จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการแสดงให้เห็นว่าการเปิดฉากเริ่มต้นของรูปแบบพฤติกรรมที่รุนแรงนั้นสอดคล้องกับความใกล้จะถึง

กรณีของศาลสูงมลรัฐแคลิฟอร์เนียนั้นได้มีคดีเกี่ยวกับการตอบโต้ต่อสามีที่กระทำรุนแรงต่อภริยาในลักษณะเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมิได้มีคำพิพากษาที่จะยอมรับว่าสถานการณ์ในลักษณะนี้เป็นการกระทำโดยป้องกันตัวก็ตาม แต่ก็ได้ยินยอมให้คณะลูกขุนพิจารณาถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของผู้กระทำความผิดในการพิจารณาความสมเหตุสมผลของการกระทำการป้องกันตัวได้ในบริบทของการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ โดยหลักการป้องกันตัวหรือที่เรียกว่าการป้องกันตัวโดยสมบูรณ์ (Perfect Self-Defense) นั้นปรากฏอยู่ในบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานฆาตกรรม (Homicide) ภายใต้ California Penal Code ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน องค์ประกอบประการแรก คือ การกระทำของจำเลยที่กระทำต่อเหยื่อนั้นจะต้องถูกกระตุ้นจากความ

³³ State v. Gallegos, 719 P.2d 1268 (1986) 104 N.M. 247, Accessed March 12, 2015, <http://law.justia.com/cases/new-mexico/court-of-appeals/1986/8486-2.html>

เชื่อหรือความรับรู้ที่มีอยู่จริง (หมายความถึงว่าต้อง “แท้จริง” หรือ “สุจริต”) ว่า (ก) จำเลยกำลังอยู่ในอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายต่อชีวิตหรือต่อร่างกายอย่างสาหัสที่ใกล้จะถึงหรือการคุกคามโดยเหยื่อ และ (ข) การกระทำของจำเลยนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อขัดขวางอันตรายนั้น องค์ประกอบประการที่ 2 คือ โดยวิญญูชนในสถานการณ์เช่นเดียวกันจะรับรู้ถึงสถานการณ์ในทางเดียวกันและกระทำในสิ่งเดียวกันกับที่จำเลยกระทำ เมื่อสามารถพิสูจน์ให้เข้ากับองค์ประกอบทั้งสองประการได้ก็จะทำให้การกระทำนั้นเป็นการป้องกันตัวที่สมบูรณ์และทำให้จำเลยไม่มีความผิด แต่ถ้าหากจำเลยสามารถพิสูจน์ได้เพียงองค์ประกอบแรก ข้อต่อสู้ของจำเลยจะถูกจัดว่าเป็นการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Self-Defense) ซึ่งการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์นั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลว่าการกระทำของจำเลยนั้นไม่มีความผิดแต่มีผลเป็นการลดระดับของความผิดมาเป็น Voluntary Manslaughter เนื่องจากเป็นความเชื่อโดยสุจริตแต่ไม่สมเหตุสมผลว่ามันจำเป็นที่จะต้องป้องกันตัวเองจากอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อชีวิตหรือร่างกายมันจึงไปมีผลลบล้างเจตนาร้ายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (Malice Aforethought) ของการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Murder)

เช่นเดียวกับมลรัฐฟลอริดาและนิวเจอร์ซีย์ คณะลูกขุนในมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้รับอนุญาตในการพิจารณาถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวของจำเลยในการตัดสินว่าการกระทำของจำเลยนั้นเป็นการสมเหตุสมผลในการป้องกันตัวหรือไม่ เช่น Evelyn แต่งงานกับ Albert ความสัมพันธ์ของทั้งสองนั้นเต็มไปด้วยการทำร้ายทุบตีของ Albert ที่มีต่อ Evelyn และเขาก็มักข่มขู่ว่าจะฆ่าเธอ วันหนึ่งเขาตีมาหนักและยิงปืนไปที่เธอแต่มันพลาดไป หลังจากนั้นเล็กน้อย Albert ก็เริ่มที่จะตีเธออีกครั้ง Evelyn เห็นปืนที่ Albert วางไว้ แล้วเธอก็ใช้มันยิงเขาจนเสียชีวิต ในกรณีนี้ Evelyn อาจยกข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันได้ บุคคลทั่วไปซึ่งตกอยู่ภายใต้การทุบตีอย่างเสมอและข่มขู่ว่าจะฆ่าโดยคู่ครองของพวกเขาย่อมมีความเชื่อโดยสมเหตุสมผลได้ว่า Albert จะทำร้ายเธอให้บาดเจ็บอย่างสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ในขณะนั้น³⁴

คดี People v. Humphrey ในปี ค.ศ.1996³⁵ ข้อเท็จจริงในคดีนี้จำเลยได้ถึงสามีของเธอเป็นเหตุให้เขาถึงแก่ความตาย โดยเธออ้างว่าทำไปเนื่องจากเธอกลัวว่าเขากำลังจะฆ่าเธอ จำเลยได้เสนอพยานผู้เชี่ยวชาญและพยานหลักฐานอื่น ๆ เพื่อมาพิสูจน์ถึงสภาวะแห่งจิตของเธอซึ่งเป็นผลมาจาก Battered Woman Syndrome ศาลชั้นต้นได้ให้คำแนะนำแก่คณะลูกขุนว่าอาจ

³⁴ Carrie Hempel, “Battered and Convicted One State’s Efforts to Provide Effective Relief,” Accessed September 7, 2015, http://www.law.uci.edu/news/in-the-news/2011/CriminalJustice_Hempel_Winter2011.pdf

³⁵ People v. Humphrey, 13 Cal.4th 1073 (1996), Accessed April 20, 2015, <http://law.justia.com/cases/california/supreme-court/4th/13/1073.html>

พิจารณาว่าเป็น Second-Degree Murder, Voluntary และ Involuntary Manslaughter และการกระทำโดยป้องกัน โดยกล่าวว่า การฆ่าที่เกิดจากความเชื่อโดยแท้จริงและสมเหตุสมผลว่ามีความจำเป็นนั้นเป็นข้อต่อสู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งแท้จริงแต่เป็นความเชื่อที่ไม่สมเหตุสมผลเป็นข้อต่อสู้ของ Murder แต่ไม่ใช่ Voluntary Manslaughter และ Battered Woman Syndrome ไม่ได้เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นของความสมเหตุสมผลของสภาวะแห่งจิตของจำเลย ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนในความผิดฐาน Voluntary Manslaughter

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลสูงสุดได้กลับคำพิพากษา โดยวางหลักว่า พยานหลักฐานเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome นั้นเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับความสมเหตุสมผลตลอดจนการมีอยู่ในเชิงอัตวิสัย (Subjective) ของความเชื่อของจำเลยในความจำเป็นที่จะต้องทำการป้องกัน และพยานหลักฐานเกี่ยวข้องต่อความน่าเชื่อถือของจำเลยด้วย ภายในขอบเขตของความเกี่ยวเนื่องกับประเด็น คณะลูกขุนจึงควรที่จะได้รับอนุญาตให้พิจารณาถึงมันด้วย

คดี State v. Edwards เป็นอีกหนึ่งคำพิพากษาที่วางหลักเช่นเดียวกับกับคดี People v. Humphrey ซึ่งปรากฏในคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ของมลรัฐมิสซูรีในปี 2001 โดยศาลอุทธรณ์ได้กลับคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เนื่องจากศาลชั้นต้นบกพร่องในการให้คำแนะนำแก่คณะลูกขุนในประเด็นของข้อต่อสู้ว่าด้วยการป้องกันตัวและผลกระทบของ BWS ซึ่งทำให้จำเลยในคดีนี้ได้รับคำตัดสินที่ไม่เป็นธรรม โดยศาลอุทธรณ์ในคดีนี้ได้วินิจฉัยให้เหตุผลว่า ความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายทุบตี (Battering Relationship) นั้นเป็นสิ่งที่อยู่เหนือความเข้าใจของคณะลูกขุนโดยทั่วไป และการที่ผู้หญิงถูกสามีทำร้ายมาเป็นระยะเวลานานย่อมมีสภาพจิตใจที่ไม่ปกติ คณะลูกขุนจึงควรพิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีในมุมมองของผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ไม่ใช่จากมุมมองของบุคคลทั่วไป

แม้จะมีการถกเถียงกันมากกว่า 30 ปีในประเด็นเรื่องผู้หญิงที่สามีที่ทำร้ายตน และในบางมลรัฐก็ได้มีการผ่านร่างแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้แล้วก็ตาม แต่ในกฎหมายอาญากลางของสหรัฐอเมริกา หรือ Model Penal Code (MPC) ก็ยังไม่ได้มีการแก้ไข จึงทำให้ยังไม่มีคำแนะนำในกรณีการป้องกันตัวของผู้หญิง ซึ่งอาจนำไปสู่บทสรุปของความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นโศกนาฏกรรมอีกบทหนึ่ง

จนเมื่อได้มีความพยายามที่จะเสนอแก้ไข Model Penal Code ในบางประการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เหยื่อจะต้องประสบตามความเป็นจริง ซึ่งแนวทางในข้อเสนอเพื่อแก้ไขนั้นได้รับอิทธิพลมาจากข้อเสนอทางวิชาการมากมายที่ไม่ได้ถูกนำไปร่างเป็นกฎหมายซึ่งให้ความสำคัญไปที่บทบาทในทางอาชญาวิทยาในแง่ของธรรมชาติของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย โดยการแก้ไขที่ถูกเสนอนั้นมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ปัจจุบันที่นำไปปรับใช้อย่างเคร่งครัดกับเหตุการณ์ที่มีการใช้กำลังป้องกันจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย และยังเป็นการขยาย

ประเภทของการใช้กำลังป้องกันจนถึงแก่ความตายตามกฎหมายปัจจุบันด้วย โดยข้อเสนอได้สร้างข้อสันนิษฐานในทางกฎหมายว่าสถานการณ์ความรุนแรงที่รุนแรงและยืดเยื้อในครอบครัวนั้นเป็นต้นเหตุให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อร่างกายและชีวิตของเหยื่อ นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการแก้ไขข้อกำหนดบางประการของกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะเจาะจงที่ระบุให้เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวต้องมีการกระทำที่ครบองค์ประกอบตามข้อกำหนดนี้ก่อนจึงจะใช้กำลังป้องกันที่ทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ (Deadly Protective Force)

กฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาจากกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ เมื่อได้มีการนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 20 ด้วยวัฒนธรรมทางสังคมและการเมือง หลักเกณฑ์บางประการก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากหลักการดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายอังกฤษ ในกรณีของการป้องกันตัว (Self-Defense) นั้น ได้มีการตัดหน้าที่ในการล่าถอย (The Duty to Retreat) ออกไปและปรับหลักเกณฑ์ในการหลีกเลี่ยงการใช้กำลังในการตอบโต้ของอังกฤษให้มีความเคร่งครัดน้อยลงเท่าที่จะเป็นไปได้ และได้เพิ่มหลักการที่สำคัญเข้ามาในทฤษฎีของกฎหมายอเมริกา คือ ข้อความคิดในเรื่องของการแบ่งประเภทและแยกความแตกต่างของหมวดหมู่สำหรับการใช้กำลังให้ถึงแก่ความตายในการป้องกัน การประยุกต์ใช้ Reasonable Standard ด้วยการสนับสนุนการใช้สาระสำคัญของมาตรฐานในเชิงอัตวิสัยและการเริ่มต้นของนโยบายการอนุญาตให้ใช้กำลังเพื่อการป้องกันอาชญากรรม³⁶ และแม้ในภายหลัง Model Penal Code ได้ขยายหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กำลังป้องกัน ลดความสำคัญเรื่องหน้าที่ในการล่าถอยออกมาจากสถานการณ์และเรื่องการใช้มาตรฐานวิญญูชน และยังมีกรอบปรนในหลักความต้องการความทันทีทันใดของภัยและความได้สัดส่วนที่ได้พัฒนาให้เหมาะสมมากขึ้น เพื่อให้องค์ประกอบของหลักการป้องกันตัวนั้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่ Model Penal Code ก็ยังไม่สามารถนำมาใช้กับการใช้กำลังป้องกันตนเองในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันได้เนื่องจากกฎหมายไม่ได้มีการแก้ไขอีกเลยนับตั้งแต่ที่ได้มีการบัญญัติขึ้นในปี 1950 โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมุมมองในเรื่องเพศ (ระหว่างหญิงและชาย) ของกฎหมายอาญา และผลจากนักวิจารณ์ความยืดหยุ่นในการพิจารณาบทบัญญัติซึ่งทำให้ Model Penal Code ประกอบไปด้วยหลักกฎหมายที่ถูกบิดเบือนในการนำไปปรับใช้กับสถานการณ์ที่ผู้หญิงซึ่งถูกทำร้ายโดยคู่ของตนได้ฆ่าผู้ที่ทำร้ายตนเอง

³⁶ Hava Dayan and Emanuel Gross, “Between The Hammer and The Anvil: Battered Woman Claiming Self-Defense and a Legislative Proposal To Amend Section 3.04(2)(b) of The U.S. Model Penal Code,” *Harvard Journal on Legislation*, 52, p.22 (March 2015).

อุปสรรคของผู้หญิงที่อยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome ในการอ้างการป้องกันตัวตามหลักกฎหมายใน Model Penal Code จากที่ได้อภิปรายมาในข้างต้นแล้วนั้น เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพิสูจน์ถึงองค์ประกอบของการป้องกันตัว คือ เธอไม่ได้เป็นผู้ที่ก่อเหตุขึ้นก่อนและเป็นการป้องกันต่อภัยอันตรายที่ละเมิดต่อกฎหมาย ซึ่งนักวิชาการได้ถกเถียงว่าก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดอันเป็นผลเนื่องมาจากความล้มเหลวในการปรับใช้เงื่อนไขของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายทั้ง 3 ประการ คือ หลักความใกล้จะถึงหรือทันทีทันใด หลักความได้สัดส่วนในการตอบโต้และความจำเป็นในการตอบโต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการล่าถอย

นักวิจารณ์หลายคนมุ่งประเด็นไปที่ความเคร่งครัดในการปรับใช้หลักเกณฑ์เรื่องความทันทีทันใดของภัยอันตรายซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันตัวของจำเลยเพราะถ้าการป้องกันเกิดขึ้นหลังผ่านไปชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือเมื่อภัยอันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้ว ประเด็นที่จะเกิดการโต้เถียงคือหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว และยังพบว่ากรณีที่กระทำการตอบโต้ในทันทีที่ยังส่งผลให้สถานการณ์นั้นรุนแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักวิชาการยังได้วิจารณ์ถึงแนวโน้มของการพิจารณาข้อเท็จจริงเรื่องความทันทีทันใดในการตอบโต้ในมุมมองที่แคบและมีความเคร่งครัดที่นำมาพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับเวลาที่เกิดการฆาตกรรมขึ้น โดยแยกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต่อเนื่อง ความสะสมของเหตุการณ์ วงจรและการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นของความรุนแรงในครอบครัวออกมา เพียงการพิจารณาสืบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการฆาตกรรมนำไปสู่การพิจารณาที่ไม่ถูกต้องโดยจัดประเภทของการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายว่าเป็นเพียงการโจมตีและเป็นการกระทำความผิดทางอาญา

และในกรณีของเพศสภาพก็เป็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงคำตัดสินในการพิจารณาคดีซึ่งตัดสินว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายที่ได้ฆ่าผู้ที่ก่อภัยอันตรายให้แก่เธอ นั้นได้กระทำไปเกินสัดส่วนที่กฎหมายยอมรับ โดยรากฐานของหลักความได้สัดส่วนในการตอบโต้ (The Requirement of Proportionality) นั้นมันมีความไม่เหมาะสมในตัวของมันเองในสถานการณ์ที่มีความไม่เสมอภาคหรือไม่สมส่วนกัน บทวิจารณ์ส่วนมากเห็นว่ามันเป็นปัญหาในการที่จะบังคับให้จำเลยโน้มน้ำหนักให้ศาลเห็นว่าการใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิตนั้นได้สัดส่วนเพราะเธอกำลังเผชิญกับอันตรายต่อชีวิตตามความเป็นจริง และในบางสถานการณ์ภัยคุกคามต่อชีวิตของจำเลยที่แท้จริงนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวหรือเป็นเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรมแต่ยังคงอยู่เป็นภัยที่มีอย่างต่อเนื่องและแน่นอน อันเป็นรูปแบบเฉพาะของความรุนแรงในครอบครัว เป็นสิ่งที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเพิ่มขึ้นได้ เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตในลักษณะของรูปแบบวงจรความรุนแรงในครอบครัว

นอกจากนั้น การเรียกร้องให้ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นล่าถอยออกมาจากบ้านของพวกเธอเพื่อหลีกเลี่ยงการโจมตีให้สอดคล้องกับหลักความจำเป็นซึ่งเป็นองค์ประกอบของหลักการป้องกันตัวนั้นถูกวิจารณ์อย่างมากว่าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของความจำเป็นในการให้ล่าถอยในบริบทของความรุนแรงในครอบครัว เพราะเป็นที่รู้กันดีตามความเป็นจริงว่าการล่าถอยใด ๆ ไม่ได้ทำให้การทำร้ายในครอบครัวยุติลงแต่อย่างดีที่สุดคือช่วยเลื่อนช่วงเวลาของการทำร้ายออกไป และอย่างเลวร้ายที่สุดคือทำให้สถานการณ์นั้นแย่ลง และยังได้เถียงด้วยว่าเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีทางเลือกที่จะหนีน้อยมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความเป็นไปได้ที่จะปรับให้หลักเกณฑ์ในเรื่องของการป้องกันตัวใน Model Penal Code นั้นมีความเหมาะสมกับสถานการณ์โดยทั่วไปของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย เริ่มจากการกำหนดให้การใช้กำลังในสถานการณ์เหล่านี้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายมากกว่าที่จะเป็นเพียงเหตุยกเว้นโทษ ซึ่งเป็นความล้มเหลวในทางศีลธรรมและไม่สมเหตุสมผลสำหรับผู้หญิงที่ถูกทำร้าย แต่ในทางตรงกันข้าม หาก Model Penal Code พิจารณาว่าการใช้กำลังตอบโต้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นชอบด้วยกฎหมาย มันก็จะทำให้ตระหนักได้ว่าเธอไม่ได้มีความน่าตำหนิทั้งในทางศีลธรรมหรือในทางกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม Model Penal Code ยังคงประกอบด้วยบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งสร้างรากฐานที่เป็นอุปสรรคเมื่อนำมาปรับใช้หลักการในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว แม้ว่า Model Penal Code จะได้ยกเลิกหน้าที่ของบุคคลในการล่าถอยในกรณีที่เขาอยู่ในบ้านหรือที่ทำงานของตนเอง แต่ก็ไม่ได้ยกเลิกหน้าที่ในสถานการณ์ซึ่งผู้รุกรานเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดหากจะยังคงหน้าที่ในการล่าถอยหากผู้ที่รุกรานเป็นคนในบ้านทั้งที่เป็นสถานที่ส่วนตัวแต่กลับยกเลิกหน้าที่นี้ในกรณีซึ่งผู้รุกรานเป็นบุคคลในที่ทำงาน เมื่อบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดโอกาสในการโจมตีผู้หญิงได้อย่างเต็มที่เมื่อพวกเขาอยู่ด้วยกันภายในบ้าน หลักการป้องกันตัวในสถานการณ์เหล่านี้จึงไม่อาจยกขึ้นอ้างได้

นอกเหนือจากความต้องการที่ให้ล่าถอยออกจากสถานการณ์เมื่อผู้รุกรานเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันในบ้านแล้ว Model Penal Code ยังต้องการให้ผู้หญิงยอมตามข้อเรียกร้องของผู้ที่คุกคามก่อนที่จะเลือกใช้กำลังในการป้องกันอีกด้วย ดังจะเห็นได้จาก Section 3.04(2)(b)(ii) ที่กล่าวว่า การใช้กำลังในการป้องกันจะไม่ชอบด้วยกฎหมายหากผู้กระทำได้หลีกเลี่ยงการใช้กำลังได้ด้วยการล่าถอยออกมาจากสถานการณ์ หรือยอมมอบการครอบครองในสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างสิทธิ์ หรือโดยการยอมทำตามข้อเรียกร้องของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง แต่บทบัญญัติที่กำหนดให้กระทำตามข้อเรียกร้องของผู้คุกคามทั้งหมดก่อนนั้น แม้จะเป็นความต้องการให้งดเว้นการกระทำก็ตาม ก็อาจไปสร้างรูปแบบที่โหดร้ายและถาวรของความรุนแรงในครอบครัวขึ้นมาได้ด้วยลักษณะของความจำเป็นของผู้คุกคามที่น่าหวาดหวั่น น่าอับอาย หรือที่เป็นการใช้อำนาจเผด็จการ ดังนั้น

องค์ประกอบของการป้องกันตัวในประเด็นนี้อาจเหมาะสมกับบริบทของการป้องกันตัวโดยทั่วไปแต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัวได้ด้วยธรรมชาติของความรุนแรงในครอบครัวนั้นมันมีความต่อเนื่อง เกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ และรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

โครงสร้างของหลักกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันใน Model Penal Code ในปัจจุบันสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวผ่านการแนะนำร่างที่เสนอนี้ หลักการของกฎหมายที่ได้ทำการเสนอนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการก่อนหน้านี้สำหรับการแก้ไขหลักการของการป้องกันในสถานการณ์ซึ่งผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้ฆ่าคู่ของเธอ ข้อเสนอเน้นไปที่ความเคร่งครัดของโครงสร้างของการป้องกันตัวใน Model Penal Code และมันยังไม่ได้คำนึงถึงความรุนแรงในครอบครัว ข้อเสนอแก้ไขกฎหมายยังคงองค์ประกอบของกฎหมาย 3 ประการคือ ความใกล้จะถึง การตอบโต้ต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย และการกระทำก่อนหน้าต้องไม่ผิดกฎหมายมาก่อน ส่วนในประเด็นที่เสนอขอแก้ไขนั้นคือ หน้าที่ในการล่าถอยออกมาจากสถานการณ์และความได้สัดส่วน

ประการแรก ได้มีการเสนอให้ปรับปรุงเรื่องหลักความได้สัดส่วนในสถานการณ์ของความรุนแรงในครอบครัวโดยการเพิ่มสถานการณ์เหล่านี้ลงไปในบทบัญญัติของ Model Penal Code ที่เป็นการอนุญาตให้ใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิตได้ การรวบรวมบางสถานการณ์เอาไว้ในบทบัญญัตินี้จะช่วยในการสร้างสมมติฐานในทางกฎหมายว่ามีอันตรายที่แท้จริงและจับต้องได้อยู่ในกรณีของความรุนแรงในครอบครัวที่ต่อเนื่องและร้ายแรง ผลจากข้อสันนิษฐานจะทำให้เข้าองค์ประกอบความได้สัดส่วนในการใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิตได้

ประการที่สอง เสนอให้ยกเลิกเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้ที่จะอ้างการกระทำโดยป้องกันได้ต้องยอมทำตามความต้องการของผู้คุกคาม ไม่ว่าจะจะเป็นความต้องการให้กระทำการหรือให้งดเว้นการกระทำก็ตาม และในสถานการณ์ของความรุนแรงในครอบครัวที่มีความรุนแรงและยืดเยื้อยาวนาน ให้ยกเลิกหน้าที่ในการล่าถอยจากสถานการณ์ถ้าหากว่าผู้คุกคามนั้นเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันด้วย ส่วนในเรื่องของการทำตามความต้องการของผู้ที่คุกคาม ข้อเสนอแก้ไขกฎหมายนี้เสนอให้ยกเลิกเฉพาะกรณีที่ความต้องการของผู้คุกคามนั้น “เป็นอันตรายต่อความปลอดภัย เสรีภาพในร่างกาย อิสระในการปกครองตนเองและศักดิ์ศรีของบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ” โดยเสนอให้เพิ่มข้อความนี้เป็นข้อย่อยของ Section 3.04(2)(b)(ii)(B) ที่ว่าด้วยเงื่อนไขที่ทำให้การใช้กำลังตอบที่ถึงแก่ชีวิตนั้นชอบด้วยกฎหมาย

ประการที่สาม เสนอให้เพิ่มคำจำกัดความในทางกฎหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวภายในมาตราที่บัญญัติคำจำกัดความทางกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับหลักการป้องกันตัว โดยการบัญญัติคำจำกัดความของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)” และ “สมาชิกครอบครัว (Family Member)” ใน Section 3.11 เพื่อให้

ระบุได้ชัดเจนว่าใครบ้างที่ถือว่่าเป็นสมาชิกในครอบครัวสำหรับวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และลักษณะใดที่ถือว่่าเป็นสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งคำจำกัดความที่ได้เสนอนั้นอยู่ในแนวทางที่นักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายและตระหนักถึงรูปแบบที่หลากหลายของความรุนแรงที่กระทำต่อสมาชิกในครอบครัว

ประการที่สี่ เพื่อที่ให้การบัญญัติกฎหมายมีความกลมกลืนกัน ตลอดจนมีความยุติธรรมในเรื่องของเพศสภาพ จึงมีการเสนอให้ยกเลิกข้อยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาแก่ผู้ชายที่กระทำคามผิดในทางเพศต่อภรรยาของเขา เพราะแม้จะมีการนำเอาข้อเสนอ 3 ประการแรกไปปฏิบัติแล้ว แต่หากไม่มีการกำหนดการกระทำคามผิดทางเพศแล้ว อาจจะทำให้กฎหมายนั้นไม่มีผลในทางปฏิบัติได้เนื่องจากแม้จะมีการห้ามการกระทำคามรุนแรงทางกายหรือทางจิตใจต่อผู้หญิงรวมถึงภรรยาแต่กลับยินยอมให้กระทำคามรุนแรงในทางเพศอย่างมากมายเมื่อได้กระทำต่อผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยา ความยินยอมของกฎหมายอาญาอย่างป็นนัยนี้และความขัดแย้งของกฎหมายจำป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยง

เมื่อพิจารณาจากร่างกฎหมายที่เสนอเพื่อแก้ไข Model Penal Code แล้วจะเห็นได้ว่่ามีการเพิ่มสถานการณ์ “ที่มีรูปแบบของความรุนแรงและยึดเยื่อของความรุนแรงในครอบครัว” ในส่วนของเงื่อนไขที่กฎหมายให้อำนาจในการใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิตได้

3.1.2 วิกลจริต

ข้อต่อสู้ที่เป็นทางเลือกอื่น ๆ ได้ถูกพัฒนาโดยนักวิชาการบางส่วนสำหรับผู้หญิงที่ต้องเผชิญหน้ากับรูปแบบของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถกล่าวอ้างหลักการป้องกันตัวได้ประสบความสำเร็จ คือ กรณีการยกข้อต่อสู้เรื่องการกระทำโดยวิกลจริตชั่วคราว (Temporary Insanity) การพิสูจน์ในทางกฎหมายของความวิกลจริตนั้นมีความหลากหลาย หนึ่งใน การทดสอบที่ได้นำมาใช้ อยู่เสมอก่อนที่จะมีการยอมรับการทดสอบของ Model Penal Code อย่างแพร่หลายนั้นคือหลักของ M'Naughten test³⁷ กล่าวคือ ภายใต้การทดสอบรูปแบบนี้ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการฆาตกรรมคู่ผู้ซึ่งทำทารุณเธอจะได้รับการพ้นผิดด้วยเหตุแห่งความวิกลจริตด้วยเหตุของความโรคจิต (Mental Disease) หรือด้วยเหตุมีความบกพร่องทางจิต (Mental Defect) ในขณะเวลาที่ได้กระทำคามผิดนั้น ผู้หญิงคนนั้นกำลังตกอยู่ภายใต้ความบกพร่องทางเหตุผลอันเนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตใจ ทำให้ไม่รู้สึสภาพและสาระของการกระทำ (Nature and Quality of The Act) ว่่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อยู่ในภาวะที่ไม่รู้ผิดชอบ หรือไม่สมารถที่จะสำนึกหรือตระหนัก

³⁷ สุกิจ เกศณรายณ์, “ความรับผิดชอบอาญาของบุคคลวิกลจริต,” ในการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่น 10, จัดโดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555 : น.84.

ได้ว่าสิ่งนั้นเป็นการกระทำที่ผิด หรือมีความบกพร่องในเรื่องของเหตุผล ซึ่งทำให้เธอไม่สามารถเข้าใจสภาพและสาระสำคัญของการกระทำของตน ไม่ทราบว่าจะสิ่งที่ทำนั้นจะส่งผลกระทบต่ออย่างไร หรือแม้จะรู้ว่าตนกำลังทำอะไรและรู้ถึงผลจากการกระทำนั้นแต่ก็ไม่ว่าสิ่งทีกระทำนั้นเป็นความผิดแต่อย่างไรก็ดี หลัก M'Naughten test นี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจากนักวิชาการกฎหมายอาญา เนื่องจากการใช้คำซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการพิจารณา เช่นคำว่า “รู้ถึงสภาพและสาระสำคัญของการกระทำ” นั้นยังมีปัญหาในการตีความว่าการรู้ถึงสภาพและสาระสำคัญของการกระทำดังกล่าวหมายถึงเป็นการรู้ว่าผิดต่อกฎหมายหรือศีลธรรม³⁸ แต่หลักการนี้ก็ได้รับการยอมรับทั่วไปในหลายประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

กรณีการพิจารณาภายใต้ Model Penal Code ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายมลรัฐนั้นได้ให้การยืนยัน ไว้ใน Article 4 ในหมวดว่าด้วยความรับผิดชอบ Section 4.01 ว่า³⁹

1. บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับการกระทำในทางอาญาถ้าในช่วงเวลาที่ได้กระทำนั้น การกระทำเป็นผลมาจากโรคเกี่ยวกับจิตใจ (Mental Disease) หรือความบกพร่องทางจิตใจ (Mental Defect) ซึ่งทำให้เขาขาดความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการสำนึกถึงความผิดกฎหมายของการกระทำของเขาหรือการทำให้พฤติกรรมของเขามีความสอดคล้องกับความต้องการของกฎหมาย

2. ที่ได้อ้างถึงในมาตรานี้คำว่า “โรคเกี่ยวกับจิตใจหรือความบกพร่องแห่งจิต” ไม่ได้รวมถึงความผิดปกติใด ๆ ที่แสดงออกมาโดยการทำความผิดซ้ำ ๆ หรือพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม

เมื่อนำไปใช้กับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) จำเลยจะได้รับการพิจารณาว่าไม่มีความผิดได้ด้วยเหตุของความวิกลจริตถ้าหากในขณะที่ได้ลงมือฆาตกรรมนั้นเธอกำลังทนทุกข์ทรมานหรือเจ็บป่วยจากโรคเกี่ยวกับจิตใจหรือความบกพร่องทางจิต ซึ่งก่อให้เกิดผล

³⁸ จิตติ เกษมศิริวัฒน์, “ปัญหากฎหมายเรื่อง “ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลวิกลจริต”,” บทบัญญัติ, เล่ม 57, น.149 (2544).

³⁹ **Article 4.** Responsibility

Section 4.01. Mental Disease or Defect Excluding Responsibility.

(1) A person is not responsible for criminal conduct if at the time of such conduct as a result of mental disease or defect he lacks substantial capacity either to appreciate the criminality [wrongfulness] of his conduct or to conform his conduct to the requirements of law.

(2) As used in this Article, the terms "mental disease or defect" do not include an abnormality manifested only by repeated criminal or otherwise antisocial conduct.

คือการขาดความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการสำนึกถึงความผิดกฎหมายของการฆ่าผู้อื่นหรือการพิจารณาเห็นว่าพฤติกรรมของเธอสอดคล้องกับความต้องการของกฎหมายที่มีอยู่

พยานหลักฐานเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome จึงมีความเกี่ยวข้องกัน ประเด็นแห่งคดีเป็นอย่างมาก โดยที่คณะลูกขุนสามารถที่จะมองเห็นภาพจำลองที่มีความสมบูรณ์ของรูปแบบสถานการณ์ที่จำเลยต้องประสบ และสภาวะแห่งจิตของเธอ (State of Mind) ในขณะเวลาที่เธอได้กระทำความผิด และมุมมองที่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบความคิดของจำเลยในการพิจารณา ในการที่จะปรับใช้ Model Penal Code ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจคำว่า “โรคจิต (โรคเกี่ยวกับจิตใจ) หรือจิตบกพร่อง” ในบริบทที่ไม่ใช่ศัพท์ทางการแพทย์แต่เป็นแนวคิดในทางกฎหมาย (Legal Concept) ที่ปรับใช้กับสภาวะแห่งจิตของจำเลย ซึ่งถูกใช้เพื่อทำให้เข้าใจในสิ่งที่ผู้หญิงเข้าใจในเวลาที่มีการกระทำความผิด เมื่อศาลได้ลงความเห็นว่าการทดสอบภายใต้ Model Penal Code นั้นไม่ได้มุ่งหมายที่จะกำหนดรูปแบบเฉพาะเจาะจงหรือรูปแบบทางการแพทย์ ในการพิจารณาข้อต่อสู้จึงให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่ว่า จำเลยทนทุกข์ทรมานจากความผิดปกติใด ๆ เกี่ยวกับสภาพจิตใจซึ่งกระทบต่อจิตใจหรือกระบวนการทางอารมณ์ของพวกเธออย่างมากและทำให้การควบคุมพฤติกรรมนั้นแย่งลง

ในช่วงก่อนปี ค.ศ.1980 นักกฎหมายที่มีบทบาทในการต่อสู้คดีให้แก่ผู้กระทำความผิดที่เป็น Battered Woman นั้นมักเลือกใช้ข้อต่อสู้ที่เป็นข้อแก้ตัว (Excuse Defense) มากกว่าอ้างข้อต่อสู้ที่เป็นเหตุยกเว้นความรับผิด (Justification Defense) เช่น ในปี 1977 **คดีของนาง Francine Hughes**⁴⁰ ในมลรัฐมิชิแกน เธอถูกตั้งข้อหา First degree murder เนื่องจากเธอได้ลงมือฆ่าสามีของเธอ หลังจากที่ต้องอดทนจากการถูกทำร้ายทุบตีจากสามีมากกว่า 13 ปี นาง Hughes ได้จุดไฟเผาเตียงของสามีในขณะที่เขากำลังนอนหลับหมดสติอยู่บนเตียงเพราะเหตุมีนเมา นั่นจนเป็นที่มาของคดีที่โด่งดังที่เรียกว่า “The Burning Bed” ข้อเท็จจริงแวดล้อมของคดีนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมอันเลวร้ายของผู้ตาย ทั้งการข่มขู่ว่าจะฆ่าและการคุกคามเธอตลอดเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน รวมถึงการดูหมิ่นเกียรติของเธอ เป็นเวลากว่าหนึ่งปีก่อนการลงมือที่นาง Hughes ได้พยายามหนีออกไปจากความสัมพันธ์นี้แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ และแม้ว่าเธอจะพยายามขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานทางสังคมต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เกิดประโยชน์ จนเธอตระหนักได้ว่าถ้าเธอไม่เป็นฝ่ายฆ่าสามีของเธอก่อน เธอก็อาจจะต้องเป็นฝ่ายที่ถูกฆ่าเสียเอง

ในการต่อสู้คดีของ Hughes ทนายความของเธอเชื่อว่าการอ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันเป็นข้อต่อสู้ที่อยากจะประสบความสำเร็จเนื่องจากหลักการป้องกันตัวนั้นได้มีการนิยาม

⁴⁰ Michigan Woman’s Justice & Clemency Project, Accessed October 18, 2015, http://umich.edu/~clemency/clemency_mnl/ch4.html

เอาไว้ว่าจะต้องมีภยันตรายที่ใกล้จะถึงปรากฏต่อตัวผู้กระทำความผิดในขณะนั้น แต่จากข้อเท็จจริงนาง Hughes ได้ลงมือฆ่าสามีของเธอในขณะที่เขากำลังหลับอยู่ และในขณะนั้นทนายความของเธอก็ไม่สามารถหาตัวอย่างคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาที่มีมาก่อนเพื่อใช้ในการโต้แย้งเพื่ออ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันตัวในคดีซึ่งผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนเองทำร้ายได้กระทำการตอบในสถานการณ์ที่ไม่ได้มีการเผชิญหน้ากับความรุนแรง ดังนั้น นาง Hughes จึงใช้ประโยชน์จากข้อต่อสู้ที่เป็นเหตุยกเว้นโทษ (Excuse Defense) โดยอ้างว่าเธอมีอาการวิตกรจริตชั่วคราวในขณะที่เธอลงมือฆ่าสามีของเธอ พยานผู้เชี่ยวชาญแสดงให้เห็นว่าเธอถูกรอบงำไปด้วยอารมณ์พื้นฐานส่วนมากของเธอที่ถูกโจมตีอย่างหนัก ซึ่งในคดีนี้ความวิตกรจริตชั่วคราวเป็นข้อต่อสู้ที่ประสบผลสำเร็จซึ่งทำให้นาง Hughes ได้รับการตัดสินว่าไม่ต้องรับโทษเนื่องจากกระทำโดยวิตกรจริต

แต่แม้ว่าข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิตกรจริตชั่วคราวจะใช้ได้เป็นผลสำเร็จในคดีนี้ แต่มันก็ไม่ได้ได้รับความนิยมนักด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ ซึ่งประการแรก การวิตกรจริตชั่วคราวเป็นข้อต่อสู้ที่เต็มไปด้วยข้อเสียเนื่องจากเมื่อจำเลยถูกประกาศว่าไม่มีความผิดเนื่องจากวิตกรจริตชั่วคราวนั้น แม้จะได้รับอิสระ แต่จำเลยถูกพิจารณาว่ามีความเจ็บป่วยทางจิตซึ่งต้องถูกกักตัวในสถาบันทางจิตที่ไม่ต่างกับเรือนจำเช่นการกระทำของคนปกติ ประการที่สอง ข้อบกพร่องในการยกข้อต่อสู้ที่เป็นเหตุยกเว้นโทษคือ จะเป็นการสันนิษฐานว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman) เจ็บป่วยจากความบกพร่องทางจิต ซึ่งนักจิตวิทยาและนักวิชาการได้ถกเถียงกันว่าในความเป็นจริงแล้วผู้หญิงที่ถูกทำร้ายที่ได้ฆ่าคู่ของเธอที่เป็นฝ่ายข่มเหงนั้นได้กระทำไปอย่างมีเหตุมีผลเช่นเดียวกับบุคคลปกติในสถานการณ์เช่นนั้น ดังนั้น ผลของการตัดสินในคดีนี้ในแง่มุมมองของนักสตรีนิยมได้ถือว่าเป็นความผิดพลาดในการวินิจฉัย ไม่ใช่เพราะการตัดสินให้นาง Hughes พ้นผิดแต่เป็นเพราะการเสนอสมมติฐานว่าผู้หญิงที่ฆ่าสามีที่ทำร้ายพวกเธอจะต้องเป็นการกระทำของคนวิตกรจริตอย่างแน่นอน⁴¹

Walker ได้นำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome ในคดีฆาตกรรมกว่า 150 คดี โดยเธอได้แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดมีความรับรู้ของภยันตรายที่ใกล้จะถึงอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้น การกระทำของผู้ทำกระทำความผิดจึงเป็นการกระทำโดยป้องกันตัว แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงเกิดการโต้แย้งเนื่องจากในหลายกรณีผู้กระทำความผิดไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ภยันตรายที่ใกล้จะถึงอย่างเช่นที่บุคคลธรรมดาทั่วไปจะรับรู้ได้

⁴¹ Teresa Carpenter, "The Final Self-Defense," The New York Times (31 December 1989), Accessed April 29, 2015, <http://www.nytimes.com/1989/12/31/books/the-final-self-defense.html>

นอกจากนี้ จากการพิจารณาคดี **Roberta Key Young**⁴² ในปี 1982 ในมลรัฐ โคโลราโด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในช่วงปี 1984 เนื่องจากคดีนี้เป็นคดีที่มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นคดีแรกใน สหรัฐอเมริกาซึ่งยืนยันเกี่ยวกับการมีอยู่ของ Battered Woman Syndrome จากการถูกทำร้ายทุบตี และข่มขู่ว่าจะตัดหลอดเลือดของเธอนั้นส่งผลให้ได้รับการพิจารณาว่าไม่มีความผิดอย่างสมบูรณ์ โดยมี Walker เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีซึ่งพิสูจน์ว่าสิ่งที่ Roberta ได้เรียนรู้ในขณะที่ถูกสามีของเธอบีบ คอแล้วเหวี่ยงเธอลงกับพื้นนั้นทำให้เชื่อได้ว่ามีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อชีวิตของเธอ จึงทำให้ใน ช่วงเวลาก่อนที่สามีของเธอจะกลับไปดูโทรทัศน์ ซึ่งเขาไม่ทันได้ตั้งตัว Roberta ค่อย ๆ คลานเข้าไปที่ ห้องของลูกชายของเธอ ฉวยเอาปืนไรเฟิล .22 แล้วกลับออกมา จากนั้นจึงยิงไปที่ศีรษะของเขา จิตแพทย์ผู้ซึ่งตรวจอาการของ Roberta ภายหลังจากเหตุการณ์นั้นชี้แจงว่า Roberta รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่ง ใดผิดจึงไม่เข้าลักษณะของข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิกลจริต ประเด็นข้อต่อสู้ในคดีนี้จึงเป็นปัญหาที่ต้อง แสดงอธิบายให้คณะลูกขุนและศาลเข้าใจว่าทำไม Roberta ถึงรู้สึกว่าจะจำเป็นต้องป้องกัน ตัวเองภายหลังจากที่การทำร้ายทุบตีนั้นยุติลงแล้ว

เพื่อตอบคำถามของคณะลูกขุนและศาล Walker แสดงให้เห็นว่าการข่มขู่ว่าจะ ตัดหลอดเลือดของเธอนั้นมันไปกระตุ้นความทรงจำเกี่ยวกับการถูกทำร้าย (Traumatic Trigger) ในครั้ง ก่อน ๆ ซึ่งทำให้จำเลยเชื่อว่าเธอกำลังอยู่ในภัยอันตรายต่อชีวิตที่ใกล้จะถึงอย่างแท้จริง Roberta ได้รับการ พิสูจน์ว่าไม่มีความผิด

นอกจากนี้ ในกฎหมายพยานของมลรัฐโอไฮโอ⁴³ ได้บัญญัติรองรับการอ้างว่า กระทำ ความผิดด้วยเหตุวิกลจริตโดยให้นำเสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทรมานทุกขุทรมานจากอาการ

⁴² Carroll Multz, "Deadly Deception," Tate Publishing & Enterprises, LLC, pp.21-22 (2011).

⁴³ **Chapter 2945.392** of The Ohio Rules of Evidence

(A) The declarations set forth in division (A) of section 2901.06 of the Revised Code apply in relation to this section.

(B) If a defendant is charged with an offense involving the use of force against another and the defendant enters a plea to the charge of not guilty by reason of insanity, the defendant may introduce expert testimony of the "battered woman syndrome" and expert testimony that the defendant suffered from that syndrome as evidence to establish the requisite impairment of the defendant's reason, at the time of the commission of the offense, that is necessary for a finding that the defendant is

ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน ไว้ใน Chapter 2945.392 ของ The Ohio Rules of Evidence ว่าถ้าจำเลยถูกดำเนินคดีในความผิดที่เกี่ยวกับการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นและจำเลยได้ยื่นคำให้การว่าเขากระทำไปโดยวิกลจริต จำเลยอาจนำพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) และพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำเลยทนทุกข์ทรมานจากอาการนั้นมาพิสูจน์เพื่อให้เข้าองค์ประกอบของความบกพร่องในการใช้เหตุผลของจำเลยในขณะเวลาที่กระทำความผิด ซึ่งมันเป็นกรณีที่จำเป็นสำหรับการพิจารณาว่าจำเลยไม่มีความผิดด้วยเหตุผลของความวิกลจริต

3.2 การวินิจฉัยความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งอยู่ในภาวะ Battered Woman Syndrome ที่ได้ฆ่าคู่ของตนของประเทศฟิลิปปินส์

ในสังคมก่อนที่ฟิลิปปินส์จะตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ นั้นได้ให้สถานะทางสังคมที่ดีต่อผู้หญิงในประเทศ ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในสังคม จะเห็นได้จากสิทธิในการดำรงตำแหน่งหมอนักบวชหญิงหรือการได้เป็นหัวหน้าบาลังไกย์ (Balangay) ผู้ชายในสังคมได้รับการสั่งสอนให้เคารพและให้เกียรติผู้หญิงและการไม่ให้เกียรติแก่ผู้หญิงนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจจินตนาการได้ แต่ภายหลังจากช่วงล่าอาณานิคม โดยสเปน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เริ่มต้นจากการปฏิบัติต่อชาวฟิลิปปินส์อย่างไม่ให้เกียรติและดูถูกแล้ว ก็ยังทำร้าย ข่มขืน และใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงชาวฟิลิปปินส์ ผู้หญิงกลายเป็นเหยื่อที่ง่ายต่อการถูกโจมตีและข่มเหงโดยทหารผู้ล่าอาณานิคม ในช่วงของการปกครองโดยสหรัฐอเมริกานั้นผู้หญิงชาวฟิลิปปินส์ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม ทั้งในด้านสิทธิในการศึกษา การออกเสียง และสถานการณ์ได้เลวร้ายลงอีกครั้งเมื่อคราวที่ถูกปกครองโดยประเทศญี่ปุ่น ผู้หญิงชาวฟิลิปปินส์ถูกข่มขู่คุกคามและบังคับให้ใช้แรงงานในฐานะ “เครื่องบรรเทาทุกข์”

ปัจจุบัน ความรุนแรงต่อผู้หญิงยังคงเป็นปัญหาที่น่าตื่นตระหนกที่ประเทศฟิลิปปินส์ต้องเผชิญ ตามรายงานการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistics Office) ในปี 2008 ระบุว่าหนึ่งในห้าของผู้หญิงชาวฟิลิปปินส์ที่มีอายุตั้งแต่ 15 - 49 ปี นั้นมีประสบการณ์เกี่ยวกับการถูกใช้ความรุนแรงโดยประเภทของความรุนแรงนั้นเป็นการใช้ความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางกายในระหว่างตั้งครรภ์และความรุนแรงระหว่างคู่ครอง ร้อยละ 14.4 ของผู้หญิงที่สมรสแล้วกล่าวว่าตนมีประสบการณ์การถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตนเอง ในขณะที่ประมาณ ร้อยละ 37 ของคู่ที่หย่าร้างหรือผู้หญิงที่เป็นม่ายนั้นเคยได้รับประสบการณ์ความรุนแรง เป็นต้น ซึ่งสถิติจากรายงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประเทศฟิลิปปินส์ (Philippine National Police :

not guilty by reason of insanity. The introduction of any expert testimony under this division shall be in accordance with the Ohio Rules of Evidence.

PNP) ได้เผยให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 1997 จนถึงปี 2013 ยังคงมีคดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁴⁴

3.2.1. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ภายใต้หลักกฎหมายอาญาของประเทศฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน บุคคลจะไม่มีควมรับผิดชอบในทางอาญาถ้าการกระทำซึ่งมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นได้รับการพิสูจน์ว่าชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ถ้าการกระทำความผิดนั้นเข้าองค์ประกอบตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นพ้นจากความรับผิดอาญา ซึ่งในหลักเรื่องการป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมายนี้ บัญญัติอยู่ในข้อ 11 ของ The Revised Penal Code โดยกำหนดพฤติการณ์ที่สนับสนุนความบริสุทธิ์ (Justifying Circumstance) ซึ่งได้รับการยอมรับภายใต้เขตอำนาจพิจารณาของประเทศฟิลิปปินส์ให้ถือว่าเป็นการยอมรับโดยผลของกฎหมายเพื่อยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้กระทำ หนึ่งในพฤติการณ์ที่สนับสนุนความบริสุทธิ์เหล่านี้ก็คือ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ในกรณีที่บุคคลซึ่งอ้างว่ากระทำโดยป้องกันนั้นยอมรับถึงอำนาจที่จะกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด กฎหมายจะไม่ยกเว้นความรับผิดชอบใด ๆ ของบุคคลนั้น เว้นแต่การกระทำเหล่านั้นจะเข้าองค์ประกอบที่กฎหมายต้องการ ข้อ 11⁴⁵ ของ The Revised Penal Code ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการป้องกันตัวเองโดยชอบด้วยกฎหมายไว้ ดังนี้

(1) มีการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย (Unlawful Aggression)

องค์ประกอบที่สำคัญประการแรกของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายคือการมีอยู่ของการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายในส่วนของเหยื่อ (ผู้ถูกระทำการป้องกัน) ซึ่งคุกคามมายังบุคคลที่กระทำการป้องกันตัว และการประทุษร้ายนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย

⁴⁴ Violence against woman in the Philippines, Accessed April 29, 2016 https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women_in_the_Philippines

⁴⁵ **Article. 11.** Justifying circumstances. — The following do not incur any criminal liability:

1. Anyone who acts in defense of his person or rights, provided that the following circumstances concur;

First. Unlawful aggression.

Second. Reasonable necessity of the means employed to prevent or repel it.

Third. Lack of sufficient provocation on the part of the person defending himself.

หรือสิทธิ นั้นมีอยู่จริง (Actual) หรือใกล้จะเกิดขึ้น (Imminent) และไม่ได้คาดถึงไว้ (Unexpected) กล่าวคือ ความอันตรายมีอยู่อย่างแท้จริงเมื่อมีความเสี่ยงภัยเกิดขึ้นและความอันตรายนั้นอยู่จุดที่กำลังจะเกิดขึ้น (on the point of happening)⁴⁶

การประทุษร้ายนั้น จะต้องเป็นการกระทำโดยใช้แรงทางกายภาพหรือโดยการใช้อาวุธ แต่การคุกคามข่มขู่ด้วยวาจาหรือเพียงแต่ใช้ท่าทางหรือกิริยาที่แสดงการข่มขู่ นั้น ศาลไม่ถือว่าเป็นการประทุษร้ายที่จะอ้างการป้องกันเพื่อโต้ตอบได้ ซึ่งมันเป็นเรื่องที่สำคัญว่าการกระทำนั้นจะต้องมีความรุนแรง มีการใช้กำลังกระทำต่อ และบ่งชี้ถึงเจตนาของผู้ก่อภัยว่าต้องการที่จะทำให้ได้รับความเจ็บปวด เช่น การเล็งปืนไปที่ผู้อื่นด้วยเจตนาที่จะยิงเขา เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากในคดีของ U.S. vs. Carrero (9 phil., 544) ที่ศาลได้วินิจฉัยว่า เพียงแค่คำพูดดูแคลนที่ส่งไปยังจำเลย ไม่ว่าจะนารังเกียจเพียงใด แต่หากไม่มีการทำร้ายทางร่างกายแล้ว ก็ไม่อาจที่จะถือว่าเป็นการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายในความหมายของการป้องกันตัวได้ ดังนั้น การประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายจึงหมายความว่าความถึงการโจมตีที่เกิดขึ้นโดยแท้จริง หรือเป็นรูปเป็นร่าง หรืออย่างน้อยที่สุดต้องเห็นได้ชัดว่าใกล้จะเกิดขึ้น และสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาถึงก็คือ การประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้นจะต้องเกิดจากบุคคลผู้ซึ่งถูกจำเลยใช้กำลังโต้ตอบด้วย คือการป้องกันนั้นจะต้องกระทำต่อผู้ที่ก่อภัยให้แก่บุคคลที่จะทำการป้องกันนั่นเอง

ดังนั้น เพื่อที่จะพิสูจน์ในคดีฆาตกรรมว่าการกระทำนั้นเป็นการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าการที่จำเลยฆ่าผู้ตายนั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่พร้อม ๆ กันกับการโจมตีของผู้ตายต่อจำเลย (ในกรณีของการป้องกันตัวเอง) หรืออย่างน้อยที่สุดทั้งสองเหตุการณ์จะต้องเกิดผลสำเร็จได้ในช่วงเวลาที่ไม่อาจคาดเดา และการฆาตกรรมต่อผู้ก่อภัยนั้นเกิดขึ้นภายหลังจากการโจมตีของผู้ก่อภัย และจำเลย (ผู้กระทำการป้องกัน) ต้องไม่มีเวลาหรือโอกาสสำหรับการคิดอย่างรอบคอบ⁴⁷

(2) มีความจำเป็นอย่างสมควรของวิธีการที่ถูกใช้ในการป้องกันหรือขับไล่ภัยอันตรายนั้น

องค์ประกอบที่สำคัญประการที่สอง คือความพอสมควรของวิธีการที่ใช้ในการป้องกันหรือการขับไล่ภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น หมายความว่า มีความจำเป็นสำหรับ

⁴⁶ Ma. Luz P. Delfin and Flordeliza C. Vargas, “Battered Woman Syndrome and The Law on Self-defense,” *Review of Woman’s Studies* 1, vol 11, no.1-2, p.24 (2001), See also L. Reyes, 1 Revised Penal Code 141 (1993).

⁴⁷ *Ibid.*, p.26.

การกระทำที่ก่อขึ้นและมีความจำเป็นสำหรับวิธีการที่ใช้ในการกระทำ ความพอสมควรในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับ การมีอยู่ของการประทุษร้ายซึ่งละเมิดต่อกฎหมายและลักษณะขอบเขตของมัน

ศาลสูงได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าบุคคลที่ถูกโจมตีไม่ได้มีหน้าที่ที่จะต้องปล่อยให้ตัวเองได้รับบาดเจ็บหรือถูกฆ่า และในขณะที่ภัยอันตรายต่อชีวิตของเขานั้นยังดำเนินอยู่ เขาย่อมมี สิทธิอย่างสมบูรณ์และไม่อาจโต้แย้งได้ในกรณีที่ปิดป้องภัยอันตรายนั้น โดยการทำให้ผู้ก่อภัยต่อเขา ได้รับบาดเจ็บหรือไร้ความสามารถโดยสมบูรณ์ในกรณีที่เป็น เพื่อไม่ให้ผู้ก่อภัยนั้นสามารถทำร้าย เขาอีก แต่ใช้กำลังเพื่อป้องกันโดยการฆ่าผู้ก่อภัยนั้นไม่ได้หมายความว่า เป็นกรณีพอสมควรเสมอไปแต่ อย่่างไรก็ตามในขณะที่ทำการป้องกันเขาหรือเธอย่อมไม่สามารถที่จะคาดหวังว่าจะมีการคิดอย่าง รอบคอบหรือสามารถควบคุมการตอบโต้ของตนเองได้ และสิทธิในการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย นั้นยังคงมีอยู่เท่าที่การประทุษร้ายแก่กายหรือชีวิตนั้นยังดำเนินอยู่

ความพอสมควรของวิธีการที่ใช้ในการป้องกันนั้นต้องพิจารณาจากลักษณะ ของการโจมตี ความร้ายแรงของอาวุธที่ผู้ก่อภัยใช้ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาวะร่างกาย บุคลิกลักษณะ ขนาด ตัว และพฤติกรรมแวดล้อมอื่น ๆ รวมถึงปัจจัยที่กล่าวมาของตัวผู้ที่อ้างว่ากระทำการป้องกันด้วย และยังต้องพิจารณาถึงสถานที่และโอกาสของการโจมตี ซึ่งกฎหมายไม่อาจบอกได้อย่างเป็นรูปธรรม ว่าความได้สัดส่วนระหว่าง การโจมตีและการป้องกันนั้นจะเป็นอย่างไร แต่กฎหมายต้องการความเท่า เทียมกันที่มีเหตุผลในการพิจารณาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหลัก ๆ ความเร่งด่วน ความใกล้จะถึงของ ภัยอันตรายที่ผู้ถูกโจมตีสัมผัสได้และการตอบโต้โดยสัญชาตญาณมากกว่าเหตุผลซึ่งซับซ้อนหรือ กระตุ้นให้ป้องกันตัวเอง และความได้สัดส่วนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่ขึ้นอยู่กับ ความใกล้จะถึงของภัยอันตรายนั้น

(3) การขาดการยั่วยุหรือการก่อขึ้นก่อนในส่วนของผู้ที่อ้างการป้องกันตัวเอง

องค์ประกอบที่สำคัญประการที่สาม คือ การปราศจากการยั่วยุจากฝ่ายของ ผู้ที่อ้างการกระทำโดยป้องกัน เนื่องจากบุคคลที่อ้างว่ากระทำเพื่อป้องกันตนเองนั้นหากได้กระทำการที่เป็น การยั่วยุที่เพียงพอจะก่อให้เกิดภัยแก่ตัวเองขึ้นมาแล้ว เขาย่อมสมควรถูกดำเนินสำหรับการเป็น ผู้หาเหตุผลให้ผู้ก่อภัยต้องการประทุษร้ายต่อเขา

การยั่วยุที่เพียงพอ (Sufficiency of The Provocation) ต้องมีความได้สัดส่วน กับการกระทำของผู้ก่อภัยด้วยและการยั่วยุนั้นเพียงพอที่จะกระตุ้นให้ผู้ก่อภัยมีอำนาจที่จะกระทำ

จำเลยหรือบุคคลที่อ้างการกระทำโดยป้องกันตัวนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ ว่าเขาหรือเธอได้กระทำไปเพื่อป้องกันตัวเองโดยพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและชัดเจนเพียงพอ หลักการป้องกันภายใต้บริบทของกฎหมายประเทศฟิลิปปินส์นั้นถูกบัญญัติให้ชอบด้วยกฎหมาย ภายใต้กฎหมายอาญา (Penal Statutes) เพราะไม่สามารถเป็นไปได้ที่รัฐจะป้องกันภัยอันตรายที่กระทำ

ต่อประชาชนได้ในทุกเหตุการณ์ และเนื่องจากโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่จะมีสัญชาตญาณในการป้องกัน ในการขับไล่ และในการรักษาชีวิตหรือสิทธิของพวกเขาจากอันตรายที่ใกล้จะเกิดขึ้น⁴⁸

ในกรณีที่อ้างข้อต่อสู้ว่าป้องกันตนเองแต่ไม่อาจพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการได้นั้นก็ยังสามารถที่จะพิจารณาถึงหลัก “การป้องกันตัวเองที่ไม่สมบูรณ์ (Incomplete Self-Defense)” ใน Article 13 (1)⁴⁹ ของ The Revised Penal Code ได้ ซึ่งจะบรรเทาโทษที่จะได้รับหรือลดความผิดลงมาหนึ่งหรือสองระดับ เช่น หากมีการช่วยจากฝ่ายผู้ตายเพียงเล็กน้อยหรือเป็นกรณีที่ผู้ตายเพียงแต่กระแทกตัวจำเลยกับกำแพง แต่จำเลยแทงผู้ตายด้วยมีด จำเลยก็จะมีความผิดฐานฆาตกรรมแต่เนื่องจากมีหลัก Incomplete Self-Defense อยู่ใน The Revised Penal Code จำเลยก็จะได้รับประโยชน์จากเหตุบรรเทาโทษของการป้องกันที่ไม่สมบูรณ์

การพิจารณาคดีในประเทศฟิลิปปินส์ บทวิจารณ์เกี่ยวกับคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Parricide) ซึ่งได้ถูกตัดสินโดยศาลสูงในช่วงปี ค.ศ. 1901-1997 ได้เผยให้เห็นว่ามีคดีฆาตกรรมสามที่ปรากฏให้เห็นถึงประวัติของการที่จำเลยถูกคู่ของตนทำร้าย แต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถูกทำร้ายนั้นได้รับความสนใจน้อยมากหรือไม่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับคดี ถ้าหากในขณะนั้นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) ได้รับเข้ามาพิจารณาภายใต้กฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ คดีเหล่านี้ก็อาจจะได้รับการพิพากษาที่แตกต่างออกไป หากศาลได้เห็นภาพที่ชัดเจนของสถานการณ์ที่แท้จริงที่ผู้หญิงเหล่านี้ต้องเผชิญ ก็อาจจะมีหนทางที่ดีกว่าในการที่พวกเขาจะได้รับความยุติธรรม

คดี People vs. Teopista Canja (86 Phil 522) ในปี 1950 ข้อเท็จจริงในคดีมีว่านาย Pedro (ผู้ตาย) สามีของนาง Teopista (จำเลย) ได้กลับมาถึงบ้านของเขาด้วยลักษณะที่เมาสุรา โดยที่ไม่ทันคาดคิด Pedro ได้ต้อยเข้าที่ห้องของจำเลย ซึ่งทำให้จำเลยหมดสติเพราะแรงกระแทก ซึ่งผู้ตายกล่าวกับจำเลยว่าที่จำเลยถูกทำร้ายเนื่องจากผู้ตายรู้สึกว่าการกำลังต่อต้านเขาอยู่ จากนั้นในขณะที่กำลังทานอาหาร ผู้ตายก็แสดงความรุนแรงโดยการเทข้าวออกจากจานแล้วลุกออกไปก่อนจะเดินกลับมาเพื่อชกต้อยจำเลยอีกครั้ง โดยที่ผู้ตายให้เหตุผลว่าจำเลยหึงหวงเขาตลอดเวลา ซึ่งทำให้จำเลยรู้สึกไม่พอใจเนื่องจากผู้ตายขายที่ดินของผู้ตายและจำเลยทั้งหมดเพื่อนำไปเงินไปเล่นการพนันและเก็บไว้ให้ภรรยาลับ ๆ ของเขา คดีนั้นขณะที่ผู้ตายกำลังหลบอยู่ จำเลย

⁴⁸ *Ibid.*, p.65.

⁴⁹ **Article 13.** Mitigating circumstances. — The following are mitigating circumstances;

1. Those mentioned in the preceding chapter, when all the requisites necessary to justify or to exempt from criminal liability in the respective cases are not attendant.

จึงใช้ก้อนและส่วตอกลงบนศีรษะของผู้ตาย จนกระทั่งเขาถึงแก่ความตาย หลังจากนั้น เธอห่อร่างของ เขาด้วยเสื้อและนำไปทิ้งใกล้ ๆ คลองด้วยความช่วยเหลือจากลูกสาวของเธอ จำเลยถูกพิพากษาว่า มีความผิดฐานฆ่าบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ในครอบครัว (Parricide)⁵⁰ และศาลสูงยืนตามศาลล่าง

ในขณะที่พิจารณาคดี Teopista ได้ยกเอาเรื่องการป้องกันตัวขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เธอกล่าวว่าเธอตื่นขึ้นเนื่องจากมีใครบางคนกำลังบีบคอเธอ เธอจึงคว้าเอาไม้และใช้ต่อสู้กับผู้ที่ทำร้าย เธอ แต่เมื่อเธอเปิดไฟเธอก็เห็นว่า เป็นสามีของเธอ คำสารภาพของเธออ้างถึงความกลัวของเธอว่า หากเธอไม่ฆ่าเขาเขาจะต้องเป็นฝ่ายฆ่าเธออย่างแน่นอน แต่ศาลปฏิเสธข้ออ้างนี้โดยพิจารณาจากคำ รับสารภาพผิดของเธอในระหว่างการสอบสวน ลักษณะของบาดแผล และพยานหลักฐานจากลูกสาว ของเธอ และกล่าวว่า การกระทำที่โหดร้ายของผู้ตายไม่ใช่เหตุผลที่จะชอบด้วยกฎหมายในการที่จะคร่า ชีวิตของเขาไป แต่มีคำวินิจฉัยเฉพาะส่วนบุคคลของผู้พิพากษา Montemayor ที่ระบุว่า จำเลยสมควร ได้รับการดำเนินการด้วยความเมตตาบนพื้นฐานของการให้เหตุผล เขากล่าวว่า ความรุนแรงแสดงออก โดยการที่จำเลยฆ่าสามีของเธอนั้นเผยให้เห็นถึงความโกรธโดยชอบธรรมที่ถูกควบคุมไว้ (The Pent-Up Righteous Anger) และการสิ้นสุดลงของความยินยอมต่อช่วงเวลาอันยาวนานของการถูกทำร้าย จากการพูดหยาบคาย และการใช้อำนาจกดขี่ที่ไม่เคยคำนึงถึงความรู้สึกของจำเลย เมื่อพิจารณาจาก สถานการณ์เหล่านี้ทั้งหมดและการช่วย รวบรวมถึงข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการพิพากษาลงโทษ จำเลยมีพื้นฐานมาจากคำรับสารภาพของจำเลย เขายืนยันว่าจำเลยสมควรได้รับความกรุณา (Executive Clemency) ซึ่งมีได้หมายถึงการที่จะยกเว้นโทษให้จำเลยแต่อาจจะใช้ดุลพินิจการลด โทษสำหรับโทษจำคุกตลอดชีวิตของเธอ

จากคำพิพากษาในคดีนี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงต้นของ ค.ศ.1950 นั้น ผู้พิพากษา ในศาลสูงของประเทศฟิลิปปินส์ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมของกฎหมายในการเหยียวยา ผู้หญิงที่ถูกผลักดันให้ต้องกระทำความผิดเพราะความเจ็บปวดจากการถูกข่มเหงภายในครอบครัว แต่ อย่่างไรก็ตาม ในช่วง 50 ปีหลังจากมีคำพิพากษาในคดี People v. Canja ก็ยังคงมีการพิจารณาใน คดีที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนว่ากระทำความผิดฐานฆ่าบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใน ครอบครัว (Parricide) ในกรณีที่พวกเขาได้แก้แค้นตอบโต้ผู้ที่ทำร้ายเธอ

คดี People vs. Josefina Samson (GR L-14110, March 29, 1963) Josefina (จำเลย) ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานฆ่าบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว (Convict of

⁵⁰ **Article 246.** Parricide. — Any person who shall kill his father, mother, or child, whether legitimate or illegitimate, or any of his ascendants, or descendants, or his spouse, shall be guilty of parricide and shall be punished by the penalty of reclusion perpetual to death.

Parricide) ในการฆ่า Jose V. Samson (ผู้ตาย) สามีของเธอ จากการสืบพยานแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงว่าผู้ตายเป็นคนโหดร้ายและมีบุคลิกที่รุนแรง เป็นเวลาหลายปีที่เขาได้กระทำทารุณต่อจำเลย ได้สร้างความเจ็บปวดให้แก่ร่างกายของจำเลยเป็นอย่างมาก ในวันเกิดเหตุจำเลยให้การว่าผู้ตายไม่พอใจจำเลยอย่างมากจนถึงขั้นที่จำเลยเพราะยี่ห้อของกาแพที่จำเลยซื้อมาให้เขา ต่อมาเขาก็ขอเงินจำเลยและเมื่อจำเลยปฏิเสธที่จะให้เงินเขาตามจำนวนที่เขาต้องการ เขาก็เริ่มโกรธและคว่ำแขนจำเลยและเริ่มบิดม้วนอย่างแรง จากนั้นก็บีบคอจำเลยจนกระทั่งจำเลยไม่สามารถเปล่งเสียงออกมาได้ เขาเหวี่ยงจำเลยไปที่โต๊ะและพูดว่าจะฆ่าจำเลยหากจำเลยไม่ให้เงินเขา และเขายังไล่ให้จำเลยไปหาเงินมาให้เขาโดยไปเป็นคนใช้หรือไม่ก็ไปเป็นโสเภณี จากนั้นเขาก็หยิบปืนออกมาและใช้ด้ามปืนฟาดจำเลย ซึ่งจำเลยพยายามหลบในระหว่างการแย่งปืนกันจำเลยก็ใช้ปืนนั้นยิงเข้าไปที่ศีรษะของผู้ตาย

ศาลมีคำวินิจฉัยในคดีนี้ว่า Josefina กระทำความผิดฐานฆ่าบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว (Parricide) ในการฆ่าสามีของเธอจริง แต่ไม่ได้เป็นการไตร่ตรองไว้ก่อนเนื่องจากวินิจฉัยจากเหตุการณ์ก่อนหน้าวันเกิดเหตุที่จำเลยได้ไปเลือกซื้อเสื้อผ้าให้กับสามีของเธอและทานข้าวเย็นด้วยกัน รวมถึงเข้านอนด้วยกัน ศาลจึงพิจารณาเห็นว่า การฆาตกรรมดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ก่อนและในขณะนั้นไม่มีเวลาให้ได้ครุ่นคิดหรือไตร่ตรองถึงการกระทำนั้น การยิงเกิดขึ้นโดยธรรมชาติจากเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิด

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เป็นผลจากการสังเกตเห็นถึงปัญหาในการให้ความยุติธรรมแก่ผู้หญิงซึ่งตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงมาอย่างยาวนานซึ่งภายหลังกลายเป็นผู้กระทำความผิดต่อสามีของเธอนั้น ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในประเทศฟิลิปปินส์ ภายหลังจากการที่ได้ตรากฎหมาย Republic Act No. 9262 ขึ้น โดยข้อความคิดเบื้องต้นเป็นการประสานกันระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมายครอบครัว ซึ่งนำเอาข้อความคิดเกี่ยวกับ กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้าย หรือ Battered Woman Syndrome (BWS) ในแง่ของการอ้างการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายที่เป็นประเด็นในการโต้แย้งเรื่อยมา มาบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ โดยมาตราที่ว่าด้วย The Battered Woman Syndrome (BWS) ได้นำเอาหลักมาจากคำวินิจฉัยในคดีของนาง Marivic Genosa (Genosa's case) ของศาลสูงสุดของประเทศฟิลิปปินส์ โดยในคดีนี้ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาประกาศว่านาง Marivic กระทำความผิดฐานฆ่าสามีของเธอซึ่งกำหนดโทษประหารชีวิตให้แก่เธอ จึงทำให้เกิดการอุทธรณ์โดยผลของกฎหมายต่อศาลสูงสุด ทนายความของเธอ Katrina Legarda ได้ริเริ่มการนำเอา Battered Woman Syndrome มาใช้เป็นข้อต่อสู้ให้แก่เธอ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลสูงสุดของประเทศฟิลิปปินส์ได้วินิจฉัยตัดสินคดีนี้ก่อนจะมีการประกาศใช้ Republic Act

No.9262 หรือ Anti-Violence Against Women and Their Children Act of 2004 เพียงหกเดือน เธอจึงไม่ได้รับประโยชน์จากการยกข้อต่อสู้ดังกล่าว⁵¹

คดี People vs. Genosa (G.R. No. 135981) ในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายประการแรกที่ได้มีการอุทธรณ์นั้น นาง Marivic ยอมรับว่าตนได้ลงมือฆ่า Ben สามีของตนจริงแต่ได้ยกข้อต่อสู้ในเรื่องของการป้องกันตัวเองและการป้องกันความปลอดภัยของบุตรในครรภ์ของเธอ ซึ่งตามกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์นั้นเป็นหน้าที่ของ Marivic ที่จะต้องพิสูจน์ถึงพฤติการณ์ที่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลเห็นอย่างปราศจากข้อสงสัย โดยในการอ้างหลักการป้องกันตัว (Self-Defense)⁵² ของ Marivic นั้นได้ยกเอาทฤษฎีว่าด้วยอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) ขึ้นมาเป็นข้ออ้างประกอบ ซึ่งในขณะนั้นข้อความคิดในเรื่องของ Battered Woman Syndrome ได้รับการยอมรับในเขตอำนาจพิจารณาของต่างประเทศในรูปแบบของการป้องกันตัวหรืออย่างน้อยที่สุดในรูปแบบของการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ (Incomplete Self-Defense) โดยการยอมรับพยานหลักฐานที่แสดงว่าเหยื่อหรือจำเลยนั้นได้รับความเจ็บป่วยจากอาการดังกล่าวนี้จะต้องแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ ความกลัวของสภาวะแห่งจิตต่ออย่างที่เป็นเหตุเป็นผลของผู้ซึ่งอยู่ในวงเวียนของการถูกทำร้ายและการควบคุมตลอดเวลาหนึ่ง⁵³

จากการนำสืบพยานหลักฐานพบว่าในประเด็นของการเผชิญหน้ากับภยันตรายของ Marivic นั้น เธอได้เข้าพบหมอและปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของเธอที่เกี่ยวกับการถูกทำร้ายแล้วกว่า 6 ครั้ง และ กว่า 23 ครั้งสำหรับความดันโลหิตสูงอย่างรุนแรงที่เป็นผลมาจากความเครียดอย่างรุนแรงทางด้านอารมณ์ ตั้งแต่ช่วงปี 1989 ถึง 1995 เธอรายงานต่อผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทที่มีความรุนแรงสูงสุดระหว่างเธอกับ Ben หลายครั้ง แต่ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งเพื่อนบ้านของเธอก็เคยได้รับรู้โดยบังเอิญเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทของคู่นี้ด้วย ข้อเท็จจริงที่ขึ้นสู่ศาลเกี่ยวกับประวัติการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของ Marivic นั้นแสดงให้เห็น

⁵¹ Atty. Gerry T. Galacio, “The “Battered Woman Syndrome” as defense,” Accessed June 23, 2015, <http://famli.blogspot.com/2006/02/battered-woman-syndrome-as-defense.html>

⁵² เพื่อที่จะเผยให้เห็นว่า Battered Woman Syndrome เป็นข้อแก้ตัวที่ใช้การได้ภายใต้แนวความคิดดั้งเดิมของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น คดีนี้จึงถูกส่งกลับไปเพื่อคอยการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นสำหรับการยอมรับพยานหลักฐานทางด้านจิตวิทยา โดยมี Dr. Alfredo Pajarillo เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

⁵³ People vs. Genosa (G.R. No. 135981), Accessed November 30, 2014, <http://sc.judiciary.gov.ph/jurisprudence/2004/jan2004/135981.htm>

เห็นว่า ในช่วงปีแรกของการแต่งงานนั้นเป็นไปด้วยดี แต่ในปีต่อ ๆ มาเริ่มมีการใช้ความรุนแรงขึ้นและ Ben ก็เริ่มมีพฤติกรรมติดเหล้าและเริ่มใช้ความรุนแรงกับ Marivic เช่น การตบหน้า การกดขึงลงกับเตียง การทุบตีหลายครั้งตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกัน ในช่วงแรกเมื่อมีปากเสียงและลงไม้ลงมือกัน Marivic จะออกไปอยู่กับครอบครัวของตัวเอง แต่หลังจากนั้น Ben ก็จะไปตามเธอกลับมาแล้วพยายามโน้มน้าวให้เธอกลับไปอยู่กับเขา เขาสัญญาว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและขอให้เธอให้อภัยเขา แต่เมื่อเขาเริ่มดื่มเครื่องดื่มมึนเมาเขาก็กลับมาใช้ความรุนแรงกับเธออีก ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วคือ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ที่เขาออกไปดื่ม ในช่วงก่อนวันเกิดเหตุมีรายงานทางการแพทย์ระบุว่า Marivic ได้เข้าพบแพทย์ของเธอซึ่งขณะนั้นเธอตั้งครรภ์ได้ 8 สัปดาห์ อาการของเธอ ณ วันนั้นคือ เธอมีอาการความดันโลหิตสูงในครรภ์ของเธอ ซึ่งเป็นโรคแทรกซ้อนการตั้งครรภ์ของเธอและเธอต้องเข้ารับการรักษาค้างคืนที่โรงพยาบาล โดยอาการของเธอนั้นเข้าขั้นร้ายแรงเนื่องจากมันไม่ตอบสนองต่อการรักษาซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาในครอบครัว และอาจเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ของเธอ

วันเกิดเหตุนั้น Ben กลับมาบ้านด้วยอาการเมา Marivic พยายามร้องขอให้เพื่อนบ้านของเธออนุญาตให้เธอไปนอนด้วย เพราะเธอกลัวจะถูก Ben ทำร้ายแต่พอทั้งสองเริ่มทะเลาะกัน เพื่อนบ้านก็แยกกลับบ้านไป Ben เมาและเริ่มต่อว่าหาเรื่องกับ Marivic และทำร้ายเธอให้ทะเลาะกับเขา เมื่อเธอแสดงท่าทีไม่สนใจเพราะต้องการหลีกเลี่ยงการถูกใช้ความรุนแรง เขาก็แสดงท่าทีผิดหวัง จากนั้นเขาก็เดินไปที่ครัวแล้วหยิบมีดขนาดใหญ่ (Bolo) มาตัดสายอากาศที่โทรทัศน์เพื่อดึงความสนใจของ Marivic ออกจากการดูโทรทัศน์ เมื่อ Ben ทำท่าจะเข้ามาทำร้ายเธอ เธอก็รีบวิ่งหนีแต่ Ben ดึงมือของเธอไว้แล้วเหวี่ยงเธอไปรอบ ๆ จนเธอร่วงลงที่ข้างเตียง ก่อนเขาจะเดินออกไป Marivic เก็บกระเป๋าเสื้อผ้าเพราะต้องการให้ Ben ออกจากบ้านไป เมื่อ Ben กลับมาเห็น เขาโกรธมากเขาจึงลากเธอออกมาจากห้องนอนแล้วบีบคอเธอ หลังจากนั้นเขาก็พยายามหาของในลิ้นชักแต่เขาไม่สามารถเปิดลิ้นชักได้เพราะเขาไม่มีกุญแจ Marivic คิดว่าเขากำลังหาปืน เมื่อไม่มีกุญแจ เขาจึงหยิบมีดขนาด 3 นิ้วที่อยู่ในกระเป๋าเงินของเขา เธอกลัวว่าเขาจะใช้มันฆ่าเธอ เธอจึงผลักแขนของเขาจนมีดหล่นลงบนพื้นและเหตุการณ์ก็สิ้นสุดลงจนกระทั่งขณะที่ Ben กำลังหลับ Marivic ก็ใช้ปืนยิงเข้าที่ศีรษะของสามีของเธอ

จากการพิจารณาคดีของ Marivic ศาลสูงของประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้ความชัดเจนเป็นคดีแรกเกี่ยวกับการนำเอาแนวความคิดของ Battered Woman Syndrome เข้ามาใช้ และด้วยศาลสูงยอมรับว่ามีความจำเป็นอย่างมากในการพิจารณาที่จะค้นหาความจริงเกี่ยวกับสถานะแห่งจิตของจำเลยในขณะที่ได้กระทำความผิดและเพื่อให้แน่ใจว่าการพิพากษานั้นอยู่บนพื้นฐานของความผิดเหนือกว่าเหตุอันควรต้องสงสัย โดยศาลสูงประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้นิยามของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ไว้ในคำวินิจฉัยคดีดังกล่าวว่าหมายถึง ผู้หญิงผู้ซึ่งตกเป็นวัตถุแห่งการกระทำใด ๆ อย่างรุนแรงทั้งทางร่างกายหรือทางจิตใจอย่างซ้ำ ๆ โดยผู้ชายเพื่อที่จะบังคับให้เธอทำ

บางสิ่งที่เขาต้องการให้เธอทำโดยปราศจากการคำนึงถึงสิทธิของเธอ ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) หมายถึงภรรยาหรือผู้หญิงที่อยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ชาย และเพื่อที่จะจัดประเภทว่ากรณีใดจะถือว่าเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ศาลสูงได้วางหลักว่า บุคคลผู้นั้น จะต้องผ่านวงจรการใช้ความรุนแรงอย่างน้อย 2 ครั้ง ผู้หญิงในความสัมพันธ์รูปแบบใด ๆ ก็ตามอาจพบว่าตนเองอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกข่มเหงจากผู้ชายมาแล้วครั้งหนึ่ง ถ้าหากความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นเป็นครั้งที่สอง และเธอยังคงอยู่ในความสัมพันธ์นั้น เธอจะถูกนิยามว่าเป็น “ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย” (Battered Woman) ซึ่งในคดีนี้ศาลไม่ได้พิจารณาว่าการป้องกันตัวจะเกิดขึ้นจากการอ้างว่าตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายไม่ได้ โดยไว้วางหลักในคำพิพากษาว่าใจความสำคัญของการจะพิจารณาว่าเป็นการป้องกันตัวได้ในคดีนี้นั้น ประการแรก จะต้องพิสูจน์ในศาลเห็นอย่างชัดเจนถึงแต่ละช่วงของความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นอย่างน้อย 2 ครั้งของวงจรความรุนแรงระหว่างจำเลยกับคู่ของเธอ ประการที่สอง การทำร้ายครั้งสุดท้ายก่อนที่จะมีการฆ่าผู้ที่ทำร้ายเธอ นั้น จะต้องส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกทำร้ายซึ่งเป็นความกลัวโดยแท้จริงว่าจะมีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงจากผู้ที่ทำร้ายเธอและมีความเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่าเธอจำเป็นต้องใช้กำลังเพื่อที่จะปกป้องชีวิตของตน และ ประการสุดท้าย ในขณะที่มีการฆาตกรรม ผู้ที่ทำร้ายจะต้องมีท่าทีที่มีความเป็นไปได้ (ซึ่งไม่จำเป็นต้องทันทีทันใดและมีอยู่จริง) ว่าจะมีภัยอันตรายร้ายแรงต่อจำเลย

แต่ในคดีนี้ Marivic ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ถึง Battered Woman Syndrome ได้เนื่องจากไม่สามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์การถูกทำร้ายหรือได้ผ่านรูปแบบการใช้ความรุนแรงเหล่านี้มาแล้วได้อย่างเป็นรูปธรรม และอำนาจของศาลถูกจำกัดด้วยบทบัญญัติที่มีอยู่ทั่วไปของ The Revised Penal Code ซึ่งไม่ได้กำหนดให้ Battered Woman Syndrome เป็นพฤติการณ์ที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ที่จะช่วยให้ Marivic สามารถอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ นอกจากนี้เสียงส่วนใหญ่ของผู้พิพากษายึดติดกับกรอบกฎเกณฑ์ของการอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายและเงื่อนไขในเรื่องของ “ภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย” และยังไม่มีการยอมรับฟังว่า Battered Woman Syndrome เป็นข้อต่อสู้เฉพาะที่แยกออกมาจากหลักทั่วไป และการตัดสินคดีนี้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการออกกฎหมาย RA 9262 ดังนั้น เธอจึงถูกตัดสินให้จำคุกในความผิดฐาน Parricide โดยศาลสูงสุดมีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่พิจารณา Battered Woman Syndrome เป็นเหตุที่จะมีผลให้ได้รับการพิจารณากำหนดโทษที่น้อยลง โดยอาศัยหลักในมาตรา 13 ของ The Revised Penal Code เกี่ยวกับเรื่องเหตุบรรเทาโทษ ซึ่งบัญญัติว่า “ความเจ็บป่วยซึ่งทำให้การทำงานของอำนาจจิตของผู้กระทำความผิดนั้นลดน้อยลง ซึ่งเป็นการอ้างถึงความเจ็บป่วยในทางจิตใจ” แต่แม้ว่าการยกเหตุบรรเทาโทษดังกล่าวขึ้นมานั้นจะเป็นประโยชน์ต่อ Genosa แต่ก็เป็นการใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้องเพราะ Battered Woman Syndrome ไม่ใช่ความเจ็บป่วยทางจิต มันจึงไม่อาจยกเป็นข้อสนับสนุนข้ออ้างว่ากระทำโดยวิกลจริตซึ่งแม้จะเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาให้แก่

ผู้กระทำความผิดแต่ก็ต้องควบคุมเธอไว้ในสถาบันทางจิตวิทยา⁵⁴ นอกจากนี้ ผู้หญิงที่สามารถที่จะรู้สึกตัวได้ว่าเธอกำลังทำอะไรในขณะที่กระทำการซึ่งอาจเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายได้

มีการทำความเข้าใจของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในคดีนี้ว่าไม่เห็นด้วยกับคำตัดสิน⁵⁵ และได้เป็นหนึ่งในคนที่ออกเสียงโหวตให้นาง Marivic พ้นข้อกล่าวหา โดยมองว่ามีพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นอย่างแท้จริงที่อาจสรุปได้ว่า นาง Marivic นั้นเจ็บป่วยด้วยอาการของ Battered Woman Syndrome ในขณะเวลาที่เธอได้ลงมือฆาตกรรมสามีของเธอ โดยพิจารณาจากทฤษฎีของ Battered Woman Syndrome ว่า ผู้หญิงที่ได้ผ่านวงจรการใช้ความรุนแรงและการถูกควบคุมตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้นจะพัฒนาความหวาดกลัวภายในใจ การอาศัยอยู่ในที่ที่มีภัยอันตรายเกิดขึ้นต่อร่างกายและชีวิตของเธออยู่ตลอดเวลา นั้น เธอจะรับรู้ถึงเหตุการณ์ในอนาคตว่าการถูกทำร้ายจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนและจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ความคุ้นเคยของเธอที่มีต่อลักษณะที่รุนแรงของสามีของเธอทำให้เธอตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะเวลาที่การโจมตีนั้นกำลังจะมาถึง การติดกับในวงจรความรุนแรงและหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลา นั้น เธอถูกครอบงำด้วยความกลัวในภัยอันตรายที่มีอยู่หรือใกล้จะเกิดขึ้นและไม่มีโอกาสล่วงหน้าที่จะคิดไตร่ตรองให้รอบคอบถึงการกระทำของเธอและวิธีการที่เธอเลือกใช้ที่น้อยที่สุดสำหรับการยุติความเจ็บปวดของเธอ

บางส่วนของคำพิพากษาของศาลในคดีนี้กล่าวว่า “ในขณะที่หัวใจของพวกเราเห็นใจและเข้าใจผู้ที่ต้องถูกทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ แต่พวกเราสามารถทำได้เพียงพิพากษาตัดสินอยู่ในกรอบของตัวบทกฎหมาย กรอบอำนาจในการพิจารณา และข้อเท็จจริงที่ได้รับเพราะพวกเราไม่สามารถที่จะสร้างหรือประดิษฐ์พมกันขึ้นมาได้ และพวกเราก็ไม่สามารถที่จะแก้ไข The Revised Penal Code มีเพียงรัฐสภาในการพิจารณาอย่างเฉียบแหลมของพวกเราอาจจะทำเช่นนั้น”⁵⁶

แม้ในคดี Genosa นั้น ข้อต่อสู้ว่าเป็น Battered Woman Syndrome จะเป็นเพียงเหตุบรรเทาโทษก็ตาม แต่คำจำกัดความที่ศาลสูงสุดประเทศฟิลิปปินส์ได้กำหนดขึ้นนั้นก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปในการบัญญัติกฎหมายที่เกิดตามหลังมา และยังเป็นพื้นฐานของการพิจารณาคดี

⁵⁴ Maria Rowena Amelia V. Guanzon, “Legal and Conceptual Framework of Battered Woman Syndrome as a Defense,” PHILIPPINE LAW JOURNAL 123, vol.86, p.133 (2011).

⁵⁵ Hilario Davide former Chief Justice ไม่เห็นด้วยกับเสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินคดี Genosa เพราะเขาเชื่อว่า Marivic Genosa ควรที่จะได้รับการประกาศว่าไม่มีความผิด

⁵⁶ Melanie R. Boiser, “Battered Woman Syndrome: The Justifying Circumstance in Criminal Law,” p.7. Accessed June 23, 2015, https://www.academia.edu/8972305/BATTERED_WOMAN_SYNDROME_THE_JUSTIFYING_CIRCUMSTANCE_IN_CRIMINAL_LAW.

คดีในอนาคตจนกว่าจะมีการแก้ไข และเป็นเพราะหลักเกณฑ์ที่เกิดในคดีนี้ จึงเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับผู้พิพากษาในการที่จะยอมรับฟัง Battered Woman Syndrome เป็นข้อต่อสู้ประการหนึ่ง⁵⁷ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คดีที่มีสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับในคดี Genosa ที่จะได้รับการพิจารณาสถานการณ์ดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุบรรเทาโทษภายใต้ paragraph 9 และ paragraph 10⁵⁸ ของ Article 13 ของ The Revised Penal Code และการพิจารณาในคดีนี้ได้กลายเป็นการเปิดโลกทัศน์สำหรับการบัญญัติกฎหมายและการออกกฎหมาย RA 9262 หรือ VAWC Law เพื่อให้ความคุ้มครองผู้หญิงจากคู่ครองที่ใช้ความรุนแรงกับเธอ

3.2.2 ข้อต่อสู้ว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome)

ปัจจุบันนี้ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กในประเทศฟิลิปปินส์ขึ้นทั้งสิ้น 6 ฉบับ และมี Family Court Act ซึ่งได้กำหนดเขตอำนาจพิจารณาของศาลครอบครัวในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อผู้หญิงและคดีที่จำเลยหรือผู้ร้องทุกข์นั้นเป็นเด็ก นอกจากนี้มีกฎหมายต่อต้านการคุกคามทางเพศในปี 1995 (The Anti-Sexual Harassment Act of 1995) กฎหมายต่อต้านการข่มขืน 1997 (The Anti-Rape Act of 1997) กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อของการข่มขืน (The Rape Victims Assistance Act) กฎหมายการประกาศความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการจัดหาหญิงชาวฟิลิปปินส์ตามสั่งเพื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติ (An Act Declaring Unlawful The Matching of Filipino Mail Order Brides to Foreigners) กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ในปี 2003 (Anti-Trafficking in Persons Act

⁵⁷ Maria Rowena Amelia V. Guanzon, *supra note 54*, p.127.

⁵⁸ **Article. 13.** Mitigating circumstances. — The following are mitigating circumstances;

9. Such illness of the offender as would diminish the exercise of the will-power of the offender without however depriving him of the consciousness of his acts.

10. And, finally, any other circumstances of a similar nature and analogous to those above mentioned.

of 2003) และกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กในปี 2004 (Anti-Violence Against Women and Their Children Act of 2004)⁵⁹

Republic Act No.9262 หรือที่เรียกว่า Anti-Violence against Women and Their Children Act of 2004. (Anti-VAWC Act) ได้รับการผ่านร่างพระราชบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายภายหลังจากที่เกือบทศวรรษของการสนับสนุนเรียกร้องโดยกลุ่มสตรีผู้ถูกระทำ ความรุนแรงและสมาชิกหญิงส่วนใหญ่ในสภานิติบัญญัติ ในสภาผู้แทนราษฎร (The House of Representatives (HOR)) ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นได้ผ่านเป็นกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มผู้หญิง ร่างพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งให้ความคุ้มครองแก่เพียงผู้หญิงที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ส่วนร่างพระราชบัญญัติต่อต้านความรุนแรงภายในครอบครัว (The Anti-Domestic Violence Bill) ได้ให้ความคุ้มครองทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวตลอดจนสมาชิกภายในครอบครัว สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นกระบวนการนิติบัญญัติคือความมุ่งมั่นของประธานวุฒิสภา Franklin M. Drilon และด้วยการหาเสียงในการออกกฎหมายอย่างแข็งขันของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยบทบาทของสตรีชาวฟิลิปปินส์ (The National Commission on The Role of Filipino Women) และกลุ่มสิทธิมนุษยชนผู้หญิง ในการประชุมสภาครั้งที่ 13 จึงได้มีการผ่านร่างกฎหมายฉบับนี้ได้สำเร็จโดย Battered Woman Syndrome ถูกรวมอยู่ใน Republic Act No.9262 (RA 9262) ด้วยคำแนะนำของวุฒิสมาชิก Luisa Estrada⁶⁰ โดย RA 9262 ถูกกล่าวว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง โดยคุ้มครองเพียงแต่สิทธิของผู้หญิงและบุตรของพวกเธอ เฉพาะผู้หญิงที่ยื่นคำร้องภายใต้กฎหมายฉบับนี้ในขณะที่ผู้ที่กระทำความผิดอาจจะเป็นได้ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงซึ่งเหยื่อของความรุนแรงนั้นได้อยู่หรือเคยอยู่ในความสัมพันธ์แบบเลสเบียน เพราะคำจำกัดความนั้นได้รวมถึงความสัมพันธ์ทางเพศในอดีต ปัจจุบัน หรือความสัมพันธ์แบบคู่รัก

จากโครงสร้างสำหรับต้นแบบในการตรากฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวโดยรายงานการประชุมพิเศษขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จึงทำให้กฎหมาย The Anti-VAWC มีหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) กลไกในการร้องทุกข์และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

⁵⁹ Rowena V. Guanzon, “Laws on Violence against Women in The Philippines,” Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations Office at Vienna, Austria, 2008, p.6.

⁶⁰ *Ibid.*, pp.124-125.

(2) คำสั่งคุ้มครองบุคคลโดยฝ่ายเดียว (Protection Order) มีการกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลชั่วคราว (Temporary Protection Order) ได้โดยฝ่ายเดียว ซึ่งจะถูกประกาศภายใน 24 ชั่วโมงนับจากที่คำร้องขอ นั้นได้ถูกตรวจสอบโดยการพิจารณาว่ามีพื้นฐานที่สมเหตุสมผลที่ทำให้เชื่อว่ามีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงซึ่งเป็นความรุนแรงต่อผู้หญิงและบุตรของเธอนั้น อยู่หรือมันจะเกิดขึ้นซ้ำอีก ภายหลังจากมีการนั่งพิจารณาความสมควรของคำสั่งแล้ว ก็อาจจะได้รับการประกาศให้เป็นคำสั่งคุ้มครองบุคคลถาวร (Permanent Protection Order)

โดยคำสั่งคุ้มครองบุคคลชั่วคราว (Temporary Protection Order, TPO) นั้น ประกอบไปด้วย การให้ผู้ก่อความรุนแรงนั้นต้องย้ายออกจากที่พักอาศัยแม้ว่าตนเองจะเป็นเจ้าของก็ตาม การส่งมอบความช่วยเหลือทางการเงินให้แก่ผู้หญิงและบุตรของเธอ การส่งเงินส่วนหนึ่งจากเงินเดือนของผู้ที่ก่อเหตุ นั้นหรือรายได้เพื่อช่วยเหลือผู้หญิงไปโดยอัตโนมัติ คำสั่งให้อยู่ห่าง ๆ จากผู้หญิงและเด็ก เป็นต้น ซึ่งคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวนั้นจะมีผลบังคับ 30 วันและอาจขยายได้จนกระทั่งมีการตัดสินคดี

ส่วนคำสั่งคุ้มครองอย่างถาวร (Permanent Protection Order, PPO) จะถูกประกาศภายหลังจากจะได้มีการไต่สวนถึงเหตุอันสมควรตามกระบวนการพิจารณาคดีแบบบรรทัด และคำสั่งคุ้มครองบุคคลที่ออกโดยบาลังโกย (Barangay (village) Protection Order, BPO) เป็นคำสั่งที่ออกโดยเจ้าหน้าที่หมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่บาลังโกย ซึ่งกำหนดให้ผู้ข่มขืนนั้นหยุดการกระทำความผิดต่อไป ซึ่งการข่มขืนทางร่างกายหรือการขู่ว่าจะข่มขืนทางร่างกาย ซึ่งจะเป็นการออกคำสั่งโดยฝ่ายเดียว ภายใน 24 ชั่วโมงนับจากมีการยื่นคำร้องและจะมีผลบังคับเพียง 15 วันเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามหากมีการฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวได้มีการกำหนดโทษให้จำคุก 30 วัน

(3) การจัดการทั้งการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญา กฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก 2004 (The Anti-VAWC Act) ยังได้กำหนดให้มีทั้งการเยียวยาในทางแพ่งเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองบุคคล (Protection Order) และการดำเนินการในทางอาญา ในส่วนของการบรรเทาทุกข์เกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองทั้งชั่วคราวและถาวรนั้นอาจจะยื่นคำร้องเป็นการดำเนินการโดยอิสระ หรือพร้อมทั้งการกระทำความเสียหาย การสนับสนุน การปกครองดูแล การแยกทางโดยผลของกฎหมาย หรือความสิ้นผลของการแต่งงาน ถ้าหากฝ่ายที่ถูกทำให้เดือดร้อนเลือกที่จะยื่นคำฟ้องเป็นคดีอาญา คำร้องสำหรับคำสั่งคุ้มครองจะถือว่ามีกรก่อตั้งด้วยการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น คำสั่งคุ้มครองบุคคลชั่วคราวอาจถูกประกาศในระหว่างพิจารณา ในกรณีของการพิพากษาลงโทษ คำสั่งคุ้มครองอย่างถาวรจะถูกประกาศโดยทั่วไป แต่ถ้ามการพิจารณาออกมาว่าไม่มีความผิดเนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะทำให้สิ้นสงสัยได้แล้ว ศาลจะไม่มีคำสั่งประกาศคำสั่งคุ้มครองบุคคลอย่างถาวร

(4) จัดหาบริการเพื่อสนับสนุนสำหรับเหยื่อ เช่น ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย, ที่ปรึกษา, การบริการทางสังคมจิตวิทยา, แผนงานการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และความช่วยเหลือในการดำรงชีพ

(5) แผนงานสำหรับผู้กระทำความผิด เช่น การให้เข้ารับการรักษาในทางจิตเวช หรือการกักขัง

(6) การฝึกฝนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจ

(7) การห้ามการไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความรุนแรงต่อ ผู้หญิงและเด็กในระดับของหมู่บ้าน (กฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้ไกล่เกลี่ยโดยเจ้าหน้าที่ หมู่บ้านเมื่อการร้องทุกข์นั้นถูกกำหนดโทษจำคุกน้อยกว่า 1 ปีหรือปรับ 5000 บาท) และห้ามผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่หมู่บ้านจากการจูงใจผู้หญิงให้ประนีประนอมหรือละทิ้งการบรรเทาทุกข์ใด ๆ ในคำสั่งคุ้มครอง

(8) จัดเตรียมสำหรับ Inter-Agency Council ในกรณีความรุนแรงต่อผู้หญิง

(9) กำหนดให้ภาวะกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนเป็น พฤติการณ์ที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ ซึ่งทำให้ผู้หญิงจะไม่มีควมรับผิดชอบทั้งในทางแพ่งและทางอาญาใด ๆ และจะไม่มีกรณีที่มีสิทธิในการปกครองดูแลเด็กเล็กของผู้หญิงที่ทุกข์ทรมานจากอาการของผู้หญิงที่ถูก ทำร้ายโดยคู่ของตนนั้นจะถูกมอบให้แก่คู่ฝ่ายที่ลงมือทำร้าย

(10) การจัดให้มีข้อยกเว้นของบุคคลที่เข้าขัดขวางจากความรับผิดชอบ

(11) การจัดหาให้สำหรับสิทธิของเหยื่อ

(12) ให้ถือว่าการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กนั้นจะได้รับการพิจารณา ว่าเป็นการกระทำความผิดต่อส่วนรวม ซึ่งส่งผลให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้แม้ว่าจะ เป็นการยื่นคำฟ้องหรือร้องทุกข์โดยพลเมืองซึ่งได้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ในส่วนของปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้นอกจากปัญหาของเรื่อง งบประมาณและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแล้ว แม้ว่ากฎหมายจะได้จัดหาที่ บริการทางกฎหมายให้แก่ผู้หญิงแล้ว แต่ยังไม่มีความช่วยเหลือทางกฎหมายใน ระดับชาติสำหรับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน ทั้งนี้ ช่องว่างนี้ได้ถูกเติมเต็มโดยองค์การนอกภาครัฐ (Non-Government Organizations, NGOs) และนักกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง กระทรวงสวัสดิการและพัฒนาสังคมถูกคาดหวังให้ต้องจัดหาบริการในการช่วยเหลือสนับสนุนเหยื่อ แต่มันยังขาดงบประมาณสำหรับความช่วยเหลือทางกฎหมายและการให้บริการแก่ผู้หญิงและบุตรของ พวกเขา พนักงานอัยการของกระทรวงยุติธรรมมีไว้สำหรับคดีอาญา แม้ว่าสำนักงานอัยการถูก มอบหมายภารกิจให้ช่วยเหลือผู้หญิงที่มีฐานะยากจนในการยื่นคำร้องขอให้มีการคุ้มครองบุคคลแต่ พวกเขาไม่สามารถที่จะทำหน้าที่แทนผู้หญิงเหล่านั้นในส่วนของคดีแพ่งได้เนื่องจากหน้าที่ของทนาย ของรัฐนั้นจำกัดอยู่เพียงแต่เป็นตัวแทนในคดีอาญาเท่านั้น

ดังนั้น ในกรณีนี้คำสั่งคุ้มครองบุคคลที่ออกโดยบาลังไกย์ (Barangay Protection Order) จึงมีส่วนช่วยเหลือเป็นอย่างมากในกรณีที่ผู้หญิงนั้นไม่สามารถเดินทางไปศาลหรือมีความ

ลำบากในการที่จะเข้าถึงทนายความที่สามารถช่วยเหลือในการร้องขอคำสั่งคุ้มครองบุคคลในหมู่บ้านของเธอ และการแสวงหาความช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น การทิ้งผู้ที่ทำร้ายเธอหรือย้ายไปอาศัยอยู่กับเครือญาติของพวกเธอ หรือเสาะหาความคุ้มครองอย่างต่อเนื่องจากเจ้าหน้าที่หมู่บ้านและชุมชนของเธอ

แต่อย่างไรก็ดี ในคดีของ Rosalie Garcia ซึ่งเป็นการยื่นคำร้องโดยฝ่ายสามีในศาลสูงนั้นได้โจมตีกฎหมาย RA 9262 ว่าเป็นกฎหมายที่ฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน เพราะมันคุ้มครองแต่เฉพาะสิทธิของผู้หญิงและยังเป็นกฎหมายที่ละเมิดสิทธิของเธอต่อหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (Due Process of Law) เพราะเขาถูกไล่ออกจากสิทธิในทรัพย์สินผ่านการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลชั่วคราวโดยฝ่ายเดียว และยังเป็นการมอบอำนาจในการพิจารณาคดีให้แก่เจ้าหน้าที่หมู่บ้านในการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลโดยบลังไทย์มากเกินไปอีกด้วย

ในส่วนของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความสำคัญต่อประเด็นที่ทำการศึกษาคือกรณีที่ RA 9296 ได้ให้คำนิยามของ Battered Woman Syndrome ไว้ในมาตรา 3 (c)⁶¹ ว่าหมายถึงรูปแบบที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายอันเป็นผลมาจากการถูกทำร้ายอย่างสะสม และ “การทำร้าย” นั้น (b) ได้ให้คำจำกัดความว่า หมายถึงการกระทำให้เกิดความเสียหายทางกายต่อผู้หญิงหรือเด็กของเธอเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย จิตใจ หรือทางด้านอารมณ์⁶² ดังนั้น มันจึงมีความหมายครอบคลุมทุกรูปแบบของการข่มเหงตราบเท่าที่มันส่งผลต่อรูปแบบของอาการทางจิตวิทยาและพฤติกรรม⁶³ ข้อเสนอในการบัญญัติ BWS นั้นมีอยู่ 2 ข้อด้วยกัน คือ เพื่อให้ Battered Woman Syndrome เป็นพฤติการณ์ที่แสดงความบริสุทธิ์ (Justifying Circumstance) ที่สามารถทำให้ผู้หญิงที่ถูกกล่าวหาานั้นพ้นผิดได้ และเพื่อให้ผู้หญิงที่ได้รับการพิสูจน์ว่าอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) ยังคงมีสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรของตนได้อย่างสมบูรณ์

⁶¹ **Section 3.** Definition of Terms.- As used in this Act:

(c) "*Battered Woman Syndrome*" refers to a scientifically defined pattern of psychological and behavioral symptoms found in women living in battering relationships as a result of cumulative abuse.

⁶² (b) "*Battery*" refers to an act of inflicting physical harm upon the woman or her child resulting to the physical and psychological or emotional distress.

⁶³ Maria Rowena Amelia V. Guanzon, *supra note 54*, p.126.

ในระหว่างการประชุมสองสภา (The Bicameral Conference) ผู้แทน Imee Marcos ได้เพิ่มคำว่า “รูปแบบที่ถูกกำหนดไว้ในทางวิทยาศาสตร์ (scientifically-defined pattern)” เข้าไปในส่วนของคำนิยามของคำว่า Battered Woman Syndrome⁶⁴

ในด้านความรับผิดของ BWS นั้น Republic Act No.9262 มาตรา 26 ได้กำหนดให้ Battered Woman Syndrome เป็นพฤติการณ์พิสูจน์ความบริสุทธิ์แม้ว่าปราศจากสาระสำคัญอันเป็นองค์ประกอบของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนกับหลักการป้องกันตัวเอง (Self-Defense) ภายใต้ The Revised Penal Code จึงได้บัญญัติเพิ่มไว้ให้ชัดเจน หากศาลพบว่าเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำความรุนแรง (Survivor) นั้นเป็นผู้ทุกข์ทรมานจาก Battered Woman Syndrome แล้ว บุคคลดังกล่าวจะไม่มี ความรับผิดใด ๆ ไม่ว่าจะทางแพ่งหรือทางอาญา แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่ครบองค์ประกอบของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายภายใต้ The Revised Penal Code ก็ตาม ซึ่งพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว BWS ถือได้ว่าเป็นข้อต่อสู้โดยตัวเอง เป็นพฤติการณ์พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้กระทำ และเป็นข้อต่อสู้ประเภทที่ทำให้การกระทำของผู้ที่พิสูจน์ได้ว่าตนเองนั้นตกอยู่ในภาวะ BWS นั้นไม่เป็นความผิด (Justification) และในการพิจารณาสถานะแห่งจิต (State of Mind) ของผู้หญิงที่ต้องทุกข์ทรมานจาก BWS ในขณะที่ได้มีการกระทำความผิด ศาลจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา⁶⁵ ดังนั้น ภายใต้กฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน แม้ว่าจะองค์ประกอบของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ในคดีที่ BWS เป็นผู้กระทำความผิด แต่ก็ได้รับยกเว้นความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาโดยกฎหมาย

นอกจากนี้กฎหมายยังได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะในวรรคสองของ Section 26 ว่าในการพิจารณาสถานะแห่งจิตของผู้หญิงซึ่งทุกข์ทรมานจาก BWS ในขณะที่ได้กระทำความผิดนั้น ให้ศาลได้รับความช่วยเหลือจากพยานผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวชหรือจิตแพทย์ โดยที่ใน Rules and

⁶⁴ ซึ่งในส่วนนี้อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตได้เพราะ Battered Woman Syndrome ยังไม่ได้ถูกกำหนดคำนิยามเอาไว้ในตำราของจิตเวชศาสตร์

⁶⁵ **Section 26.** Battered Woman Syndrome as a Defense. – Victim-survivors who are found by the courts to be suffering from battered woman syndrome do not incur any criminal and civil liability notwithstanding the absence of any of the elements for justifying circumstances of self-defense under the Revised Penal Code.

In the determination of the state of mind of the woman who was suffering from battered woman syndrome at the time of the commission of the crime, the courts shall be assisted by expert psychiatrists/ psychologists.

Regulations Implementing Republic Act No. 9262 ใน Section 48⁶⁶ ได้กำหนดหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่หากพบว่าจากรายงานของตำรวจในอดีตหรือพยานหลักฐานใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเหยื่อมีลักษณะบ่งชี้เกี่ยวกับ BWS ให้ เจ้าหน้าที่ WCPD รายงานไปยัง The Punong Barangay นักสังคมสงเคราะห์ประจำท้องที่ หรือกลุ่ม NGOs ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มวิชาชีพในท้องถิ่น หรือหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการประเมินผลทางจิตเวชที่อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของพยานหลักฐานที่จะนำเสนอต่อศาล⁶⁷

เหตุผลที่ไม่ให้ Battered Woman Syndrome อ้างหลักเรื่องการป้องกันแต่กำหนดให้ให้เป็นข้อต่อสู้ที่บัญญัติโดยเฉพาะใน RA 9262 เพราะเมื่อประเมินถึงทางเลือกของที่ปรึกษาผู้ซึ่งมีส่วนช่วยในการร่างบทบัญญัติเกี่ยวกับ BWS ใน The Substitute Senate Bill ที่ได้เสนอให้บัญญัติ BWS เป็นพฤติกรรมที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้กระทำเพราะพวกเขาเชื่อมั่นจะเป็นการยากสำหรับผู้พิพากษาในการที่จะทำความเข้าใจสถานะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนภายในกรอบกฎหมายของการป้องกันตัว ซึ่งเห็นได้จากในหลาย ๆ คดีที่มีการพิจารณา สาธารณะสำคัญของภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายในส่วนของผู้ตายจะไม่ค่อยปรากฏ เช่น การลงมือของผู้หญิงในขณะที่ผู้ชายกำลังหลับหรือเมา ซึ่งหลักของการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย (Self-Defense) ใน The Revised Penal Code นั้นได้รับการออกแบบโดยสมาชิกสภานิติบัญญัติซึ่งเป็นผู้ชาย และด้วยมุมมองของผู้ชาย พวกเขาวาดภาพของการต่อสู้ระหว่างผู้ชายสองคน ทั้งสองฝ่ายมีศักยภาพในการตอบโต้หรือป้องกันตัวเอง มีกำลังที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงต้องปรากฏให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการใช้วิธีการที่เหมาะสมในการขับไล่ภัยนั้น⁶⁸ แน่แน่นอนว่าเราไม่สามารถให้ผู้หญิงที่กำลังถูกขู่ตีโดยคู่ของเธอเลือกใช้วิธีการที่สมเหตุสมผลได้ เพราะเธอไม่สามารถป้องกันตัวเองได้ด้วยแรงที่เท่าเทียมกัน ผู้บัญญัติกฎหมายในขณะนั้นไม่ได้คิดถึงกรณีของผู้หญิงซึ่งได้ทำตามสัญชาตญาณการรับรู้ถึงการคุกคาม

⁶⁶ **Section 48.** Duties and Functions of the Philippine National Police-Women and Children Protection Desks (PNPWCPD) – For the purposes of investigation of VAWC cases, the PNP-WCPD shall have the following duties and functions:

⁶⁷g) If victim-survivor is found to have manifestations of the Battered Woman Syndrome which is validated by past police records and testimonies from witnesses in interest, the WCPD officer shall inform the punong barangay, the local social worker, or the concerned NGOs, local professional or civic groups in the area for appropriate psychiatric and psychological evaluation which may form part of the evidence to be presented in court;

⁶⁸ Maria Rowena Amelia V. Guanzon, *supra note 54*, p.134.

ที่มีความร้ายแรงต่อชีวิตของเธอและลูกหรือคนที่เธอรักกระทำการตอบโต้ที่ถึงแก่ชีวิตต่อผู้ตาย ถ้าหากพยายามปรับใช้หลักของการป้องกันเข้ากับสถานการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน พวกเธอก็จะไม่ได้รับการตัดสินว่าไม่มีความผิด และที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดคือได้รับประโยชน์จากการพิจารณาว่าเป็นเหตุบรรเทาโทษของหลักการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ (The Mitigating Circumstance of Incomplete Self-Defense) ในมาตรา 13 (1) เพราะยังขาดองค์ประกอบในการที่จะอ้างการป้องกันตัว

เนื่องจากหลักการของการป้องกันตัวมีพื้นฐานมาจากเพศชายประกอบกับความอคติทางเพศ (Gender Bias) ผู้หญิงกับ Battered Woman Syndrome จึงอาจจะไม่ได้รับความยุติธรรม ดังนั้น ที่ปรึกษาจึงแนะนำต่อวุฒิสมาชิก Luisa Estrada ว่าควรที่จะทำให้เป็นข้อต่อสู้พิเศษ (Justifying Circumstance)

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของอเมริกัน องค์ประกอบที่สำคัญของ Battered Woman Syndrome เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีก่อนหน้านี้ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่แสดงถึงความชอบด้วยกฎหมาย (Justifying Circumstance) ได้ดังต่อไปนี้ (1) มาตรฐานการใช้เหตุผลของวิญญูชน (2) ความได้สัดส่วนของแรง และ (3) ภัยที่ใกล้จะถึง

องค์ประกอบประการแรกของความสมเหตุสมผลมีความสำคัญมาก เนื่องจากพยานผู้เชี่ยวชาญต้องแสดงให้เห็นถึง “ความเชื่อของจำเลยที่สมเหตุสมผลว่าเธอกำลังอยู่ในอันตรายอันใกล้จะถึงแก่ชีวิตหรือต่อร่างกายของเธออย่างสาหัส” ซึ่งต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก ผู้เชี่ยวชาญต้องค้นหาให้ได้ว่าสภาวะแห่งจิตของเธอในช่วงเวลาที่เธอได้กระทำความผิดอาญาตามที่ถูกกล่าวหา นั้น เธอสามารถที่จะเชื่ออย่างสมเหตุสมผลได้หรือไม่ถ้าเธอยังคงนิ่งเฉยต่อไป ชีวิตของเธอจะตกอยู่ในอันตราย มาตรฐานความสมเหตุสมผลนี้จะช่วยในการทำให้องค์ประกอบอีก 2 ประการที่เหลือมีความชัดเจนขึ้น เพราะผู้หญิงต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าสัดส่วนของความรุนแรงที่ใช้ในการตอบโต้ได้ถูกใช้เท่าที่จำเป็นสำหรับการเอาชนะภัยที่ใกล้จะถึงนั้น ส่วนองค์ประกอบในเรื่องความได้สัดส่วนของความรุนแรงของกรณี Battered Woman Syndrome นั้นจะมีความซับซ้อนที่มากกว่าความได้สัดส่วนของกรณีการป้องกันตามหลักทั่วไปที่อยู่ภายใต้ Article 12 แห่ง The Revised Penal Code บ่อยครั้งที่ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอาจมีความเชื่อจากวงจรการถูกทำร้ายว่าสามีของเธอสามารถที่จะฆ่าเธอได้โดยไม่ต้องใช้อาวุธ ดังนั้น การพิสูจน์การใช้อาวุธเพื่อเอาชนะภัยที่ใกล้จะถึงมักจะมี ความซับซ้อน โดยข้อเท็จจริงซึ่งผู้หญิงโดยทั่วไปแล้วมีรูปร่างเล็กกว่าผู้ชาย ทำให้พวกเขาเชื่อว่าพวกเขาจำเป็นต้องใช้อาวุธ เช่น ปืนหรือมีด เพื่อป้องกันตัวจากผู้ที่ทำร้ายภายใต้หลักการของเรื่องป้องกันตัวจะเห็นได้ว่าการใช้อาวุธอาจจะเป็นเรื่องที่ร้ายแรง เว้นแต่ในสถานการณ์ที่ใช้อาวุธนั้นมันเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง

คำว่า “ที่ใกล้จะถึง” มีความแตกต่างกันสำหรับกรณีของ Battered Woman Syndrome เป็นไปได้ว่าเนื่องจากประวัติของการถูกทำร้ายหรือการใช้ความรุนแรงในอดีตที่กระทำโดยคู่ของเธอซึ่งผู้หญิงเพียงแต่คาดการณ์ว่าการโจมตีที่อาจทำให้ชีวิตของเธอหรือคนที่เธอรักตกอยู่ในอันตราย เมื่อผู้หญิงตกอยู่ในภาวะ Battered Woman Syndrome “การใช้เหตุผล (Reasonableness)” ของการกระทำของเธอควรที่จะได้รับการพิจารณาในบริบทของประวัติการถูกทำร้ายและสภาวะแห่งจิตของเธอในขณะที่ได้ลงมือกระทำความผิดซึ่งสิ่งเหล่านี้จะอธิบายถึงความร้ายแรงของการคุกคามต่อชีวิตของเธอที่เธอได้รับรู้ จากประวัติการถูกทำร้ายของเธอจะทำให้ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการสามารถที่จะเข้าถึงความเข้าใจของผู้หญิงเกี่ยวกับภัยต่อชีวิตของเธอว่ามันมีความร้ายแรง ใกล้จะถึง เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่มีทางเลือกอื่นสำหรับเธอที่จะรอดชีวิตได้นอกจากตอบโต้กลับในสถานการณ์ที่เธอมั่นใจว่ามีความปลอดภัย⁶⁹ เช่น การตีผู้ที่ทำร้ายเธอด้วยท่อตะกั่วในขณะที่เขากำลังหลับเนื่องจากอาการมินเมา ดังนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการป้องกันตัวโดยทั่วไปที่ปรากฏอยู่ใน Article 11 ของ The Revised Penal Code แล้ว หากจำเลยสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าตกอยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome ขณะที่มีการกระทำความผิดก็จะปรับหลักกฎหมายเข้ากับบทบัญญัติพิเศษใน Section 26 ของ RA 9262 แทนที่โดยไม่ต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติการป้องกันตัวโดยทั่วไปอีก

ภายหลังจากที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ขึ้นในปี 2004 ก็ได้เกิดเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันขึ้นในเดือนกันยายน ปี 2011 โดยนาง Shiela Macapugay ได้ก่อเหตุยิงสามีของเธอเนื่องจากเขาไปมีภริยาน้อยและไม่รับผิดชอบค่าเลี้ยงดูบุตรระหว่างเขากับเธอ เธอได้รับสารภาพว่าเธอยิงเขาเพราะเธอไม่สามารถที่จะทนให้เขาทำร้ายร่างกายและจิตใจเธอได้อีกต่อไป นอกจากนี้ป็นยังลั่นไปถูกเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่พยายามเข้ามาแย่งปืนจากเธอในห้างสรรพสินค้าอีกด้วย โดยในคดีนี้ Rowena Guanzon ผู้ทนายความและผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิสตรีของประเทศฟิลิปปินส์กล่าวว่า ภายใต้ RA 9262 หากพิสูจน์ได้ว่า Shiela เจ็บป่วยด้วยอาการ Battered Woman Syndrome ซึ่งคือการแสดงให้เห็นถึงการตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกข่มเหงอย่างสะสมและการกระทำของเธอรวมถึงสภาวะแห่งจิตของเธอโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างเวลาของการกระทำความผิดนั้น เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบพฤติกรรมของภาวะ Battered Woman Syndrome โดยการที่จะระบุได้นั้น นอกจากการได้รับความช่วยเหลือจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้วยังรวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย RA 9262 ในส่วนของการกำหนดให้ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิง ตลอดจนข้อเท็จจริง รายงานทุกอย่างที่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ดังนั้น หากจำเลยสามารถแสดงพยานหลักฐานว่าเธอเจ็บป่วยจากอาการนี้และสาเหตุของอาการเจ็บป่วยนั้นเป็นรูปแบบของการถูกข่มเหงซึ่งทำให้มี

⁶⁹ *Ibid.*, p.136.

ผลกระทบที่สำคัญต่อจิตใจของเธอและสภาวะแห่งจิตภายหลังตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคู่ของเธอ ตลอดช่วงเวลาของการแต่งงานได้แล้ว ก็จะทำให้เธอไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความตายหรืออันตราย สหัทธ์ที่เธอได้กระทำต่อคู่ของเธอผู้ซึ่งกระทำความรุนแรงต่อเธอหรือความผิดฐานฆ่าบุคคลใน ครอบครัว แต่ข้อต่อสู้ดังกล่าวนี้ไม่อาจยกขึ้นต่อสู้ในการกระทำต่อเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้

กล่าวโดยซ้ำถึงบทบัญญัติพิเศษที่ตราขึ้นใน RA 9262 คือ Battered Woman Syndrome เป็นสถานการณ์ที่พิสูจน์ว่าการกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย (Justifying Circumstance) การกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายซึ่งเข้าลักษณะของ Battered Woman Syndrome จะไม่ต้องถูก พิจารณาภายใต้บริบทของการกระทำโดยป้องกันตัวอีก และจะไม่ใช้การใช้ Battered Woman Syndrome ในบริบทของการวิกลจริตซึ่งเป็นเหตุยกเว้นโทษ (Exempting Circumstance) ภายใต้ The Revised Penal Code เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามข้อต่อสู้ว่าอยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome ตามที่ได้ถูกบัญญัติใน RA 9262 นั้นก็ได้รับการวิจารณ์ถึงผลกระทบในด้านลบจาก นักวิชาการอยู่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. แม้ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่ตระหนักถึงสถานการณ์ที่ยากลำบากของผู้หญิงที่ถูก ทำร้ายอย่างชัดเจนโดยการกำหนดให้กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้นเป็น สถานการณ์ในการพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจาก การให้คำนิยามของคำว่า BWS ซึ่งได้อ้างอิงจากการวางหลักในคำวินิจฉัยคดีของ Genosa โดยผู้ พิพากษาในคดีนั้น ซึ่งใช้คำว่า “เจ็บป่วย (Suffering)” จาก Battered Woman Syndrome ซึ่งทำ ให้ดูเหมือนว่าผู้หญิงนั้นทุกข์ทรมานด้วยความเจ็บป่วยหรือความเจ็บป่วยทางจิตใจ และยังแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจผิดในส่วนของคำพิพากษาที่มองว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) นั้นมี ความคล้ายคลึงกับบุคคลวิกลจริต (Insane Person)

2. มาตรา 26 ซึ่งกำหนดให้ Battered Woman Syndrome เป็นสถานการณ์ หนึ่งในการพิสูจน์ถึงความชอบด้วยกฎหมายเป็นการตอบสนองต่อปัญหาของการพิพากษาในคดี Genosa โดยรัฐสภา โดยเป็นการแก้ไขอุปสรรคในการพิจารณาที่ศาลเผชิญด้วยตนเองดังที่ได้กล่าวใน ไว้ในคำพิพากษาคดีดังกล่าว ในการที่จะกล่าวว่า มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่อุดช่องว่างระหว่าง หลักการกระทำโดยป้องกันและข้อต่อสู้ว่าตกอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามันครอบคลุมการยกเว้นความรับผิดชอบทั้งจากความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาใด ๆ แม้ว่าจะไม่ปรากฏถึงองค์ประกอบของการกระทำโดยป้องกันตามกฎหมายอาญา การกำหนดบทยกเว้น ความรับผิดชอบเช่นนี้อาจจะกว้างจนเกินไปและอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต เพราะจากกรณีทั่วไปที่ การจะอ้างยกเว้นความรับผิดชอบได้นั้นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการคุกคามที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและความ สมเหตุสมผลของการกระทำซึ่งเป็นองค์ประกอบของการป้องกันตัว แต่กฎหมายฉบับนี้ยินยอมให้จำเลย

(ผู้เป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรง) เพียงแค่แสดงให้เห็นเพียงองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งหรือไม่ จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันต่อศาลเลย ก็ได้รับยกเว้นความรับผิดชอบ

3. ในการที่ศาลจะพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดนั้นตกอยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome นั้น ตามกฎหมายกำหนดให้ได้รับความช่วยเหลือจากพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งบัญญัติในมาตรา 26 ว่า “การพิจารณาเกี่ยวกับสภาวะแห่งจิตของผู้หญิงที่กำลังเจ็บป่วยจาก Battered Woman Syndrome ในขณะเวลาที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้น ให้ศาลได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาหรือจิตแพทย์” ในการใช้คำว่า “สภาวะแห่งจิต (State of Mind)” อาจจะทำให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันเนื่องจากมันแสดงถึงความหมายโดยนัยว่าผู้หญิงที่เจ็บป่วยในทางจิตใจในทำนองเดียวกันกับคนวิกลจริต ซึ่งกรณีของผู้กระทำความผิดที่เป็นคนวิกลจริตนั้นไม่ใช่พฤติการณ์พิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายแต่เป็นพฤติการณ์ยกเว้นโทษ ดังนั้น การใช้คำอธิบายในลักษณะที่บ่งถึงความผิดปกติทางจิตใจในลักษณะของความวิกลจริตนั้นจึงไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมต่อการใช้ในการอธิบายถึงข้อต่อสู้ของ Battered Woman Syndrome เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการกำหนดข้อต่อสู้ให้แก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นคือต้องการแสดงให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลของการกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย กล่าวคือ การฆ่าผู้ที่ทำรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นสิ่งที่มิใช่เหตุผลและไม่ใช่เป็นเพียงข้อแก้ตัวเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตใจ การใช้คำดังกล่าวในการบัญญัติกฎหมายจึงแสดงให้เห็นถึงความลำเอียงในการปฏิบัติต่อผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในบริบทเช่นเดียวกับคนวิกลจริต มันจึงกลับไปสู่ประเด็นปัญหาในการพิจารณาถึง “ความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ (Pathologize)” ของผู้หญิงแทนที่จะเป็น “การสร้างบรรทัดฐาน (Normalize)” หรือ “การทำให้ผันแปรตามบริบท (Contextualize)”

แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2004 ถึง 2009 นั้น ได้มีการรายงานกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 5 ของ RA 9262 ซึ่งเป็นบทกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กเพิ่มขึ้นจาก 218 คดีเป็น 5,285 คดี โดยการเพิ่มขึ้นของรายงานความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กนี้เป็นผลมากจากการรณรงค์ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย⁷⁰

⁷⁰ Charles A. Crisostomo, Arieane C. Cruz, Christina Marie V. Cruz, Michael G. Cruz, “Un-Buttering the Battering: the lived Experiences of Separated Filipina Battered Wives,” *Women’s Policy Journal of Harvard Spring* 9, p.58 (April 2012).

บทที่ 4

วิเคราะห์การวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)

จากที่ได้ทำการศึกษาในบทที่ 2 และบทที่ 3 จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคู่ของตนในกรณีของความรุนแรงในครอบครัวนั้น มักลงเอยด้วยการที่ผู้หญิงลงมือฆ่าสามีหรือคู่ของตน หรือทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แม้จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิงและสมาชิกในครอบครัวจากการถูกใช้ความรุนแรง แต่ก็มีได้มีบทบัญญัติที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงซึ่งได้กระทำการบางอย่างเพื่อปกป้องชีวิตของตนจนเป็นเหตุให้กลายเป็นผู้กระทำความผิดอาญาที่จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายในข้อหาฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส และที่รุนแรงที่สุดคือมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เมื่อพิจารณาจากประวัติการได้รับความรุนแรงในครอบครัวหรือในชีวิตสมรสมาอย่างยาวนานแล้ว ทางออกหรือบทสรุปของการตกเป็นจำเลยของสังคมจึงไม่อาจเรียกว่ายุติธรรมแก่พวกเขา สังคมรวมถึงกระบวนการยุติธรรมจะตั้งคำถามแก่ผู้หญิงที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรงว่าเหตุใดเธอจึงไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เหตุใดเธอจึงยังทนอยู่ในความสัมพันธ์นั้นไม่แยกทางกับผู้ที่ทำร้ายเธอ หรือการตั้งอคติกับเธอว่าพวกเขาเป็นฝ่ายผิดและน่าตำหนิ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในเรื่องของ Battered Woman Syndrome (BWS) จึงเป็นเครื่องมือในการอธิบายการกระทำถึงสาเหตุและที่มาในการกระทำความผิด ทฤษฎีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนี้จะให้คำอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในครอบครัว และอธิบายถึงความพยายามในการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของพวกเขาส่งไม่ประสบผลสำเร็จมาโดยตลอด

4.1 วินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคู่ของตน (Battered Woman Syndrome)

ในบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยและแนวทางการวินิจฉัยของศาล จะเห็นได้ว่ายังมีอุปสรรคอยู่เป็นอย่างมากในการที่จะปรับใช้ Battered Woman Syndrome ในการอธิบายการกระทำที่เป็นเหตุเป็นผลของพวกเขาส่ง เมื่อได้ทำการศึกษาถึงลักษณะเฉพาะและระบบความคิดของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะ Battered Woman Syndrome ในส่วนของอาการความผิดปกติทางจิตวิทยา

และทางอารมณ์ของผู้หญิงที่ผ่านวงจรของความรุนแรงในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมาแล้วอย่างซ้ำ ๆ ตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อให้เกิดอุปสรรคแก่การปรับใช้เป็นข้อต่อสู้ ดังนี้

4.1.1 ปัญหาในกรณีอ้างเหตุป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากที่ได้ทำการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman) แล้ว ข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันตัวนั้นถือได้ว่าเป็นข้อต่อสู้ที่ได้รับความนิยมมากมายในหลายประเทศเพื่ออธิบายความชอบธรรมในการกระทำของตนเอง ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ มลรัฐ เช่น มลรัฐโอไฮโอ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยทั่วไปยอมรับว่า พยานหลักฐานเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome ซึ่งเป็นผลมาจากความรุนแรงในครอบครัว นั้นสามารถใช้ในการพิสูจน์ถึงความเชื่อและความรับรู้ที่มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ หรือพฤติกรรมของเหยื่อในการใช้ความรุนแรง ซึ่งข้อพิจารณาจึงจะอยู่ที่การวินิจฉัยความใกล้จะถึง ความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการป้องกันว่าเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่ หากว่าเกินสมควรแก่เหตุแล้วย่อมทำให้ การกระทำเพื่อป้องกันนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจทำให้กลายเป็นการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ (Incomplete Self-defense) ที่เป็นเพียงเหตุในการบรรเทาโทษในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา มาเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาได้

ในกรณีของความรับผิดทางอาญาของกฎหมายไทย เมื่อพิจารณาแล้วมีประเด็นที่ ผลของการวินิจฉัยยังคงเป็นผลร้ายแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) อยู่ในหลายประการด้วยกัน ซึ่งประเด็นที่ทำให้การกระทำในการตอบโต้ที่ได้ศึกษานั้นไม่สามารถพิจารณาให้เข้า องค์ประกอบของการป้องกันได้นั้นมี ดังต่อไปนี้

ประการแรก ประเด็นของการขาดองค์ประกอบของการกระทำโดยป้องกันที่ ต้องการความ “มีภัยอันตรายอันเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และภัยอันตรายนั้นใกล้ จะถึง” ในบริบทของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้น หากเป็นกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นในขณะที่ เหตุการณ์การกระทำรุนแรงเกิดขึ้นหรือดำเนินอยู่นั้น ย่อมสามารถพิสูจน์ให้เข้าองค์ประกอบของการ กระทำโดยป้องกันได้โดยตรง แต่กรณีปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือการกระทำในขณะที่เรียกว่า ไม่ได้มีการ เผชิญหน้าอยู่กับเหตุการณ์การทำร้าย (Non-confrontation) เช่น การลงมือฆ่าคู่ของตนในขณะที่ กำลังหลับ ทานข้าว อาบน้ำ รวมไปถึงการจ้วงวานฆ่า เป็นต้น จากการศึกษาทางด้านสังคมวิทยาและ จิตวิทยาแสดงให้เห็นว่าเมื่อนำเอาทฤษฎีวงจรความรุนแรง (The Cycle of the Violence) มาใช้เพื่อ อธิบายถึงการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของการถูกทำร้ายโดยคู่ของตนนั้น พวกเขา จะรู้สึกอยู่เสมอว่าภัยอันตรายต่อร่างกายและชีวิตของพวกเขาเหล่านั้นยังคงมีอยู่ตลอดเวลาที่เธออยู่ในบ้าน ของเธอเนื่องจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสะสม ในกรณีเหล่านี้ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย จึงเลือกที่จะใช้การฆ่าหรือทำอันตรายสาหัสแก่ผู้ที่ทำร้ายเธอในขณะที่ไม่มีการข่มเหงอยู่แต่พวกเขา

คาดหมายได้ถึงการโจมตีที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก Walker เชื่อว่าวงจรความรุนแรงทำให้พวกเธอติดอยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้นด้วยความกลัวและเฉยชาต่อการแก้ปัญหา เพราะท้ายที่สุดแล้วมีเพียงฝ่ายชายผู้ซึ่งทำร้ายเธอเท่านั้นที่จะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ การลงมือฆ่าโดยส่วนมากจึงมักจะเกิดขึ้นเมื่อผู้หญิงรับรู้ถึงภยันตรายที่จะเกิดขึ้นและเชื่อว่ามีเพียงทางเลือกเดียวเท่านั้นที่เธอจะเอาตัวรอดได้จากการเป็นฝ่ายที่ถูกฆ่าโดยคู่ของเธอเอง

การตกอยู่ในภาวะที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างควบคุมไม่ได้นั้น ในมาตรฐานความรู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ (Reasonable Battered Woman) เธอจึงเชื่อว่าชีวิตของพวกเธอตกอยู่ในภยันตรายตลอดเวลาแม้กระทั่งในยามที่คู่ของเธอหรือสามีนั้นกำลังหลับอยู่ในหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พวกเธอแสดงให้เห็นว่าพวกเธอเชื่ออย่างแท้จริงว่าหากมีการต่อสู้กับสามีในขณะที่มีการถูกทำร้ายนั้นก็จะมีทางสู้หรือพลังของเขาได้ ทั้งลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และสภาพจิตใจที่สิ้นหวัง ขาดความเชื่อมั่นของพวกเธอ ดังนั้น ในขณะที่มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นหรือขณะที่เผชิญหน้ากับการถูกทำร้ายอยู่ ผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome ส่วนใหญ่จะไม่กล้ากระทำการใด ๆ ที่แสดงถึงการขัดขืนเพราะกลัวว่าจะเป็นการช่วยผู้ที่ทำร้ายเธอ การวินิจฉัยเงื่อนไขว่าจะต้องมีภยันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและภยันตรายนั้นใกล้เคียงถึงด้วยมาตรฐานของวิญญูชนทั่วไป (Reasonable Man) แม้จะถูกสมมุติให้อยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกันกับพวกเธอก็ตาม ก็เห็นได้ว่าในกรณีเช่นนี้ข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันของผู้หญิงไม่ได้ทำไปเพื่อตอบสนองต่ออันตรายใด ๆ ที่เห็นได้ว่าเป็นภัยคุกคามที่ใกล้จะถึงต่อร่างกายหรือชีวิตในขณะนั้น จึงไม่สามารถที่จะพิสูจน์ให้เข้าองค์ประกอบของการป้องกันข้อนี้เพื่อเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบได้

หากนำพยานหลักฐานเกี่ยวกับ BWS มาใช้ในการโต้แย้งว่า แม้ในขณะที่ไม่ได้มีการเผชิญหน้ากับการคุกคามใด ๆ ที่เห็นได้ชัดหรือภยันตรายที่ใกล้จะถึง ผู้หญิงเหล่านี้ก็สามารถที่จะเชื่อได้อย่างสุจริตและสมเหตุสมผลว่าเธอต้องฆ่าคู่ของเธอเพื่อป้องกันตัว ซึ่งการพิจารณาการรับรู้ถึงภยันตราย หรือความใกล้เคียงถึงของภยันตรายของผู้หญิงเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาให้แตกต่างจากการพิจารณาความใกล้เคียงถึงของภยันตรายสำหรับผู้ชายหรือผู้หญิงที่ไม่ได้ทุกข์ทรมานจากการทำร้าย เนื่องจากในทางจิตวิทยาอาจกล่าวได้ว่าเมื่อผู้หญิงเหล่านี้ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงซ้ำ ๆ มาอย่างยาวนาน เธอย่อมมีสัญชาตญาณความรู้ถึงการทำร้ายในครั้งต่อไปได้อย่างรวดเร็วและอ่อนไหวมากกว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์ดังกล่าว หรือกล่าวได้ว่าการตอบสนองต่อความเจ็บปวดของผู้หญิงจะกระตุ้นเธอให้อยู่ในภาวะที่มีความตื่นตัวสูง เช่น พฤติกรรมที่ผู้ทำร้ายเธอมักจะกระทำก่อนมีความรุนแรงเกิดขึ้นเสมอ หรือคำพูดข่มขู่ ลักษณะน้ำเสียงที่ใช้เพื่อข่มขู่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เคยแสดงให้เห็นว่าเมื่อเขาพูดเช่นนี้แล้วจะมีการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจริงเมื่อคำพูดนั้นเปล่งออกมาในลักษณะที่มีความรุนแรง พวกเธอย่อมตระหนักได้ว่าคู่ของเธอสามารถจะ

ทำเช่นนั้นกับเธอได้ เช่น การชู่ว่าจะฆ่า เป็นต้น แต่หากนักกฎหมายพิจารณาแต่เพียงแง่มุมของลักษณะอาชญากรรมโดยทั่วไปแล้วย่อมเห็นว่าแม้จะมีสัญญาณบางอย่างแสดงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น แต่หากภัยอันตรายนั้นยังเป็นภัยอันตรายในอนาคต ก็ย่อมไม่มีความแน่นอนสามารถเปลี่ยนแปลงได้และยังไม่ถือว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงที่จะทำให้เกิดสิทธิในการป้องกันตนเอง

ทฤษฎีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้เกิดทนายความ อัยการ และศาลเข้าใจถึงประสบการณ์ในอดีตที่พวกเขาได้รับและความพยายามของพวกเขาในการควบคุมความรุนแรง เมื่อความพยายามเกิดความล้มเหลวหลายครั้งมันก็จะสร้างภาวะทางอารมณ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองไม่ได้อันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ที่ทำให้แรงจูงใจในการตอบสนองต่อความรุนแรงของผู้หญิงในขณะที่มีความรุนแรงนั้นลดต่ำลง จากนั้นผู้หญิงเหล่านี้จะแทนที่ทักษะในการป้องกันตัวด้วยการสูญเสียความมั่นใจในความสามารถในการหลบหนีของตน และจะช่วยสนับสนุนว่าพวกเขาไม่สามารถหาหนทางอื่นในการหลุดพ้นจากความรุนแรงได้นอกจากการตอบโต้กลับไปยังคู่ที่ทำร้ายเธอในช่วงเวลาที่มีได้มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น และจากมุมมองของผู้หญิงในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ “ความใกล้จะถึง” ของความรุนแรงนั้นมีได้หมายความว่าตามตัวอักษร แต่เป็นความรุนแรงถึงชีวิตที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ¹

ประการที่สอง ในเงื่อนไขของ “การกระทำเพื่อป้องกันนั้นต้องพอสมควรแก่เหตุ” มีหลักว่าการป้องกันพอสมควรแก่เหตุจะต้องพิจารณาจากตัวผู้กระทำว่าผู้กระทำมีความเชื่อว่าจะเกิดภัยอันจำต้องกระทำเพื่อป้องกันนั้นแล้ว และวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงภัยดังกล่าวนี้มีอยู่อย่างไร ซึ่งแม้หากความเชื่อดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความสำคัญผิด ก็ยังคงเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้อยู่ มีกรณีที่เกิดปัญหาเนื่องจากหากพิจารณาด้วย “หลักความได้สัดส่วนแห่งการกระทำ” การถูกทำร้ายในครอบครัวมีแนวคำพิพากษาฎีกาถือว่ากรณีการตบตี ต่อย หรือผลัก เป็นกรณีการทำร้ายร่างกายไม่ถึงแก่ได้รับบาดเจ็บ ดังนั้น การตอบโต้โดยการกระทำถึงแก่ชีวิตนั้นย่อมไม่ได้สัดส่วนของการป้องกัน และในบางกรณีผู้หญิงเลือกใช้อาวุธที่ร้ายแรง เช่น มีด ปืน หรือการวางยาพิษต่อผู้ที่ทำร้ายด้วยมือเปล่า จึงมีเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานการณ์ที่จำกัดในการพิจารณาว่าการตอบโต้ได้สัดส่วน แต่หากพิจารณาในบริบทของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนแล้วจากประสบการณ์การถูกทำร้ายทารุณที่ผ่านมาย่อมทำให้เธอรู้สึกถึงความไร้อำนาจในการขัดขวางผู้ที่ทำร้ายเธอ และหากในกรณีที่มีสัญญาณหรือสิ่งเร้าบางอย่างที่กระตุ้นให้เธอนึกถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมา ความกลัวนี่จะเป็นสิ่งที่ไป

¹ เนิ่งน้อย บุณยเนตร, งานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ “ความยุติธรรมในต้นหาอาชญากรรม” โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การสัมมนา อาคารอนเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กันยายน 2548, น.106.

กำหนดทิศทางในการตอบสนองของเธอ ดังนั้น ไม่ว่าสิ่งใดที่เธอได้กระทำลงไปนั้น เธอจึงทำเพื่อป้องกันตนเองซึ่งในบางครั้งทำให้กลายเป็นการฆ่าคู่ของเธอทั้งโดยเจตนาและมีได้เจตนา

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึง “หลักวิถีทางที่น้อยที่สุดแล้ว” จะเห็นได้ว่ากฎหมายต้องการให้ผู้ที่จะอ้างการกระทำเพื่อป้องกันนั้นใช้มาตรการขั้นต่ำสุดในการกระทำเพื่อให้พ้นจากภัย ซึ่งหากไม่ใช้มาตรการดังกล่าวแล้วก็จะไม่มีทางพ้นจากภัยอันตรายนั้นได้ หรือหากมีวิธีการหลายอย่างในอันที่จะทำให้พ้นภัยอันตราย ผู้กระทำต้องเลือกใช้วิธีการขั้นต่ำสุด คือ ใช้วิธีการที่ก่อภัยอันตรายแก่ผู้ก่อภัยน้อยที่สุด² พิจารณาจากหลักนี้แล้ว การตอบโต้ของผู้หญิงที่ใช้อาวุธร้ายแรงตอบโต้ต่อแรงกระทำด้วยมือเปล่าของผู้ชายเหล่านั้นย่อมไม่อาจถือได้ในทุกกรณีว่าเป็นวิถีทางที่น้อยที่สุด ซึ่งก็จะทำให้เกิดการตั้งคำถามกับผู้หญิงเหล่านี้ว่า หากถูกกระทำทารุณเช่นนั้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน เหตุใดจึงยังคงทนอยู่ ไม่ออกมาจากความสัมพันธ์นั้น และเหตุใดจึงไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นก่อนที่จะตัดสินใจใช้ความรุนแรงกลับ โดยทฤษฎีอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) จะสามารถตอบคำถามเหล่านี้ได้ว่าพวกเธอสิ้นหวังในการหนีออกไปจากความสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ถึงการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Learned Helplessness) โดยเกิดจากความพยายามที่ไม่ประสบผลสำเร็จมาหลายครั้งของพวกเธอ และเนื่องจากผลกระทบจากการถูกทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ และยาวนานนั้น ทำให้เธอเชื่อว่าหนทางเดียวคือการที่เธอจะต้องฆ่าสามีของเธอ

และในการพิจารณาถึงความได้สัดส่วนของการกระทำนั้นในบริบทของความรุนแรงในครอบครัวแม้จะมองว่าเป็นเรื่องกระทบกระทั่งหรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในสังคมแต่การยอมรับเช่นนี้ทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขยายตัวออกไป เมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อไม่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองว่าจะเผชิญหน้ากับผู้ที่ทำร้ายเธอได้อย่างเท่าเทียมกัน หนทางที่เธอจะใช้คือตอบโต้ด้วยอาวุธที่ร้ายแรง รวมถึงการตอบโต้ในช่วงที่ผู้ที่ทำร้ายเธอนั้นไร้ซึ่งการป้องกันตัว ที่เป็นวิถีทางที่น้อยที่สุดที่เธอเชื่อว่าเธอจะกระทำได้ หากพิจารณาในบริบทนี้ ก็จะเป็นไปในแนวทางที่ใกล้เคียงกันกับร่างเสนอขอแก้ไข Model Penal Code ของสหรัฐอเมริกา ที่อนุญาตให้ใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิต (Deadly Force) ในสถานการณ์ของการถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวที่มีช่วงเวลายาวนานยืดเยื้อและเกิดขึ้นอย่างซ้ำซากได้

ประการที่สาม ในแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เช่น ศาลสูงมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ให้การยอมรับว่าพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) นั้น สามารถแสดงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความเชื่ออย่างสุจริตและแท้จริงของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายว่าชีวิตของพวกเธอกำลังตกอยู่ในภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย เนื่องจากในหลักการป้องกันตนเอง

² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551), น.391.

ของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น การจะอ้างว่าได้กระทำเพื่อป้องกันจะให้ความสำคัญกับตัวผู้ที่อ้างว่าได้กระทำไปโดยมีความเชื่อที่มีเหตุผลว่า (1) เขาตกอยู่ในอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อร่างกายของเขา และ (2) การใช้กำลังตอบโต้ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายดังกล่าว นั้นซึ่งให้ความสำคัญแก่ความสมเหตุสมผลของความเชื่อของผู้กระทำการป้องกัน โดยพิจารณาจากความคิดความเข้าใจของผู้กระทำนั้นเอง ความสำคัญผิดในความเชื่อว่าเป็นต้องป้องกันนั้นจึงเพียงพอที่จะเป็นเหตุยกเว้นความผิดให้หากพิสูจน์ได้ว่าความเชื่อนั้นสมเหตุสมผลและสุจริต เมื่อเทียบกับหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วหลักที่พิจารณาจากเจตนาของผู้กระทำหรือถือตามความเข้าใจของผู้กระทำ คือ การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง ตามมาตรา 62³

เนื่องจากแท้จริงแล้วนั้นในหลายกรณี ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้กระทำการตอบโต้ไปโดยเจตนาเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองด้วยความรับรู้ถึงอันตรายที่คุกคามชีวิตของเธออยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ช่วงเวลาที่เธอลงมือนั้นแม้ไม่ใช่ช่วงเวลาที่มียันตรายอย่างเห็นได้ชัดเหมือนการจ้องเล็งปืนมาที่เธอ แต่สำหรับประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงเหล่านี้ในภาวะที่ยังไม่มีการจ้องเล็งปืนมายังเธอ คือช่วงเวลาที่มียโอกาสในการกระทำการใด ๆ เพื่อรักษาชีวิตของเธอไว้ เพราะเธอเชื่อว่าหากเมื่อใดที่โอกาสของการจ้องเล็งปืนมาที่เธออีก คู่ของเธอจะสามารถเหนี่ยวไกปืนได้และเธอจะไม่มีทางรอดชีวิตจากสถานการณ์ได้อย่างแน่นอน โดย BWS จะนำมาใช้ในการอธิบายความเข้าใจอย่างแท้จริงและสมเหตุสมผลของเธอว่าเธอกำลังตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิต แม้ข้อเท็จจริงที่ขึ้นสู่ศาลจะไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าทำที่สุดแล้วคู่ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นจะฆ่าเธอจริงหรือไม่ แต่ความรู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายผ่านประสบการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาหล่อหลอมความเชื่อของเธอ ซึ่งมาตรฐานความรู้ของวิญญูชนอาจจะเข้าใจว่าไม่มีเหตุอันสมควรที่จะต้องกระทำการป้องกันก็ตาม

แต่การจะสำคัญผิดในข้อเท็จจริงได้นั้น จะต้องมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ทำให้ผู้กระทำสำคัญผิดจึงลงมือกระทำการเพราะความสำคัญผิดนั้น ถ้าหากไม่มีเหตุการณ์ใดเลยที่จะทำให้สำคัญผิดได้เลย ผู้กระทำจะอ้างความสำคัญผิดไม่ได้ ดังนั้น หากมีพฤติการณ์บางอย่างเกิดขึ้นที่ทำให้ผู้หญิงเชื่อว่ากำลังจะมีอันตรายต่อชีวิตของเธอตามที่ได้มีการวิเคราะห์ในประการที่ 1 ข้างต้นแล้ว และนำเอาพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมาพิจารณาประกอบก็อาจพอที่จะโน้มน้าวให้ศาลเชื่อได้ว่าเธอกระทำไปโดยสำคัญผิด แต่หากเป็นกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นได้ว่า “มีเหตุการณ์เกิดขึ้น” หรือมิได้มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นเลยก็ตาม เช่น กรณีของการลงมือฆ่า

³ มาตรา 62 ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดหรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งกำลังหลับ หรือกำลังดำเนินกิจวัตรประจำวันไปตามปกตินั้นก็ไมอาจที่จะพิจารณาว่าเป็นการกระทำโดยสำคัญผิดได้แม้ว่าผู้กระทำจะมีความเชื่ออย่างสุจริตก็ตาม เนื่องจากไม่มีเหตุการณ์ใดที่มีความสำคัญเพียงพอในสายตาของกฎหมายที่จะทำให้ผู้กระทำผิดเชื่อได้ว่าจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นแก่ตนจริง ๆ เพราะการอ้างการกระทำโดยป้องกันนั้นถือเป็นการที่กฎหมายยกเว้นความผิดให้จึงต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัด เมื่อโดยหลักก็ไม่อาจอ้างป้องกันได้โดยตรงแล้วย่อมไม่อาจที่จะถือว่าเป็นความสำคัญผิดที่กฎหมายยอมรับได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายแล้วจึงเป็นการยากที่จะอ้างความสำคัญผิดในการกระทำได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดอาจสรุปได้ว่าเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการพิสูจน์ว่าการกระทำนั้นเป็นการป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย คือความจำเป็นที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และความพอสมควรแก่เหตุของการกระทำ ซึ่งหลักการป้องกันตัวนั้นมีรากฐานมาจากการต่อสู้กันของผู้ชาย ซึ่งมีความเท่าเทียมกันในทางกายภาพและความแข็งแกร่ง เมื่อนำมาปรับใช้กับการป้องกันตัวโดยผู้หญิง ก็จะต้องมีการพิจารณาถึงความแตกต่างและความเสียเปรียบของผู้หญิงในข้อที่เกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกายและสภาพจิตใจ ซึ่งกรณีที่สามารถทำได้ ทำการศึกษา นั่นคือการป้องกันตัวของผู้หญิงที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ใช้ความรุนแรงและเธอเป็นฝ่ายถูกรักษา โดยที่ความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ รวมถึงการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจต่อคนในครอบครัวก็มีความแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจจากบุคคลแปลกหน้าโดยทั่วไป จึงทำให้ขอบเขตของบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันตัวนั้นยังไม่มี ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวที่มีรูปแบบเฉพาะ ในลักษณะที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ และมีการสะสมและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้มีลักษณะของการเป็นเกิดเป็นวงจร การพิจารณาองค์ประกอบของการป้องกันในข้อ “มีภัยอันตรายประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง” จึงเป็นการพิจารณา ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในมุมมองที่แคบและเคร่งครัดมากจนเกินไป โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างสะสม และรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละครั้งที่เกิดขึ้น แม้จะไม่ได้รุนแรงถึงแก่เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่ก็ก็เป็นภัยอันตรายที่มีความรุนแรงขึ้นและไม่มีจุดสิ้นสุด ซึ่งในความเชื่อและรับรู้ของผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกรักษา ย่อมเชื่อได้ว่าในไม่ช้าเธอจะเป็นฝ่ายถูกฆ่าหรือถูกทำร้ายอย่างสาหัสอย่างแน่นอน

การที่พิจารณาแต่เฉพาะเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับช่วงเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้นจึงไม่สามารถที่จะเข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริง เพราะใน ความรับรู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) นั้น คือเธออยู่ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยที่เธอไม่สามารถจะคาดเดาได้ว่ามันจะรุนแรงขึ้นมากอีกครึ่งหนึ่งเมื่อใด หรือมันจะยุติลงเช่นใด อีกกรณีหนึ่งคือ กรณีที่จำเลย (ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย) ได้อธิบายว่าเธอกระทำผิด

เพราะเชื่อว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อจากนั้นคือภยันตรายต่อชีวิตของเธอ เช่น กรณีนางแก้วที่ใช้พริ้วพาดเข้าที่ท้ายทอยของสามีจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ด้วยความรู้จากประสบการณ์ในอดีตว่าหากสามีเธอเมากลับมาเขาจะทุบตีทำร้ายเธอและลูกอย่างหนักเช่นที่ผ่านมา และวันนี้นางแก้วไม่อาจที่จะทนรับการทำร้ายได้อีก เมื่อสามีจะก้าวออกจากบ้าน เธอจึงพาดเขาด้วยด้ามพริ้วเพื่อไม่ให้เขาออกไปตีเมีย หรือตัวอย่างของกรณีในต่างประเทศที่ผู้ตายเป็นคนโหดร้ายรุนแรง จำเลยกับผู้ตายทะเลาะกันอย่างรุนแรงและเขาใช้กำลังกับจำเลยก่อนที่จะเดินไปเอนกายเพื่อพักผ่อน ก่อนแยกย้ายกันผู้ตายแสดงความดุ๊กและข่มขู่ว่าเมื่อตื่นนอนขึ้นมาเขาจะฆ่าจำเลยเสีย กรณีเหล่านี้เมื่อพิจารณาประกอบกับประสบการณ์ที่พวกเขาได้รับมาตลอดระยะเวลาหลายปี หากหลักการป้องกันตัวนั้นไม่ได้เรียกร้องให้ต้องถึงขั้นสุดท้ายของภยันตรายที่กำลังจะถึง ถึงขนาดที่เจ็อมัดจะแทงแล้ว เหตุใดจึงคาดหวังให้ผู้หญิงที่ตกอยู่ในสภาพที่โหดร้ายรอให้ถึงช่วงเวลาของการเผชิญหน้ากับความรุนแรงในครั้งต่อไป

ดังนั้น จึงควรที่จะนำพยานผู้เชี่ยวชาญในทางจิตเวชหรือจิตแพทย์เข้ามาพิสูจน์ถึงภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) ของจำเลยประกอบกับพยานหลักฐานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เธอต้องเผชิญมาตลอดเพื่อมาประกอบกับการพิจารณาเจตนาในการกระทำความผิดของเธอ ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของ BWS จะช่วยให้ทนายความ พนักงานอัยการ และศาลเห็นว่าภยันตรายที่แท้จริงนั้นมีอยู่อย่างไร และการกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันตนเองหรือไม่ ซึ่งถือเป็นการตีความขยายขอบเขตของ “ภยันตรายที่ใกล้จะถึง” ในมาตรา 68 ของประมวลกฎหมายอาญา ให้เหมาะสมกับภยันตรายที่มีอยู่จริงในกรณีของความรุนแรงในครอบครัว โดยจำเป็นที่จะต้องตระหนักว่า “ความใกล้จะถึง” จากมุมมองของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ มาเป็นเวลานานอยู่เป็นประจำ ในสถานะของความหวาดกลัวที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเธอมั่นใจว่าวันหนึ่งสามีของเธอจะต้องฆ่าเธอในระหว่างช่วงเวลาที่การทำร้ายเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

แต่อย่างไรก็ตามการที่จะพยายามนำหลักเรื่องการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือแม้แต่การป้องกันตัวที่เกินสมควรแก่เหตุไปใช้กับการกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายที่ได้กระทำการตอบในขณะที่ไม่ได้มีภยันตรายดำเนินอยู่นั้นอาจก่อให้เกิดความเข้าใจในแง่ที่ว่าศาลสนับสนุนให้บุคคลกระทำความผิด และกลายเป็นช่องว่างของกฎหมายให้ผู้กระทำผิดอ้างเป็นเหตุให้ตนพ้นผิดได้ นอกจากนี้ยังเป็นการยากสำหรับผู้พิพากษาที่จะทำความเข้าใจในสถานะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman) ในกรอบของการป้องกันตัวที่ไม่ได้มีภยันตรายปรากฏให้เห็น ในขณะที่กระทำการป้องกันซึ่งอาจจะขัดหลักการให้อำนาจแก่บุคคลในการป้องกันตัวต่อภยันตรายที่รัฐไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ทัน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงลุกขึ้นมาฆ่าผู้ชายได้โดยไม่มี ความผิดอีกด้วย

4.1.2 การวินิจฉัยกรณีอ้างเหตุบันดาลโทสะ

ในการจะยกข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยบันดาลโทสะนั้นจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งในบทบัญญัติมาตรา 72 ยังพบข้อบกพร่องที่จะนำมาปรับใช้กับการกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอยู่หลายประการด้วยกัน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การจะอ้างกระทำโดยบันดาลโทสะได้นั้นจะต้อง “มีการชมเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม” กรณีใดจะถือว่าร้ายแรงหรือไม่นั้นต้องวินิจฉัยเปรียบเทียบกับความรู้สึกของบุคคลธรรมดาทั่วไปโดยสมมติขึ้นว่าอยู่ในฐานะอย่างเดียวกันกับผู้กระทำความผิด (Objective Test) หากพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลจะเห็นได้ว่ายังเต็มไปด้วยอคติในทางเพศและการปฏิเสธความรู้ถึงปัญหาของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะที่เห็นว่าไม่ใช่เรื่องของการชมเหงอย่างร้ายแรง⁴ นอกจากนี้หากการชมเหงนั้นได้กระทำต่อเนื่องกัน ในการวินิจฉัยว่ายังมีโทสะอยู่หรือไม่นั้นต้องนับจากการกระทำการอันเป็นการชมเหงครั้งสุดท้ายก่อนการกระทำความผิด มิใช่ นับตั้งแต่การกระทำครั้งแรก ๆ⁵ ในบางกรณีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อนมีการกระทำความผิดนั้นก็ไม่ใช่เหตุการณ์ที่มีความร้ายแรงซึ่งหากพิจารณาเพียงเฉพาะการกระทำชมเหงที่ได้กระทำลงครั้งสุดท้ายเพียงอย่างเดียวก็อาจจะถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุผลที่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดอ้างได้ว่าการชมเหงอย่างร้ายแรงเกิดขึ้นเมื่อเทียบกับการกระทำตอบโต้ของผู้กระทำความผิด

แต่หากพิจารณาในประเด็นของการบันดาลโทสะสะสม (Cumulative Provocation) ก็ต้องพิจารณาไปถึงเหตุการณ์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น โดยเหตุแห่งการชมเหงครั้งหนึ่งนำไปสู่การตอบโต้ดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็น “ฟางเส้นสุดท้าย” ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดบันดาลโทสะเพราะความร้ายแรงอันเกิดจากการชมเหงได้สะสมทีละเล็กทีละน้อย ทำให้

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 3874/2529 จำเลยกับผู้ตายเป็นสามีภรรยากันมาประมาณ 7 ปี มีบุตรด้วยกัน 3 คน และมีปากเสียงทะเลาะกันเสมอ ๆ ในวันเกิดเหตุก่อนจำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย จำเลยกับผู้ตายก็มีปากเสียงทะเลาะกันอีกเช่นเคยการที่ผู้ตายบ่นว่าจำเลยกล่าวหาว่าจำเลยพาชายชู้มานอนที่เตียงนอนและไล่จำเลยออกจากบ้าน ทั้งขู่ว่าหากจำเลยไม่ไปจากบ้านจะฆ่าจำเลยนั้น ก็เป็นเรื่องสามีภริยาเป็นปากเสียงทะเลาะกันตามปกติที่เคยเป็นมาจะถือว่าจำเลยถูกกดขี่ชมเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมหาได้ไม่ การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตายจึงมิใช่เหตุเพราะบันดาลโทสะ หากแต่เป็นเพราะเหตุจำเลยโกรธเคืองผู้ตายที่ผู้ตายด่าว่าจำเลย, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2558, <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

⁵ เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.526.

ของการกระทำที่โหดร้ายและรุนแรงโดยผู้ตาย ที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ มีความยาวนานและต่อเนื่องที่เพียงพอ โดยสะสมในเหยื่อของการถูกระทำนั้น⁷ ซึ่งในทางสังคมฝ่ายหญิงอาจจะไม่ได้มีการแสดงออกอย่างชัดเจนซึ่งโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ประกอบกับลักษณะทางกายภาพที่อ่อนแอกว่าย่อมเป็นอุปสรรคในการตอบโต้อย่างทันทีทันใด จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่แม้มิใช่การข่มเหงหรือย่ำยีที่ร้ายแรงแต่เป็น “ฟางเส้นสุดท้าย” การแสดงถึงโทษจึงปะทุออกมา

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะพยายามทำความเข้าใจการบันดาลโทษในกรอบของการบันดาลโทษโดยสะสม แต่ในกรณีการกระทำตอบโต้ในขณะที่การใช้ความรุนแรงสิ้นสุดลงไปแล้ว ช่วงเวลาหนึ่ง ก็ยังไม่อาจลบภาพของการกระทำที่ดูเหมือนมีการวางแผนมาล่วงหน้าได้ และเป็นการยากที่จะปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในแง่ของความทันทีทันใดของการฆ่าภายหลังจากการข่มเหง เนื่องจากการอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทษนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เห็นได้ว่าจะไม่อาจระงับโทษหรือยังไม่อาจใช้สติคิดไตร่ตรองดูให้ดีได้ ดังนั้น หากการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์การข่มเหง ก็อาจยกข้อต่อสู้ประหารนี้ขึ้นได้ แต่สำหรับกรณีที่การข่มเหงหรือใช้กำลังนั้นสิ้นสุดไปจนช่วงหนึ่งแล้ว มีการดำเนินชีวิตตามปกติต่อมาช่วงเวลาหนึ่งแล้วจึงมีการฆ่าเกิดขึ้น ย่อมไม่อาจอ้างว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทษสะสมได้อย่างแน่นอน

4.1.3 การวินิจฉัยกรณีอ้างว่าเป็นการกระทำของคนวิกลจริต

เมื่อศึกษาถึงผลกระทบของการได้รับประสบการณ์ความรุนแรงมาเป็นระยะเวลานานที่มีต่อสภาวะทางจิตใจของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) จะพบว่าส่งผลกระทบต่อทัศนคติในด้านของความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการแก้ปัญหาความรุนแรงที่ได้เผชิญอยู่นั้น จะบกพร่องไปและทำให้มีพฤติกรรมที่ยอมรับต่อโชคชะตาและสิ้นหวัง แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาโดยนักจิตเวชได้นำเอาทฤษฎี Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) หรือความเครียดที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการได้รับการกระทบการที่อ่อนอย่างรุนแรงมาปรับใช้เพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของลักษณะอาการที่พบในผู้หญิงที่ถูกทำร้าย โดยมองว่าการถูกคู่ของตนกระทำรุนแรงอย่างซ้ำ ๆ เป็นเวลานานคือเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำในจิตใจ (Traumatic Event) แต่อย่างไรก็ตาม PTSD นั้นอธิบายถึงภาวะความผิดปกติทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นของผู้ประสบภัย ในที่นี้คือผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ในลักษณะของความสามารถในการคิดและตัดสินใจนั้นมีความบกพร่องหรือไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งในกรณีนี้ไม่ถึงขั้นของความวิกลจริตในบริบทของประมวล

⁷ M.Wasik, “Cumulative Provocation and Domestic Killing,” Criminal Law Review, p.29 (1982) อ้างถึงใน เนื่องน้อย บุญยเนตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.76.

กฎหมายอาญา มาตรา 65⁸ นอกจากนี้ ทฤษฎีกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) นั้นพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงเหตุผลในการกระทำการโต้ตอบไปยังคู่ที่เป็นฝ่ายทำร้ายเธอ ไม่ใช่เนื่องจากการไม่รู้สำนึกแห่งการกระทำหรือเป็นการกระทำที่ขาดเหตุผล

โดยองค์ประกอบที่สำคัญของ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 เพื่อที่จะได้รับการยกเว้นโทษด้วยเหตุแห่งความวิกลจริตนั้น จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็น 2 ประการที่สำคัญ คือ

ประการแรก จำเลยจะต้องแสดงให้เห็นว่าได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ โดยพิจารณาขณะลงมือทำ ซึ่งความรู้ผิดชอบ หมายถึง ไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำถูกต้องตามหลักศีลธรรมหรือผิดศีลธรรม หรือกระทำในขณะที่ไม่สามารถบังคับตนเองได้ คือแม้จะรู้ว่าผิดศีลธรรมแต่ก็ไม่สามารถบังคับจิตใจตนเองให้ไม่กระทำการนั้นได้ ซึ่งหากพิจารณาจากการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) แล้ว จากการศึกษาสาเหตุการลงมือฆ่าคู่ของพวกเธอหรือการทำให้คู่ของพวกเธอได้รับอันตรายสาหัสนั้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยผ่านการคิดและการตัดสินใจอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว และพวกเธอรู้ว่าสิ่งที่กระทำนั้นคือการทำร้ายหรือการฆ่าผู้อื่น และการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม และเป็นการทำโดยเจตนาไม่ว่าจะเป็นเจตนาฆ่า เช่น กรณีของการเตรียมมีดซ่อนไว้ใต้หมอนเพื่อรอเวลากลางคืน หรือเจตนาทำร้าย เช่น กรณีของผู้หญิงที่หิบบร่ำในครัวมาพาดที่ท้ายทอยของสามี เพราะไม่อยากให้สามีออกไปดื่มสุราเนื่องจากกลัวว่าเมื่อเขาเมากลับมาจะทำร้ายลูกและเธอเหมือนที่ผ่าน ๆ มาอีก ดังนั้น การกระทำของพวกเธอจึงไม่อาจแสดงให้เห็นถึงความไม่รู้ผิดชอบของการกระทำได้ เว้นแต่กรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างหนักบางรายที่ได้รับผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรงจนทำให้เกิดจิตหลอน เข้าใจว่าสามีจะฆ่าเธอตลอดเวลา หรือได้รับบาดเจ็บจากการถูกทำร้ายบริเวณศีรษะเป็นเหตุให้การทำงานของสมองนั้นผิดปกติ กรณีเช่นนี้ย่อมได้รับการพิจารณาว่าเข้าลักษณะของผู้กระทำความผิดในขณะที่ไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

นอกจากนี้ การที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย กล่าวอ้างถึงประสบการณ์ในอดีตว่าเคยถูกทำร้ายในรูปแบบนี้อย่างซ้ำ ๆ หรือกล่าวอ้างถึงการพูดข่มขู่ว่าจะฆ่าก่อนที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะสงบลงว่าพวกเธอรับรู้ได้ถึงสัญญาณอันตรายจากคู่ของเธอว่าเธอจะถูกกระทำรุนแรงในอนาคตนั้น

⁸ **มาตรา 65** ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบได้กับความเป็นโรคจิตประเภทหวาดระแวงหรือความหลงผิด เนื่องจากเป็นสิ่งที่เธอเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดจากจินตนาการที่ไม่มีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงของพวกเธอ แต่พวกเธอนั้นเป็นผู้ที่ “ขาดความสามารถที่จะรับผิดชอบ” คือพวกเธอมีอาการที่มีติดบอดต่อทางเลือกที่แท้จริง และอาการดังกล่าวยังมีผลเป็นการจำกัดความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้หญิงอีกด้วย⁹ นอกจากนี้ วิเคราะห์จากแนวคำพิพากษาของศาลแล้ว กรณีที่การกระทำของจำเลยจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นการกระทำในขณะที่ไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้นั้นมักเป็นกรณีที่จำเลยกระทำไปโดยไม่มีเหตุผล เช่น ลงมือฆ่าโดยที่ไม่ได้มีความแค้นหรือปัญหาต่อกันมาก่อน หรือทำโดยคิดว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้อง หรือไม่รู้ว่ตนเองนั้นกระทำให้สิ่งใดลงไป

นอกจากนี้ ความไม่รู้ผิดชอบหรือการไม่สามารถบังคับตนเองได้นั้น ยังต้องเกิดจากการที่จิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนด้วย หากเกิดขึ้นเพราะสาเหตุอื่น ๆ ก็ไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 65 ซึ่งหากพิจารณาจากอาการทางจิตของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของความบกพร่องทางอารมณ์และการแก้ปัญหา จึงไม่เข้ากับองค์ประกอบในลักษณะนี้

ประการที่สอง นอกจากนี้ปัญหาในการอ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิกลจริตเพื่อที่จะได้รับยกเว้นโทษตามมาตรา 65 นั้น แม้จะเป็นเหตุให้ได้รับยกเว้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลงก็ตาม แต่ศาลอาจเลือกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย โดยสั่งให้คุมตัวของจำเลยไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย และทำให้เธอถูกตราหน้าโดยสังคมว่าเป็นคนจิตไม่ปกติและฆ่าสามีของตนเองเพราะสติไม่ดีซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในครอบครัวของเธอจากกระแสสังคมรอบข้างไปเป็นระยะเวลานาน ดังนั้น ในต่างประเทศ ทนายความหรือผู้ที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) จึงไม่ค่อยนิยมใช้ข้อต่อสู้ประเภทนี้

4.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย

เมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวจากสามีของตนเองนั้นได้กระทำการตอบโต้กลับไปยังคู่ของเธอจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย กรณีที่มีปัญหาในการยกข้อต่อสู้เพื่อเป็นเหตุในการได้รับยกเว้นความผิด ยกเว้นโทษ หรือบรรเทาโทษของพวกเธอนั้นก็คือ การกระทำการตอบโต้กลับในขณะที่ไม่ได้อยู่ในระหว่างการใช้ความรุนแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วย่อมไม่อาจอ้างข้อต่อสู้ใด ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคดีของพวกเธอได้ แต่เมื่อ

⁹ Walker Lenore E.A. *The Battered Woman Syndrome*, 3rd Edition (New York : Springer Publishing Company, 2009), p.48.

พิจารณาประกอบกับสภาวะทางอารมณ์และรูปแบบพฤติกรรมของพวกเธอที่เรียกว่า “Battered Woman Syndrome” แล้ว ก็ย่อมจะทำให้เข้าใจถึงสถานะของพวกเธอมากยิ่งขึ้น หลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงไม่อาจตอบสนองต่อสถานการณ์ที่พวกเธอต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสม หากไม่มีการทำความเข้าใจและยอมรับว่าการกระทำของพวกเธอนั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ยาวนานแต่พิจารณาตัดสินพวกเธอในบริบทของการกระทำผิดของคนทั่วไป พวกเธอก็ย่อมลงเอยด้วยความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และหากสังคมใช้กฎหมายเพื่อกำหนดให้ผู้หญิงเลือกที่จะยอมรับการทำร้ายทารุณซึ่งเปรียบเสมือน “การฆาตกรรมผ่อนส่ง” ที่เรียกร้องให้เลื่อนการตอบโต้ออกไปจนกว่าการถูกทำร้ายหยุดครั้งต่อไปหรือเมื่อเกิดการทำร้ายถึงสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตเกิดขึ้นจริง ๆ แล้วจึงจะได้รับความเห็นใจจากกฎหมาย เมื่อถึงขั้นตอนนั้นแล้วสังคมย่อมไม่ได้รับประโยชน์อันใดเลย นอกจากความเสียหายที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ นั้นเป็นฝ่ายถูกฆ่าเสียเอง¹⁰

นอกจากการที่ควรนำความรู้เกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome เข้ามาปรับใช้ในการพิจารณาแล้วนั้น ยังควรตระหนักถึงลักษณะเฉพาะของความรุนแรงภายในครอบครัวที่แตกต่างจากอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ เพราะแม้การใช้กำลังทำร้ายจะสิ้นสุด ณ เวลานั้นแล้ว แต่มันไม่ได้ผ่านพ้นไปอย่างแท้จริง การทำร้ายจิตใจยังคงดำเนินควบคู่กันต่อไป และไม่ได้เป็นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นอยู่ในอนาคต แต่สำหรับผู้หญิงที่ถูกทำร้าย มันเป็นภัยอันตรายที่แท้จริงและหลีกเลี่ยงไม่ได้ตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่กับคู่ของเธอ

ในขณะที่ได้มีการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นนั้น ได้มีความพยายามในการปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. 2550 โดยยกร่างใหม่ในชื่อว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.” เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. 2550 นั้นยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว การให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพ การบำบัดฟื้นฟู และวิธีปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัวที่ชัดเจน จึงได้มีการเสนอร่างกฎหมายใหม่ดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น 7 หมวด รวม 49 มาตรา โดยการเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้มีมาตรการในทางปฏิบัติต่อครอบครัวและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินการ การเฝ้าระวัง การรายงานติดตามผลการดำเนินการ การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัว ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูเยียวยา บำบัดรักษาผู้กระทำความผิด และปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

¹⁰ R. v. Lavallee 1 S.C.R. (1990), Accessed September 20, 2015, <http://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/599/index.do>

ตลอดจนคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ซึ่งหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะสามารถดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญาปกติทั่วไปควบคู่กับการกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว และแก้ไขความสับสนในทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลโดยกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาและมีคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือการดำเนินการตามกฎหมายนี้เพียงศาลเดียว เพื่อให้นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ดี ร่างกฎหมายฉบับนี้ก็ยังไม่ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ตอบโต้ผู้กระทำจนเป็นเหตุให้ถูกดำเนินคดีทางอาญา

ดังนั้น ไม่ว่าจะร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ. ... ฉบับนี้จะได้รับการพิจารณาผ่านสภานิติบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายหรือไม่ หรือจะยังคงใช้บังคับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ต่อไป ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการคำนึงถึงสถานการณ์ในการกระทำความผิดของผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ในบริบทของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) ที่ต้องกระทำการสิ่งที่ไม่เหมาะสมที่กำหนดว่าเป็นความผิดในสถานการณ์ที่ไม่มีทางเลือกหรือสิ้นหวังตามที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในบทที่ 2 โดยควรนำเอากฎหมาย Republic Act No. 9262 หรือกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กปี ค.ศ. 2004 มาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการและข้อต่อผู้ที่ให้ความเป็นธรรมและมีความเหมาะสมแก่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลและนักสหวิชาชีพ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อที่จะได้พิจารณาเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยมาตรการที่เป็นธรรม ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

4.2.1 การกำหนดอาการ Battered Woman Syndrome ให้เป็นข้อต่อสู่เฉพาะ

การกำหนดให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (Battered Woman Syndrome) เป็นข้อต่อสู่เฉพาะที่แยกออกมาจากข้อต่อสู่อื่น ๆ นั้น ปัจจุบันเห็นได้จากแนวทางการบัญญัติกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก หรือ Republic Act No.9262 ของประเทศฟิลิปปินส์ที่ได้กำหนดให้อาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) เป็นเหตุยกเว้นความผิดซึ่งในแนวทางนี้ผู้เขียนเห็นว่าภาวะที่ต้องประสบกับการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาอย่างยาวนานจนเกิดผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรมของ BWS ควรถือเป็นเหตุเกี่ยวกับตัวของจำเลยเองที่ทำให้การกระทำนั้นมีความไม่น่าตำหนิในทางกฎหมายหรือเป็นการกระทำอันควรแก่การลงโทษเช่นการกระทำของผู้ที่มีสภาวะทางจิตใจที่ปกติ อีกทั้งในส่วนของการกระทำซึ่งก็คือการฆ่าคู่

ของตนในขณะที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับภยันตราย ยังไม่อาจที่จะได้รับการยอมรับอย่างเต็มใจและเข้าใจในทัศนคติของนักกฎหมายและคนทั่วไปในสังคมว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุผลหย่อนโทษที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญานั้นถือได้ว่ามีหลักการที่เหมาะสมอยู่ แต่ยังคงมีความบกพร่องในเรื่องของการนำมาปรับใช้กับการกระทำความผิดที่มีลักษณะที่แตกต่างจากการกระทำความผิดทั่วไป ดังนั้น หากนักวิชาการกฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายทำความเข้าใจและตระหนักถึงความมีอยู่ของอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างถ่องแท้แล้ว ย่อมสามารถนำไปปรับใช้กับหลักกฎหมายที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องบัญญัติให้เป็นหลักเกณฑ์เฉพาะ และยังเป็นเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยเหตุการณ์เป็นกรณี ๆ ไป ว่ากรณีใดควรยกเว้นความรับผิด ยกเว้นโทษหรือลดโทษ มิใช่กำหนดไว้อย่างตายตัวให้เป็นเหตุยกเว้นความผิด จนกลายเป็นกฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อสนับสนุนให้ผู้หญิงลุกขึ้นมาฆ่าสามีของตนได้อย่างชอบธรรม ดังนั้น การยอมให้มีการแก้ต่างที่หลากหลายมากขึ้นจะทำให้เห็นและเข้าใจความเป็นจริงของสถานการณ์ความรุนแรงที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมที่ผู้หญิงต้องประสบอย่างครบถ้วนมากขึ้น และเพื่อพัฒนาหลักกฎหมายให้สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงและเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวให้กลายเป็นปัญหาที่สังคมจะต้องให้ความสนใจและช่วยกันระมัดระวัง

เนื่องจากปัจจุบันนี้ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) นั้นได้รับการยอมรับในหลาย ๆ ประเทศแล้วว่าเป็นพฤติกรรมหนึ่งในการอธิบายถึงสาเหตุของการกระทำความผิด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ได้รับยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาที่เป็นบทบัญญัติยกเว้นความผิดและบทบัญญัติยกเว้นโทษนั้นถือเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายที่จะต้องตีความโดยเคร่งครัด การที่จะตีความขยายบทบัญญัติในลักษณะให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายที่ได้กระทำการตอบโต้ในขณะที่สถานการณ์ความรุนแรงนั้นสงบลงหรือเมื่อการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้ขาดตอนไปแล้วนั้นย่อมไม่อาจทำได้โดยไม่มีข้อโต้แย้ง

ดังนั้น เมื่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ถูกระทำและกระทำการตอบโต้กลับ จึงสมควรที่จะกำหนด “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ (Battered Woman Syndrome)” ให้เป็นพฤติกรรมซึ่งเป็นเหตุผลพิเศษไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะหรือกำหนดไว้เป็นข้อต่อสู้ในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวผู้กระทำความผิดเอง พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ตระหนักถึงความสำคัญของสภาพความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นจริงและได้ส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตใจและทางออกของปัญหาความรุนแรงของผู้ถูกระทำในการยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ให้จำเลยและเพื่อให้ผู้พิพากษาได้พิจารณาจากประวัติของความรุนแรง สภาวะ

ทางจิตใจของผู้หญิงที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดและสถานการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ที่บีบบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องก่อเหตุดังกล่าวเพื่อใช้ดุลพินิจในการลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ นอกจากนี้ยังเป็นการพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดเองว่ามีความน่าตำหนิในการกระทำนั้นมากน้อยเพียงใด ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลพิจารณาถึงลักษณะความรุนแรงของการกระทำความผิด สถานการณ์แวดล้อมการกระทำความผิดอื่น ๆ เพื่อกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม ไม่เข้าลักษณะของการสนับสนุนให้บุคคลกระทำความผิด

ซึ่ง Battered Woman Syndrome หรือ ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้น เป็นการให้เหตุผลในทางจิตวิทยาอธิบายว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมาเป็นระยะเวลานาน โดยต้องจำทนอยู่ในสภาพเช่นนั้น เมื่อเวลาผ่านไปสภาพจิตใจจะเริ่มเกิดความสับสน ไม่สามารถตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง และจะแสดงพฤติกรรมโดยการทำร้ายคู่ที่ทำร้ายตนนั้นโดยที่ตนเองไม่สามารถควบคุมผลของการกระทำได้

นอกจากนี้ ควรที่จะนำพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) ในประเด็นของสาเหตุการเกิด ผลกระทบที่มีต่อผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ฆ่าสามีโดยความช่วยเหลือจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในทางด้านจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ ซึ่งพยานผู้เชี่ยวชาญจะให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้แก่ศาลเกี่ยวกับประสบการณ์โดยทั่วไปของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) และเพื่ออธิบายบริบทที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในแต่ละบุคคลได้กระทำ ทั้งนี้ เพื่อที่จะสร้างความน่าเชื่อถือและจัดหาคำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำของผู้กระทำความผิด โดยประเด็นที่จะต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตเวชมาให้ความเห็นคือ เหตุใดความรับรู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเกี่ยวกับความใกล้ถึงจึงได้แตกต่างไปจากคำจำกัดความของคำนี้สำหรับบุคคลธรรมดาทั่วไปและเหตุใดผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจึงตอบสนองด้วยวิธีการตอบโต้ซึ่งดูเหมือนว่าจะรุนแรงเกินไปแต่เหตุใดสำหรับพวกเธอแล้วมันเป็นการตอบโต้ที่ได้สัดส่วนต่อภัยคุกคามและท้ายที่สุด พยานผู้เชี่ยวชาญอธิบายว่าเหตุใดผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจึงสูญเสียความเชื่อมั่นศรัทธาในความเป็นไปได้ของการออกไปจากความสัมพันธ์ รวมถึงพยานผู้เชี่ยวชาญสามารถที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องข้อกับประสบการณ์โดยทั่วไปและบุคลิกลักษณะเฉพาะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายแก่ศาลเพื่อที่จะโต้แย้งความเชื่อที่แพร่หลายและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายซึ่งจะส่งผลเกี่ยวกับความสามารถของศาลในการประเมินค่าการกระทำของผู้กระทำความผิดได้อย่างเป็นธรรม

อีกทั้งประวัติความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากทั้งในชั้นของพนักงานสอบสวนที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานและในชั้นศาลเองไม่ว่าจะด้วยจำเลยเป็นผู้กล่าวอ้างและนำสืบหรือศาลเห็นเองจากการสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะพินิจ เพื่อช่วยสนับสนุนถึงความจำเป็นในการกระทำหรือการถูกสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวบีบบังคับให้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลเข้าใจในเจตนาของจำเลยที่กระทำเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่อชีวิตของตนเองที่มีอยู่จริง

โดยสมควรบัญญัติข้อต่อสู้ดังกล่าวและมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ ที่จะช่วยเหลือ โดยเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำคามรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยคามรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลในครอบครัว พ.ศ. ที่กำลังอยู่ในกระบวนการจัดทำ และเพื่อให้เกิดการบังคับใช้ได้ อย่างแท้จริงโดยกำหนดให้เป็นเหตุลดโทษเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งแนวทางการบัญญัติจะได้กล่าวถึงต่อไป

4.2.2 มาตรการให้ความช่วยเหลือในชั้นของพนักงานสอบสวน

การทำงานของพนักงานสอบสวนนั้นถือได้ว่าเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นโดยผู้หญิงที่ถูกทำร้าย พนักงานสอบสวนจะเป็นหน่วยงานแรกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องพบ ไม่ว่าจะด้วยจากการมอบตัว การถูกจับกุมตัวไปดำเนินคดี การทำแผนประกอบ การสอบสวน การหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อทำสำนวนสั่งฟ้องให้แก่พนักงานอัยการ จึงถือได้ว่าเป็นการดำเนินการที่ส่งผลต่อความยุติธรรมของคดีเป็นอย่างมาก แต่จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีที่ผู้หญิงฆ่าหรือทำร้ายคู่ของตนเองนั้นมักจะได้รับ การปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขึ้นอยู่กับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแต่ละรายต่อผู้หญิงที่ฆ่าสามี ซึ่งโดยหลักแล้วในเบื้องต้นมักจะแจ้งข้อหาฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ตามมาตรา 288 ประมวลกฎหมายอาญา และดำเนินการสอบสวนแต่เฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันเกิดเหตุเท่านั้น ไม่ได้มีความพยายามในการสอบสวนถึงสาเหตุและปัจจัยก่อนเกิดการกระทำความผิดอย่างแท้จริง หรือพิจารณาถึงกรณีที่มีการกระทำรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งยังไม่รวมถึงกรณีการไม่แจ้งสิทธิผู้ต้องหา ไม่จัดหาบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้ใจให้อยู่ร่วมด้วย และได้รับการปฏิบัติที่มีอคติจากเจ้าหน้าที่¹¹ จึงทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในการต่อสู้คดีและพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องการป้องกันตัว

- ในประเด็นของการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของพนักงานสอบสวนนั้น ตามคู่มือของกองบังคับปราบปรามว่าด้วยการสืบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องนั้น กล่าวว่า “การสืบสวน” คือการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะได้ทราบรายละเอียดแห่งความผิด¹² นอกจากนี้ การสืบสวนที่ดีนั้นนอกจากจะสืบสวนให้ได้ความว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดมีอยู่อย่างไรแล้ว ก็จะต้องสืบสวนขยายผล

¹¹ นภามน รุ่งวิฑู, บทเรียนชีวิตคู่, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2554), น.57.

¹² สุพิศาล ภักดีนฤนาถ, *4 Dimensions Investigation Technique Management*, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.,) น.1,” http://www.csd.go.th/Dimensions_csd/4dimensions-1.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2559).

หาข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ป้องกันเพื่อมิให้เกิดเหตุดังกล่าวซ้ำอีก ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ในการค้นหาสาเหตุแก่นแท้ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้ อ.โสภณ รัตนากร ยังได้ให้ความหมายของพยานหลักฐานไว้ว่า คือ สิ่งที่สามารถให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล ข้อเท็จจริงทุก ๆ อย่างที่อาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อศาลได้

จากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ฆ่าสามีของตนในบทที่ 2 นั้นจะเห็นได้ว่าการตอบโต้ซึ่งเป็นเหตุให้คู่ของตนได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตนั้นเป็นผลมาจากสถานการณ์ที่เลวร้ายจากความรุนแรงในครอบครัวซึ่งผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าจะตนไม่มีทางเลือก การได้ทำความเข้าใจและพิจารณาถึงบริบทความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำความผิดที่สะสมมาเป็นเวลานานนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำความผิดและเลือกใช้วิธีการหรือมาตรการในการดำเนินคดีต่อไปได้อย่างยุติธรรมและเหมาะสม เมื่อพนักงานสอบสวนเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมจึงควรที่จะปรับทัศนคติในการดำเนินคดีว่ากรณีของหญิงฆ่าสามีนั้นอาจไม่ได้กระทำไปเพราะมีใจคอโหดเหี้ยมหรือน่ากลัวแต่เพียงเหตุเดียว แต่โดยแท้จริงแล้วพวกเธอเป็นเหยื่อของการทำร้ายอย่างซ้ำซากที่ไม่สามารถหาทางออกได้ เป็นคนที่ถูกกดดันโดยผู้เสียหายหรือผู้ตายให้ต้องกระทำความผิดและพวกเธอไม่จำเป็นต้องแบกรับความทรมาณจากการถูกทำร้ายเพื่อรักษาความเป็นครอบครัวเอาไว้ เพื่อที่จะได้เห็นภาพกว้างของเหตุการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นว่าแท้จริงแล้วมีสาเหตุมาจากเรื่องใด และจะได้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อช่วยให้ศาลเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำไม่ใช่การสอบสวนเพียงแต่เพื่อพิสูจน์ความผิดของพวกเธอ ซึ่งต้องถือว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับความประพฤติของผู้ตายในการใช้ความรุนแรงต่อผู้กระทำความผิดนั้นเป็นพยานหลักฐานที่มีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นของคดีอีกด้วย

ดังนั้น ในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดซึ่งผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้หญิงที่ฆ่าบุคคลในครอบครัว เช่น สามีหรือคู่รักหรือกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวนควรที่จะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นถึงสาเหตุของการกระทำความผิดและควรให้ผู้หญิงที่กระทำตอบโต้สามีนั้นได้มีโอกาสในการชี้แจงข้อเท็จจริงของชีวิตคู่หรือพฤติกรรมของสามี (ผู้ตายหรือผู้เสียหาย) และหากพบว่ามีข้องเกี่ยวกับกรณีการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวนั้น ควรที่จะบันทึกเหตุดังกล่าวไว้และแจ้งให้จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เข้ามาทำการตรวจรักษาและบันทึกข้อมูลดังกล่าวเพื่อรวบรวมไว้ในสำนวนคดีและการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงของผู้เสียหายหรือผู้ตายว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด และมีการเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือไม่ รวมถึงการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของผู้กระทำความผิดในเหตุการณ์ที่ผ่าน ๆ มา โดยให้ได้รับความช่วยเหลือจากสหวิชาชีพในการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้เพื่อเสนอต่อพนักงานอัยการและศาลต่อไป

และหากเคยปรากฏถึงการแจ้งความหรือลงบันทึกประจำวันกรณีการถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือพบว่ามีหลักฐานทางการแพทย์อื่น ๆ พยานบุคคล เช่น เพื่อนบ้านที่ให้การถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำความผิดและคู่ของเธอหรือต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ก็ให้พนักงานสอบสวนรวมไว้ในสำนวนคดีด้วย ซึ่งในการดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดนั้นควรที่จะกำหนดให้ในกรณีใด ๆ ที่มีการใกล้เคียงยอมความกันในชั้นสอบสวน ก็ให้เจ้าหน้าที่ลงบันทึกประจำวันเอาไว้เพื่อให้ปรากฏเป็นหลักฐานว่าได้มีการทำร้ายร่างกายกันมาที่ครั้งแล้วและมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดแม้คู่กรณีจะไม่ตั้งใจฟ้องร้องดำเนินคดีแต่ก็เพื่อไว้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาคดีของศาลหรือเพื่อพิจารณาประกอบการใช้มาตรการคุ้มครองหรือการเฝ้าระวังอื่น ๆ ต่อไป

- ในระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวของผู้กระทำความผิดรวมถึงการสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงนั้น ในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสอบปากคำ หรือการทำแผนประกอบการกระทำความผิดนั้น พนักงานสอบสวนควรจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้หญิงต้องคดีฆ่าสามีของตนนั้นร้องขอให้อยู่ร่วมด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เนื่องจากแม้ว่ากรณีนี้จะเป็นการสอบปากคำผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม แต่กรณีของผู้หญิงที่ฆ่าสามีที่ทำร้ายตนนั้น บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วยเช่นกัน และภายหลังจากการตอบโต้ไปยังบุคคลในครอบครัวนั้น โดยส่วนใหญ่ย่อมมีความรู้สึกเสียใจ ตกใจ เสียขวัญ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และสติของตนได้ จึงควรนำเอามาตรการในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำรุนแรงมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิงซึ่งฆ่าสามีของตนด้วยเพื่อเป็นการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ให้เกิดความเจ็บปวดต่อจิตใจซ้ำซ้อนขึ้นอีกในระหว่างการสอบสวน และในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่ผู้กระทำความผิดร้องขอ ก็ให้สอบปากคำไปโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ให้บันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน เช่นเดียวกับกรณีของการสอบปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

- การจัดตั้งกองหรือแผนกของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คดีที่เด็กหรือผู้หญิงถูกทำร้ายโดยเฉพาะ เช่นในกรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจแผนกคดีผู้หญิงและเด็ก (The Philippine National Police-Women and Children Protection Desks (PNP-WCPD)) ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งอาจกำหนดให้มีอัตราส่วนของเจ้าหน้าที่หญิงรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการรับมือและความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ปฏิบัติงานเมื่อประสบกับคดีที่ผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัว เนื่องจากการ

ดำเนินคดีประเภทนี้ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการสอบสวน อีกทั้งเหยื่อหรือผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้หญิงและเด็กนั้นย่อมรู้สึกปลอดภัยในการที่จะรับคำปรึกษาหรือให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญกับเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเพศเดียวกันมากกว่า และทัศนคติของผู้หญิงที่มีให้แก่กันนั้นจะทำให้เหยื่อหรือผู้กระทำความผิดหญิงรู้สึกเต็มใจที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และได้รับการรับฟังที่ไม่เจือไปด้วยอคติ เช่นกรณีของพนักงานสอบสวนชาย

4.2.3 มาตรการให้ความช่วยเหลือในชั้นศาล

- การพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยจะต้องใช้ดุลพินิจเลือกรูปแบบหรือวิธีการลงโทษที่เหมาะสมว่าควรลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการอย่างไรและควรใช้โทษประเภทใด เพื่อให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด โดยปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษคดีของผู้หญิงที่ฆ่าคู่ของตนนั้น คือ จะต้องพิจารณาถึงภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) ของจำเลยประกอบกับพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่จำเลยต้องเผชิญ วิเคราะห์ถึงสาเหตุ แรงจูงใจ และสถานการณ์ที่ทำให้ต้องกระทำความผิด รวมถึงบุคคลที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด (ผู้ตายหรือผู้เสียหาย) ด้วยเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเจตนาและความร้ายแรงในการกระทำความผิดของจำเลย โดยไม่ควรยึดถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่แต่ในสำนวนคดี เพราะอาจทำให้การพิจารณากำหนดโทษนั้นไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด โดยศาลควรทำหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวของผู้กระทำความผิด แม้ว่าจำเลยหรือพนักงานอัยการจะไม่ได้ยกขึ้นให้ปรากฏ เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่สืบเนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวโดยผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

- การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ นอกจากข้อเสนอให้ “อาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน” เป็นเหตุลดโทษแล้ว ในการพิจารณาพิพากษาคดีตัดสินนั้นศาลยังควรมีอำนาจกว้างขวางเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวในการที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาให้แตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่น ๆ เช่น การที่ศาลใช้การรอการลงโทษได้อย่างกว้างกว่าคดีธรรมดา เพราะถือว่าการผิดนี้เป็นความผิดอาญาในครอบครัว โดยเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56¹³ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งโดยหลักการแล้วคือการเปิดโอกาสให้ศาลพิจารณาถึง

¹³ **มาตรา 56** “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

ประวัติของผู้กระทำความผิด สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอื่น ๆ อันควรปรานี ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ใช้ดุลพินิจสำหรับการกระทำความผิดที่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่ในกรณีของความผิดฐานใช้ความรุนแรงในครอบครัวนี้อาจไม่กำหนดอัตราโทษชั้นสูงที่จะลงแก่จำเลยก็ได้ เนื่องจากด้วยเจตนารมณ์เพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัวเอาไว้ โดยอาจกำหนด

(3) เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็ นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถามแนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำการกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดังอื่นอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใด ตามที่กล่าวในวรรคก่อนที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้”

เงื่อนไขคุมประพฤติจากการสอบถามผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะตัวเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อหาและสาเหตุแห่งการกระทำความผิด บุคลิกลักษณะ ท่าที วาจา และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำความผิดซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาหรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจก่อนกำหนดโทษก็ได้ ซึ่งเป็นการแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคมของจำเลยก่อนศาลจะพิพากษาคดี

เช่น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 138/2532 ศาลได้ให้เหตุผลประกอบการพิจารณาว่า “จำเลยเป็นหญิง มีบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูถึง 2 คน ทั้งไม่ปรากฏว่าเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เมื่อได้คำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีที่ได้ความว่า ผู้ตายเป็นฝ่ายประพฤติดนไม่ชอบ เพราะนอกจากจะละทิ้งจำเลยไปมีภรรยาใหม่แล้ว ยังจะนำบุตรของจำเลยไปอยู่กับภรรยาใหม่อีกเช่นนี้ จึงสมควรให้ออกาสจำเลยได้กลับตัว โทษจำคุกจึงให้รอไว้ มีกำหนด 3 ปี” หรือใน คำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2529 ที่ศาลได้ให้เหตุผลประกอบการพิจารณาว่า “แม้จำเลยกับผู้ตายจะเป็นสามีภริยากัน ผู้ตายก็ไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะทำร้ายจำเลย” และในคำพิพากษาฎีกาที่ 2394/2526 ศาลให้เหตุผลว่า “การที่จำเลยเห็นผู้ตายกับผู้หญิงนอนเปลือยกายกันอยู่ในห้องสองต่อสอง ตามพฤติการณ์ดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดกระทบกระเทือนจิตใจของจำเลยผู้เป็นภริยาอย่างมาก การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายในขณะนั้นเชื่อว่าจำเลยได้กระทำไปด้วยอารมณ์หึงหวงและโกรธแค้นควบคุมสติไม่ได้ และได้กระทำไปในขณะที่ยังไม่สามารถควบคุมสติและระงับอารมณ์โกรธได้ ถือได้ว่าจำเลยถูกข่มเหงทางด้านจิตใจด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมแล้ว” ซึ่งทั้งสามคดีดังกล่าวได้รับการพิจารณาให้รอการลงโทษจำเลยไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ทั้งสิ้น

จะเห็นได้จากการให้เหตุผลของศาลในคดีข้างต้นซึ่งศาลได้ให้ความสำคัญกับความ เป็นหญิงและความเป็นมารดา อีกทั้งมองว่าการที่ภริยาแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้วิธีการฆ่าคู่ของเธอนั้น มักมีสาเหตุมาจากการที่ภริยาเป็นฝ่ายถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและทางจิตใจก่อนมามากพอสมควรก่อนมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น¹⁴ ด้วยเหตุนี้จึงใช้ดุลพินิจกำหนดโทษโดยการรอการลงโทษจำคุกเพื่อที่ผู้หญิงที่ฆ่าคู่ของตนนั้นจะได้ไม่ต้องรับโทษจำคุกหรือได้รับโทษที่น้อยลง ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในชั้นศาลที่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้หญิงในกรณีเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

¹⁴ นฤมล โพธิ์แจ่ม, “ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : กรณีภรรยาฆ่าสามี ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ฉบับที่ 2, ปีที่ 1, น.104-106 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549).

4.2.4 มาตรการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ

- ในเรื่องเขตอำนาจในการพิจารณาตีความรุนแรงในครอบครัวนั้น ตามมาตรา 3¹⁵ ประกอบมาตรา 8¹⁶ ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามหากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย แล้วความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่า ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าผู้หญิงที่ได้ฆ่าคู่ของตนหรือทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสนั้น หากเป็นเยาวชนที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี ก็จะต้องดำเนินคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวโดยมีวิธีการดำเนินคดีที่บัญญัติขึ้นเป็นพิเศษตั้งแต่กระบวนการจับกุม สอบสวนและฟ้องคดีเนื่องด้วยเหตุของความเป็นเยาวชน แต่หากเป็นกรณีที่ผู้หญิงที่ได้ฆ่าคู่ของตนหรือทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสและได้กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวร่วมกับความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 6 เดือนหรือปรับเกินกว่า 6,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ การพิจารณาตีทั้งความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวและความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น¹⁷ ซึ่งในที่นี้คือตามประมวลกฎหมายอาญา

ด้วยเหตุนี้ การกระทำรุนแรงในครอบครัวใด ๆ ที่เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตนั้นมีอัตราโทษที่สูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวจึงทำให้การกระทำความผิดของหญิงที่ฆ่าหรือทำร้ายคู่ของตนจึงมีได้อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่จะถูกดำเนินคดีในศาลอาญาแทน ซึ่งจะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาเป็น

¹⁵ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

¹⁶ มาตรา 8 วรรคสอง “ ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม”

¹⁷ อมรรัตน์ กรียาผล, “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในทัศนะของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว,” *ตุลพาท*, เล่ม 2, ปีที่ 55, น.82 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2551).

กฎหมายหลักในการพิจารณาคดีแต่ก็มีอำนาจที่จะใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายหลักของศาลอาญานั้น ซึ่งผลเสียที่อาจเกิดขึ้นนั้นคือผู้ใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือศาลนั้นอาจละเลยการที่จะนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองฯ ไปใช้ได้ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการนำคดีเข้าสู่ศาลโดยมิได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าเป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วยศาลจึงพิจารณาแต่คดีอาญาเพียงอย่างเดียวหรือศาลไม่เชี่ยวชาญในเรื่องของความรุนแรงในครอบครัว¹⁸ จึงใช้กฎหมายอาญาและวิธีการทางอาญาบังคับใช้เพียงอย่างเดียวในการดำเนินคดีโดยไม่ได้คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 206/2555 ซึ่งจำเลยได้ใช้ปากขวดที่แตกแทงไปที่คอหอยของสามีเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย คดีนี้มีประวัติของการถูกทำร้ายและด่าว่าทุบตี ศาลฎีกาจึงพิจารณาคดีความขยายหลักการบันดลโทษเพื่อให้ความคุ้มครองแก่จำเลยเพื่อให้ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดเพียงใดก็ได้ แต่ในคดีนี้นั้นแม้ได้รับการลดโทษ แต่ก็ไม่ได้มีการพิจารณารอการลงโทษ ทำให้เกิดผลเสียต่อบุตรของครอบครัวดังกล่าวที่สูญเสียทั้งพ่อและแม่ไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความละเอียดของศาลอาญาที่ไม่เทียบเท่ากับศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาคดีที่มีลักษณะเช่นนี้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะและความพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น คือ มีการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการลับ การพิจารณาไม่เคร่งครัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีคณะผู้พิพากษาสมทบซึ่งมาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านเยาวชนและครอบครัวร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีกับผู้พิพากษาอาชีพซึ่งกำหนดให้ต้องเป็นผู้พิพากษาสมทบหญิงไม่น้อยกว่า 1 ท่านจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ มีบริการทางการแพทย์และจิตแพทย์เพื่อตรวจพิเคราะห์ทางกายและทางจิต มีบริการทางสังคมสงเคราะห์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัว และคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีบางอย่างให้อำนาจศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ด้วยเหตุที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีในลักษณะที่ไม่มุ่งแต่การลงโทษแต่ยังมุ่งให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือคู่สมรส เพื่อสงวนและคุ้มครองรักษาสถานภาพของการสมรสและความเป็นครอบครัวให้ดำรงอยู่

ดังนั้น จึงควรแก้ไขเรื่องเขตอำนาจศาลโดยกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวและการกระทำความผิดฐานใดก็ตามที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัว

¹⁸ สถานีพัฒนาสังคม, “ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550,” *แนวหน้า*, ภายใต้ “คอลัมน์ผู้หญิง,” <http://www.naewna.com/lady/columnist/13835> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2559).

อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้นแม้ว่าจะเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นร่วมด้วยซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองฯ ก็ตาม เนื่องจากคดีประเภทดังกล่าวเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อนและเพราะศาลครอบครัวมีกระบวนการทางศาลที่แตกต่างไปจากศาลธรรมดาซึ่งไม่เคร่งครัดเป็นทางการมากนัก เพื่อให้การบังคับใช้กลไกต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นเป็นไปอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและเยียวยาผู้ถูกกระทำความผิดได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกต ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพของคนในครอบครัว พ.ศ. ...

นั้น มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้คดีอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นใดนอกจากศาลเยาวชนและครอบครัวเช่น บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพฯ ยังได้ขยายขอบเขตของ “ความรุนแรงในครอบครัว”¹⁹ โดยให้หมายรวมถึงการกระทำความผิดทางอาญาที่มีลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวด้วย ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ก็จะส่งผลให้คดีของผู้หญิงที่ฆ่าหรือทำร้ายคู่ของตนนั้นอยู่ในความหมายของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามกฎหมายนี้และอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว และยังได้ประโยชน์จากมาตรการในการดำเนินคดีบางอย่างจากร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ด้วย จึงควรพิจารณาถึงบทบาทของกระบวนการยุติธรรมในกรณีที่เป็นคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยมุ่งประสงค์ถึงวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่เคร่งครัดมากเกินไปซึ่งเหมาะสมกับการแก้ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรง แต่อย่างไรก็ตาม เขตอำนาจเดิมในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ในกรณีของคดีครอบครัวนั้นเป็นลักษณะของคดีแพ่ง

¹⁹ **มาตรา 4** ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ซึ่งมีลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานบุกรุก เป็นต้น หรือมีลักษณะความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา และให้หมายความรวมถึงการกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ซึ่งมิได้รวมถึงการพิจารณาคดีอาญาด้วย และในส่วนของ การดำเนินคดีอาญานั้นเป็นกรณีการกระทำ ความผิดของเด็กหรือเยาวชน จึงมีมาตรการที่ค่อนข้างเน้นการไกล่เกลี่ย และแม้ภายหลังในปี 2553 จะได้มีการกำหนดให้ขยายไปถึงคดีตามพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัวฯ แล้วแต่ก็กำหนดไว้ ที่การกระทำร้ายร่างกายไม่ถึงแก่บาดเจ็บสาหัส ดังนั้น หากจะกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมี อำนาจในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวทั้งหมดก็สมควรมีการกำหนดกระบวนการพิจารณา และการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดด้วย มิใช่การพิจารณาปัญหาความ รุนแรงในลักษณะของการผ่อนปรนโดยมุ่งให้ผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำความรุนแรงได้ ประนีประนอมกัน เนื่องจากต้องทำความเข้าใจว่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ใช่ปัญหาที่จะ ประนีประนอมหรือไกล่เกลี่ยกันได้ แต่ต้องได้รับการแก้ไข

- นอกจากกรณีการบัญญัติเป็นเหตุลดโทษแล้ว ยังสามารถนำเอาหลักเรื่องเหตุ บรรเทาโทษ ตามมาตรา 78 ประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ได้ โดยพิจารณาเกี่ยวกับตัวของ ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นหญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ ในฐานของผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์อย่าง สาหัส ที่เกิดขึ้นในขณะกระทำความผิดและมีใจความทุกข์เพียงเล็กน้อย²⁰ ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่ กฎหมายกำหนดเอาไว้ให้ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษน้อยลงโดยไม่เกินกึ่ง หนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ซึ่งจะเป็บบทบัญญัติในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษให้ เหมาะสมแก่พฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป มิใช่เป็นบทบังคับศาลที่จะต้องลงโทษ ให้แก่ผู้กระทำความผิดเพราะมีเหตุบรรเทาโทษเสมอไปไม่ ในอดีตที่ผ่านมา คดีของหญิงที่ฆ่าสามีของ ตนเองนั้นแม้ไม่ได้รับการพิจารณายกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษ ศาลก็มีแนวโน้มที่จะใช้เงื่อนไขของ เหตุบรรเทาโทษมาเป็นข้อพิจารณาในการลดโทษให้แก่จำเลยแต่ด้วยเหตุเนื่องจากคำให้การชั้น สอบสวนของจำเลยเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 21/2534) หรือทางนำสืบของ จำเลยเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาอยู่บ้าง (คำพิพากษาฎีกาที่ 6988/2542) ซึ่งโดยแท้จริงแล้วเมื่อ พิจารณาถึงสถานะอันเลวร้ายของจำเลยที่ต้องตกอยู่ในสภาวะที่ถูกทำร้ายในครอบครัวอย่างซ้ำซากไร้ การยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือจากสังคม จนเป็นเหตุให้ต้องหาทางออกโดยการฆ่าสามีของตนเองควร ได้รับการพิจารณาว่าเข้าเงื่อนไขของ “ผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส” หรือ “เหตุอื่นอันควร ปราณี” ซึ่งเป็นเหตุอื่น ๆ นอกจากเหตุที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติ เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจอย่าง กว้างขวางในการให้ออกาสจำเลย

²⁰ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, การรื้อการลงโทษ เหตุบรรเทาโทษ เหตุยกเว้นความรับผิด เหตุ ยกเว้นโทษ เหตุลดหย่อนความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินเตอร์บุ๊คส์, 2554), น.11.

- เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ฆ่าคู่ของตนนั้นเป็นผลกระทบบจากการได้รับความรุนแรงอาจด้วยทางร่างกาย จิตใจ ทางเพศ หรือทางสังคมก็ตาม ก็ย่อมถือได้ว่าผู้หญิงเหล่านี้ต้องทนทุกข์ทรมานจากความบอบช้ำทางจิตใจในฐานะของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวด้วยเช่นเดียวกัน จึงควรต้องจัดให้ได้รับการรักษาเยียวยา โดยการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจ ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินชีวิต รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้กระทำผิด เช่น บุตร เพื่อที่จะได้ยุติการเรียนรู้ซึมซับจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น และเพื่อที่จะได้รักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ดำเนินต่อไปได้ไม่เกิดความรุนแรงซ้ำอีก และควรจัดให้มีหน่วยงานเข้าไปให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว ที่ผู้กระทำผิดนั้นมีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู หรือเมื่อพ้นโทษหรือพ้นความผิดแล้ว ควรให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพและการได้รับการยอมรับจากสังคมหรือครอบครัวของฝ่ายสามีต่อไป

4.2.5 แนวทางใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ในประเด็นนี้มีใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่หญิงต้องคดีฆ่าสามี ภายหลังจากที่ได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ปลายเหตุ แต่ผู้เขียนต้องการที่จะชี้ให้เห็นถึงมาตรการอื่น ๆ ที่ช่วยในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงที่จะดำเนินไปถึงจุดสูงสุด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการที่กระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงได้อย่างเต็มที่ และไม่ได้ช่วยเหลือในการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ใช้ความรุนแรงให้ยุติพฤติกรรมดังกล่าว และจากที่ได้กล่าวในบทที่ 2 ถึงระดับของความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะมีแนวโน้มถึงความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นและมีอัตราการเกิดที่บ่อยครั้งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้มีการพยายามขอความช่วยเหลือหรือแจ้งเหตุไปยังบุคคลอื่น โดยท้ายที่สุดไม่ได้มีการแก้ปัญหาหรือช่วยเหลืออย่างถูกต้อง ก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้เหตุการณ์ความรุนแรงนั้นร้ายแรงขึ้นและในท้ายที่สุดก็เกิดเป็นประเด็นที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาในงานวิชาการฉบับนี้

เมื่อกล่าวถึงมาตรการในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญของรัฐที่มีอยู่มาตรการหนึ่งคือ “คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ” เนื่องจากกรณีที่ผู้กระทำผิดได้กระทำต่อบุคคลในครอบครัวและมีผู้ได้รับความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ หากไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้ถูกระทำ อาจจะมีการทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิตได้ เพราะผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกันในครอบครัว²¹ ซึ่งได้บัญญัติหลักการเอาไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

²¹ วิเศษ อ่อนตา, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2556), น.360.

ซึ่งได้กำหนดไว้ในหมวด 15 ว่าด้วยการพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ²² ซึ่งเป็นบทบัญญัติในส่วนของวิธีพิจารณาคดีที่กำหนดให้ผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสามารถร้องขอความคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนการฟ้องคดีได้ นอกจากนี้ยังมีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีหลักการที่น่าสนใจ ดังนี้

มาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือก่อนมีการดำเนินคดี

ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ หมวด 15 ได้บัญญัติถึงวิธีการในการร้องขอให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลโดยให้ความคุ้มครองตั้งแต่ความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าวนั้นยังไม่เป็นคดีขึ้นสู่ศาล โดยที่มาตรา 171 ให้อำนาจประธานศาลฎีกาในการออกข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ กล่าวโดยสรุป คือ

- กำหนดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอให้ศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ หรือหากไม่อยู่ในวิสัยที่จะร้องขอได้ก็ให้อำนาจ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ องค์กรที่มีความเกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายอาจทำการแทนได้

- เพื่อให้การให้ความคุ้มครองนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วจึงกำหนดให้ศาลเมื่อได้รับคำร้องแล้วให้ทำการไต่สวนโดยไม่ชักช้าและไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด โดยในระหว่างการไต่สวน ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องขอไม่ควรเผชิญหน้ากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความรุนแรง ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกนอกห้องพิจารณาหรือใช้วิธีการอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้าได้ และการไต่สวนให้กระทำเป็นการลับ

และในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้กำหนดไว้ว่าในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินรวมไปด้วยกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่ชักช้า หรือจะยื่นในเวลาใด ๆ ระหว่างมีการไต่สวนก็ได้ ซึ่งหากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนทำให้ไม่สามารถจัดทำคำร้องขอคุ้มครองฯ ได้ทัน ผู้ร้องอาจแถลงด้วยวาจาต่อศาลก็ได้

- หากปรากฏต่อศาลว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดย

²² คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว

ห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา เข้าใกล้ที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครอง ทรัพย์สินหรือกระทำการใด อันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่า 6 เดือน และศาลอาจกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้ คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนด คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพให้เป็น ที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้

- ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้ร้องมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว (เช่น เป็นผู้ ยั่วยุหรือด่าทำร้ายหรือมีส่วนในการทำร้ายร่างกายกัน) และจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ บำบัดรักษา ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องเข้ารับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้ารับการอบรมหรือบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูจากศูนย์ให้ คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานหรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือครอบครัวตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เป็นต้น

- ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งคุ้มครองฯ ให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาพำนักอยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบใน กรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร

หากฝ่าฝืนคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหา มาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตาม คำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

นอกจากมาตรการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ แล้ว ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวฯ ได้กำหนดให้พนักงาน เจ้าหน้าที่เมื่อได้พบเห็นความรุนแรงหรือได้รับแจ้งมีอำนาจในการเข้าไปในสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อ สอบถามเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้งได้ รวมถึงการจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอคำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และในกรณีที่ประสงค์จะดำเนินคดี ก็ให้จัดให้ได้มีการร้องทุกข์ตามกฎหมายอีกด้วย

มาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดี

ในส่วนของการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพในระหว่างการดำเนินคดีนั้น เพื่อให้ สามารถดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญาปกติทั่วไปควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการ คุ้มครองสวัสดิภาพ การจัดให้มีโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือ บุคคลในครอบครัวให้เกิดความเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำ ผู้กระทำและบุคคลในครอบครัว ย่อมป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำและเกิดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลในครอบครัว เมื่อ พิจารณาจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะเห็นว่าไม่ได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการในการขอคุ้มครองสวัสดิภาพในระหว่างที่มีการ ดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวเอาไว้และไม่ได้เปิดช่องเอาไว้ให้มีคำร้องขอให้กำหนดมาตรการ

บรรเทาทุกข์หรือเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจ ทำให้ไม่สามารถอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว นอกจากนี้กำหนดระยะเวลาในการมีผลบังคับของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพนั้นจำกัดอยู่ที่ไม่เกิน 6 เดือนจึงทำให้อาจไม่ครอบคลุมถึงช่วงเวลาของการดำเนินคดีของผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และอาจทำให้เกิดความเสียหายได้

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดหลักการทางสารบัญญัติ รับรองสิทธิแก่ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ได้มีการแจ้งความหรือร้องทุกข์ในอายุ ความของคดีความรุนแรงในครอบครัวให้มีสิทธิร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาล เยาวชนและครอบครัวฯ ได้ แต่กรณีที่มีการร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความแล้วนั้น กฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเป็นการชั่วคราวได้แม้ว่าจะไม่ได้รับการร้องขอก็ตามแต่ต้องนำคำสั่งนั้นไปให้ศาลรับรองภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่ง เช่น การให้ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ หรือ การให้ชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะของผู้ถูกระทำ ความรุนแรง การออกคำสั่งห้ามผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าไปใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว และวิธีการดูแลบุตร นอกจากนี้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบรรเทาทุกข์เบื้องต้นแล้ว ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ได้ตามที่เห็นสมควรอีกด้วย²³ ซึ่งหลักการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองฯ นี้มีอยู่แต่ประสบปัญหาในการนำมาใช้ เนื่องจากในทางปฏิบัติศาลไม่ค่อยใช้อำนาจในการกำหนด มาตรการใด ๆ เนื่องจากมองว่าเป็นการขัดต่อหลักเสรีภาพของประชาชน

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ควรที่จะบัญญัติมาตรการเพิ่มเติมเพื่อรับรองสิทธิของผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวในการที่จะได้รับความช่วยเหลือด้วยมาตรการอื่น ๆ คู่ขนานไปกับการดำเนินกระบวนการทางอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัวฯ ด้วย เช่น การให้ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงหรือผู้มีส่วนได้เสียนั้นร้องขอให้ศาลมีคำสั่งในการคุ้มครองสวัสดิภาพในระหว่างการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าในขั้นตอนใดหรือปรากฏต่อศาลในระหว่างพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวคนอื่นก็ให้ศาลมีอำนาจให้ความคุ้มครองตามที่เห็นสมควรได้ เนื่องจากการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญายังก่อให้เกิด

²³ **มาตรา 11** ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนด มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใด ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ความไม่พอใจของผู้กระทำความรุนแรงและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น จึงสมควรที่จะมีมาตรการในการแยกตัวผู้กระทำความรุนแรงออกจากครอบครัว แม้จะเป็นที่พักของผู้นั้นตามกฎหมายก็ตาม ภายในเวลากำหนด รวมถึงโดยสั่งห้ามมิให้เข้าใกล้หรือข่มขู่คุกคาม หรือช่วยด้วยประการใด ๆ ต่อผู้ถูกระทำจนเกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยแยกตัวออกไปเพื่อให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟู จนกว่าจะลดละเลิกพฤติกรรมหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่รุนแรง เช่น สุราหรือสิ่งเสพติดให้โทษ จัดให้เข้ากิจกรรมกลุ่มบำบัดหรือครอบครัวบำบัด

ในส่วนของผู้ถูกระทำความรุนแรงนั้น ก็ควรจัดให้ได้รับความช่วยเหลือตรวจรักษาทางการแพทย์ หรือขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการเยียวยา บำบัดฟื้นฟูทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่องมาจากการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในชั้นของก่อนการดำเนินคดีหรือในชั้นสอบสวน ด้วยเหตุที่เรื่องความกระทบกระเทือนทางจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและต้องมีความต่อเนื่องในการดูแลรักษา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเรียนรู้ถึงความรุนแรงจนนำไปสู่การกระทำความผิดได้

และหากมีพฤติการณ์เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของบุคคลนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจมีคำสั่งยกเลิกการคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนครบกำหนดระยะเวลาก็ได้ หรือจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือระยะเวลาให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ดังกล่าวก็ได้ โดยควรคำนึงถึงความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว และผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

มาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการทางอาญา

มาตรการอื่น ๆ ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาในการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกระทำความรุนแรงนั้น เนื่องจากโดยข้อเท็จจริงแล้วเหยื่อที่ถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมิได้ต้องการให้ผู้กระทำความรุนแรงต้องติดคุก แต่ต้องการให้หยุดการกระทำรุนแรง ดังนั้นแนวทางที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาจึงต้องกำหนดทางเลือกในการลงโทษให้มีความหลากหลาย กว้างขวางมากขึ้นกว่าการใช้โทษจำคุกเพียงสถานเดียว พิจารณาจากมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำรุนแรงฯ กำหนดว่าหากศาลพิพากษาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา 4 ศาลมีอำนาจให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติกผู้กระทำความผิดให้ชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้ ซึ่งการนำเอามาตรการดังกล่าวมาใช้เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกควบคุมตัวหรือเข้าไปอยู่ในเรือนจำ แต่สามารถพักอาศัยและดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้เพราะการกระทำความผิดในกรณีเช่นนี้ยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมของสังคม และการนำผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปอยู่ในเรือนจำย่อมก่อให้เกิดมลทินแก่ผู้กระทำความผิดในการที่จะออกมาเริ่มต้นใหม่ในครอบครัวอีก

ด้วย ซึ่งมีได้เป็นการแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดการกระทำคามผิดดังกล่าว ดังนั้น มาตรการตามมาตรา 12 จึงเปรียบเสมือนเป็นทางเลือกในการกำหนดมาตรการที่มีความเหมาะสมเพื่อใช้กับผู้กระทำคามผิด โดยไม่จำเป็นต้องลงโทษแก่ผู้ที่กระทำคามผิดเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการแก้ไขตัวผู้กระทำคามผิดให้กลับคืนสู่สังคม และป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำ โดยมุ่งผลที่การคุ้มครองผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และรักษาความมั่นคงสงบสุขของครอบครัวไว้ได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ศาลยังอาจใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 ในเรื่องของการมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อป้องกัน ปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำคามผิดไม่ให้กลับมาก่อการกระทำคามผิดอีก เช่น การเรียกประกันทัณฑ์บนในกรณีที่มีความปรากฏแก่ศาลว่าผู้กระทำคามผิดมีแนวโน้มที่จะกระทำคามผิดซ้ำ ศาลก็มีอำนาจเรียกให้ผู้นั้นทำค้ำประกันว่าจะไม่ก่อให้เกิดเหตุร้ายขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 2 ปี หรือ การห้ามไม่ให้ผู้กระทำคามผิดเข้าใกล้ผู้ถูกกระทำคามรุนแรงหรือบุคคลอื่นใดในครอบครัวที่มีความเสี่ยงจะได้รับความรุนแรงแทนในระยะเวลาหรือภายในเงื่อนไขที่ศาลกำหนด การกำหนดให้ฝ่ายที่กระทำคามรุนแรงเป็นฝ่ายที่ต้องออกจากบ้าน หรือการคุมประพฤติของผู้กระทำคามผิด

กล่าวโดยสรุปแล้ว การกระทำคามผิดโดยผู้หญิงหรือเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวที่ได้กระทำการตอบโต้ นั้น ส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ได้ใช้มาตรการในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมาจากหลายสาเหตุและปัจจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติและสภาวะทางจิตทั้งของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงควรต้องกระทำตั้งแต่ครั้งแรกที่เกิดการใช้ความรุนแรงหรืออย่างน้อยก็ในขณะแรกที่ได้มีการแจ้งถึงเหตุการณ์การใช้ความรุนแรง โดยกระบวนการในการขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพนั้นจะต้อง สะดวก รวดเร็ว ประหยัด ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และต้องมีกลไกบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างจริงจัง ในส่วนของกระบวนการในการบำบัดฟื้นฟูนั้นต้องกระทำโดยทีมสหวิชาชีพและต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและติดตามผลจนกว่าจะเชื่อได้ว่าผู้กระทำรุนแรงนั้นมีทัศนคติต่อคนในครอบครัวที่ดีขึ้น มีพฤติกรรมที่ลดละเสี่ยงสิ่งที่เป็นปัจจัยให้เกิดความรุนแรงและมีความร่วมมือในการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผลมากกว่าใช้ใช้กำลัง รวมถึงให้ความช่วยเหลือในการปลูกฝังทัศนคติในตัวผู้ถูกกระทำคามรุนแรงว่าไม่ใช่สิ่งที่ตนต้องรับผิดชอบหรือยินยอมให้เกิดขึ้นและไม่ประพฤตินในลักษณะของการตกเป็นเหยื่อ เพื่อยุติวงจรความรุนแรงที่จะดำเนินต่อไป

4.2.6 แนวทางการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ฆ่าคู่ของตน

จากหลักการที่สำคัญที่ได้เสนอเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกกระทำคามรุนแรงในครอบครัวที่ได้กล่าวมาในหัวข้อที่ 4.2.1 ถึง 4.2.4 นั้น ผู้เขียนขอเสนอแนะบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักการไว้เพื่อพิจารณา โดยบัญญัติเพิ่มเข้า

ไปในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือบัญญัติเพิ่มเข้าไปในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพของคนที่ครอบครัว พ.ศ. ... โดยกำหนดเป็นมาตรการคุ้มครองเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวที่ได้กระทำความผิด

โดยบัญญัติในกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะนี้

“ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ” หมายความว่า รูปแบบที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางวิทยาศาสตร์จิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจโดยคู่ของเธออย่างสะสม”

“ในการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญานั้น หากพบว่าเคยมีการลงบันทึกประจำวันหรือหลักฐานทางการแพทย์หรือพยานหลักฐานใด ๆ ที่บ่งชี้ให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ที่ตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ หรือเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ และให้จิตแพทย์ในท้องที่ประเมินผลทางจิตเวชของผู้กระทำความผิด เพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐานในสำนวน”

“หากผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ที่ตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์การถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัวมาอย่างยาวนานและได้กระทำความผิดต่อคู่ของตน ให้ศาลมีอำนาจในการพิจารณาเหตุดังกล่าวนี้เป็นเหตุลดโทษ

ในการพิสูจน์ถึงภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้น ให้ศาลได้รับความช่วยเหลือจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตเวชหรือจิตแพทย์

ในการใช้ดุลพินิจตามวรรคแรก ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของผู้กระทำความผิดได้”

“กรณีผู้กระทำความผิดในมาตราก่อนนั้น หากพบว่ามีการใช้สารเสพติดติดกฎหมายหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในขณะที่กระทำความผิดโดยไม่ได้ถูกบังคับขึ้นใจให้เสพ จะถูกตัดมิให้ได้รับประโยชน์จากข้อต่อสู้เกี่ยวกับภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ”

“ในการพิจารณากำหนดความรับผิดชอบนี้ ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญาก็ได้”

หลักการอย่างคร่าว ๆ ที่ผู้เขียนเสนอให้บัญญัติเพิ่มลงไปกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเหล่านี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมตระหนักถึงความสำคัญของความรุนแรงในครอบครัวในส่วนของผลกระทบที่มีต่อเหยื่อของความรุนแรงในกรณีที่ไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นในลักษณะของ Battered Woman Syndrome แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติ เนื่องจากการกระทำความผิดอาจได้รับการพิจารณาในฐานะของความผิดตามประมวล

กฎหมายอาญาโดยตรงโดยมิได้คำนึงถึงสาเหตุของการกระทำความผิดที่มีที่มาจากฐานของความรุนแรงในครอบครัว

ดังนั้น การนำเอาหลักของการถูกระทำความรุนแรงอย่างซ้ำ ๆ เพื่อใช้เป็นเหตุลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญาจะเป็นแนวทางที่ให้ความยุติธรรมแก่หญิงต้องคดีฆ่าสามีได้ดีที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ นั้น เกิดจากอาการทางจิตเวชประเภทหนึ่ง หรือที่รู้จักกันในลักษณะของ Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) หรือภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ซึ่งประกอบด้วยอาการต่าง ๆ เช่น การมีความเครียดอย่างรุนแรงจนทำให้ผู้หญิงรู้สึกปราศจากความกลัวและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สามารถย้อนระลึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยปราศจากสติหรือการรู้สึกตัวผ่านฝันร้ายหรือการนึกถึงแบบไม่ได้ตั้งใจ การแวบเข้ามาในความทรงจำ นอนไม่หลับ ซึ่งอาการต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นมาอย่างน้อย 1 เดือนโดยมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้หญิง และเมื่อผู้หญิงตกอยู่ในภาวะของผู้ที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ แล้ว พวกเธอจะรู้สึกว่าตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีใครช่วยเหลือเธอได้ มีความกลัวตลอดเวลา และเชื่อว่าตนเองไม่สามารถหนีไปจากสถานการณ์ที่เลวร้ายนี้ได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว หลักการที่สอดคล้องกับทฤษฎีของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) คือ มาตรา 65 ประมวลกฎหมายอาญา ที่เป็นบทบัญญัติในการยกเว้นโทษหรือลดโทษให้แก่จำเลยตามระดับของความรุนแรงของอาการป่วยทางจิตของจำเลย โดยกำหนดให้จำเลยอาจไม่ต้องรับโทษแม้การกระทำของจำเลยจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา แต่หากจำเลยยังคงรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง กฎหมายจะกำหนดให้จำเลยยังต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะลดโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้²⁴ โดยฐานความคิดเช่นเดียวกับการบัญญัติให้การกระทำความผิดโดยวิกลจริตเป็นเหตุยกเว้นโทษเนื่องจากการลงโทษการกระทำที่เกิดจากภาวะความเครียดจากสถานการณ์การถูกทำร้ายอย่างสะสมย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษ อีกทั้งหากพิจารณาจากสาเหตุความเป็นมาและประวัติของหญิงที่ต้องคดีฆ่าสามีของตนเองแล้วนั้น จะเห็นได้ถึงความบอบช้ำทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการกระทำของผู้ตายหรือผู้เสียหายเอง จนเมื่อเข้าสู่ภาวะทางจิตใจที่เรียกว่า Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) นั้นก็ย่อมทำให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวอย่างซ้ำ ๆ มีความรับรู้ถึงภัยอันตรายที่แตกต่างจากคนทั่วไป มีความหวาดระแวงในพฤติกรรมที่รุนแรงของคู่ของเธอ รวมถึงความเก็บกดจากการถูกทำร้ายจนกระทั่งเมื่อความอดทนนั้นสิ้นสุดลง การกำหนดให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่าง

²⁴ สังกัส เนาวรัตน์พันธ์, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาและการบังคับโทษกับผู้ป่วยจิตเวช,” (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.53-55.

ซ้ำ ๆ ดังกล่าวเป็นเหตุสุดโหดก็จะทำให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ หรืออุปนิสัยและการกระทำทั้งหลายของผู้เสียหายหรือผู้ตายซึ่งเป็นคู่สมรส ที่ได้กระทำต่อผู้กระทำความผิดนั้นได้รับการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด

แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงที่ฆ่าสามีของตนเองนั้นจะต้องได้รับโทษเลย ในฐานะของเหตุยกเว้นโทษเพราะมิใช่เป็นการกระทำโดยไม่รู้สำนึกของการกระทำหรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้เช่นกรณีของคนวิกลจริต จึงต้องกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้ที่การกำหนดโทษนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด ความรุนแรงของการกระทำสาเหตุที่ผู้หญิงต้องตอบโต้อย่างรุนแรงไปยังคู่ของตนเอง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เคยเกิดขึ้นภายในขอบเขตของความเป็นครอบครัวและผลกระทบที่สำคัญต่อสภาวะทางจิตใจของเธอ

ซึ่งผู้เขียนเสนอให้กำหนดเป็นเหตุสุดโหดไว้ในวรรคสามของมาตรา 65 และบัญญัติคำนิยามเพิ่มเติมของกลุ่มอาการดังกล่าวไว้ในมาตรา 1 ของประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

“มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้

(15) “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ” หมายความว่า รูปแบบที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจโดยคู่ของเธออย่างสะสม”

ซึ่งหลักในการเสนอบทบัญญัติมาตรานี้ได้นำเอาคำนิยามของ **Battered Woman Syndrome** มาจาก Section 3²⁵ ของ Republic Act No.9262 ซึ่งได้ให้คำนิยามว่า รูปแบบที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายอันเป็นผลมาจากการถูกทำร้ายอย่างสะสม และนอกจากนี้ยังได้ให้คำจำกัดความของ “การทำร้าย” ที่สะสมว่าหมายความว่า การกระทำให้เกิดความเสียหายทางกายต่อผู้หญิงหรือเด็กของเธอเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย จิตใจ หรือทางด้านอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักในคำพิพากษาของคดี **State v. Kelly** ว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นบุคคลซึ่งตกเป็นวัตถุแห่งการทำร้ายทางร่างกายหรือพฤติกรรมในทางจิตวิทยา (Psychological behavior) โดยผู้ชายเพื่อที่จะบังคับให้เธอกระทำบางสิ่งที่เขาต้องการให้เธอทำโดยปราศจากการตระหนักถึงสิทธิของเธอ

นอกจากนี้ ใน Duhaime’s Law Dictionary ยังให้คำจำกัดความของ Battered Woman Syndrome ในบริบททางกฎหมายว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของข้อต่อสู้เกี่ยวกับการ

²⁵ Section 3. Definition of Terms.- As used in this Act:

(c) “Battered Woman Syndrome” refers to a scientifically defined pattern of psychological and behavioral symptoms found in women living in battering relationships as a result of cumulative abuse.

ป้องกันตัวในความผิดฐาน Manslaughter หรือ Murder โดยได้รับความช่วยเหลือจากพยาน ผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้หญิงที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้นจะตกอยู่ในความเชื่อว่าเป็นที่ที่จะรักษาชีวิตของตนเองไว้นั้น เธอต้องฆ่าคู่ของเธอก่อน หรือหมายความถึง สภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังการถูกรังแกที่ก่อให้เกิดความสับสน ตัดสินใจทำอะไรไม่ถูก และแสดงพฤติกรรมโดยการทำร้ายสามีโดยที่ตนเองไม่สามารถควบคุมได้²⁶

(16) “คู่ของตน” หมายความว่า คู่สมรสหรือคู่สมรสเดิม หรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยา และรวมถึงบุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์ฉันชู้สาว (Dating Relationship) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันกันหรือต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าด้วยทางกาย ทางจิตใจ หรือทางเศรษฐกิจซึ่งอาจมีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยกันไม่ว่าจะมีบุตรด้วยกันหรือไม่ก็ตาม

ซึ่งในส่วนของ “คู่ของตน” ที่เป็นผู้ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงจนเป็นเหตุให้ตกอยู่ในภาวะ BWS นั้น ใน Republic Act No.9262 นั้นไม่ได้บัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นบุคคลใดได้บ้าง แต่ได้กำหนดฐานะของผู้หญิงซึ่งอาจถูกใช้ความรุนแรงและถือเป็นบุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ใน Section 3 (a) ว่าหมายรวมถึงการกระทำต่อผู้หญิงที่เป็นภริยาของเขา ภริยาก่อนหรือกระทำต่อผู้หญิงซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้กระทำความรุนแรงนั้นได้มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศหรืออยู่ในความสัมพันธ์ฉันชู้สาว (Dating Relationship)²⁷ หรือต่อบุคคลที่เขามีบุตรด้วย²⁸ ดังนั้น

²⁶ นภามน รุ่งวิฑู, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น.42.

²⁷ **Section 3.** Definition of Terms. - As used in this Act,

(e) “Dating relationship” refers to a situation wherein the parties live as husband and wife without the benefit of marriage or are romantically involved over time and on a continuing basis during the course of the relationship. A casual acquaintance or ordinary socialization between two individuals in a business or social context is not a dating relationship.

²⁸ **Section 3.** Definition of Terms. - As used in this Act,

(a) “Violence against women and their children” refers to any act or a series of acts committed by any person against a woman who is his wife, former wife, or against a woman with whom the person has or had a sexual or dating relationship, or with whom he has a common child, or against her child whether legitimate or illegitimate, within or without the family abode, which result in or is likely to result in physical, sexual, psychological harm or suffering, or economic abuse including threats of such acts, battery, assault, coercion, harassment or arbitrary deprivation of liberty

ผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กของประเทศฟิลิปปินส์จึงอาจเป็นได้ตั้งแต่ สามี อดีตสามี แฟนหนุ่ม (Boyfriend) อดีตแฟนหนุ่ม (Ex-boyfriend) ผู้ที่อยู่กินกันหรือเคยอยู่กินกัน (live-in partner or ex-partner) ผู้ชายที่ผู้หญิงได้มีบุตรด้วย และผู้ชายที่ผู้หญิงได้มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือความสัมพันธ์ฉันทู้สาว ซึ่งในที่นี้หมายความว่าถึง สถานะของบุคคลที่อยู่อาศัยด้วยกันฉันทู้สาวโดยที่ปราศจากผลประโยชน์เกี่ยวกับการสมรสหรือสถานะของคู่ที่รักกันอย่างมากหรือการมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในระหว่างที่คบกัน

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความคุ้มครองไปถึงความสัมพันธ์ของเพศเดียวกัน คือ เลสเบียน แฟนสาว หรืออดีตแฟนสาว และในต้นร่างเสนอแก้ไข Model Penal Code ของสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มคำนิยามของ “ครอบครัวหรือสมาชิกในครัวเรือน” เอาไว้ใน Section 3.11 (5) ว่าให้หมายรวมถึง คู่สมรสหรืออดีตคู่สมรส บุคคลที่อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ฉันทู้สาวหรือมีความสัมพันธ์ในทางเพศ มีความเกี่ยวข้องหรือเคยมีความเกี่ยวข้องโดยการสมรสมาก่อน หรือมีบุตรด้วยกัน²⁹

คำนิยามของ “บุคคลในครอบครัว” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แล้วหมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันทู้สาวโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน อีกทั้งในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวฯ นั้นได้ให้คำนิยามของ “บุคคลในครอบครัว” ให้หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม หรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันทู้สาวซึ่งมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายต่อกันหรือมีพฤติการณ์ที่คุกคามต่อสวัสดิภาพและยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่และรวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคู่สมรส หรือคู่สมรสเดิมหรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันทู้สาวซึ่งมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายต่อกันหรือมีพฤติการณ์ที่คุกคามต่อสวัสดิภาพและยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่ นอกจากนี้ “คู่สมรส” หมายถึง ชายหญิงที่อยู่หรือเคยอยู่ด้วยกัน (Intimate Partner) อย่างสามีภรรยาหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปให้เข้าใจเช่นนั้น ไม่ว่าจะจดทะเบียนสมรส (Marriage Spouse) หรือไม่จดทะเบียนสมรส (de facto spouse) แต่ไม่รวมถึง

²⁹ Section 3.11 (5) “Family or household member” includes any of the following:

(i) A spouse or former spouse.

(ii) An individual with whom the person resides or has resided, has or has had a dating relationship, is or has engaged in a sexual relationship, is related or was formerly related by marriage, has a child in common.

การอยู่หรือเคยอยู่ด้วยกันอย่างสามีสามีหรือระหว่างหญิงกับหญิงหรือชายกับชายแม้จะแปลงเพศแล้วก็ตาม³⁰ ซึ่งคำนิยามดังกล่าวนี้คู่สมรสจึงไม่รวมถึงความสัมพันธ์แบบปรักรวั้มเพศด้วย

เมื่อพิจารณาประกอบกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตกอยู่ในภาวะ BWS ที่แม้ผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงแต่ก็ยังคงอยู่ในความสัมพันธ์ดังกล่าว หรือเลือกให้อีกคู่ของตนในการปรับปรุงแก้ไข ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าต้องเป็นความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันใกล้ชิดและลึกซึ้งทั้งในทางกายภาพ ทางอารมณ์ความรู้สึก และอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศร่วมด้วย ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในความสัมพันธ์ของคนต่างเพศหรือในความสัมพันธ์แบบปรักรวั้มเพศได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้หญิงที่จะยกข้อต่อสู้ดังกล่าวนี้โดยสำคัญแล้วจะต้องเป็นผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงโดยถูกกระทำซ้ำโดยคู่ของตน ซึ่งในที่นี้ควรหมายถึง คู่สมรสหรือคู่สมรสเดิม หรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยา และรวมถึงบุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์ฉันชู้สาว (Dating Relationship) ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์แบบปรักรวั้มเพศก็ได้ ที่ต้องแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันกันหรือต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าด้วยทางกาย ทางจิตใจ หรือทางเศรษฐกิจซึ่งอาจมีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยกันไม่ว่าจะมีบุตรด้วยกันหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้ครอบคลุมทุกรูปแบบของสถานการณ์ความรุนแรงที่กระทำต่อผู้หญิง โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดกันได้อย่างครบถ้วน

“มาตรา 65 วรรคสาม “ในกรณีที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดโดยมีสาเหตุมาจากตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ มาเป็นระยะเวลายาวนานจนเป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อจิตใจ ให้ศาลพิจารณาลงโทษจำเลยน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

เหตุที่ควรเสนอให้เป็นบทบัญญัติทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญานั้น ประการที่หนึ่ง เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของ Battered Woman Syndrome ในงานศึกษาดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญแก่ปัญหาในการพิสูจน์ในกรอบองค์ประกอบของข้อต่อสู้ที่เป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ การกระทำโดยป้องกัน และการกระทำโดยบันดาลโทสะ ซึ่งยังมีข้อเท็จจริงบางอย่าง คือ ระยะเวลาของการข่มเหงหรือภัยอันตรายกับการกระทำตอบโต้ผู้กระทำ ซึ่งการตีความขยายขอบเขตขององค์ประกอบที่เป็นหลักทั่วไปในกฎหมายอาญานั้นไม่อาจทำได้ การกำหนดข้อต่อสู้ให้เป็นหลักทั่วไปในการให้ความคุ้มครองจึงน่าจะเกิดประโยชน์แก่ผู้กระทำ ความผิดในกรณีเช่นนี้มากกว่า ประการที่สอง แม้ในงานศึกษาระดับนี้จะมุ่งเน้นไปที่การกระทำ

³⁰ วชิรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, “การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว,” ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : มูลนิธิเพื่อนหญิงและสถาบันพัฒนาการบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว กรุงเทพมหานคร, 2546, น.14.

ของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะ BWS ก็ตาม และบทบัญญัติที่ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการบัญญัติไว้นั้นจะเอื้อประโยชน์และระบุงบประมาณถึงผู้กระทำซึ่งเป็นเพศหญิงก็ตาม แต่ด้วยลักษณะของอาการ BWS นั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายที่ถูกกระทำความรุนแรงโดยภริยาของตน (Husband battering/Men abuse)³¹ หรือผู้สูงอายุและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง (Elder and Child Abuse) โดยบุคคลในครอบครัว ย่อมตกอยู่ในภาวะดังกล่าว³² ได้เช่นเดียวกันหากมี

³¹ ในการศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นนอกจากกรณีกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงหรือภริยาแล้ว ก็ยังมีการใช้ความรุนแรงต่อฝ่ายชายด้วยเช่นกัน ซึ่งจากสถิติในงานศึกษาของ Gelles ในปี 1974 ได้ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่ร้อยละ 47 ของสามีที่ใช้กำลังทำร้ายต่อภริยา ก็มีร้อยละ 33 ของภริยาที่ใช้กำลังทำร้ายสามีเช่นเดียวกัน และเช่นเดียวกันจำนวนของคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกรณีผู้ชายลงมือฆาตกรรมภริยาของตน ร้อยละ 17.5 ในขณะที่ ผู้หญิงลงมือฆาตกรรมสามีร้อยละ 16.4 ของคดีฆาตกรรมทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม การใช้ความรุนแรงโดยภริยานั้นยังไม่ถูกตระหนักว่าเป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาถึงแม้จะมีข้อมูลทางสถิติก็ตาม เนื่องจากการรายงานของสื่อและการทำงานของเจ้าหน้าที่นั้นมักเห็นภาพของผู้ชายที่เป็นผู้กระทำความผิดและผู้หญิงคือเหยื่อ นอกจากนี้ความรุนแรงในความสัมพันธ์ของบุคคลเพศเดียวกัน กล่าวคือ เกย์ เลสเบียน ก็แทบจะไม่ถูกกล่าวถึง รวมถึงความรุนแรงต่อผู้ชายในความสัมพันธ์รักร่วมเพศก็แทบจะไม่ได้ได้รับความสำคัญเช่นเดียวกัน

³² ในปี 1987 ในงานวิจัยของ Suzanne Steinmetz ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอาการของสามีที่ถูกทำร้ายทุพตติ (Battered Husband Syndrome) ในบทความเหยื่อวิทยา (Victimology) แต่ถูกต่อต้านอย่างแรง ซึ่งงานเขียนดังกล่าวได้เสนอว่าผู้ชายและผู้หญิงเป็นฝ่ายที่กระทำรุนแรงได้พอ ๆ กัน ต่อมาในปี 1980 ได้มีการทำสำรวจครอบครัวชาวอเมริกันที่มีเหตุความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 3,218 ครอบครัวพบว่า ผู้ชายและผู้หญิงกระทำความรุนแรงจนเป็นเหตุให้คู่สมรสอีกฝ่ายได้รับอันตรายสาหัสได้พอ ๆ กัน ซึ่งสถิติในประเทศไทยช่วงปี 2543-2544 ของมูลนิธิเพื่อนหญิงพบว่า สามีฆ่าภริยารวมแล้ว 90 ราย ส่วนภริยาฆ่าสามีรวมแล้ว 32 ราย (โปรดดู วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 30*, น.10-11.) จากระบบข้อมูลภายใต้เว็บไซต์ www.violence.in.th พบว่าจำนวนเหตุการณ์การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ในปี 2553 มีจำนวน 916 เหตุการณ์ มีจำนวนผู้กระทำความรุนแรงเป็นเพศชาย (645 ราย) มากกว่าเพศหญิง (86 ราย) หรือร้อยละ 86.23 ไม่ระบุเพศผู้กระทำ 17 ราย หรือร้อยละ 2.27 ของจำนวนผู้กระทำทั้งหมด มีจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นเพศหญิง (653 ราย) มากกว่าเพศชาย (77 ราย) หรือร้อยละ 87.18 ไม่ระบุเพศผู้ถูกกระทำ 19 รายหรือร้อยละ 2.54 ของจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ชายก็ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวเหมือนกัน แม้มีจำนวนน้อยกว่าผู้หญิงก็ตาม

สภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดอื่น ๆ ในลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งการกำหนดให้เป็นเหตุสุดโตษทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญานั้นย่อมก่อให้เกิดการต่อ ยอดทางการศึกษา และอาจนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัดเพศได้ และประการที่สาม เพื่อขจัดปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมฝ่ายต่าง ๆ ไม่นำเอาพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาคดีหรือดำเนินคดีแก่จำเลย แต่นำเอากระบวนการกฎหมายอาญามาบังคับใช้เหมือนคดีอาญาทั่วไป การกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้ในประมวลกฎหมายอาญา จึงให้ความคุ้มครองได้เต็มประสิทธิภาพมากกว่า

เหตุที่ควรนำมากำหนดไว้ในวรรคสามของมาตรา 65 นั้น นอกจากด้วยเหตุที่เงื่อนไขในการได้รับยกเว้นโทษหรือลดหย่อนโทษตามมาตรา 65 นั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำของบุคคลที่มีสภาพที่จิตไม่มั่นคง หรือไม่สมประกอบ ซึ่งในการพิสูจน์นั้นต้องได้ความเห็นจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันแล้ว จากที่ได้ทำการศึกษาฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของผู้นั้นที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) ในการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชนั้น ระบบการจำแนกโรคจิตเวช (DSM-IV) ซึ่งจัดโดยสมาคมจิตเวชศาสตร์สหรัฐอเมริกาได้ยอมรับว่า BWS นั้นเป็นประเภทหนึ่งของภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในชีวิต หรือ Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติในวรรคหนึ่งนั้นกำหนดยกเว้นโทษให้ในกรณีที่ถูกกระทำได้กระทำในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ หรือหากรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือสามารถบังคับตนเองได้อยู่บ้าง นั้นก็ยังคงได้รับการลดหย่อนโทษตามวรรคสอง ซึ่งจากที่ได้ทำการวิเคราะห์มาข้างต้นนั้น การกระทำ ความผิดของบุคคลซึ่งตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้น เป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงการกระทำ รู้ว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและรู้ว่าไม่ควรกระทำ นอกจากนี้ในบางกรณียังเกิดจากการคิดใคร่ครวญมาแล้ว จึงไม่อาจพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขในมาตรา 65 วรรคแรกและวรรคสองอยู่นั่นเอง อีกทั้งอาการ PTSD นั้นแม้จะเป็นลักษณะความบกพร่องในสภาวะแห่งจิตก็ตาม แต่ถือได้เพียงเป็นอาการป่วยทางจิตที่ไม่ถึงขั้นของวิกลจริต จึงย่อมไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรา 65 โดยตนเอง

แต่เนื่องจากอาการป่วยทางจิตหรือ BWS นั้นเกิดจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงมาอย่างยาวนานและเหยื่อความรุนแรงไม่สามารถหลุดพ้นไปจากสถานการณ์นั้นได้ จึงทำให้ผู้กระทำความผิดมีต่อบอดต่อทางออกที่ถูกต้อง กล่าวคือ ในทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ดูสมเหตุสมผลในมุมมองของวิญญูชนนั้น มีช่องทางออกที่สมเหตุสมผลสำหรับผู้ตกอยู่ในภาวะดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาสภาวะแห่งจิตของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้มีการลงมือกระทำเพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำและทางออกที่ผู้กระทำได้รับรู้ว่ามีอยู่ โดยมีความเป็นเหตุเป็นผลโดยตัวเอง

โดยการกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้ในมาตรา 65 นั้นโดยฐานคือการยอมรับแล้วว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ฟ้อง แต่ให้มีเหตุสุดโตษตามกฎหมายเนื่องจากผลของการถูกกระทำความรุนแรงโดยคู่รักมาอย่างยาวนานซึ่งกระบวนการผลิตซ้ำของความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ทำให้

ภาพของความรุนแรงหรือสถานการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นในความรู้ของผู้หญิงในลักษณะของการมีประสบการณ์ซ้ำซึ่งเป็นรูปแบบอาการหนึ่งของ PTSD ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นกำลังจะเกิดขึ้นอีก ซึ่งในกรณีการพิสูจน์เรื่องภาวะอาการของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้นให้อาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์เป็นผู้วินิจฉัยว่าขณะที่กระทำความผิด จำเลยตกอยู่ในภาวะดังกล่าวหรือไม่ โดยอธิบายเกี่ยวกับโรคและอาการของ Battered Woman Syndrome เช่น การเกิดขึ้นของภาวะดังกล่าว การพัฒนาระดับความรุนแรงหรือการเรียนรู้ในแต่ละช่วงของความรุนแรงในครอบครัว และท้ายที่สุดส่งผลกระทบต่อจิตใจ อารมณ์ และความเชื่อมั่นของผู้กระทำความผิดอย่างไร โดยข้อมูลทั้งหมดต้องอาศัยความกระตือรือร้นในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ การสั่งให้สืบพยานเพิ่มเติมโดยอัยการ การซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยศาล และการได้รับความช่วยเหลือจากจิตแพทย์หรือผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ด้านจิตเป็นผู้ให้การตรวจพิสูจน์ หรือวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกจากผลกระทบจากความรุนแรงอย่างเหมาะสม เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการต่อสู้และในการพิจารณาคดีของศาลอย่างเป็นธรรมแล้วจึงให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยต่อไปว่าการกระทำของจำเลยนั้นสมควรได้รับการกำหนดโทษเพียงใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ศาลและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจถึงสภาวะทางจิตใจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ลงมือกระทำว่าโดยแท้จริงแล้วมีสาเหตุจากภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นจากการถูกรุกรานมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเพื่ออธิบายให้ศาลเข้าใจว่าเหตุใดผู้กระทำความผิดจึงไม่แสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือเลือกใช้วิธีการอื่นเป็นทางออกจากกรณีความรุนแรงในครอบครัวนี้ หรือเหตุใดการตอบโต้กลับในขณะที่ไม่ได้มีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อชีวิตของผู้กระทำความผิดนั้นจึงเป็นสิ่งซึ่งจำเป็นที่ควรได้รับความเห็นใจจากกระบวนการยุติธรรม

แต่แม้ผู้เขียนจะเสนอให้บัญญัติไว้ในมาตรา 65 วรรคสามซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความป่วยทางจิตหรือความวิกลจริตก็ตาม แต่ผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้นกระทำไปด้วยปฏิกิริยาหรือการโต้ตอบที่เป็นเรื่องปกติของการถูกคู่ของตนทำร้ายมาอย่างยาวนาน ไม่ใช่การกระทำโดยไร้สติสัมปชัญญะแต่เป็นการกระทำที่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล

ซึ่งจากข้อเสนอดังกล่าวนี้ หากศาลพิจารณาลดโทษให้แก่หญิงต้องคดีฆ่าสามีแล้วศาลอาจใช้มาตรการตามมาตรา 56 ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไว้ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติตามมาตรา 56(4) โดยกำหนดให้จำเลยได้รับการบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรืออาการป่วยทางจิตเวชซึ่งในที่นี้คือ ภาวะอาการของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ ให้หายดี โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นตามสมควรเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันไม่ให้ผู้หญิงกระทำความผิดขึ้นอีก ตามมาตรา 56(5) ได้

การเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยานั้นเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง แต่ภายใต้ค่านิยมของสังคมไทยนั้นมักสอนให้ผู้หญิงอดทนจึงทำให้ผู้หญิงไม่เรียกร้องสิทธิของตัวเอง กฎหมายจึง

เป็นสิ่งสุดท้ายที่ผู้หญิงจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นการที่ถูกหุบตีจนทนไม่ไหว แล้วจึงจะเข้าไปแจ้งความ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จับแจ้ง ท้ายที่สุดก็กลับมาฆ่าสามีของตน ดังนั้น แม้ว่าจะมีการบัญญัติกฎหมายโดยมุ่งที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ออกมามากมายเพียงใด และครอบคลุมกว้างขวางในทุกกรณีก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือทัศนคติของบุคคลในครอบครัวที่ควรเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน มีความถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และมองว่าการใช้ความรุนแรงต่อสมาชิกในครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและไม่ใช่วิธีในการแก้ปัญหา รวมถึงทัศนคติของบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน หรือญาติพี่น้องที่ต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ หรือแจ้งเหตุให้แก่เจ้าหน้าที่ทราบหากพบเห็นความรุนแรงโดยที่ไม่ยึดติดกับค่านิยมที่มองว่า “การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องส่วนตัว ปัญหาในครอบครัวคนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง” อีกต่อไป เพราะเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจเนื่องจากมันส่งกระทบและความเสียหายต่อสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการทำร้ายจิตใจแม้กระทั่งการที่สังคมไทยมองว่าความเจ้าชู้ของผู้ชายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ การนอกใจภริยาไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่ในความเป็นจริงแล้วสิ่งนี้ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกันที่สามารถก่อให้เกิดความคับแค้นใจสะสมจนเป็นเหตุให้เกิดการฆาตกรรมกันขึ้นมาได้

และท้ายที่สุดคือทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวว่าไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยแต่มีความร้ายแรงและจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นในทุกขณะหากไม่เข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องทำความเข้าใจต่อปัญหาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติ สิทธิหน้าที่และมาตรการที่จำเป็นในการช่วยเหลือเพื่อที่กฎหมายจะได้บังเกิดผลสมตามเจตนารมณ์ ต้องคำนึงถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวว่ามีน้ำหนักเพียงพอที่จะนำมาอ้างเพื่อให้ความผิดของเหยื่อความรุนแรงนั้นได้รับการบรรเทาลง ไม่ปฏิเสธการรับรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดมาอย่างต่อเนื่องที่อาจเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ความรุนแรงในครอบครัวคงอยู่ต่อไป หากได้รับความร่วมมือร่วมใจอย่างพร้อมเพรียงกันจากทุกภาคส่วน ปัญหาของโศกนาฏกรรมในครอบครัวก็ย่อมบรรเทาเบาบางลงไปได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การใช้ความรุนแรงในระหว่างคู่สมรสนั้นมีลักษณะที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในระหว่างหญิงชายที่ถูกกำหนดโดยเพศสภาพ (Gender-Based Violence) การใช้ความรุนแรงของผู้ชายต่อคู่สมรสหรือคู่รักนั้นเป็นพฤติกรรมที่กระทำไปโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมและกดขี่หรือบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่ผู้ชายต้องการ โดยไม่จำกัดแต่เฉพาะการทำร้ายร่างกายแต่หมายรวมถึงการทำร้ายในทางจิตใจ การบีบบังคับในทางสังคมและการควบคุมทางเศรษฐกิจด้วย จึงทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ถูกกดดันให้อยู่ในสถานะที่ต้องอาศัยพึ่งพิงหรือต้องอดทนยอมรับการกระทำใด ๆ เพื่อรักษาความเป็นครอบครัวเอาไว้

กรณีที่ทำการศึกษาเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนมาจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สะสมและถูกเก็บเอาไว้ เมื่อผู้ถูกกระทำมาตลอดชีวิตของการอาศัยอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสังคมหรือเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมได้กระทำการตอบโต้กลับไปยังผู้ใช้ความรุนแรงจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งกลายเป็น “ผู้หญิงต้องคดีฆ่าสามีตนเอง” จากการศึกษาในเชิงสังคมวิทยาและจากบทสัมภาษณ์ผู้หญิงในงานวิชาการต่าง ๆ จะพบว่าผู้หญิงเหล่านี้เผชิญปัญหาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เมื่อถูกคู่ของตนทำร้ายในระยะแรกก็จะให้อภัยจนกระทั่งมีความรุนแรงมากขึ้นจึงจะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยมักจะได้รับความแนะนำให้ไกล่เกลี่ยคืนดีกันหรือเปลี่ยนใจไม่ดำเนินคดีกับคู่ของตน กระทั่งเมื่อกลับมาอยู่ในความสัมพันธ์เดิมก็ถูกทำร้ายหนักขึ้นและบ่อยครั้งขึ้น แม้พยายามออกไปจากความสัมพันธ์ไปอยู่กับญาติหรือเพื่อนฝูงท้ายที่สุดก็กลับมาอยู่กับคนที่ทำร้ายตัวเองอีกไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของการให้อภัย การถูกข่มขู่คุกคามหรือเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจก็ตาม ซึ่งเหตุการณ์จะเกิดขึ้นเป็นวัฏจักรหรือที่รู้จักในทฤษฎีของวงจรความรุนแรง (The Cycle of Violence Theory) เมื่อผู้หญิงติดอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกกระทำรุนแรงและไม่สามารถหาทางออกหรือหลบหนีไปได้ พวกเธอก็จะค่อย ๆ รู้สึกสิ้นหวังและหมดความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาซึ่งมีการศึกษาว่าในทางสังคมจิตวิทยา ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเหล่านี้จะตกอยู่ภาวะของการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ทำให้เธอมีพฤติกรรมที่วางเฉยต่อความรุนแรง และจะเอาชีวิตรอดจากสถานการณ์ความรุนแรงเป็นครั้ง ๆ ไปเนื่องจากเธอไม่สามารถคาดเดาผลจากการกระทำใด ๆ เพื่อแก้ปัญหาของเธอได้

โดยธรรมชาติของความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะที่กระทำต่อคู่สมรสนั้นจะมีแนวโน้มที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งขึ้นและในแต่ละครั้งจะค่อย ๆ รุนแรงขึ้น เมื่อเกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลายาวนานโดยไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะกลายเป็นความรุนแรงสะสมที่นำไปสู่การฆาตกรรมไม่ว่าจะเป็นฝ่ายชายฆ่าฝ่ายหญิงหรือฝ่ายหญิงฆ่าฝ่ายชายก็ตาม ซึ่งในงานเขียนฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้าย (Battered Woman) ที่นำไปสู่การเกิดทฤษฎีภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ (Battered Woman Syndrome) ที่จะนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้หญิงที่อยู่บนพื้นฐานของการถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจเพื่อนำไปสู่ทางออกทางกฎหมายที่ให้ความเป็นธรรมกับเหยื่อของความรุนแรงนี้ และเพื่อให้เข้าใจว่าผู้หญิงที่ถูกทำร้ายถูกทำให้เหลือเพียงทางเลือกเดียวที่เป็นทางเลือกสุดท้ายหรือความพยายามครั้งสุดท้ายที่จะปกป้องตนเองจากการถูกทำร้ายทางร่างกายและจิตใจ การตอบโต้จึงเป็นการฆ่าเพื่อปกป้องตนเอง ซึ่งการตัดสินใจของพวกเธอเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล มิใช่การกระทำเพราะความทารุณโหดร้ายหรือความต้องการแก้แค้นของผู้หญิง

ภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำซาก (Battered Woman Syndrome : BWS) นั้นหมายถึงรูปแบบบุคลิกลักษณะโดยทั่วไปของผู้หญิงที่ถูกข่มเหงทางร่างกายและจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยอำนาจของผู้ชายที่อยู่ในชีวิตของพวกเธอ ซึ่งเป็นเงื่อนไขในทางจิตวิทยาที่ทำให้เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเชื่อว่ามีเพียงหนทางเดียวที่จะหนีไปจากสถานการณ์ที่เลวร้าย นั่นคือ การฆ่าคู่ของเธอ โดยผู้หญิงที่จะเข้านิยามของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้นั้น Walker ได้กล่าวว่าพวกเธอจะต้องผ่านวงจรความรุนแรงทั้ง 3 ระยะอย่างน้อย 2 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วย ระยะของการสร้างความตึงเครียด ระยะเหตุการณ์ความรุนแรงฉับพลัน ระยะของความสำนึกผิดและการแสดงความรัก ซึ่งรูปแบบของความรุนแรงในครอบครัวนั้นเมื่อสถานการณ์มาถึงระยะที่สามแล้วก็จะวนกลับไปทีระยะแรกอีกครั้งและในท้ายที่สุดช่วงเวลาของระยะที่สามนั้นจะน้อยลงจนกระทั่งหมดไปเหลือเพียงช่วงเวลาของการทำร้าย ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงเข้าสู่ภาวะของการช่วยเหลือตนเองไม่ได้อันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ทฤษฎีนี้จะอธิบายถึงความรับรู้และความเข้าใจของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอว่าพวกเธอหมดหนทางที่จะหยุดการข่มเหงและการที่จะหนีไปจากสถานการณ์นั้นได้ ซึ่งจะตอบคำถามแก่คณะลูกขุนและศาลได้ว่าเหตุใดเมื่อเธอถูกทำร้าย เธอจึงไม่หนีออกไปจากความสัมพันธ์นั้น ๆ ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ขาดทรัพยากรในการดำรงชีพ ค่านิยมในเรื่องของสถาบันครอบครัวและความคาดหวังของสังคมต่อการอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ความรัก หรือความเป็นห่วงบุตรของตน และประเด็นถัดมาคือการนำเอาเรื่องของภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรงหรือ Post-traumatic Stress Disorder : PTSD มาใช้ในการอธิบายสภาวะทางจิตของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบอาการทางจิตในส่วนที่เกี่ยวกับการรับรู้ โดยเกิดขึ้นอย่างชั่วคราวและพบได้ในผู้หญิงที่มี

ประสบการณ์การถูกกระทำรุนแรง โดยสามารถสรุปลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนด้วยการวินิจฉัยทาง PTSD ได้ว่าพวกเธอจะมีอาการหวาดระแวงว่าจะถูกทำร้ายจากคู่ของเธอ มีการตื่นกลัวและมีประสาทความรู้ความรุนแรงที่ไว ขาดความมั่นใจในความสามารถของตน เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีวงจรความรุนแรงในครอบครัว การช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อันเกิดจากการเรียนรู้ และภาวะของความเครียดที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรงนั้น เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสภาวะทางจิตใจของผู้หญิงที่สำคัญในการที่เธอลงมือฆ่าคู่ของเธอโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ไม่ได้มีการเผชิญหน้ากับภยันตรายหรือถูกกระทำรุนแรง (Non-confrontation)

เมื่อมีการตอบโต้ความรุนแรงไปยังคู่ที่ทำร้ายด้วยความรุนแรงนั้นโดยส่วนใหญ่จะมีอยู่ 2 สถานการณ์ด้วยกันคือ ตอบโต้ในขณะที่ความรุนแรงกำลังดำเนินอยู่ และ ตอบโต้กลับในขณะที่ความรุนแรงยุติลงแล้ว ซึ่งในกรณีของการตอบโต้ต่อความรุนแรงที่กำลังดำเนินอยู่นั้น แม้เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย การกระทำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายก็ยังคงอาจอ้างว่ากระทำโดยป้องกันตัวได้ หากกระทำต่อภยันตรายที่ใกล้จะถึง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เนื่องจากสามียอมไม่มีอำนาจอันชอบธรรมในการทำร้ายร่างกายภริยา จึงถือได้ว่ามีภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาต่อไปว่าเป็นการป้องกันตัวที่พอสมควรแก่เหตุหรือไม่ แต่หากเป็นการตอบโต้ในช่วงเวลาที่กระชั้นชิดหรือยังไม่ขาดตอน ก็อาจยกข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยบันดาลโทสะเพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 72 ได้เช่นเดียวกัน เพราะการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจในลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมซึ่งทำให้ผู้ถูกข่มเหงนั้นกระทำต่อผู้ข่มเหงไปในขณะที่โทสะยังรุนแรงอยู่ แต่กรณีปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือ หากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้ตอบโต้ไปยังคู่ของเธอในช่วงเวลาที่ไม่ได้มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นสามารถยกข้อต่อสู้ได้ขึ้นเพื่อเป็นเหตุยกเว้นโทษหรือลดโทษให้แก่ตนเองได้

นอกจากนี้ “อคติในทางเพศ” ที่ปรากฏในแนวคำพิพากษาซึ่งพิจารณาว่าการทำร้ายทุบตีในครอบครัวนั้นถือเป็นเรื่องปกติเล็กน้อย ไม่เป็นภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายหรือเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรง จึงไม่เป็นเหตุอันสมควรให้ผู้หญิงกระทำการตอบโต้อย่างรุนแรงจนถึงแก่ชีวิต การวินิจฉัยว่าไม่มี “ภยันตรายที่ใกล้จะถึง” ในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้นจึงไม่อาจทำให้หญิงต้องคดีฆ่าสามีของตนยกข้อต่อสู้ใด ๆ เพื่อให้ความยุติธรรมแก่ตนเองได้ นอกจากนี้การพิจารณาเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อลดโทษให้แก่จำเลยได้นั้น ศาลก็กลับนำไปใช้เฉพาะในเงื่อนไขของการยอมรับสารภาพหรือให้การอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี โดยมีได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด อาจกล่าวได้ว่าปัญหาของกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดีของผู้หญิงต้องคดีฆ่าสามี นั้นคือ สภาวะการถูกทำร้ายร่างกายจากสามีที่มีความรุนแรง ต่อเนื่องและยาวนานนั้น

ไม่ได้ปรากฏพยานหลักฐานมากเพียงพอที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดีและได้รับการพิจารณาว่าไม่เกี่ยวแก่ประเด็นที่จะใช้สนับสนุนข้อต่อสู้ใด ๆ

เมื่อศึกษาในหลักกฎหมายและแนวคำวินิจฉัยของศาลในต่างประเทศจะพบว่า ในหลายประเทศได้ให้ความสนใจในเรื่องของ “Battered Woman Syndrome” เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งในงานเขียนฉบับนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวคำพิพากษาของสหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์เป็นหลัก โดยในสหรัฐอเมริกานั้นแม้ว่ากรณีของการฆ่าคู่ของตนในสถานการณ์ที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับความรุนแรงหรือไม่ปรากฏว่ามีอันตรายที่ใกล้จะถึงจะไม่อาจอ้างว่ากระทำโดยป้องกันได้โดยตรงเนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขของกฎหมาย แต่ในหลาย ๆ มลรัฐก็ได้ยอมรับว่าพยานหลักฐานเกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome ที่ได้จากพยานผู้เชี่ยวชาญในทางด้านจิตวิทยานั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงการต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการ BWS ของจำเลยซึ่งเป็นผลมาจากประวัติของการถูกร้ายทางร่างกายและจิตใจจากผู้ตายซึ่งเป็นสามีของจำเลยและอธิบายเหตุผลว่าทำไมจำเลยจึงไม่หนีออกไปจากความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้าย เช่น ในคดี State v. Kelly (1984) มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ หรือในคดีของ Joyce Hawthorne มลรัฐฟลอริดาที่ใช้ BWS ในการแสดงให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลของความรับรู้เกี่ยวกับภัยอันตรายของผู้หญิงที่มีความแตกต่างจากความรับรู้ของผู้ชายและทำให้การประเมินกำลังที่ใช้ในการตอบโต้ นั้นไม่เป็นไปตามที่กฎหมายคาดหวังและทำให้ได้รับการพิจารณาว่าไม่มีความผิด เช่นเดียวกับในมลรัฐแคลิฟอร์เนียที่แม้ไม่ได้พิจารณา BWS ว่าเป็นพยานหลักฐานที่พิสูจน์การกระทำโดยป้องกันแต่ก็รับฟังในฐานะของการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อโดยสุจริตของจำเลยได้แต่ไม่อาจรับฟังว่าเป็นความเชื่อโดยสมเหตุสมผลได้ จึงถูกจัดว่าเป็นการสนับสนุนข้อต่อสู้ว่าเป็นการป้องกันตัวที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Self-defense) และในปี ค.ศ. 2015 ได้มีการเสนอร่างกฎหมายเพื่อแก้ไข Model Penal Code ซึ่งเป็นกฎหมายอาญากลางของสหรัฐอเมริกาโดยได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ โดยเพิ่มสถานการณ์ที่มีรูปแบบความรุนแรงที่ยืดเยื้อยาวนานเป็นสถานการณ์ที่กฎหมายให้อำนาจในการใช้กำลังป้องกันที่ถึงแก่ชีวิตได้ นอกจากนี้ ในมลรัฐโอไฮโอได้บัญญัติรับรองถึงพยานหลักฐานเกี่ยวกับ BWS ในพิสูจน์ถึงองค์ประกอบของความบกพร่องในการใช้เหตุผลของจำเลยซึ่งสนับสนุนข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยวิกลจริตอีกด้วย

ส่วนกรณีของประเทศฟิลิปปินส์ก็มีการตระหนักถึงความสำคัญของ BWS โดยความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนั้นเกิดจากการสังเกตเห็นปัญหาในการใช้ความยุติธรรมแก่ผู้หญิงซึ่งตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงมาอย่างยาวนานที่ได้กระทำความผิดต่อผู้ที่ทำร้ายตน โดยได้มีการตรากฎหมาย Republic Act No. 9262 ขึ้นโดยเป็นการประสานข้อความคิดในทางกฎหมายอาญาและกฎหมายครอบครัว ซึ่งมีหลักการและแนวทางที่สำคัญมาจากคดี People vs. Genosa ซึ่งได้มีการยกทฤษฎีเกี่ยวกับ BWS ในการต่อสู้คดี โดยศาลสูงของประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้การยอมรับว่ามีความจำเป็นอย่าง

มากในการพิจารณาที่จะค้นหาความจริงเกี่ยวกับสถานะแห่งจิตของจำเลยในขณะกระทำความผิด โดยได้ให้คำนิยามของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเอาไว้ในคดีดังกล่าวว่าหมายถึง “ผู้หญิงที่ตกเป็นวัตถุแห่งการกระทำใด ๆ อย่างรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางจิตใจอย่างซ้ำ ๆ โดยผู้ชายเพื่อที่จะบังคับให้ผู้หญิงทำบางสิ่งบางอย่างที่เขาต้องการให้เธอทำโดยปราศจากการคำนึงถึงสิทธิของเธอ” แต่อย่างไรก็ตามคดีนี้ได้พิจารณา BWS ในฐานะของเหตุบรรเทาโทษเนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายและการนำสืบพยานของจำเลยไม่สามารถแสดงถึงการทำร้ายให้เห็นได้ชัดได้ ซึ่งต่อมาได้มีการนำคำวินิจฉัยในคดีนี้เป็นหลักในการบัญญัติ BWS เป็นข้อต่อสู้พิเศษในกฎหมายต่อต้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กปี ค.ศ. 2004 หรือ RA 9262 ในมาตรา 26 และได้นำเอาคำนิยามของ BWS ในคำพิพากษาของศาลสูงมาบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ด้วย เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความสับสนกับหลักการป้องกันตนเองภายใต้ The Revised Penal Code จึงได้นำมาบัญญัติเป็นข้อต่อสู้ไว้อย่างชัดเจนโดยกำหนดว่าถ้าเหยื่อหรือผู้รอดชีวิตนั้นถูกพบว่ากำลังเจ็บป่วยหรือทรมานทุกข์ทรมานจากภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนแล้ว บุคคลนั้นจะไม่มีควมรับผิดชอบใด ๆ ไม่ว่าในทางแพ่งหรือทางอาญา แม้ว่าการกระทำนั้นไม่อาจพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายภายใต้ The Revised Penal Code ก็ตาม จึงถือได้ว่าตามกฎหมายฉบับนี้ ข้อต่อสู้ว่าตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) นั้น เป็นพฤติการณ์พิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมาย (Justification) โดยในการพิสูจน์ถึง BWS นั้น ให้ได้รับความช่วยเหลือจากพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ แต่อย่างไรก็ตามข้อต่อสู้ดังกล่าวนี้ก็ยังคงถูกวิจารณ์อย่างมากในนักวิชาการกฎหมายเนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นความผิดให้อย่างกว้างขวางเกินไป อาจก่อให้เกิดผลกระทบในภายหน้าได้จากการให้ความชอบธรรมในการฆ่าสามีของผู้หญิง

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองแก่เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงและมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพื่อดำรงรักษาสถาบันครอบครัวเอาไว้ และหลีกเลี่ยงมาตรการลงโทษในทางอาญานั้น แต่กรณีของเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวที่กลายเป็นผู้กระทำความผิดเนื่องจากการถูกทำร้ายอย่างสะสมกลับถูกดำเนินคดีทางอาญาโดยไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำความผิดเลย ซึ่งน่าสังเกตว่า หากเป็นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้น กฎหมายต้องการที่จะบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมให้กลับไปอยู่ร่วมกันในครอบครัวได้ แต่กรณีของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเมื่อกระทำการตอบโต้เมื่อเผชิญกับทางเลือกสุดท้ายในการปกป้องตนเองแล้ว กฎหมายกลับต้องการที่จะนำตัวพวกเขามาดำเนินคดีอาญาเพื่อลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะไม่ให้ความช่วยเหลือแล้วยังเป็นการตอกย้ำซ้ำเติมเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวจากสามีของตนเองนั้นได้กระทำการตอบโต้กลับไปยังคู่ของเธอจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย กรณีที่มีปัญหาในการยกข้อต่อสู้นั้นก็คือการตอบโต้กลับในขณะที่ไม่ได้อยู่ในระหว่างการใช้ความรุนแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วย่อมไม่อาจอ้างข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันหรือโดยบันดาลโทสะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคดีได้เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น สังคมจะสนใจที่เหตุการณ์สุดท้ายของความรุนแรงซึ่งก็คือการฆ่า แต่การจะทำความเข้าใจการฆ่าในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะต้องย้อนกลับไปดูประวัติความเป็นมาของเหตุการณ์ทั้งหมดถึงการเริ่มต้นการทำร้าย การเพิ่มระดับของความรุนแรงของการทำร้าย ที่ผู้ชายใช้ในการควบคุมความสัมพันธ์ประกอบกับสภาวะทางอารมณ์และรูปแบบพฤติกรรมของผู้หญิงที่เรียกว่า “Battered Woman Syndrome” จึงจะทำให้เข้าใจถึงสถานะของผู้หญิงมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่อาจตอบสนองต่อสถานการณ์ที่พวกเขาต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสม หากไม่มีการทำความเข้าใจและยอมรับว่าการกระทำของพวกเธอ นั้นเป็นการกระทำที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ยาวนานแต่พิจารณาตัดสินพวกเขาในบริบทของการกระทำความผิดของคนทั่วไปในเหตุการณ์เฉพาะหน้าก็เปรียบเสมือน “การฆาตกรรมผ่อนส่ง” โดยเรียกร้องให้เลื่อนการตอบโต้ออกไปจนกระทั่งเมื่อถูกทำร้ายทุบตีครั้งต่อไปหรือเมื่อเกิดการทำร้ายถึงสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตเกิดขึ้นจริง ๆ ซึ่งสังคมย่อมไม่ได้รับประโยชน์อันใดเลย นอกจากความเสี่ยงที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเป็นฝ่ายถูกฆ่าเสียเอง

นอกจากการที่ควรนำความรู้เกี่ยวกับ Battered Woman Syndrome เข้ามาปรับใช้ในการพิจารณาแล้วนั้น ยังควรตระหนักถึงลักษณะเฉพาะของความรุนแรงภายในครอบครัวที่แตกต่างจากอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ เพราะความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและกินเวลายาวนานต่างกันออกไป ดังนั้น แม้การใช้อำนาจทำร้ายจะสิ้นสุด ณ เวลานั้นแล้ว แต่มันไม่ได้ผ่านพ้นไปอย่างแท้จริง และไม่ได้เป็นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นอยู่ในอนาคต แต่สำหรับผู้หญิงที่ถูกทำร้าย มันเป็นภัยอันตรายที่แท้จริงและหลีกเลี่ยงไม่ได้ตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่กับคู่ของเธอในลักษณะของกระบวนการผลิตซ้ำของความรุนแรง

ปัจจุบันได้มีความพยายามในการปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. 2550 โดยยกร่างใหม่ในชื่อว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ. ...” เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. 2550 นั้นยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีร่างกฎหมายฉบับนี้ก็ยังไม่ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ตอบโต้ผู้กระทำจนเป็นเหตุให้ถูก

ดำเนินคดีทางอาญา โดยผู้เขียนเห็นว่าควรตระหนักถึงสถานการณ์ในการกระทำความผิดในบริบทของผู้หญิงที่ตกอยู่ในภาวะของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) โดยนำเอาลักษณะอาการดังกล่าวมากำหนดเป็นข้อต่อสู้ที่จะให้ความเป็นธรรมและมีความเหมาะสมแก่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว นอกเหนือจากการกำหนดบทบาทหน้าที่และสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การกำหนดให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ เป็นเหตุผลโทษในประมวลกฎหมายอาญา

การนำเอาหลักการของการถูกระทำรุนแรงอย่างซ้ำ ๆ เพื่อใช้เป็นเหตุผลโทษตามประมวลกฎหมายอาญาก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งนอกจากการนำไปกำหนดเป็นข้อต่อสู้พิเศษในกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากเมื่อคดีของหญิงที่ตอบโต้ไปยังสามีนั้นมาสู่ศาล โดยส่วนใหญ่จะเป็นคดีอาญา ซึ่งได้รับการพิจารณาในศาลจังหวัดซึ่งใช้วิธีพิจารณาคดีอาญาเป็นหลัก ดังนั้น จึงอาจทำให้มีข้อจำกัดในการยกข้อต่อสู้ตามกฎหมายพิเศษขึ้นอ้างหรือไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควร ซึ่งการกำหนดให้เป็นเหตุผลโทษในประมวลกฎหมายอาญาเลยนั้นอาจก่อให้เกิดผลสำเร็จในการให้ความคุ้มครองแก่หญิงต้องคดีฆ่าหรือทำร้ายสามีของตนเองได้มากกว่า และในปัจจุบันนี้ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) นั้นได้รับการยอมรับในหลาย ๆ ประเทศแล้วว่าเป็นพฤติกรรมหนึ่งในการอธิบายถึงสาเหตุของการกระทำความผิด แต่บทบัญญัติยกเว้นความผิดและบทบัญญัติยกเว้นโทษในประมวลกฎหมายอาญานั้นถือเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด การที่จะตีความขยายบทบัญญัติในลักษณะให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นย่อมไม่อาจทำได้โดยไม่มีข้อโต้แย้ง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ ในประเด็นของการได้รับประสบการณ์ผ่านวงจรความรุนแรง (The Cycle Of Violence) ซึ่งต่อมาได้สร้างการเรียนรู้ขึ้นในเหยื่อความรุนแรงถึงการไร้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองจากสถานการณ์เช่นนั้น (Learned Helplessness) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาในทางจิตวิทยาว่าลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ของอาการทางจิตเวชประเภทหนึ่ง หรือที่รู้จักกันในลักษณะของ Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) หรือภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว หลักการที่สอดคล้องกับทฤษฎีของกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) มีฐานความคิดเช่นเดียวกับการที่รัฐบัญญัติให้การกระทำความผิดโดยวิกลจริตเป็นเหตุยกเว้นโทษเนื่องจากการลงโทษการกระทำโดยวิกลจริตย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

อีกทั้งหากพิจารณาจากสาเหตุความเป็นมาและประวัติของหญิงที่ต้องคดีฆ่าสามีของตนเองแล้วนั้น จะเห็นได้ถึงความบอบช้ำทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการกระทำของผู้ตายหรือผู้เสียหายเอง จนเมื่อเข้าสู่ภาวะทางจิตใจที่เรียกว่า Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) นั้นก็

ยอมทำให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวอย่างซ้ำ ๆ มีความรับรู้ถึงภัยอันตรายที่แตกต่างจากคนทั่วไป มีความหวาดระแวงในพฤติกรรมที่รุนแรงของคู่ของเธอ รวมถึงความเก็บบกจกจากการถูกทำร้ายจนกระทั่งเมื่อความอดทนนั้นสิ้นสุดลง จึงสมควรที่จะกำหนด “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ (Battered Woman Syndrome)” ให้เป็นเหตุผลโทษโดยกำหนดไว้ในวรรคสามของบทบัญญัติมาตรา 65 และบัญญัติคำนิยามเพิ่มเติมของกลุ่มอาการดังกล่าวไว้ในมาตรา 1 ของประมวลกฎหมายอาญา

โดยบัญญัติในลักษณะนี้

มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้

(15) “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ” หมายความว่าถึงหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดรูปแบบเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจโดยคู่ของเธออย่างสะสม

ซึ่งหลักในการเสนอบทบัญญัติมาตรานี้ได้นำเอาคำนิยามของ **Battered Woman Syndrome** มาจาก Section 3 ของ Republic Act No.9262 ซึ่งได้ให้คำนิยามว่ารูปแบบที่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมอาการซึ่งพบในผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้ายอันเป็นผลมาจากการถูกทำร้ายอย่างสะสม โดยได้รับความช่วยเหลือจากพยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้หญิงที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้นจะตกอยู่ในความเชื่อว่าจะเพื่อที่จะรักษาชีวิตของตนเองไว้ นั่น เธอต้องฆ่าคู่ของเธอก่อน

(16) “คู่ของตน” หมายความว่าถึง คู่สมรสหรือคู่สมรสเดิม หรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภริยา และรวมถึงบุคคลที่อยู่ในความสัมพันธ์ฉันชู้สาว (Dating Relationship) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันกันหรือต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าด้วยทางกาย ทางจิตใจ หรือทางเศรษฐกิจซึ่งอาจมีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยกันไม่ว่าจะมีบุตรด้วยกันหรือไม่ก็ตาม

ซึ่งในส่วนของ “คู่ของตน” ที่เป็นผู้ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงจนเป็นเหตุให้ตกอยู่ในภาวะ BWS นั้น พิจารณาจาก Republic Act No.9262 จะพบว่าผู้ที่กระทำความผิดจึงอาจเป็นได้ตั้งแต่ สามี อดีตสามี แฟนหนุ่ม (Boyfriend) อดีตแฟนหนุ่ม (Ex-boyfriend) ผู้ที่อยู่กินกันหรือเคยอยู่กินกัน (live-in partner or ex-partner) ผู้ชายที่ผู้หญิงได้มีบุตรด้วย และผู้ชายที่ผู้หญิงได้มีหรือ

เคยมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือความสัมพันธ์ฉันทู้สาว ซึ่งในที่นี้หมายความถึง สถานะของบุคคลที่อยู่อาศัยด้วยกันฉันทามีภริยาโดยที่ปราศจากผลประโยชน์เกี่ยวกับการสมรส

โดยพิจารณาประกอบกับคำนิยามของ “บุคคลในครอบครัว” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แล้วหมายความถึง คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันทามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เมื่อพิจารณาประกอบกับปัจจัยที่แม้ผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงแต่ก็ยังคงอยู่ในความสัมพันธ์ดังกล่าว หรือให้โอกาสคู่ของตนในการปรับปรุงแก้ไข ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าต้องเป็นความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันใกล้ชิดและลึกซึ้งทั้งในทางกายภาพ ทางอารมณ์ความรู้สึก และอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศร่วมด้วย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงที่จะยกข้อต่อสู้ดังกล่าวนี้จะต้องเป็นผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงโดยถูกกระทำซ้ำโดยคู่ของตน ซึ่งอยู่ในทุกระดับความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ชายอย่างลึกซึ้งในลักษณะของคนที่รักดังคำนิยามข้างต้นเพื่อให้ครอบคลุมทุกรูปแบบของสถานการณ์ความรุนแรงระหว่างหญิงชายที่มีความใกล้ชิดกันได้อย่างครบถ้วน

มาตรา 65 วรรคสาม “ในกรณีนี้ผู้กระทำได้กระทำความผิดโดยมีสาเหตุมาจากตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ มาเป็นระยะเวลายาวนานจนเป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อจิตใจ ให้ศาลพิจารณาลงโทษจำเลยน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

เหตุที่ควรนำมากำหนดไว้ในวรรคสามของมาตรา 65 นั้น นอกจากด้วยเหตุที่เงื่อนไขในการได้รับยกเว้นโทษหรือลดหย่อนโทษตามมาตรา 65 นั้นเกี่ยวเนื่องด้วยการกระทำของบุคคลที่มีสภาพที่จิตไม่มั่นคง หรือไม่สมประกอบ ซึ่งในการพิสูจน์นั้นต้องได้ความเห็นจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันแล้ว จากที่ได้ทำการศึกษามาข้างต้นว่าอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน (BWS) นั้นเป็นอาการป่วยในทางจิตประการหนึ่งซึ่งก็คืออาการของ PTSD แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดของบุคคลซึ่งตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ นั้น เป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงการกระทำ รู้ว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและรู้ว่าไม่ควรกระทำ นอกจากนี้ในบางกรณียังเกิดจากการคิดใคร่ครวญมาแล้ว จึงไม่อาจพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขในมาตรา 65 วรรคแรกและวรรคสองอยู่นั่นเอง อีกทั้งอาการ PTSD นั้นแม้จะเป็นลักษณะความบกพร่องในสถานะแห่งจิตก็ตาม แต่ถือได้เพียงเป็นอาการป่วยทางจิตที่ไม่ถึงขั้นของวิกลจริต จึงย่อมไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรา 65 โดยตรง

แต่เนื่องจากอาการป่วยทางจิตหรือ BWS จึงทำให้ผู้กระทำความผิดมีต่อบอดต่อทางออกที่ถูกต้อง ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาสถานะแห่งจิตของผู้กระทำความผิดในขณะที่

ได้มีการลงมือกระทำเพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำและทางออกที่ผู้กระทำได้รับรู้ว่ามีอยู่ โดยมีความเป็นเหตุเป็นผลโดยตัวเอง

โดยการกำหนดให้เป็นข้อต่อสู้ในวรรคสามของมาตรา 65 นั้นคือการรับแล้วว่า จำเลยได้กระทำสิ่งที่เป็นความผิดหรือไม่มีอำนาจกระทำจริงตามฟ้อง แต่ก็เนื่องจากผลของการถูกกระทำความรุนแรงโดยคู่รักมาอย่างยาวนานได้ก่อให้เกิดกระบวนการผลิตซ้ำในความรับรู้ของผู้หญิงว่าเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นกำลังจะเกิดขึ้นอีกและการใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้ความรุนแรงนั้นเป็นทางเลือกสุดท้ายหรือเป็นความพยายามครั้งสุดท้ายที่จะปกป้องตนเองจากการถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งในกรณีการพิสูจน์เรื่องภาวะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ (Battered Woman Syndrome) นั้นให้อาศัยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์เป็นผู้วินิจฉัยว่าขณะที่กระทำความผิดจำเลยตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ หรือไม่ และภาวะดังกล่าวนี้มีการเกิดขึ้นอย่างไร และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้หญิงอย่างไร แล้วจึงให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยต่อไปว่าการกระทำของจำเลยนั้นสมควรได้รับการกำหนดโทษเพียงใดโดยพิจารณาประกอบกับหลักฐานเกี่ยวกับประวัติความรุนแรงที่ผู้กระทำความผิดได้รับ

นอกจากนี้ เมื่อศาลพิจารณาลดโทษให้แก่หญิงต้องคดีฆ่าสามีแล้ว หากเหลือโทษจำคุกที่จะลงไม่เกิน 5 ปี ศาลอาจใช้มาตรการตามมาตรา 56 ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไว้ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติตามมาตรา 56(4) โดยกำหนดให้จำเลยได้รับการบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรืออาการป่วยทางจิตเวชซึ่งในที่นี้คือ ภาวะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ ให้หายดี โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นตามสมควรเพื่อแก้ไข ฟันฟู หรือป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยกระทำความผิดขึ้นอีก ตามมาตรา 56(5) ได้ ซึ่งการกำหนดให้ภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนอย่างซ้ำ ๆ ดังกล่าวเป็นเหตุผลพิเศษก็จะทำให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ หรืออุปนิสัยและการกระทำทั้งหลายของผู้เสียหายหรือผู้ตายซึ่งเป็นคู่สมรส ที่ได้กระทำต่อผู้กระทำความผิดนั้นได้รับการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยข้อมูลทั้งหมดต้องเกิดจากความกระตือรือร้นในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการต่อสู้และในการพิจารณาคดีของศาลอย่างเป็นธรรม

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น ไม่ได้มีแต่เพียงความรุนแรงที่กระทำต่อคู่สมรส (Intimate Partner Abuse) แต่ยังหมายรวมถึงความรุนแรงที่กระทำต่อเด็ก (Child Abuse) หรือกระทำต่อผู้สูงอายุ (Elder Abuse) ด้วยเช่นกัน แม้ในความรุนแรงต่อคู่สมรสนั้นก็ยังอาจมีได้ทั้งฝ่ายชายกระทำต่อฝ่ายหญิงและฝ่ายหญิงกระทำต่อฝ่ายชาย (Battered men) และในความสัมพันธ์ฉันคู่รักของบุคคลเพศเดียวกันนั้นย่อมมีแนวโน้มที่จะมีการใช้ความรุนแรงต่อกันได้ ซึ่งแม้ว่าจะมีกรณีให้ศึกษาน้อยกว่าการที่ผู้หญิงถูกทำร้าย เนื่องจากด้วยปัจจัยทางกายภาพ

นั้นไม่เอื้อที่จะทำให้พิจารณาว่าผู้หญิงสามารถเป็นฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อผู้ชายได้อย่างไร แต่หากทำการศึกษาย่างลึกซึ้งซึ่งแล้วจะเห็นได้ว่าด้วยฐานะทางสังคม ระดับการศึกษา โดยเฉพาะกรณีที่เป็นฝ่ายหญิงมีอำนาจในปกครองครอบครัวที่มากกว่าก็ย่อมทำให้ฝ่ายชายเป็นฝ่ายถูกกดขี่ข่มเหงได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งในงานศึกษาระดับนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเจาะจงเฉพาะกรณีการของเหยื่อความรุนแรงที่เป็นผู้หญิง แต่อย่างไรก็ดีเพื่อประโยชน์อย่างสูงสุดในการให้ความคุ้มครองบุคคลที่ตกอยู่ในภาวะของการถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแล้ว สมควรนำเอาหลักการดังกล่าวไปปรับใช้กับบุคคลทุกเพศทุกวัยที่อยู่ใน สถานการณ์ดังกล่าวให้สมความมุ่งหมายในการศึกษาของผู้เขียน เพื่อให้เป็นหลักทั่วไปที่ให้ความ ยุติธรรมได้กับทุกฝ่าย ทั้งนี้ ต้องอาศัยการศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างละเอียดต่อไป

นอกจากนี้ทัศนคติหรือค่านิยมก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมในการตอบสนองของสังคม การเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นปัญหาของสังคมที่ทุกคนต้องช่วยกัน และให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้ถึงสิทธิของผู้หญิงที่จะได้รับความคุ้มครอง จากความรุนแรงในครอบครัว และต้องสร้างวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับความรุนแรงและปรับเปลี่ยน ควบคุมพฤติกรรมในการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหา และท้ายที่สุดคือทัศนคติของเจ้าหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวว่าไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยแต่มีความร้ายแรงและจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นในทุกขณะหากไม่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือ โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องทำความเข้าใจต่อปัญหาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบัญญัติ สิทธิหน้าที่และมาตรการที่จำเป็นในการช่วยเหลือเพื่อที่กฎหมายจะได้บังเกิดผลสมตาม เจตนารมณ์ ต้องคำนึงถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้ว่ามีน้ำหนักเพียงพอที่จะนำมาอ้างเพื่อ ให้ความผิดของเหยื่อความรุนแรงนั้นได้รับการบรรเทาลง และไม่ปฏิเสธการรับรู้เรื่องความรุนแรงใน ครอบครัวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่อาจเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ความรุนแรงในครอบครัวคงอยู่ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย), 2551.
- จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.
- นภาพรณ หะวานนท์. คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555.
- นภามน รุ่งวิฑู. บทเรียนชีวิตคู่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2554.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกวุฒิสภา เล่มที่ 20 ร่างพระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ... ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย เปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์และมาเลเซีย. นนทบุรี : โรงพิมพ์คลังวิชา, 2547.
- รณชัย คงสกนธ์ และ นฤมล โพธิ์แจ่ม. ความรุนแรงในครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : หสน.สหประชาพานิชย์, 2551.
- วิลาสินี พนานครทรัพย์. สามีทำร้ายฉัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป, 2546.
- วิเศษ อ่อนตา. คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2556.
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. การรอกการลงโทษ เหตุบรรเทาโทษ เหตุยกเว้นความรับผิดชอบ เหตุยกเว้นโทษ เหตุลดหย่อนความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินเตอร์บุ๊กส์, 2554.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- อมรรัตน์ กริยาผล. คำอธิบายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป.
- อัณณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.

บทความวารสาร

กลุ่มพัฒนากฎหมาย สำนักวิชาการ. “สรุปผลการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนศาลเพื่อเตรียมการใช้ บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.”

วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์. 27. เล่มที่ 2. ปีที่ 4. (เมษายน-พฤษภาคม 2551) : 28.

จิตติ เกษมศิริวัฒน์. “ปัญหากฎหมายเรื่อง ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลวิกลจริต.” บทบัญญัติ. เล่ม 57. ตอน 1. (2544) : 149.

เจียมจิต สุวรรณน้อย. “การตอบโต้กลับของภริยาผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับเหตุลดหย่อนโทษตามกฎหมายอาญา.” บทบัญญัติ. เล่มที่ 70. (2557) : 83-84.

นฤมล โพธิ์แจ่ม. “ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : กรณีภรรยาฆ่าสามี ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา.” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย. ฉบับที่ 2. ปีที่ 1. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549) : 104-106.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. “การต่อสู้คดีของผู้หญิงฆ่าสามี.” ตุลพาห. เล่มที่ 2. ปีที่ 61. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557).

อมรรัตน์ กริยาผล. “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในทัศนะของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว.” ตุลพาห. เล่ม 2. ปีที่ 55. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2551) : 82.

วิทยานิพนธ์

ชนิษฐา ไชยฤกษ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี ความสุข และคุณภาพการให้บริการของพนักงานให้บริการลูกค้าในฝ่ายขาย : กรณีศึกษาสายการบินแห่งหนึ่ง.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์. “การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงอันตรายก่อน (Stand Your Ground).” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

ฐะปะนีย์ จุฬารมย์. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.

ณรงค์ ไชยาญ. “ความสำคัญผิดในเหตุที่ผู้กระทำความผิดมีอำนาจทำได้.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ทรงยศ ลังการ์พินธุ์. “บันดาลโทษด้วยเหตุที่สะสมมา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

- ปฐวี เทียนจวง. “ทัศนะของผู้เกี่ยวข้องต่อการไกล่เกลี่ยคดีคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ศาลอาญาธนบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ปัญชลี โชติคุด. “การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- พิณทิพย์ ลีลาเกรียงศักดิ์. “การกระทำโดยบันดาลโทสะที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกันกับการกระทำโดยป้องกันและการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เพ็ญจันทร์ แจ่มมาก. “การกระทำโดยบันดาลโทสะกับความรับผิดชอบทางอาญา ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ เยอรมัน และไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545.
- รัตนชัย อนุตรพงษ์สกุล. “อิทธิพลของกฎหมายตะวันตกที่มีผลต่อการวินิจฉัยความผิดทางอาญาของไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ฤทธิรงค์ สมอุดร. “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- วีรภรณ์ ชัยเศรษฐสัมพันธ์. “ประสบการณ์การถูกทำร้าย และความต้องการการช่วยเหลือภรรยาที่ถูกสามีทำร้าย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- วิลาสินี พนานครทรัพย์. “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ : เสียงของผู้หญิง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สมศักดิ์ ตันตลเสขา. “ความไม่รู้กฎหมายกับความรับผิดชอบทางอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- สังกาส เนาวรัตน์พันธ์. “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาและการบังคับโทษกับผู้ป่วยจิตเวช.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- สุนิสา จองวัฒนา. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริการงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส. “ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- เอกพล ปริมา. “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

เอกสารอื่น ๆ

จรัญ ภักดีธนากุล. “บทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี เด็ก และบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำทารุณในครอบครัว.” ในการสัมมนาของโครงการนิติศาสตร์เสวนาครั้งที่ 2/2556, จัดโดยสถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2555.

ธีรศักดิ์ คงเทพ. “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในเคสสถาน.” สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.

เนืองน้อย บุญยเนตร. งานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ “ความยุติธรรมในต้นหาอาชญากรรม.” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).อาคารอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

บุญพร้อม เชษฐรัตนานนท์. ผู้เสนอรายงาน. “Posttraumatic Stress Disorder.” 7 ธันวาคม 2542.

เพ็ญศรี พิชัยสนิธ. “สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง : มิติทางสังคมพหุสัมพันธ์กับมุมมองของกระบวนการยุติธรรม.” ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการในโครงการเวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย. จัดโดยสถาบันกฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ กรุงเทมมหานคร, 2542.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ. “การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว.” ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : มูลนิธิเพื่อนหญิงและสถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว กรุงเทพมหานคร, 2546.

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. “เพศวิถีในคำพิพากษา.” รายงานการวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

สุกิจ เกศณรายณ์. “ความรับผิดชอบของบุคคลวิกลจริต.” ในการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่น 10. จัดโดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการนิติศาสตร์เสวนา ครั้งที่ 2/2556. “เรื่องบทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี เด็ก และบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำทารุณในครอบครัว.” โดยสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม 2555.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กระปุกดอทคอม. “โรคเครียด PTSD ป่วยทางใจ หลังประสบภัยรุนแรงในชีวิต.”

<http://health.kapook.com/view97511.html>, 14 กรกฎาคม 2558.

เจริญ นิลเอสงฆ์. “เหตุยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญา.” <http://elib.coj.go.th>

[/Article/d14_7_3.pdf](http://elib.coj.go.th/Article/d14_7_3.pdf), 12 ตุลาคม 2558.

ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา, สุภรต์ จรัสสิทธิ์. “ครอบครัวกับความรุนแรงในชีวิตคู่.”

http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/ConferenceV/Download/Article_Files/Article13_FamilyViolence.pdf, 12 พฤษภาคม 2559.

เดลินิวส์. “รวบเมียโหดฆ่าผัวยัดถังส้วม.” <http://www.dailynews.co.th/regional/234909>, 3

พฤษภาคม 2557.

ไทยรัฐ. “ทนไม่ไหว! ผัวชาติสนม ชอบทุบตี บ้าเซ็กซ์ เมียใช้ผ้าขาวม้ารัดคอดับ.”

<http://www.thairath.co.th/content/540868>, 21 พฤศจิกายน 2558.

ธรรมนาถ เจริญบุญ. “ระวังป่วยทางใจ หลังเกิดภัยร้าย.” <http://www.healthtoday>

[.net/thailand/mental/mental_139.html](http://www.healthtoday.net/thailand/mental/mental_139.html), 14 กรกฎาคม 2558

นาถฤดี เต็นดวง. “เพศ (sex) ความเป็นหญิงความเป็นชาย (Gender) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และความเสมอภาคหญิงชาย (Gender Equality).”

<http://www.owf.go.th/wofa/modules/website/upload/news/5c80f2a87a7d0751dc11d603434d2f2b.pdf>, 13 พฤษภาคม 2559.

เบญจพร ปัญญาียง. “ความเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ.” <http://www.dmh.go.th>

[/dmhpps/pdf/ptsd.pdf](http://www.dmh.go.th/dmhpps/pdf/ptsd.pdf), 14 กรกฎาคม 2558.

พนม เกตุมาน. “ความผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย.” <http://www.psychin.co.th>

[/new_page_81.htm](http://www.psychin.co.th/new_page_81.htm), 14 กรกฎาคม 2558.

สตางค์ ศุภผล. “การกระทำรุนแรงในครอบครัว (Domestic violence).”

http://fmkkh.com/FMKKH/bthkhvam_wichakar/Entries/2013/10/14_kark_ra_tha_ru_nrng_n_khrxbkhrw_Domestic_Violence_files/Domestic%20violence_doc.pdf

สถานีพัฒนาสังคม. “ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” *แนวหน้า*, <http://www.naewna.com/lady/columnist/13835>, 19 พฤษภาคม, 2559.

สนุกดอทคอม. “ฉันท่าสามี!! ตราบาป... ไม่ยุติธรรม.” <http://women.sanook.com/5875/>, 17

กันยายน. 2552.

สุทธิ นิษฐ์โรจน์. “การกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ.” http://elib.coj.go.th/Article/d22_5_4.pdf,
12 ตุลาคม 2558.

สุพิศาล ภักดีนฤนาถ. *4 Dimensions Investigation Technique Management*.
ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.. http://www.csd.go.th/Dimensions_csd/4dimensions-1.pdf, 15 พฤษภาคม 2559.

อุทัย โสภากาโชติ. “เอกสารประกอบการบรรยายเนติบัณฑิตย์ ภาค 1 สมัยที่ 64 ภาคคำ 1.”
http://img.tarad.com/shop/a/attorney285/img-lib/con_20110921154645_u.pdf,
8 กันยายน 2558.

Books

Browne, Angela. When Battered Woman Kill. United States of America : The Free Press A Division of Macmillan, Inc., 1987.

Ewing, Charles Patrick. Battered women who kill : psychological self-defense as legal justification. the University of Michigan : Lexington Books, 1987.

LaFave, Wayne R. Criminal Law. Fourth edition. United States of America : West Thomson, 2003.

Lenore, E.A. Walker. Battered Woman Syndrome. Third Edition. New York. the United States of America : Springer Publishing Company, 2009.

Russell, Brende L. Battered woman syndrome as a legal defense. the United States of America : McFarland & Company, Inc. Publishers, 2010.

Articles

Crisostomo, Charles A, Cruz, Arieane C., Cruz, Christina Marie V., Cruz, Michael G..

“Un-Buttering the Battering: the lived Experiences of Separated Filipina Battered Wives.” Women’s Policy Journal Of Harvard Spring 9. (April 2012) : 58.

Dayan, Hava and Gross, Emanuel. “BETWEEN THE HAMMER AND THE ANVIL: BATTERED WOMEN CLAIMING SELF-DEFENSE AND A LEGISLATIVE PROPOSAL TO AMEND SECTION 3.04 (2) (b) OF THE U.S. MODEL PENAL CODE.” Harvard Journal on Legislation. (March 2015) : 22.

- Dressler, Joshua. "Battered Woman and Sleeping Abusers : Some Reflections." Ohio State Journal of Criminal Law. vol.3. (2006).
- Duiven, Stephanie. "Battered Women and the Full Benefit of Self-Defense Laws." Berkeley Journal of Gender, Law & Justice. Vol.12. Issue 1. (September 2013).
- Dutton, Mary Ann, Ph.D. and Goodman, Lisa A., Ph.D. "Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Woman : Analysis of Legal Implications." Behavioral Sciences and the Law. Vol.12. (1994) : 215-234.
- Eber, Loraine Patricia. "The Battered Wife's Dilemma: to kill or to be killed." The Hasting Law Journal. vol.32. (March 1981).
- Leary, M.J. "A Woman, A Horse, and a Hickory Tree: The Development of Expert Testimony on the Battered Woman Syndrome in Homicide Case." 53 U.KAN.L.REV.386. (1984-1985).
- Mani Thess Q. Pena. "EXPENDING THE CLASSIC SELF-DEFENSE DOCTRINE TO ACCOMMODATE THE NOVEL THEORY OF BATTERED WOMAN SYNDROME; PROBLEMS AND ISSUES IN PHILIPPINE CONTEXT." Philippine Law Journal. Vol.76. (2001-2002) : 297.
- Maria Rowena Amelia V. Guanzon. "Legal and Conceptual Framework of Battered Woman Syndrome as a Defense." PHILIPPINE LAW JOURNAL. Vol.86. (2011-2012).
- Multz, Carroll. "Deadly Deception." Tate Publishing & Enterprises, LLC. (2011) : 21-22.
- Saitow, Steffani J. "Battered Woman Syndrome." Criminal and Civil Confinement. (1993).
- Venesy, Barbara A. "State v. Stewart self-defense and battered woman: reasonable perception of danger or license to kill." Akron Law Review. Vol.23. (1989) : 1
- Wasik, M. "Cumulative Provocation and Domestic Killing." Criminal Law Review. (1982) : 29.

Electronic Media

- Boiser, Melanie R. "BATTERED WOMAN SYNDROME: THE JUSTIFYING CIRCUMSTANCE IN CRIMINAL LAW." https://www.academia.edu/8972305/BATTERED_WOMAN_SYNDROME_THE_JUSTIFYING_CIRCUMSTANCE_IN_CRIMINAL_LAW, August 4, 2015.
- Carpenter, Teresa. "The Final Self-Defense." *The New York Times*. <http://www.nytimes.com/1989/12/31/books/the-final-self-defense.html>, 31 December 1989.
- Carrie, Hempel. "Battered and Convicted One State's Efforts to Provide Effective Relief." http://www.law.uci.edu/news/in-the-news/2011/CriminalJustice_Hempel_Winter2011.pdf,
- Delfin, Ma.Luz P. & Vargas, Flordeliza C. "Battered Woman Syndrome and The Law on Self-defense." Review of Woman's studies.
- Galacio, Atty. Gerry T. "The "Battered Woman Syndrome" as defense." <http://famli.blogspot.com/2006/02/battered-woman-syndrome-as-defense.html>, June 23, 2015.
- Lenore E, Walker & Allison, Tome. "The Battered Woman Syndrome." http://www.cavis.es/sitio/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=147&Itemid=46, September 29, 2014.
- Michigan Woman's Justice & Clemency Project. http://umich.edu/~clemency/clemency_mnl/ch4.html, October 18, 2015.
- People vs. Genosa (G.R. No. 135981), <http://sc.judiciary.gov.ph/jurisprudence/2004/jan2004/135981.html>, April 10, 2015.
- People vs. Genosa (G.R. No. 135981). <http://sc.judiciary.gov.ph/jurisprudence/2004/jan2004/135981.htm>,
- R. v. Lavallee. "1 S.C.R. (1990)." <http://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/599/index.do>, 2015.
- State of New Jersey v. Gladys Kelly. "97 N.J. 178 (1984)." <http://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1984/97-n-j-178-0.html>, April 24, 2015.
- State v. Humphrey. "921 P.2d1 (1996)." <http://law.justia.com/cases/california/supreme-court/4th/13/1073.html>, April 20, 2015.

Taylor, Rinefierd. "Domestic Violence in the Spotlight: From the Private Sphere to Popular Culture." <http://digitalcommons.providence.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1041&context=auchs>,
Violence against woman in the Philippines. [https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_](https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women_in_the_Philippines)
[against_women_in_the_Philippines](https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women_in_the_Philippines), April 29, 2016.

Others

Guanzon, Rowena V. "Laws on Violence against Women in the Philippine." Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women. United Nations Office at Vienna, Austria, August 22, 2008.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวนภาพร ฉายตระกูล
วันเดือนปีเกิด	20 กันยายน 2532
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2553: นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2554 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สหภาพนายความแห่งประเทศไทย 2555: เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 65
ประสบการณ์การทำงาน	2556 – 2558 ลูกจ้างโครงการศูนย์ข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา